

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926: 17.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

B E T Ä N K A N D E

M E D F Ö R S L A G T I L L L A G

A N G Å E N D E

Å T G Ä R D E R M O T D R Y C K E N S K A P
O C H F Y L L E R I

A V G I V E T A V

särskilt tillkallade sakkunniga
den 30 september 1926.

S T O C K H O L M

1 9 2 6

Statens offentliga utredningar 1926

Kronologisk förteckning

1. Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens begränsning i vissa främmande länder av John Nordin jämte uppgifter angående arbetstiden i vissa länder, som sakta allmän lagstiftning rörande arbetstidens begränsning, sammanställda inom socialstyrelsen. Bihang 2 till socialstyrelsens den 2 november 1925 avgivna betänkande med förslag till reviderad lag om arbetarskydd. Norstedt. (4), 211 s. S.
2. Betänkande angående de icke rättsbildade domsagobiträdernas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor. Norstedt. 32 s. Ju.
3. 1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Betänkande med nytt förslag till militär tjänstepensionslag. Idun. 51 s. Fö.
4. Postverket. Kort översikt av dess historia, rörelse och organisation. Av M. Marcus. Tiden. (8), 68 s. Fi.
5. Utredning angående det svenska skolväsendets organisation. Norstedt. vij, 462, 151 s. E.
6. P. M. angående tättare tingssammanträden i häradsrätterna. Norstedt. 28 s. Ju.
7. Betänkande och förslag, avgivet den 12 maj 1926 av de jämlikt kungl. brev den 18 juni 1925 tillkallade sakkunniga för förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns högre och lägre truppförband. Norstedt. vj, 222 s. Fö.
8. Betänkande med förslag till lag om ändrad lydelse av vissa delar av lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom. Norstedt. 346 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till lag om behandling av vissa arbetsvilliga och samhällsvådliga m. fl. författningar. Norstedt. x, 184 s. S.
10. Betänkande med förslag angående gymnastiska centralinstitutets verksamhet och därmed sammanhängande frågor. Norstedt. vj, 141 s. E.
11. Betänkande och förslag till förenkling av organisation och förvaltning å flottans stationer och varv samt örlogsdepån i Göteborg. Del 1. Flottans varv. Beckman. 143 s. Fö.
12. Förslag till handbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xij, 402 s. E.
13. Normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser) samt för byggnadsverk av betong och armerad betong (betongbestämmelser), andra upplagan jämte tillägsbestämmelser. Norstedt. 44 s. K.
14. Tillägsbestämmelser (tillägg nr 1) till de den 27 mars 1924 fastställda normalbestämmelser för leverans och provning av cement (cementbestämmelser). Särtryck ur 1926: 13. Norstedt. 2 s. K.
15. Betänkande med förslag till lag angående uppsikt å vissa jordbruk. Norstedt. (2), 72 s. Ju.
16. Betänkande och förslag angående ordnandet av bangårdsförhållandena i Göteborg. Göteborg, Handelstidningen. vj, 90 s. 15 pl. K.
17. Betänkande med förslag till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri. Idun. iv, 155 s. Ju.

Ann. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1926: 17.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

B E T Ä N K A N D E

M E D F Ö R S L A G T I L L L A G

ANGÅENDE

ÅTGÄRDER MOT DRYCKENSKAP
OCH FYLLERI

AVGIVET AV

särskilt tillkallade sakkunniga
den 30 september 1926.

STOCKHOLM 1926

KUNGL. HOVBOKTRYCKERIET IDUNS TRYCKERI A.-B.

267825

ST. LOUIS, MO., FEBRUARY 1, 1901

THE HONORABLE

ALGERNON WOT DICKENS

ALGERNON WOT DICKENS

ALGERNON WOT DICKENS

Till Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet.

Genom nådigt beslut den 16 oktober 1925 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet *dels* att tillkalla högst fyra personer att såsom sakkunniga inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag i fråga om ändrade lagbestämmelser till motverkande av fylleri och dryckenskap jämte de åtgärder i övrigt, som i sådant syfte kunde finnas erforderliga, *dels ock*

att förordna en av de sakkunniga att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete. Med stöd härav kallade dåvarande statsrådet och chefen för justitiedepartementet genom skrivelse samma dag undertecknade, ledamöterna av riksdagens första kammare hovrättsrådet Karl Johan Ekman och professorn Daniel Alfred Petrén samt byråchefen Eric Gustaf Uno Wijkmark, jämte polisdomaren i Stockholm Einar Wilhelm Willers att såsom sakkunniga inom justitiedepartementet verkställa ifrågavarande utredning samt uppdrog åt undertecknad Ekman att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete. Polisdomaren Willers har sedermera, på grund av styrkt sjukdom, sökt och erhållit entledigande från uppdraget från och med den 15 januari 1926, efter vilken tid de sakkunniga utgjorts av allenast undertecknade Ekman, Petrén och Wijkmark.

Förutom det i statsrådet den 16 oktober 1925 förda protokoll med däri angivna riktlinjer för de sakkunnigas arbete har till de sakkunniga remiterats en av Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning den 28 april 1926 till Kungl. Maj:t ingiven underdånig framställning i ämnet (Bil. I); varjämte under hand till de sakkunniga överlämnats en den 23 april 1926 dagtecknad skrift från »Systembolagsföreningarnas förtroendekommitté», innehållande vissa i frågan uttalade önskemål (Bil. II).

Arbetet påbörjades av undertecknad Ekman den 9 november och av de övriga sakkunniga den 16 november 1925.

För inhämtande av närmare kännedom om vissa detaljer rörande vården av alkoholister hava, med tillstånd av chefen för justitiedepartementet, besök gjorts å statens vårdanstalt för alkoholister å Venngarn den 2 samt å Göteborgs stads vårdanstalt för alkoholister å Lerjeholm den 4 juli 1926.

Efter fullgjort arbete få de sakkunniga härmed vördsamt överlämna sitt betänkande jämte förslag till följande lagar och författningar:

- 1) Lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri;
 - 2) Lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården;
 - 3) Förordning om ändrad lydelse av 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;
 - 4) Förordning om ändrad lydelse av 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka;
 - 5) Lag om ändrad lydelse av § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet;
 - 6) Lag om ändrad lydelse av §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad;
 - 7) Instruktion för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården;
 - 8) Ändringar i kungörelsen den 17 juni 1916 angående vissa handlingar, som omförmälas i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister.
- Särskilt yttrande av undertecknad Petrén bifogas.
- Stockholm den 30 september 1926.

K. J. EKMAN.

ALFRED PETRÉN.

ERIC WIJCKMARK.

FÖRSLAG

FOR SALE

Förslag

till

L A G

om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

Med upphävande av förordningen emot fylleri och dryckenskap den 16 november 1841 (nr 58), 18 kap. 15 § strafflagen, lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 (nr 102) samt 35 och 40 §§ i förordningen angående försäljning av rusdrycker den 14 juni 1917 (nr 340) förordnas härigenom som följer:

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Missbrukar någon alkoholhaltiga drycker på sätt och under omständigheter, som i denna lag omförmäles, då må, i den ordning här nedan stadgas, åtgärder från det allmännas sida mot honom vidtagas för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

2 §.

Med alkoholhaltiga drycker förstås i denna lag spritdrycker och vin ävensom sådana maltdrycker, vilka hålla mer än en och åtta tiondels viktprocent alkohol.

Vad i denna lag sägs om alkoholhaltiga drycker gäller även beträffande andra rusgivande medel, vilka användas såsom ersättningsmedel för sådana drycker.

2 KAP.

Om nykterhetsnämnd, dess uppgifter och befogenhet.

3 §.

1 mom. I varje kommun skall finnas en nykterhetsnämnd.

Nykterhetsnämnden skall, om ej särskild sådan nämnd blivit tillsatt, utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse; börande i sådant fall kommunen

utse lämplig person bland fattigvårdsstyrelsens ledamöter att för den tid, han är vald till ledamot, inom styrelsen bereda de ärenden, som ankomma på nykterhetsnämnds prövning.

2 mom. Särskild nykterhetsnämnd må tillsättas, i fall så prövas lämpligt, i stad av stadsfullmäktige och i landskommun av kommunalfullmäktige eller, där fullmäktige ej finnas, i stad av allmän rådstuga och på landet av kommunalstämma.

Om särskild nykterhetsnämnds sammansättning, val av ledamot och suppleant däri, ledamots och suppleants tjänstgöringstid, avgång och rätt att avsäga sig uppdraget, val av ordförande och vice ordförande, ordningen för nämndens arbete, avgivande av utgifts- och inkomstförslag, räkenskapers förande, redovisning samt ledamots ansvarighet äger för annan ort än Stockholm vad om fattigvårdsstyrelse finnes stadgat motsvarande tillämpning, och gälla för Stockholm de bestämmelser, Konungen på förslag av stadsfullmäktige meddelar.

Uppgift å den persons namn och bostad, som valts till ordförande i nämnden, skall ofördröjligen insändas i Stockholm till överståthållarämbetet och å annan ort till länsstyrelsen, som låter meddela underrättelse därom i länskungörelserna.

3 mom. Beslutar kommun, inom vilken särskild nykterhetsnämnd blivit tillsatt, att sådan särskild nämnd icke längre skall därstädes finnas, må beslutet därom ej träda i tillämpning förr än vid utgången av det år, under vilket nästa allmänna val till fattigvårdsstyrelse äger rum; skolande i sådant fall vid nämnda tidpunkt uppdraget upphöra jämväl för de ledamöter, vilka valts för längre tid.

4 §.

Nykterhetsnämnden har att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen.

Nämnden åligger därvid särskilt:

att, på sätt i denna lag stadgas, upptaga och handlägga frågor om åtgärder från det allmännas sida mot dem, vilka göra sig skyldiga till missbruk av alkoholhaltiga drycker, för deras återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt;

att öva uppsikt över försäljningen av alkoholhaltiga drycker;

att genom upplysningar och råd till försäljare av alkoholhaltiga drycker söka förebygga missbruk av sådana drycker;

att, då nämnden erhållit kännedom om att oordningar förekommit å plats, där alkoholhaltiga drycker försäljas, eller att olaga tillverkning eller försäljning av sådana drycker ägt rum, därom göra anmälan hos vederbörande polismyndighet för åtals anställande eller, därest annan författningsenlig åtgärd anses böra ifrågakomma, hos länsstyrelsen, eller ock i stad hos magistraten och på landet hos kommunalnämnden, för sådan åtgärds vidtagande;

att bereda de ärenden rörande nykterhetstillståndet inom kommunen, vilka av kommunens fullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmänna rådstugan i stad eller kommunalstämman på landet till nämnden remitteras; samt att till nämnda fullmäktige eller allmänna rådstugan eller kommunalstämman göra framställning om vidtagande av åtgärder till nykterhetens befrämjande och avgiva årlig berättelse angående sin verksamhet och över nykterhetstillståndet inom kommunen.

5 §.

Om rätt för nykterhetsnämnd eller av sådan nämnd utsett ombud att hos bolag eller annan, som idkar detaljhandel med rusdrycker, erhålla erforderliga upplysningar och taga del av handelsböcker med tillhörande verifikationer ävensom att hos bolag, varom nyss nämnts, taga kännedom om därstädes förda förteckningar över personer, vilka äga rätt att å utminuteringsställe inköpa rusdrycker, eller beträffande vilka hinder däremot förefinnes, samt om befogenhet för ordförande i nykterhetsnämnd eller annan i hans ställe utsedd ledamot av nämnden att närvara vid sammanträden med försäljningsbolags styrelse och deltaga i dess överläggningar är särskilt stadgat.

6 §.

1 mom. Brukar någon, som vistas inom kommunen eller där äger hemortsrätt, alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra, och sådant förhållande blivit genom undersökning av nykterhetsnämnden be styrkt, bör nämnden

dels söka att, i den mån så lämpligen kan ske, genom personlig inverkan förmå honom att återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt,

dels antingen själv förordna, att under viss tid, högst tre år från beslutets dag, rusdrycker icke må till honom utminuterat, eller ock hos vederbörande försäljare av rusdrycker eller andra alkoholhaltiga drycker hemställa, att under viss av nämnden fastställd tid, högst tre år, sådana drycker ej måtte till honom utlämnas.

Åtgärd, varom nu är sagt, må vidtagas endast efter anmälan från kommunalnämnd, fattigvårdsstyrelse, kyrkoråd, skolråd, folkskolestyrelse, barnavårdsnämnd, hälsovårdsnämnd, polismyndighet, präst, läkare, lärare i allmän tjänst eller anhörig eller närstående till den, åtgärden gäller, eller ock efter anhållan av denne.

Har nämnden i avseende å någon förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuterat, åligger det nämnden att ofördröjligen till det bolag för försäljning av rusdrycker, vilket är att anse såsom hans hemortsbolag, meddela uppgift därom och om beslutets giltighetstid. Det åligger nämnden att hålla förteckning över dem, rörande vilka förordnande, varom nu är sagt, meddelats.

2 mom. Över beslut, varigenom nämnden i avseende å någon förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuterat, må besvär inom trettio dagar från delfåendet anföras hos länsstyrelsen, men beslutet gånge icke desto mindre i verkställighet, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

7 §.

Finnes någon, som är hemfallen åt dryckenskap, böra förklaras omyndig, eller erfordras förmyndare för barn till någon, som på grund av förhållande, varom nu sagts, ej själv kan vara förmyndare för dessa, har nykterhetsnämnden att hos vederbörande överförmyndare göra anmälan härom för den åtgärd, som kan på överförmyndaren ankomma.

8 §.

Är någon hemfallen åt dryckenskap och finnes han i följd därav

- 1) vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller
- 2) uppträda på ett för omgivningen grovt störande sätt, eller
- 3) utsätta hustru eller barn, som han är skyldig försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller

4) ligga fattigvården, sin familj eller annan närstående till last; eller har någon, som är hemfallen åt dryckenskap, under de senaste två åren upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri,

äger nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas eller äger hemorts-rätt, att, då förhållande, varom ovan förmäles, kommit till nämndens kännedom, ställa honom under övervakning, på sätt i 10 § sägs.

Över beslut härom må besvär inom trettio dagar från delfåendet anföras hos länsstyrelsen, men beslutet gånge icke desto mindre i verkställighet, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

9 §.

Övervakning, varom i 8 § sägs, utövas av nämnden genom någon dess ledamot eller annan därtill av nämnden utsedd person (övervakare); dock att nämnden, om den så finner lämpligt, må kunna uppdraga åt för uppgiften lämpad förening eller stiftelse att handhava övervakningen och utse övervakare.

10 §.

Är någon ställd under övervakning, åligger det övervakaren att söka

- 1) bibringa honom insikt om faran av fortsatt alkoholmissbruk;
- 2) förmå honom att avhålla sig från besök å lokaler, där alkoholhaltiga drycker försäljas, ävensom från umgänge med personer, som missbruka sådana drycker;

3) medverka till hans intagande i nykterhetsförening, därest han bibringats den härför erforderliga personliga övertygelsen;

4) förhjälpa honom, därest han är arbetslös, till anställning hos lämplig person eller bereda honom, därest det för minskande av frestelserna till bruk av alkoholhaltiga drycker erfordras, ombyte av verksamhet eller vistelseort;

5) förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt, varå i sådant fall anvisning bör honom lämnas;

6) vidtaga andra åtgärder i syfte att förmå honom att övergå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

11 §.

Övervakningen skall, därest icke intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister mellankommer, fortgå under den tid nykterhetsnämnden, med hänsyn till den övervakades föregående liv och hans uppförande under övervakningen, bestämmer, dock ej utöver ett år, där ej särskilda omständigheter göra en längre övervakning erforderlig, i vilket fall övervakningstiden må utsträckas till högst två år.

Ej må nämnden, utan att särskilda skäl därtill äro, besluta om övervakningens upphörande, förr än densamma fortgått sex månader.

12 §.

1 mom. Därest den övervakade icke genom åtgärder, som i 10 § omförmälas, kan förmås att återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, äger nykterhetsnämnden att hos länsstyrelsen göra ansökning om förordnande, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister.

Även utan föregående övervakning må sådan ansökning göras beträffande åt dryckenskap hemfallen person, som finnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, samt rörande annan åt dryckenskap hemfallen person, å vilken 8 § är tillämplig, därest det uppenbarligen saknas utsikt att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

2 mom. Därest i fall, som i 1 mom. andra stycket först sägs, faran är så överhängande, att länsstyrelsens beslut i anledning av ansökning, som där omförmäles, icke utan våda kan avvaktas, har nämnden att till vederbörande polismyndighet göra hemställan om hans omedelbara omhändertagande, på sätt i 23 § 2 mom. sägs.

13 §.

Nykterhetsnämnd äger att åt ett inom nämnden valt utskott, bestående av minst tre ledamöter jämte erforderligt antal suppleanter, uppdraga att å nämndens vägnar besluta i frågor, som i 6, 7, 8 och 12 §§ omförmälas.

Är ärende, som nu sagts, så brådskande, att tiden icke medgiver samman-

kallande av nämnden eller utskottet, om sådant finnes, må nämndens ordförande meddela beslut å nämndens vägnar.

Beslut, som sålunda fattats av utskottet eller av ordföranden ensam, skall vid nämndens nästa sammanträde anmälas och i dess protokoll antecknas.

14 §.

1 mom. Har framställning om övervakning, som i 8 § sägs, hos nykterhetsnämnden gjorts av förmyndare eller god man för en åt dryckenskap hemfallen person, eller av sådan persons make, föräldrar, barn eller syskon, eller, där hans barn ej uppnått myndig ålder, av förmyndaren för dessa, men nämnden icke inom två månader vidtagit åtgärd i anledning av framställningen, må sökanden hos länsstyrelsen äska förständigande för nämnden att vidtaga sådan åtgärd.

2 mom. Har framställning om ingivande till länsstyrelsen av ansökning, varom i 12 § 1 mom. förmäles, hos nykterhetsnämnden gjorts av någon av de i 1 mom. här ovan omförmälda personer, men nämnden avslagit framställningen, eller ej i fall, som i 12 § 1 mom. andra stycket sägs, inom två månader, men eljest inom sex månader vidtagit den äskade åtgärden, äger den, som hos nämnden gjort dylik framställning, att själv göra ansökning om förordnande, att den åt dryckenskap hemfallne skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister.

15 §.

Då någon blivit intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, bör nykterhetsnämnden, i syfte att söka undanröja de hinder för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, vilka förhållandena i hans omgivning kunna erbjuda, låta sig angeläget vara att under den tid, han vistas å anstalten, uppehålla förbindelse med hans familj eller närmaste anhöriga och därvid tillhandagå med råd och upplysningar samt, där omständigheterna det påkalla, biträda med framställningar till fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller annan myndighet.

16 §.

Beslutar styrelsen för allmän anstalt för vård av alkoholister, att därifrån utskrivna person skall, på sätt i 43 § sägs, stå under övervakning av nykterhetsnämnd, åligger det nämnden att ombesörja övervakningen i enlighet med de föreskrifter och villkor, som styrelsen vid utskrivningen eller därefter bestämmer, och med iakttagande i övrigt i tillämpliga delar av vad i 9 och 10 §§ är stadgat.

17 §.

Nykterhetsnämnd äger att när som helst kalla den, rörande vilken anmälan till nämnden gjorts eller vilken står under dess övervakning, till inställelse inför nämnden eller inför övervakaren.

Hörsammas ej sådan kallelse, äger nämnden att hos polismyndigheten i orten begära handräckning för hans inställande.

18 §.

Kallas någon, som bor eller uppehåller sig inom kommunen, till inställelse inför nykterhetsnämnden för att höras i ärende, som ankommer på nämndens prövning, är han pliktig att hörsamma kallelsen, såvida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, skall han böta fem kronor till kommunens kassa och tillhållas av nämnden genom upprepade viten, som dock tillsammans ej må överstiga etthundra kronor, att inställa sig. Kan den tredskande ändå ej förmås till inställelse, må nämnden lita länsstyrelsen till.

19 §.

Nykterhetsnämnden bör låta sig angeläget vara att söka samarbete med fattigvårdsstyrelse och barnavårdsnämnd samt andra myndigheter, institutioner och föreningar i alla de fall, då deras medverkan kan äga betydelse för fullföljandet av de uppgifter, som påvila nämnden. Särskilt böra nykterhetsnämnderna i olika kommuner bistå varandra.

20 §.

Ej må någon truga eller förleda den, som honom veterligen står under övervakning av nykterhetsnämnd, att förtära alkoholhaltiga drycker eller lämna honom eller eljest förhjälpa honom att åtkomma sådana drycker.

Förseelse härutinnan skall nämnden, efter därom erhållen kännedom, ofördröjligen hos vederbörande åklagare till åtal anmäla.

3 KAP.

Om anstaltsvård av alkoholister.

21 §.

1 mom. Allmän anstalt för vård av alkoholister är antingen av staten för sådant ändamål upprättad anstalt eller ock av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för enahanda ändamål anordnad anstalt, vilken av Konungen erkänts såsom allmän. Sådant erkännande kan när som helst återkallas.

Anstalt, som här sägs, skall stå under ledning av en styrelse. Konungen meddelar för varje särskild anstalt närmare bestämmelser angående dess verksamhet.

Anstalterna skola stå under uppsikt av den myndighet, som Konungen bestämmer.

2 mom. Huru i vissa fall anstaltsvård av alkoholister i enlighet med bestämmelserna i denna lag må kunna äga rum å arbetshem, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvården, därom förordnar Konungen. Beträffande behandlingen av åt dryckenskap hemfallen person, som intagits å sådan anstalt, gäller i tillämpliga delar vad i denna lag är stadgat om behandlingen av person, som intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister.

22 §.

1 mom. Ansökning, som i 12 § 1 mom. sägs, skall innehålla fullständig redogörelse för de av nykterhetsnämnden i ärendet gjorda undersökningar och för de övriga åtgärder, som enligt 10 § må hava vidtagits. Vid ansökningen skola fogas prästbevis enligt av Konungen fastställt formulär samt utlåtande av legitimerad läkare, avfattat enligt av Konungen meddelade anvisningar och grundat på undersökning, som verkställts inom en månad före ansökningens ingivande.

Ansökning, som i 14 § 2 mom. sägs, skall vara ställd till länsstyrelsen och inlämnas till nykterhetsnämnden inom tolv månader efter det där omförmäld framställning hos nämnden gjorts; och åligger det nämnden att till länsstyrelsen ofördröjligen insända ansökningshandlingarna jämte eget utlåtande, vilket tillika skall innefatta redogörelse för de undersökningar och övriga åtgärder, som av nämnden jämlikt 10 § vidtagits, samt, om dylika åtgärder ej förekommit, upplysning om skälen därtill. Vid ansökningen skola vara fogade prästbevis och läkarutlåtande, som nyss är sagt.

2 mom. Hava prästbevis och läkarutlåtande ej bifogats ansökningen, varde denna ej upptagen till prövning, med mindre sådant fall föreligger, som i 23 § 1 mom. första eller andra stycket sägs.

Är förebragt utredning bristfällig, skall länsstyrelsen lämna sökanden tillfälle att avhjälpa vad sålunda brister.

Upptages ej ansökningen, skall länsstyrelsen meddela sökanden skriftligt besked därom.

23 §.

1 mom. Är åt dryckenskap hemfallen person farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må ansökning om förordnande att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister jämväl göras å landet av landsfiskal samt i stad av vederbörande polismyndighet. Ansökningen skall innehålla en fullständig redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar samt vara åtföljd av prästbevis och läkarutlåtande, som i 22 § sägs, om dylika handlingars anskaffande kan utan våda avvaktas.

Vad nu är stadgat gäller även för det fall, att åt dryckenskap hemfallen person, som under de senaste två åren upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri, stryker omkring från en ort till en annan utan sysselsättning, varigenom han må antagas kunna förskaffa sig sitt uppehälle, och

utan att, såvitt omständigheterna ådagalägga, söka arbete eller eljest söka efter förmåga ärligen försörja sig.

2 mom. Därest i fall, som i 1 mom. första stycket avses, faran är så överhängande, att åtgärd, som ankommer på länsstyrelsen, ej utan våda kan avvaktas, eller sådant fall är för handen, som i 1 mom. andra stycket sägs, har polismyndigheten att tillsvidare på lämpligt sätt omhändertaga den åt dryckenskap hemfallne; åliggande det polismyndigheten att, därest ansökning om förordnande, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister, ej redan gjorts, ofördröjligen till länsstyrelsen insända sådan ansökning.

3 mom. Åtgärd, varom i 1 och 2 mom. sägs, må kunna vidtagas jämväl för det fall, att till polismyndighet ingiven anmälan återtagits.

4 mom. För köping eller annat område å landet, för vilket ordningsstadgan för rikets städer är i tillämpliga delar gällande, må länsstyrelsen förordna lämplig polisman att fullgöra vad enligt denna lag åligger landsfiskal.

24 §.

Har åt dryckenskap hemfallen person, som är häktad för brott, i anseende till sin sinnesbeskaffenhet vid brottets begående icke kunnat till ansvar fällas, men är han, vid tiden för målets avgörande, icke i behov av vård å sinnessjukhus, må länsstyrelsen, därest 8 § är på honom tillämplig, kunna, även utan att ansökning därom av polismyndighet eller annan gjorts, förordna, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister.

I fall, som här sägs, äger länsstyrelsen föreskriva, att den åt dryckenskap hemfallne skall, i avvaktan på beslut i ärendet, i häktet kvarstanna eller på annat lämpligt sätt omhändertagas.

25 §.

Har ansökning om förordnande angående intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister i behörig ordning gjorts, låte länsstyrelsen ofördröjligen ansökningshandlingarna delgivas den, vilken ansökningen gäller, samt, då fråga är om person, som har god man eller förmyndare, jämväl gode mannen eller förmyndaren, med föreläggande att inom viss kort tid skriftligen förklara sig över ansökningen, vid äventyr om det försummas att målet ändock avgöres. Finner länsstyrelsen part böra lämnas tillfälle att yttra sig över handling, som inkommit efter det ansökningen utstälts till förklaring, har länsstyrelsen att, enligt vad nu är sagt, låta delgiva sådan handling.

Äskar part, att angående uppgivna omständigheter någon skall vid domstol höras såsom vittne eller upplysningsvis, och är förhöret icke uppenbarligen onödigt, skall länsstyrelsen förordna om sådant förhör vid underrätt, som länsstyrelsen bestämmer, samt meddela föreskrift om vad parterna med avseende å förhöret hava att iakttaga. Är anledning befara att den, vars intagning å anstalt ifrågasättes, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller föreligger fall, som i 23 § 1 mom. andra stycket omförmäles, äger läns-

styrelsen även utan parts begäran förordna om vittnesförhör. Enahanda befoget äger länsstyrelsen i fall, som i 24 § sägs.

26 §.

Finner länsstyrelsen, då enskild person är sökande, erforderliga åtgärder enligt 10 § icke hava vidtagits, må länsstyrelsen förelägga nykterhetsnämnden att vidtaga dylika åtgärder samt inom viss tid inkomma med redogörelse för desamma och det genom dem vunna resultatet.

27 §.

Är anledning antaga, att den som ansökningen avser är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må återkallelse av ansökningen ej utgöra hinder för länsstyrelsen att fortsätta med målets handläggning.

28 §.

Är den, ansökningen avser, uppenbarligen farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller gäller ansökningen person, som i 23 § 1 mom. andra stycket omförmäles, må, även innan han blivit hörd i målet, länsstyrelsen, när skäl därtill äro, gå i författning om att han, i avvidan på slutligt beslut, tillsvidare intages å allmän anstalt för vård av alkoholister, eller om plats å dylik anstalt ej omedelbart kan beredas, föranstalta om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt, där ej vederbörande polismyndighet, jämlikt 23 § 2 mom., därom dragit försorg.

29 §.

Slutligt beslut i mål om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister skall genom länsstyrelsens försorg ofördröjligen delgivas ej mindre nykterhetsnämnden och, där annan än nämnden är sökande, denne, än även den, vilken beslutet gäller.

30 §.

Vid slutligt beslut i mål, varom i 29 § sägs, äger länsstyrelsen, när skäl därtill äro, förordna, att beslutet må gå i verkställighet utan hinder därav, att det ej äger laga kraft.

31 §.

Därest slutligt beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister grundats på omständighet, varom i 23 § 1 mom. första eller andra stycket sägs, har länsstyrelsen att föranstalta om hans intagande å sådan anstalt, så snart plats kan beredas. Kan plats å dylik anstalt ej omedelbart beredas, äger länsstyrelsen, när skäl därtill äro, att draga försorg om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt; dock må sådan vård ej fortgå under längre tid än tre månader.

Vad nu är sagt gäller även för det fall, att beslutet om intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister meddelats jämlikt 24 §.

32 §.

I andra fall, än i 31 § sägs, tillkommer det den, som gjort ansökning om förordnande angående någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, att, sedan slutligt beslut härom meddelats, föranstalta om hans intagande å sådan anstalt. Framställning härom skall, utom i fall som i 34 § sägs, göras senast inom tre månader efter det beslutet om intagandet vunnit laga kraft.

I avvaktan på att intagning sker äger nykterhetsnämnden att låta den, beslutet gäller, stå under övervakning, som i 8 § sägs.

33 §.

Har plats å allmän anstalt för vård av alkoholister icke kunnat beredas inom sex månader, efter det beslutet om intagande å dylik anstalt vunnit laga kraft, vare beslutet, utom i fall som i 34 § sägs, förfallet.

34 §.

Därest, efter det länsstyrelsen meddelat beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, omständigheter framkommit, som giva grundad anledning till antagande, att även utan sådan åtgärd det därmed åsyftade ändamålet skall kunna vinnas, äger länsstyrelsen meddela anstånd tills vidare med beslutets verkställande, därest nykterhetsnämnden, innan den i 32 § omförmälda tid gått till ända, därom gör hemställan. Finner nykterhetsnämnden, efter det anstånd meddelats, nödigt, att intagande å anstalt sker, göre hos länsstyrelsen hemställan om förordnande, att beslutet skall verkställas.

Då anstånd meddelas, skall den, beslutet gäller, stå under övervakning, som i 8 § sägs.

Har i fall, som här sägs, intagandet ej skett inom ett år efter det först omförmälda beslutet vunnit laga kraft, vare det beslut förfallet.

35 §.

Vill någon, som är hemfallen åt dryckenskap, frivilligt ingå å allmän anstalt för vård av alkoholister, må han, efter därom vederbörligen gjord framställning, å sådan anstalt intagas i den mån utrymmet det medgiver samt under villkor, att han skriftligen förbinder sig att kvarstanna å anstalt, varom i denna lag förmäles, under viss tid, minst sex månader. Har han god man eller förmyndare, erfordras dennes samtycke.

36 §.

Framställning om intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, varom i 32 och 35 §§ sägs, skall göras skriftligen och ställas till anstaltens föreståndare.

Har myndighet förordnat om intagandet, skall framställningen vara åtföljd av förordnandet jämte de till grund för detsamma liggande handlingar i huvudskrift eller bestyrkt avskrift.

Framställning enligt 35 § skall vara åtföljd av där omförmälda förbindelse jämte prästbevis och läkarebetyg, som i 22 § sägs.

37 §.

Har å allmän anstalt för vård av alkoholister beretts plats för den, om vars intagande å dylik anstalt förordnande meddelats, men vägrar han att ingå å anstalten, äger länsstyrelsen eller polismyndighet i orten att efter framställning av den, på vilkens ansökning förordnandet meddelats, lämna handräckning för beslutets verkställande.

Har handräckning ej lämnats i fall, som i 34 § sägs, inom ett år, men eljest inom sex månader efter det beslutet om intagande å anstalten vunnit laga kraft, vare det beslut förfallet.

38 §.

En var, som är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, skall vara skyldig att fullgöra det arbete, som ur synpunkten av en ändamålsenlig vård ålägges honom, samt jämväl i övrigt vara underkastad föreskrifterna i det för anstalten gällande reglemente.

Brev eller annat skriftligt meddelande må icke av den intagne avsändas eller emottagas med mindre anstaltens föreståndare haft tillfälle att om meddelandet taga kännedom och tillåtit dess avsändande eller emottagande; dock må den intagne icke förvägras att till svensk myndighet avsända skriftlig framställning, såvitt den är avfattad i hövisk form, eller att eljest avsända eller emottaga brev eller annat skriftligt meddelande, där detsamma rör allena hans enskilda angelägenheter samt icke är ohöviskt eller innehåller något, varav ordningen eller säkerheten inom anstalten kan äventyras. Vill den intagne avsända skrift, som kan antagas vara ämnad att offentliggöras, skall, evad skriften är avfattad såsom brev eller ej, föreståndaren överlämna den till anstaltens styrelse, som har att bestämma, huruvida skriften får avsändas; och må tillstånd vägras i varje fall, då skriften är av anstötligt innehåll eller dess offentliggörande eljest finnes olämpligt.

39 §.

Ej må någon truga eller förleda den, som är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, att förtära alkoholhaltiga drycker eller lämna honom eller eljest förhjälpa honom att åtkomma sådana drycker.

Förseelse härutinnan skall anstaltens styrelse, efter därom erhållen kännedom, ofördröjligen hos vederbörande åklagare till åtal anmäla.

40 §.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över de allmänna anstalterna för vård av alkoholister, äger förordna om överflyttning av intagen person från en anstalt till en annan. Konungen utfärdar de bestämmelser, som härvid skola lända till efterrättelse.

Förordnande, varom här sägs, må genast gå i verkställighet.

41 §.

1 mom. Den, som på grund av myndighets förordnande intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, må kvarhållas under en tid av ett år. Har han före förordnandets meddelande vårdats å sådan anstalt, må han kvarhållas under en tid av två år.

Där någon före förordnandets meddelande på grund av myndighets beslut varit minst tre gånger intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, men återfallit i dryckenskap inom tre månader efter det han sista gången därifrån utskrivits, må han kvarhållas å anstalten, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall föra ett nyktert och ordentligt liv.

Vid beräkning av tid, som i första stycket avses, skall den tid inräknas, under vilken vederbörande varit enligt 28 § intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister eller jämlikt 23 § 2 mom. eller 24, 28 eller 31 § omhändertagits och vårdats på annat sätt.

2 mom. Den, som på sätt i 35 § sägs frivilligt ingått å allmän anstalt för vård av alkoholister, må å sådan anstalt kvarhållas under den i där omförmälda förbindelse angivna tid, dock högst två år.

3 mom. Varder någon, som är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, överflyttad till straffanstalt för undergående av honom ådömt frihetsstraff eller fängelse, vartill böter eller viten förvandlats, skall den tid, han av sådan anledning varit frånvarande från alkoholistanstalten, ej medtagas vid beräkning av den tid, under vilken han längst må kvarhållas.

4 mom. Avviker den å allmän anstalt för vård av alkoholister intagne från anstalten men varder dit återförd, skall den tid, han egenvilligt undandragit sig anstaltsvården, ej medtagas vid beräkning av den tid, under vilken han längst må kvarhållas.

Länsstyrelsen eller polismyndighet i orten har att meddela handräckning för hämtande av den, som avvikit från anstalt, varom nu är fråga.

42 §.

1 mom. Om utskrivning från allmän anstalt för vård av alkoholister tillkommer det anstaltens styrelse att förordna.

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över anstalterna, må ock förordna om utskrivning, jämväl om styrelsen avslagit framställning därom.

2 mom. Sedan den i 41 § 1 och 2 mom. för varje fall angivna tid tilländagått, skall den vårdade från anstalten utskrivas. Utskrivning må dock ske

tidigare, därest skäl föreligga till antagande, att den vårdade efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

Där så anses lämpligt må före utskrivningen viss tids försöksvistelse utanför anstalten (försökspermission) kunna medgivas. Denna tid skall inräknas i interneringstiden.

3 mom. Sedan beslut om utskrivning eller försökspermission fattats av anstaltens styrelse, har föreståndaren att därom, innan den vårdade lämnar anstalten, meddela underrättelse till nykterhetsnämnden i den kommun, dit han begiver sig, samt till myndighet, på vars framställning han intagits å anstalten, eller, där framställningen gjorts av enskild person, så vitt ske kan till denne.

43 §.

Den som utskrivits från allmän anstalt för vård av alkoholister vare, utom i fall som i 35 § sägs, under tid, som vid utskrivningen blivit förelagd, dock högst ett år, pliktig att vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kommun samt att underkasta sig den tillsyn (övervakning) och de övriga villkor, som blivit vid utskrivningen eller därefter bestämda. Konungen meddelar närmare föreskrifter om villkoren.

Vad nu är sagt gäller även om den, som försökspermitterats, under tiden för försökspermissionen.

44 §.

1 mom. Fullgör ej den, som blivit från allmän anstalt för vård av alkoholister utskriven, vad honom jämlikt 43 § under övervakningstiden åligger, må nykterhetsnämnden, där densamma finner det för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt vara erforderligt, göra ansökning hos länsstyrelsen om förordnande, att han åter skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister. Ansökningen skall vara åtföljd av en noggrann redogörelse för, i vad mån och på vilket sätt den utskrivne brutit mot de föreskrivna villkoren, samt för hans uppförande i övrigt under övervakningstiden.

Befinnes den utskrivne vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller stryker han sysslös omkring, såsom i 23 § 1 mom. andra stycket sägs, må ansökning om hans återintagande jämväl göras å landet av landsfiskal samt i stad av vederbörande polismyndighet. Sådan ansökning skall innehålla en fullständig redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar; och gäller i övrigt för dylikt fall vad i 23 § 2 och 3 mom. är stadgat.

Vid ansökning, varom här ovan sägs, är ej nödigt foga prästbevis eller läkarutlåtande.

2 mom. Förordnar länsstyrelsen om återintagning å allmän anstalt för vård av alkoholister, enligt vad i 1 mom. sägs, må anstånd med beslutets verkställande ej givas. I övrigt gäller för delgivning och verkställighet av sådant förordnande i tillämpliga delar vad i 29—33 §§ samt i 36 och 37 §§ är stadgat.

45 §.

Undandraget sig den, som erhållit försökspermission från allmän anstalt för vård av alkoholister, den stadgade övervakningen eller bryter han eljest mot de föreskrivna villkoren, äger anstaltens styrelse besluta om hans återförande till anstalten. För beslutets verkställande äger länsstyrelsen eller polismyndighet i orten att efter framställning av anstaltens styrelse eller dess föreståndare meddela handräckning.

46 §.

1 mom. Kostnad för vård, som meddelas på grund av bestämmelserna i 23 § 2 mom. eller 24, 28 eller 31 §, skall statsverket vidkännas. Vad sålunda stadgats skall gälla även beträffande vård åt här avsedd person, som lämnats honom, sedan han efter utskrivning blivit jämlikt 44 § 1 mom. återintagen å allmän anstalt för vård av alkoholister.

I annat fall än nu är sagt är den, på vilkens framställning någon intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, skyldig att svara för all vårdkostnad så väl gentemot den anstalt, där intagning först ägt rum, som gent emot anstalt, till vilken överflyttning skett eller i vilken han efter utskrivning intagits enligt 44 § 1 mom.; dock att statsverket skall vidkännas kostnaden, därest den vårdade vid tiden, då ansökning om förordnande först gjordes, oavbrutet under minst fem år vistats utom kommun, å vilken kostnaden eljest skolat stanna.

2 mom. Där på grund av ansvarsförbindelse eller eljest annan person än den, som åtnjutit vården, guldit vårdkostnaden, är han berättigad till gottgörelse av den vårdade.

Har kommun bekostat vården, äger nykterhetsnämnden enahanda rätt, i den mån den icke finner skäl till eftergift. Har hela eller någon del av vårdkostnaden ej i sådan ordning återbekommits, äger kommunen att av landstinget undfå gottgörelse för hälften av den kostnad, som sålunda stannat på kommunen.

3 mom. Kostnad för handräckning enligt 37 §, 41 § 4 mom. andra stycket och 45 § bestrides av statsverket.

47 §.

I länsstyrelses eller uppsiktmyndighets beslut må ändring sökas hos Konungen inom den tid, som i allmänhet är bestämd för överklagande av förvaltande myndigheters och ämbetsverks beslut; dock vare klagan över beslut enligt 24 eller 28 § ej inskränkt till viss tid, och må över annat beslut, som länsstyrelsen meddelat under målets handläggning, särskild klagan icke föras.

Besvär över länsstyrelsens beslut inlämnas till länsstyrelsen, som inforrdar vederbörandes förklaring, om anledning därtill ej uppenbarligen saknas, samt, efter att hava införskaffat den ytterligare utredning, som kan vara erforderlig, till vederbörande statsdepartement insänder samtliga målet rörande handlingar tillika med eget utlåtande.

4 KAP.

Ansvarsbestämmelser.

48 §.

1 mom. Överlastar sig någon av alkoholhaltiga drycker så, att av hans åtbörder eller uppträdande i övrigt eller av hans orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, att han är drucken, och träffas han i sådant tillstånd å allmän plats, eller å enskilt område där han olovligen eller utan giltig anledning uppehåller sig, straffes för fylleri med böter från och med fem till och med etthundra kronor. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter från och med tjugufem till och med femhundra kronor.

2 mom. Med allmän plats förstås i denna lag väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest allmänneligen befares eller där allmän marknad eller auktion hålles, eller järnvägståg, passagerarfartyg eller annat dylikt fortskaffningsmedel, som är för allmänheten tillgängligt, eller rum, där offentligt föredrag hålles eller offentlig föreställning pågår, eller där mat eller dryck tillhandahålles allmänheten till förtäring eller eljest varor hållas till salu för allmänheten, eller annat ställe, som, mot eller utan avgift, är för allmänheten upplåtet.

49 §.

Begår någon brott i fylleri, må hans tillstånd ej lända honom till ursäkt, utan skall han vara underkastad, jämte det ansvar för fylleriförseelsen, som efter denna lag kan följa, alla de påföljder å brottet, som lag och författningar i varje fall föreskriva.

50 §.

Förseelse, som i 20 eller 39 § omförmäles, straffes med böter från och med fem till och med etthundra kronor.

51 §.

Är någon inför domstol eller annan myndighet eller vid allmän sammankomst eller förrättning synbarligen berörd av alkoholhaltiga drycker, må han genast avvisas.

52 §.

Anträffas någon överlastad av alkoholhaltiga drycker, såsom i 48 § 1 mom. sägs, å väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest allmänneligen befares eller där allmän marknad eller auktion hålles, eller å intill sådan plats beläget enskilt område där han olovligen eller utan giltig anledning uppehåller sig, må han, när det för hans behöriga

vårdande finnes erforderligt, anhållas och i häkte eller annat tjänligt rum förvaras, till dess han återvunnit sina sinnens bruk.

Gör han oljud eller förnärmar annans fred eller säkerhet eller uppträder eljest störande å allmän plats, som nu är nämnd, eller å därintill beläget enskilt område, där han olovligen eller utan giltig anledning uppehåller sig, eller å allmänt ställe i övrigt, varom i 48 § 2 mom. förmäles, skall han ovillkorligen, på sätt ovan är sagt, omhändertagas.

Den anhållne skall, sedan det onyktra tillståndet upphört och förhör med honom kunnat hållas, försättas på fri fot, därest han ej av annan anledning efter lag må i häktet kvarhållas.

53 §.

Påträffas hos den, som anhålles för fylleri, alkoholhaltiga drycker, skall vad sålunda påträffats tagas i förvar av polismyndigheten och, där ansvar ådömes för fylleriförseelsen, dömas förverkat, såvida ej särskilda omständigheter till annat föranleda.

Med det sålunda förverkade skall förfaras på sätt om försäljning eller förstörande av rusdrycker, vilka förklarats förbrutna, är särskilt stadgat.

54 §.

Förbrytelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare; dock att där förseelse, varom i 48 § 1 mom. sägs, är begången å enskilt område, som icke är beläget intill allmän plats, varom i 52 § första stycket förmäles, förseelsen ej må av allmän åklagare åtalas, där den ej av den, som äger bestämma över området, till sådant åtal angives.

Åtalet anhängiggöres vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan ej finnes, vid allmän domstol i den ort, där förseelsen skett; likväl med iakttagande att, därest den, vilken angives för fylleri, jämväl tilltalas för annat under fylleriet begånget brott, som enligt lag eller särskilda författningar tillhör viss domstol, eller angivelse för fylleri förekommer mot sådan person, som för brott bör av särskild domstol dömas, samma domstol har att till prövning upptaga åtalet för fylleriförseelsen.

55 §.

Böter, som enligt denna lag ådömas, ävensom försäljningsbeloppet för förverkat gods tillfalle kronan.

Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

LAG

om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Härigenom förordnas, att 33 § i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården skall hava följande ändrade lydelse:

33 §.

1 mom. För omhändertagande — — — — — fastställt reglemente.

2 mom. Huru i vissa fall anstaltsvård av alkoholister i enlighet med vad därom är särskilt stadgat må kunna äga rum å arbetshem, som i 1 mom. omförmäles, därom förordnar Konungen.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

FÖRORDNING

om ändrad lydelse av 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker, skola hava följande ändrade lydelse:

17 §.

1. — — — — —

2. — — — — —

3. Över ansökning — — — — — sökta rättigheter.

Över ansökning, som här sägs, skall ock nykterhetsnämnden höras.

4. — — — — —

5. — — — — —

6. — — — — —

22 §.

Där i något fall utskänkning av vin tillfälligtvis kan vara av omständigheterna påkallad, må på därom gjord ansökning Konungens befallningshavande, sedan stadsfullmäktige eller kommunalstämma samt vederbörande nykterhetsnämnd blivit hörda, kunna — — — — — ej bifallas.

28 §.

1. — — — — —

2. Avskrift av tillståndsbevis skall Konungens befallningshavande tillställa kontrollstyrelsen ävensom, i andra fall än som avses i 21 §, magistraten eller kommunalnämnden och landsfiskalen i orten samt vederbörande nykterhetsnämnd. Vad — — — — — i Stockholm.

Om beslut — — — — — tillstånd.

34 §.

Rusdrycker må icke utminuterat till

1. den, som — — — — — alkoholhaltiga drycker;

9. samt den, angående vilken nykterhetsnämnd, enligt vad särskilt är stadgat, förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuterat, under den tid beslutet avser.

Vad under — — — — — klagan upphävt.

55 §.

1. — — — — —

2. Vid offentligt — — — — — för särskilt tillfälle, som icke kan antagas under årets lopp med någon regelbundenhet återkomma, medgiva — — — förbudet.

56 §.

1. — — — — —

2. — — — — —

3. Där särskilda omständigheter — — — — —, äger Konungens befallningshavande efter framställning i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma samt efter magistrats eller kommunalnämnds och vederbörande nykterhetsnämnds hörande därom förordna.

64 §.

Nykterhetsnämnd i kommun har att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen, på sätt därom är särskilt stadgat.

65 §.

1. Bolag och innehavare av från bolag överläten rättighet vare pliktiga tillhandagå nykterhetsnämnd i kommun, där försäljningen bedrives, eller av

nämnden utsett ombud med erforderliga upplysningar samt att hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för nämnden eller sådant ombud.

Bolag vare ock på anfordran skyldigt låta vederbörande nykterhetsnämnd eller av sådan nämnd utsedd person taga del av de i 41 och 44 §§ omförmälda förteckningar. Består i 41 § omförmäلت hinder mot utminuteri av rusdrycker till viss person däruti, att han blivit sakfäلت för fylleri, äger nämnden eller dess ombud jämväl taga del av förefintligna uppgifter angående antalet gånger, då han blivit sakfäلت, ävensom tiden och orten härför.

2. Ordföranden i nykterhetsnämnden i kommun, där detaljhandel med rusdrycker bedrives av bolag eller innehavare av från bolag överläten rättighet, eller ock annan i ordförandens ställe utsedd ledamot av nämnden äger närvara vid sammanträden med bolagets styrelse med rätt att beträffande ärenden, som beröra nämndens verksamhetsområde, deltaga i överläggningarna, men ej i besluten.

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

FÖRORDNING

om ändrad lydelse av 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förordningen den 11 juli 1919 (n:o 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Häri genom förordnas, att 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förordningen den 11 juli 1919 (n:o 406) angående försäljning av pilsnerdricka skola hava följande ändrade lydelse:

8 §.

1. — — — — —
2. Ansökan — — — — — skälen därför.
Över ansökan, som här sägs, skall ock nykterhetsnämnden höras.
I Stockholm — — — — — tillämpning.
3. — — — — —

10 §.

1. Försäljning genom kringföring — — — — —, därest Konungens befallningshavande på gjord ansökning och efter nykterhetsnämndens samt, där fråga är om annan stad än Stockholm, magistratens hörande, därtill meddelar tillstånd.
2. — — — — —

13 §.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. Över ansökning — — — — — anses nödiga.
Över ansökning, som här sägs, skall ock nykterhetsnämnden höras.
I Stockholm — — — — — tillämpning.
4. — — — — —
5. — — — — —
6. — — — — —

14 §.

Konungens befallningshavande må — — — — — nödigt.

Tillstånd till utskänkning å järnvägsstation — — — — — innan tillfälle att i ärendet avgiva yttrande lämnats ej mindre, i stad magistrat och stadsfullmäktige samt å landet kommunalnämnd och kommunalstämma, än även vederbörande nykterhetsnämnd; dock att — — — — — i Stockholm.

15 §.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. Över de av — — — — — meddelats.

Underrättelse om — — — — — tillställas vederbörande polismyndighet, nykterhetsnämnden samt å landet jämväl kommunalnämnden.

20 §.

1. — — — — —
2. — — — — —
3. Där omständigheterna — — — — — icke bifallas.
Över framställning, varom här sägs, skall ock nykterhetsnämnden höras.
Nödvändiggöra — — — — — förordnande.
4. — — — — —

22 §.

1. Pilsnerdricka må icke å försäljningsställe utlämnas till den, som synbarligen är berörd av starka drycker eller som veterligen gjort sig känd för att missbruka sådana, ej heller till den, som skäligen kan antagas ej hava fyllt aderton år.

2. — — — — —
3. — — — — —
4. — — — — —

Denna förordning träder i kraft den

Förslag

till

L A G

om ändrad lydelse av § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet.

Härigenom förordnas, att § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet skall hava följande ändrade lydelse:

§ 18.

De ärenden — — — — — utsedda personer.

Över ärende, som berör nykterhetstillståndet inom kommunen, skall kommunens nykterhetsnämnd höras, även om ärendet i övrigt bör av annan nämnd eller styrelse beredas.

Val må dock — — — — — biträda ordföranden.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

L A G

om ändrad lydelse av §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad.

Härigenom förordnas, att §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad skola hava följande ändrade lydelse:

§ 16.

Ej må ärende — — — — — utsedda personer.

Över ärende, som berör nykterhetstillståndet i staden, skall stadens nykterhetsnämnd höras, även om ärendet i övrigt bör i annan ordning beredas.

Skola två eller flera — — — — — ökat med 1.

§ 36.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde — — — — — utsedda personer.

Över ärende, som berör nykterhetstillståndet i staden, skall stadens nykterhetsnämnd höras, även om ärendet i övrigt bör i annan ordning beredas.

Skola två eller flera — — — — — ökat med 1.

Denna lag träder i kraft den

Förslag

till

INSTRUKTION

för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården.

Med upphävande av nådiga instruktionen för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården den 17 december 1915 (nr 548) förordnas som följer.

§ 1.

Socialstyrelsen är uppsiktsmyndighet över alkoholistvården i riket.

I denna egenskap har styrelsen att vaka över att å sådan allmän anstalt för vård av alkoholister, som avses i 21 § i lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri, vare sig anstalten är upprättad av staten (statsanstalt) eller anordnad av landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan (erkänd anstalt), vården utövas i enlighet med de bestämmelser, som i varje fall kunna vara gällande, och i övrigt på sådant sätt, som motsvarar det med vården åsyftade ändamål. Styrelsen åligger jämväl utöva tillsyn i nu angivna avseenden å annan anstalt för vård av alkoholister (enskild anstalt), där verksamheten bedrivs med bidrag av statsmedel.

För uppsiktens utövande äger socialstyrelsen underkasta anstalt inspektion samt infordra uppgifter rörande dess verksamhet och övriga förhållanden.

Socialstyrelsen har att göra sig underrättad om den verksamhet, som på grund av bestämmelserna i lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri utövas av nykterhetsnämnderna, samt att tillhandagå med råd och upplysningar i avseende å sådan verksamhet.

Socialstyrelsen bör med uppmärksamhet följa företeelserna på alkoholistvårdens område samt i allmänhet söka verka för alkoholistvårdens utveckling.

§ 2.

I avseende å såväl stats- som erkända anstalter åligger det socialstyrelsen att, i enlighet med vad anstalternas reglementen stadga, meddela erforderliga, närmare bestämmelser samt handlägga ärenden rörande anstalterna och deras styrelser.

§ 3.

Hos socialstyrelsen skola rörande samtliga stats- och erkända anstalter föras sådana anteckningar över antalet vårdplatser samt villkor för intagande och

vård därå ävensom över verkställda intagningar och utskrivningar, att styrelsen såvitt möjligt vid varje tidpunkt är i stånd att överblicka tillgången för den närmaste framtiden av lediga vårdplatser samt hava kännedom om de villkor, som gälla för intagande och vård å anstalterna.

Det åligger socialstyrelsen att på begäran tillhandagå med upplysningar om lediga vårdplatser samt om villkoren för intagande och vård å anstalterna.

§ 4.

I avseende å den i 40 § av lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri åt uppsiktsmyndigheten meddelade befogenhet skall gälla, att socialstyrelsen äger förordna om överflyttning

a) från erkänd anstalt till statsanstalt, i det fall att den intagne prövas icke kunna behållas å den förra anstalten utan att äventyra sin eller andra där intagna personers ändamålsenliga vård eller anstaltens behöriga skötsel;

b) från en statsanstalt till en annan i enlighet med vad därom finnes särskilt stadgat;

c) från statsanstalt till erkänd anstalt, i det fall att den intagne prövas icke tarva vård å statsanstalt utan kunna lämpligen vårdas å erkänd anstalt och sistnämnda anstalts reglemente det medgiver;

d) från allmän anstalt till arbetshem, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvården, i det fall att den å förstnämnda anstalt intagne icke synes kunna låta sig förmås att återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, men hans uppförande likväl icke är sådant, att han därigenom äventyrar sin eller andra å alkoholistanstalten intagnas ändamålsenliga vård eller anstaltens behöriga skötsel;

e) från en allmän anstalt till en annan dylik, i det fall att sådan åtgärd prövas önskvärd med hänsyn till alkoholistvården och styrelserna för de båda anstalterna därtill lämna samtycke.

§ 5.

Åsidosättes för alkoholistanstalt, som är underkastad socialstyrelsens tillsyn, gällande bestämmelse eller finnes eljest sådan anstalt skötas på otillfredsställande sätt, har socialstyrelsen att påkalla rättelse.

Förekommer sådant missförhållande vid erkänd anstalt och är detsamma av den beskaffenhet, att erkännandet synes böra återkallas, eller åsidosättes i avseende å dylik anstalt villkor, varav erkännandet gjorts beroende, har socialstyrelsen, där påkallad rättelse ej vinnes, att hos Kungl. Maj:t göra framställning om erkännandets återkallande.

Skulle i avseende å alkoholistanstalt, som tillerkänts statsbidrag, icke fullgöras villkor för bidragets tillgodonjutande, har socialstyrelsen, där påkallad rättelse ej vinnes, att innehålla bidraget och hos Kungl. Maj:t hemställa om förklaring, att rätten till bidraget förverkats.

§ 6.

Med avseende å de uppgifter, som åligga socialstyrelsen i dess egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården, skall tillsvidare inom styrelsen vara anställd en särskild sakkunnig (expert) för ärenden rörande omförmälda vård.

Nämnda expert kan av styrelsen förordnas att i större eller mindre utsträckning föredraga ärenden rörande alkoholistvården samt utöva den styrelsen åliggande uppsikten däröver. Experten, som på förslag av styrelsen förordnas av Kungl. Maj:t, är att anse såsom tjänsteman hos styrelsen, och skall styrelsens instruktion, där ej styrelsen annorlunda bestämmer, i tillämpliga delar vara gällande med hänsyn till honom.

§ 7.

Har Kungl. Maj:t förordnat, att anstaltsvård av alkoholister må äga rum å arbetshem, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvården, skall vad i §§ 1, 2, 3 och 5 här ovan är sagt om uppsiktsmyndighetens befattning med allmän anstalt för vård av alkoholister i motsvarande mån gälla sådant arbetshem.

Denna instruktion träder i kraft den

I

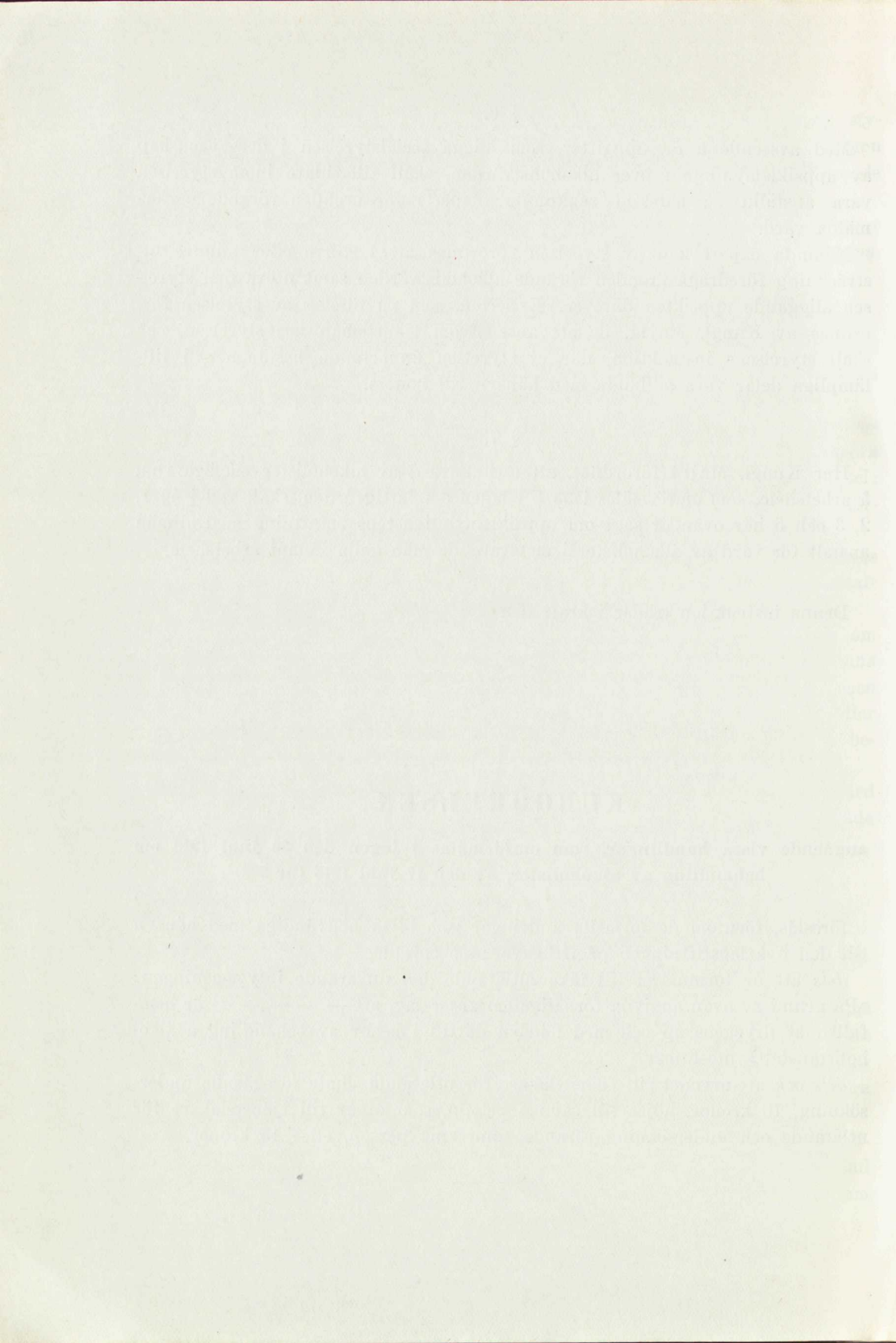
KUNGÖRELSEN

angående vissa handlingar, som omförmälas i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, av den 17 juni 1916 (nr 308)

föreslås, förutom de formella ändringar som bliva nödvändiga med hänsyn till den nya lagstiftningen på ifrågavarande område,

dels att ur formuläret till läkareutlåtande den nuvarande intygsmeningen: »På grund av ovan angivna förhållanden anser jag, att — — — — är hemfallen åt dryckenskap och med hänsyn därtill i behov av behandling å alkoholistanstalt» uteslutes;

dels ock att arvodet till tjänsteläkare för utlåtande jämte föregående undersökning, 10 kronor, höjes till samma belopp, som utgår till tjänsteläkare för utlåtande och undersökning rörande sinnessjuk person, eller 15 kronor.

MOTIVERING

MOTIVATING

I det anförande till statsrådsprotokollet den 16 oktober 1925, vari hemställdes om tillkallande av sakkunniga för beredning av frågan om ändrade lagbestämmelser till motverkande av fylleri och dryckenskap jämte de åtgärder i övrigt, som i sådant syfte kunde finnas erforderliga, yttrade dåvarande chefen för justitiedepartementet, statsrådet Nothin:

»I skrivelse den 5 maj 1920, nr 204, har riksdagen anhållit, att Kungl. Maj:t ville skyndsammast möjligt låta verkställa utredning om revision av gällande lagbestämmelser emot fylleri och dryckenskap samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

*Statsråds-
protokollet
den 16 okt.
1925.*

Över riksdagens skrivelse hava efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, kontrollstyrelsen, överståthållarämbetet och länsstyrelserna. Från dessa myndigheters sida har tämligen allmänt uttalats, att på grund av penningvärdets fall en höjning av böteskalan i 18 kap. 15 § strafflagen vore påkallad. Från flera håll har därjämte framhållits behovet av mera tidsenliga och fullständiga bestämmelser angående åtgärder för bekämpande av fylleri än de i våra dagar endast i ringa mån tillämpliga föreskrifter, vilka innefattas i kungl. förordningen den 16 november 1841 emot fylleri och dryckenskap. Därvid har erinrats om åtskilliga spörsmål, vilka i dylikt sammanhang böra upptagas till prövning, såsom om förutsättningarna i allmänhet för bestraffande av fylleri och eventuellt ett särskiljande av olika fall av sådan förseelse, om vidgad befogenhet för offentlig myndighet att omhändertaga personer, som äro förfallna till missbruk av rusdrycker, om det inbördes förhållandet mellan bestraffnings- och skyddsåtgärder till motverkande av dryckenskap m. m.

På Kungl. Maj:ts förslag genomfördes år 1922 en ändring i lagen angående behandling av alkoholister i syfte, att lagen måtte erhålla tillämpning jämväl å sådana personer, vilka vore hemfallna åt dryckenskap och under viss tid upprepade gånger dömts till ansvar för fylleri. I någon mån torde ock genom vissa bestämmelser i den år 1924 antagna provisoriska lagstiftningen rörande olovlig införsel av spritdrycker m. m. de i 1920 års riksdagskrivelse framförda önskemålen hava vunnit beaktande. En annan sida av frågan har vid innevarande (1925) års riksdag varit föremål för behandling i och med att i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag infördes en vidgad straffskala i 18 kap. 15 § strafflagen.

De lagstiftningsåtgärder, vilka alltså hittills framgått såsom resultat av den föreliggande utredningen, hava endast berört särskilda detaljspörsmål inom det omfattande ämne, som avses i riksdagens ifrågavarande framställning. De hava varit av jämförelsevis fristående karaktär och ansetts kunna genomföras utan det uppskov, som ett upptagande av hithörande frågor i ett större sammanhang måst medföra. Därmed har emellertid icke en lösning

efter vidare linjer lämnats ur sikte. För min del har jag, vid framläggande av nyss nämnda förslag till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen, uttalat den uppfattning, att sannolikt mera vittgående åtgärder än de hittills försökta skola visa sig erforderliga, därest problemet om ett effektivt bekämpande av dryckenskapen skall kunna vinna en ur samhällets synpunkt tillfredsställande lösning, samt att för åstadkommande av en väl avvägd lagstiftning i detta avseende en mera ingående utredning syntes nödvändig. Vad särskilt angår straffet för fylleri, fann jag mig — med hänsyn till de obestridliga svårigheter, vilka framträdde såsom hinder för att åt allmänna strafflagens stadganden i detta avseende giva ett fullt ändamålsenligt och efter olika fall avpassat innehåll — föranlåten hänvisa till ett framtida övervägande, huruvida ifrågavarande bestämmelser lämpligen borde utbrytas ur strafflagen och sammanföras med vissa andra hithörande föreskrifter i en särskild författning.

En närmare utredning bör alltså enligt min uppfattning komma till stånd angående lämpliga och tidsenliga lagbestämmelser för motverkande av fylleri och dryckenskap ävensom angående de åtgärder i övrigt, vilka i sammanhang därmed må finnas erforderliga. Vid denna utredning lära de skilda spörsmål, vilka under ärendets föregående behandling bragts under övervägande böra göras till föremål för ytterligare uppmärksamhet.»

Äldre lagstiftning.

Innan de sakkunniga ingå på den dem anbefallda utredningen av hithörande spörsmål, synes ändamålsenligt att framlägga en kort redogörelse för ej mindre de lagbestämmelser, i vilka den nya lagstiftningen är avsedd att omedelbart ingripa, än även huvuddragen av de lagstadganden, ur vilka de nu gällande bestämmelserna i sin ordning vuxit fram. Början synes därvid lämpligen böra göras med kungl. förordningen emot svalg och dryckenskap den 17 april 1733, enär densamma vilar på en uppfattning av grunden till och därmed även av räckvidden utav det allmännas ingripande mot den enskilde alkoholmissbrukaren, som — ehuru på ett helt annat sätt religiöst betonad än våra dagars samhälleliga syn på hithörande spörsmål — likväl förefaller långt mera besläktad med den uppfattning, de sakkunniga anse i denna fråga böra göras gällande, än med den åskådning, på vilken den nuvarande lagstiftningen i ämnet till övervägande del vilar. Författningen lyder i de delar, som för de sakkunnigas utredning kunna vara av intresse, sålunda:

K. F. den 17 april 1733. »Vi Friedrich etc. göre veterligt, att ehuru väl Vi billigt hade förmodat, det, jämte kristendomen och gudsfruktan, vartill Vi icke hava underlåtit Våre trogne undersåtare vid alla tillfällen att välment förmana, också själva sunda förnuftet samt den varjom och enom medfödde kärleken och omsorgen för dess egen välfärd skulle hava varit nog kraftige medel till att avhålla så den ena som den andra ifrån fylleri och dryckenskap, varföre så väl Våre företrädare som Vi själve sökt en så lastbar och straffvärdig odygd att hämma och förekomma; så måste Vi dock fast ogärna förnimma, huru Guds gåvor och milda välsignelser, som till Hans ära samt eget jämte den torftige nästans nödige uppehälle endast borde användas, ofta på syndigt och överflödigt vis till svalg och dryckenskap varda missbrukade; givandes jämväl förfarenheten nogsamt vid handen, vad skadlige påföljder fylleri med sig haver, så att de, vilka till en sådan last begivne äro, under en i så måtto sig ådragen yrhet och förvirring, den ena skändliga missgärningen efter den andra föröva, jämväl ock sitt goda plötsligen förlösa, varigenom de störta sig och de sina uti yttersta fattigdom, samt själve hos allt dygdigt och

ärbart folk uti förakt förfalla, förutan det att de igenom sitt omåttlige och överflödige leverne påsamka sig ohälsa samt varjehanda kroppens sjukdomar och bräckligheter, och således följaktligen själva livet förkortas och, det som fasligast är, att de, så framt en sann ånger och bättring icke emellankommer, stanna uti evigt fördärv. Och alldenstund Vår högsta åstundan är, att allt fördömligt svalg och dryckenskap, såsom modren och tillfället till så många andre grove synder och missgärningar, varmedelst den store Guden förtörnas och till vrede retas, var rättsinnig bedrövas och de själve, som sådan synd bedriva, till deras välfärd fördärvas, må i Vårt land och rike varda avskaffat och utrotat; ty have Vi, så av innerligt misshag till en slik odygd, som i anledning av Rikets Ständers åstundan, velat till hämmande därav således förordna, som följer:

I. Om vi besinne, att predikanter och lärarenas uppbyggelige undervisning och eftersyn skulle, genom Guds nådige bistånd, här till det mästa bidraga; så vele Vi härigenom alla i gemen och var och en i synnerhet av predikoämbetet på det allvarligaste hava förmante, att icke allenast själve föreläsa sina åhörare, jämte en sann gudsfruktan, med nykterhet och ett ärbart dygdeleverne, utan ock att uti sine predikningar, skriftermål, catechismi förhör och eljest, så ofta som anledning därtill havas kan, dem fliteligen underrätta, uti vad uselt och beklagligt tillstånd så väl å själens som kroppens vägnar de äro stadde, som sig uti svalg och dryckenskap förlusta, med vad mera dem till varning och förmaning utur Guds ord kan föreställas.

II. Eho som sig med drycker så överlastar, att var och en, som honom ser, ögonskenligen kan märka det han är drucken, densamma skall, evad det är man eller kvinna, första gången böta fem daler, andra gången — —. De, som ännu äro övermaga, och vänja sig till fylleri, böra av sine föräldrar eller husbönder, utan otidig flathet, med en efter vars och ens ålder och krafter lämplig aga tuktas och ifrån en sådan odygd avhållas.

III. — — —.

IV. Begår någon uti fylleri missgärning, densamme skall dess dryckenskap ej till ursäkt eller befrielse lända, utan bör han särskilt för dryckenskapen och särskilt för det andra brottet plikta, där icke gärningen är sådan, att den brottslige med dödsstraffet kommer att beläggas.

V. Alla påfund, vilka antingen hittills varit i bruk eller hädanefter kunna upphittas, varigenom den ena söker att förmå den andra till dryckenskap, skola, såsom syndige anledningar till den straffbare fyllerilasten, alldeles vara förbudne och avskaffade vid det straff, som uti den andra punkten finnes utsatt, och det så för den, som sådant begynner och en annan därigenom till dryckenskap lockar och övertalar, som för den, vilken däruti besked gör, och sig locka och övertala låter. Men den, som trugar en annan att dricka eller på något bedrägligt sätt gör honom drucken, böte — — och den tvungne eller bedragne befrias till en del eller alldeles, såsom domaren prövar dess eget vållande däruti varit större eller mindre.

VI. Borgar någon värd starka drycker åt den, som han vet vara till fylleri benägen och göra vana av att sitta på källare, densamme vare sin borgade varas värde förlustig: viljande Vi härhos hava itererat vad Vår nådige resolution av den 24 novembris 1725 samt förordningen av den 20 octobris 1727 förmåler om dem, som utom vederbörandes vetskap borga sådant antingen åt den studerande ungdomen vid akademier och skolor, som stå under enskilt information, eller ock åt ståndspersoners tjänstefolk, köpmansgossar och lärpojkar.

VII. Var och en värd på värdshus, kaffehus, källare och krogar åligger förut varna sina gäster att i rättan tid taga deras avträde, så att de ej måge sitta

för länge och över tiden: blivande värdarne härigenom förbudne, efter den här nedanför tillåtna tiden, något av starka drycker till gästerne att försälja, likmätigt förre därom utgångne förordningar. Men där gästerne varda kvarsittande över samma tid emot värdens åtvarning, böte tio dal. silv.-mt.

VIII. På sön- och högtidsdagar skola alla krogar, källare och kaffehus vara tillslutne till klockan 7 om aftonen ifrån samma tid av den föregående dagen och ingen, utom de som där gästa och spisa, under förenämnde tid där inlätas, vid tio dal. silv. mts. vite: börandes till den ändan, andre, som på sådane dagar behöva från källare till deras nödtorft några varor låta avhämta, sådant göra dagen förut innan klockan 7 eftermiddagen; dock må dem, som äro vane att hämta sin spis ifrån värdshus eller källare och vilja äta hemma uti sina kamrar, samma frihet på sön- och högtidsdagar lämnas, såväl som dem, vilka på sådane ställen ordinärt spisa, ävensom ock den, vilken är sjuk och antingen efter medici förordnande eller själv längtar efter någon mat eller dryck att styrka sig med uti sin svaghet, må på sådane dagar kunna därutinnan saklöst betjänas. Men på alla de övriga dagarne ifrån den 1 augusti till den 1 maj böra alla krogar, källare och kaffehus vara tillslutne klockan 9 om aftonen och ifrån den 1 maj till den 1 augusti klockan 10 om aftonen.

IX. — — Slutligen och på det nu denne Vår allvarlige vilje och befallning må så mycket mera alla Våre trogne undersåtare allmänt kunnig vara, så vele Vi även härmedelst i nåder hava anbefallt, att densamme icke allenast — — varder allmänneligen av predikstolarne avkunnad, utan ock att uti alla värdshus, kaffehus, källare, krogar och gästgivaregårdar i städer och på landet ett exemplar därav varder, till vars och ens efterrättelse, på väggen uppslaget, varom värdarna själva skola försorg draga.»

Brännvins-
tillverkning
och husbe-
hovsbränning.

Brännvinstillverkningen var vid denna tid — liksom därefter allt fortfarande — reglerad genom särskilda författningar. Brännerier tillätos endast till begränsat antal, och för varje bränneri var stadgat ett visst försäljningsområde med fixerat antal krogar. Priset på brännvinet var ock i lag bestämt. För den sedan gammalt existerande husbehovsbränningen sökte man sätta en gräns genom en avsevärd beskattning av densamma och dess inskränkning till allenast vissa månader av året.

Under 1700-talets fortgång ändrades gång på gång dessa bestämmelser. Än skärptes restriktionerna, än åter mildrades de. Tre särskilda gånger försöktes förbud mot all brännvinsbränning, nämligen 1740, 1756 och 1772, men för varje gång blev förbudet efter allenast en kort tids varaktighet åter upphäft. År 1775 gjordes av Gustaf III brännvinsbränningen till ett kronans regale och all bränning av enskilda förbjöds; men efter cirka tolv års verksamhet nedlades kronobrännerierna och frigavs åter husbehovsbränningen. De restriktioner, som beträffande denna vid 1800-talets början påbjödos, upphävdes år 1810, då en var på landet bosatt person, under förutsättning av jordägarens medgivande, samt en var husägare eller hyresgäst i stad tillerkändes rätt att bränna och sälja brännvin.

K. F. den 24
aug. 1813.

De olidliga förhållanden, som därav blevo följden, föranledde regeringen att i proposition till 1812 års riksdag föreslå — jämte nya bestämmelser om brännvinsbränning och brännvinsskatt — även en revidering av förordningen den 17 april 1733 mot svalg och dryckenskap i syfte att åt bestämmelserna härutinnan förläna en större effektivitet. Rikets ständer förenade sig om att till Kungl. Maj:t överlämna att i avseende härå utfärda de författningar, som Kungl. Maj:t till ändamålets vinnande i nåder kunde finna tjänligast. De nya

bestämmelserna återfinnas i förordningen emot fylleri och dryckenskap den 24 augusti 1813.

Denna förordning — som nära överensstämmer med förordningen emot fylleri och dryckenskap den 16 november 1841, vars revidering blivit åt de sak-kunniga uppdragen — synes utgå ifrån en helt annan uppfattning än den som ligger till grund för 1733 års författning. Det är icke längre omsorgen om den vilsekomne och om hans återförande till ett nyktert och för samhället gagneligt liv som utgör huvudföremålet för lagstiftarens uppmärksamhet; utan det är omsorgen om statens bestånd och angelägenheten av rättsordningens upprätthållande gent emot brottslingen, som i fyllan och villan kränker densamma, vilka utgöra grundtankarna i den nya lagstiftningen. Att så är förhållandet bestyrkes icke blott av lagens hela uppställning och innehåll utan även av den i Kungl. Maj:ts proposition till 1812 års riksdag anförda motiveringen, så lydande:

»I en tid då mer än någonsin svenska folkets forna enkelhet i seder och ordning i levnadssätt måste återföras, så vida Sverige längre skall nämnas bland självständiga stater, utgör det ett av Kungl. Maj:ts livligaste bekymmer, att böjelsen för starka drycker hos nationen icke mera allmänt hämmats, varken av givna föreskrifter och varningar eller av omsorgen för bibehållandet av eget värde och bestånd. Då Kungl. Maj:t nu ser omkring sig församlade Sitt trogna folks fullmäktige, är det emellertid för Kungl. Maj:t en stor tillfredsställelse att göra rättvisa åt de landsorter, som insett angelägenheten att sätta ett mål för denna riksfördärliga osed och genom frivilliga överenskommelser samt verksam inbördes uppsikt¹ hos sig inrymt och fäst ordningen och måttligheten; och Kungl. Maj:t njuter även den tröstande förhoppning, att den omedelbart verkande nyttan av dessa ädla bemödanden, vilka tillvunnit sig medborgares uppmärksamhet och förtjänade aktning, skall med övertygelsens och patriotismens värme erkännas och emottagas över hela Kungl. Maj:ts rike och befästa den samdräktiga nationella kraft, som upprätthåller staten. Men om bland svenske män gives någon, som uti samfundets rättmätiga fordran och sin egen fördel och hederskänsla icke funne tillräckligt bevekande anledningar till sedlighet och måttlig levnad, så böra de mot utsvävningar och liderlighet redan förut stadgade författningar efter tidens omständigheter skärpas och med allvarsamhet tillämpas för sådana överträdelsers bestraffande.»

De önskemål, vilka föranledde upphävandet av 1813 års förordning och den-K. F. den 16
nov. 1841.
sammas ersättande med förordningen emot fylleri och dryckenskap den 16 november 1841, utgingo icke från någon annan grundsyn på problemet än den, som kommit till uttryck i 1813 års förordning, utan rörde sig allenast om vissa detaljer, vilka kommit att framstå såsom föråldrade eller mindre lämpliga, varförutom i åtskilligas ögon ansvarsbestämmelserna i 1813 års förordning syntes alltför stränga. Frågan framfördes vid 1840—41 års riksdag i två inom bondeståndet väckta motioner, den ena av *Lars Nilsson* från Blekinge län, vilken med instämmande av åtskilliga andra ledamöter av bondeståndet i sin motion alternativt yrkade upphävande av 1813 års förordning eller, om detta ej kunde ske, vissa ändringar däri avseende dels ansvarsbestämmelserna och dels rättegångsförfarandet, samt den andra av *Peter Petersson* i Slätthult, Jönköpings län, vilken påyrkade ändring allenast beträffande rättegångsförfarandet. Lagutskottet yttrade med anledning av motionerna, bland annat:

¹ Under diskussionen upplstes, att »vissa nitiska landshövdingar förmått genom allvarsam uppsikt stäcka överdådet både vid gästgivaregårdar och andra krogställen». De flesta talare syntes dock vara ense om, att brännvinsmissbruket stigit i hela landet till en omättlig höjd.

»Missbruk av starka drycker utgör en last, som, i och för sig själv betraktad, straffas medelst sina egna fördärliga verkningar på den, som densamma utövar; men om därigenom offentlig förargelse förorsakas eller andras frid och säkerhet störas, antager denna last jämväl egenskapen av brott samt inträder i och med detsamma på allmänna straffrättens område. Då, enligt utskottets nu tillkännagivna åsikt, fylleri bör i vissa fall vara föremål för strafflagen, kan utskottet ej biträda Lars Nilssons yrkande, att de till förekommande av fylleri och dryckenskap utfärdade föreskrifter måtte helt och hållet upphävas; varemot det tillhör utskottet att meddela yttrande, i vad mån de av motionärerna framställda anmärkningar må till ändring i samma föreskrifter för-
anleda.»

Det förslag till lag i ämnet, som av lagutskottet utarbetades, blev av Rikets Ständer godkänt och hos Kungl. Maj: t anmält. Första paragrafen första stycket i detta lagförslag lydde sålunda:

»Den, som av starka drycker synbarligen överlastad är, och i sådant tillstånd träffas å väg, gata eller annat allmänt ställe, böte, varje gång han därför tilltalas, tre riksdaler sexton skillingar. Dömes någon fjärde gången eller oftare till ansvar för fylleri, vare, om han är myndig, dessutom under förmyndare ställd, då påstående därom göres; dock att den således sakfällde må, där han sitt leverne bättrat, efter två års förlopp anmäla sig hos domstolen att åter vardas myndig förklarad.»

Vid utskottets utlåtande hade fogats åtskilliga reservationer, av vilka en, angiven av prosten *Säwe*, må här återgivas, så lydande:

»På grund av den riktiga åsikt, som utskottets majoritet uttalat, att missbruk av starka drycker straffas genom sina egna fördärliga verkningar på den, som densamma utövar, och därjämte, när offentlig förargelse åstadkommes eller andras frid och säkerhet störes, antager egenskapen av brott samt inträder i och med detsamma på allmänna straffrättens område, kan jag ej annat finna, än att det i kungl. förordningen den 24 augusti 1813 stadgade korrektionsarbete för femte resan fylleri hade bort i författningen kvarstå, såsom icke blott en allvarligare varning för den flera gånger fruktlöst pliktfälle, utan tillika såsom ett medel till samhällets och deras betryggande, som äro i den på dryckenskap begivnes närmaste omgivning. Det torde vara tillräckligt bekant, att en sålunda ofta tilltalad, men dock oförbättrad supare kan, utan att beträdas med egentliga och grova lagbrott, likväl genom sitt år efter år fortsatta omåttliga dryckenskapsbegär och sin oregerlighet giva stor förargelse i det allmänna och jämväl utgöra en verklig plågoande mot föremålen för sin ömmaste omvårdnad. För desse senares lugn och endräkt har det stundom varit det enda återstående räddningsmedlet, att den oregerlige till varning på viss tid kunnat avskickas till närmaste korrektionshus, där ock någongång kunnat återvinnas det ordningssinne och den arbetsvana, som är oumgänglig för den brottsliges förbättring. Huru allt detta skall åstadkommas genom den tilltalades blotta ställande under förmyndarskap, vilket utskottet gjort till högsta och sista varningsgraden, kan jag åtminstone ej inse, och har jag av sådant skäl här reserverat min från höglövlige utskottets majoritet skiljaktiga tanke.»

I den sedermera utfärdade författningen, som i allt väsentligt överensstämde med lagutskottets förslag, utom vad angick det ovan återgivna första stycket av 1 §, var bestämmelsen om den tilltalades sättande under förmyndare utesluten.

Denna den 16 november 1841 utfärdade förordning, vilken ännu till vissa delar gäller, återgives här nedan i sin fullständiga lydelse:

1 §.

Den, som genom missbruk av starka drycker sig överlastar, så att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, att han drucken är, och i sådant tillstånd träffas å väg, gata eller annat allmänt ställe, böte, varje gång han därför tilltalas, tre riksdaler sexton skillingar. Dömes någon fjärde gången till ansvar för fylleri, varde jämväl förklarad oberättigad att deltaga i val eller väljas till sådana förrättningar, som innefatta medborgerligt förtroende.

Är någon inför Konungens befallningshavande eller domstol, vid allmänna sammankomster, läsföreläsningar, stämmor, auktioner, marknader, skjutsningar eller skallgångar, av starka drycker överlastad, varde fälld till dubbla böter emot vad här ovan blivit utstakat; och äger Konungens befallningshavande, domare, kronobetjänt eller annan tillstådesvarande förrättningsman, att en sådan genast avvisa, eller, där omständigheterna så fordra, med honom låta förfara på sätt 7 § här nedan förmäler.¹

Vad allmänna lagen i 3 kap. 4 § missgärningsbalken, kungl. brevet den 17 augusti 1738 och kungl. förklaringen den 29 november 1823 för fylleri i kyrka stadga, kommer även hädanefter att äga rum, jämte det ansvar, som denna författning för fylleri i allmänhet föreskriver.

Den, som trugar eller förleder annan att förtära starka drycker, så att han därav bliver överlastad, böte varje gång tre riksdaler sexton skillingar.

Övermage, som av starka drycker överlastar sig, agas av föräldrar eller husbonde i närvaro av krono-, stads- eller polisbetjänt; men den, som till överflödigt förtäring en sådan förleder, böte sex riksdaler trettiotvå skillingar.

2 §.

Prästman, som under tjänstens utövning är av starka drycker överlastad, vare sitt prästämbe och innehavande tjänst förlustig.

Är någon annan, vid förrättande av Kungl. Maj:ts och Kronans tjänst, drucken, böte dubbelt emot det, som i 1 § 1 momentet utsatt är. Sker det tredje gången, blive han ock, efter omständigheterna på vissa år eller för alltid, från tjänsten skild.

I avseende på prästmän, som utom tjänstgöringen beträdas med fylleri, gälle föreskriften i 19 kap. 23 § kyrkolagen.

Med de till krigsstaten hörande personer förhållas efter krigsartiklarne.

3 §.

Begär någon brott i fylleri, varhelst det ock sker, må hans tillstånd ej lända honom till ursäkt, utan skall han, jämte ansvar efter denna förordning, vara underkastad alla de påföljder, som lag och författningar i varje fall föreskriva; dock att böter för fylleri icke äga rum för den, som för annat brott gjort sig till högsta kroppsplikt skyldig.

4 §.

Förtär någon så omåttligt starka drycker, att han därav dör, varde i tysthet begravnen.

5 §.

Om på sådant ställe, där brännvin eller andra starka drycker försäljas, någon finnes i den mån överlastad, att han synbarligen icke, utan våda för sig själv och andra, kan lämnas utan tillsyn och biträde; vare värd skyldig att honom

¹ De särskilt markerade delarna av förordningen äro ännu i mer eller mindre mån tillämpliga.

vårda, till dess det rusiga tillståndet upphört, och, i fall sådant av värd underlåtes och skada därigenom inträffar, plikte värden sex riksdaler trettio två skillingar, varförutan, vid förnyad enahanda försumlighet, det på vederbörandes beprövande, efter omständigheterna, må ankomma, huruvida värd av sin näringsrättighet må förklaras förlustig.

6 §.

Vid sex riksdaler och trettio två skillingars bot och förlust av all rätt till betalning för varan, förbjudes allt utborgande av starka drycker, ej mindre åt omynndige studerande under deras vistande vid akademier, gymnasier och skolor, utan föräldrars, förmyndares eller lärares vetskap och vilja, än åt tjänstefolk, gesäller och längossar samt gemenskapen av krigsmakten, utan vederbörande husbönders, mästars eller befälhavares lov.

7 §.

Var och en, som av starka drycker överlastad träffas på väg eller gata, må, när dess behöriga vårdande icke annorledes låter sig verkställa, förvaras i häkte, till dess han återvunnit sina sinnens bruk. Gör han å förenämnde eller andra allmänna ställen, såsom vårdshus, näringsställen och krogar, i fylleri oljud, eller förnärmar andras fred och säkerhet, skall han ovillkorligen i häkte inmanas; dock bör han, sedan han åter blivit nykter, på fri fot ställas, därest ej sådant brott är begånget, varför han efter lag i fängelse hållas må.

8 §.

Alla i denna förordning bestämda böter skola fördelas på det sätt, att två tredjedelar tillfalla åklagaren, och den återstående tredjedelen de fattige i den församling, där förbrytelsen skett. Med fördelningen av de böter, som, jämte fylleriböter enligt denna förordning, kunna efter allmänna lagen och särskilda stadgar åläggas, kommer att förhållas på sätt i varje fall föreskrivet är.

9 §.

Saknas tillgång till gäldande av de böter, som efter denna förordning åläggas, skola de förvandlas till fängelse vid vatten och bröd, enligt den i 5 kap. 4 § straffbalken, sådan denna § lyder i kungl. förordningen den 10 juni detta år, fastställda beräkning.

Därest, jämte fylleri, annat brott är begånget, och förvandling av böter skall ske, förhålles efter de grunder, som uti 11 punkten av kungl. förklaringen den 23 mars 1807 utstakas.

10 §.

Förbrytelser emot denna förordning skola åtalas vid allmän domstol eller polis-inrättning; dock att, därest den, vilken angives för fylleri, jämväl tilltalas för annat under fylleriet begånget brott, som, enligt lag eller särskilda författningar, till viss domstol hör, eller angivelse för fylleri förekommer emot sådan person, som för brott bör av särskild domstol dömas, samma domstol har att åtalet för fylleriförseelsen till prövning upptaga.

11 §.

Lands- och stadsfiskaler samt krono- och polisbetjante åligge att å fylleriförseelser hava noggrann uppsikt och dem vederbörligen åtala, vid laga ansvar om sådant åsidosättes. De fylleriförseelser, som icke inom sex månader sedan de

sig tilldragit, varje månad till trettio dagar räknad, bliva hos vederbörlig domstol eller polisinrättning åklagade, äro sedermera icke underkastade åtal.

12 §.

Denna förordning skall en gång om året från predikstolarne kungöras, nämligen söndagen näst före Mikaelidag; *och åligge det värdar, vid fem riksdalers vite, draga försorg, att ett exemplar härav i alla vårdshus, källare, näringsställen och gästgivaregårdar finnes på väggen i något allmänt rum anslaget.*

Av åtgärder mot fylleri och dryckenskap, som i lagstiftningsväg vidtagits *Lagstiftnings- åtgärder mot fylleri och dryckenskap efter 1841.*
 efter utfärdandet av 1841 års förordning, torde böra i främsta rummet nämnas de tid efter annan utfärdade, allt mera skärpta bestämmelserna rörande tillverkning och försäljning av alkoholhaltiga drycker.

Ett avgörande steg härutinnan togs genom utfärdandet av kungl. förordningen den 18 januari 1855 angående villkoren för brännvins tillverkning *Rätten att tillverka alkoholhaltiga drycker.*
 samt kungl. förordningen samma dag angående villkoren för försäljning av brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker.

Genom den förra förordningen reglerades och kontrollerades brännvinsbränningen enligt grundsatser, vilka kunna sägas i stort sett ligga till grund jämväl för den nu gällande förordningen angående tillverkning av brännvin den 11 juni 1926, och genom vilkas tillämpning brännvinsbränningen praktiskt taget inskränkts till en noga kontrollerad fabriksdrift av begränsad omfattning. Vad tillverkningen av maltdrycker beträffar blev den först senare föremål för mera ingripande kontrollföreskrifter. Nu gällande bestämmelser härutinnan innehållas i förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker den 1 juni 1923. Hembrygd av maltdrycker för eget behov, men ej till avsalu, är dock tillåten för en var, som icke idkar världshusrörelse eller handel med maltdrycker eller tillverkning av sådana drycker till avsalu. Rätten att utöva yrkesmässig tillverkning eller beredning av vin och andra alkoholhaltiga drycker, som icke avses i brännvins- eller maltdryckstillverkningsförordningarna, bedömas efter stadgandena i den allmänna näringsfrihetsförordningen av den 18 juni 1864, dock med den begränsning att — likasom i fråga om brännerier anlagda efter $\frac{1}{7}$ 1917 — dylik verksamhet icke utan Kungl. Maj: ts medgivande får äga rum i reningsverk, vinfabrik eller annan byggnad, som för verksamheten anlagts eller inrättats efter ingången av juli månad 1917.

Genom 1855 års brännvinsförsäljningsförordning gjordes all minuthandel och utskänkning av brännvin beroende av särskilt tillstånd av länsstyrelserna. En viss vetorätt var därvid inrymd åt vederbörande kommun. En betydande försäljningsskatt pålades, av vilken $\frac{4}{5}$ skulle tillfalla kommunerna och $\frac{1}{5}$ länsens hushållningssällskap. Rättigheterna utbjödos på offentlig auktion, där ej i stad särskilt bolag bildats för övertagande av brännvinshandeln, i vilket fall magistraten ägde med bolaget sluta avtal om övertagande av all brännvinshandel inom staden. För övrigt upptogs i förordningen åtskilliga ordningsföreskrifter, delvis sammanfallande med vad som redan var stadgat i 1841 års förordning. Rörande den närmare utvecklingen av hithörande bestämmelser under 1800- och början av 1900-talet torde vara nog att hänvisa till den av filosofie doktorn S. E. Bring författade »Redogörelse för lagstiftningen i Sverige om rusdryckers försäljning 1800—1911», vilken finnes fogad såsom bilaga till nykterhetskommitténs den 5 januari 1914 avgivna underdåniga betänkande med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker.

Nu gällande försäljningsbestämmelser rörande alkoholhaltiga drycker återfinnas i nedan omförmälda författningar med däri sedermera gjorda ändringar:

1) K. K. den 21 december 1904 angående förbud mot postbefordran av paket, innehållande brännvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker;

2) K. F. den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade alkoholfria drycker samt maltdrycka;

3) K. F. den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker;

4) K. F. den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit;

5) K. F. den 1 juli 1918 angående vissa alkoholhaltiga preparat;

6) K. F. den 1 juli 1918 angående handel med alkoholhaltiga apoteksvaror m. m.;

7) K. K. den 18 december 1918 angående försäljning av sprit och alkoholhaltiga varor för vissa särskilda ändamål;

8) K. K. den 18 december 1918 angående försäljning av vin för kyrkligt behov;

9) K. K. den 18 december 1918 angående resandes rätt till införsel av rusdrycker ävensom angående införsel av alkoholhaltiga varor för särskilda ändamål;

10) K. F. den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdrycka;

11) K. F. den 11 juni 1920 angående försäljning av odenaturerad sprit, framställd av avfallslut vid sulfitecellulosatillverkning;

12) K. F. den 1 juni 1923 angående förbud mot införsel till och försäljning inom riket av exportöl;

13) K. F. den 8 juni 1923 angående omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker;

14) K. K. den 27 juli 1923 angående införsel till och försäljning inom riket av exportöl för särskilda ändamål;

15) K. K. den 27 juli 1923 angående försäljning av spritdrycker, vin och exportöl å apoteksinrättning för medicinskt ändamål;

16) Lag den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin;

17) Lag den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin.

Genom dessa bestämmelser har försäljningen av alkoholhaltiga drycker ordnats på i huvudsak följande sätt:

Med hänsyn till *styrkan* fördelas de alkoholhaltiga dryckerna i två stora huvudgrupper, *rusdrycker* och *maltdrycker*, vardera med sina särskilda underordnade grupper, enligt följande schema:

A) Rusdrycker.

a) *spritdrycker*, vartill räknas sprit och absolut alkohol samt varje alkoholhaltig dryck, som icke är att hänföra till vin eller maltdryck och som håller mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol.

b) *vin*, varmed förstås varje genom alkoholisk jäsning framställd dryck, som är tilverkad av saft pressad av druvor, bär, frukt eller andra växtdelar, och som håller mer än $2\frac{1}{4}$, men ej mer än 22 volymprocent alkohol.

Anm. Alla alkoholhaltiga drycker, vilka ej äro tillagade av malt och som ej innehålla mer än $2\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol, anses lika med tillagade alkoholfria drycker.

B) Maltdrycker.

a) *klass I (svagdricka, maldricka)*, omfattande maltdrycker, som ej innehålla mer än $1 \frac{8}{10}$ viktprocent alkohol och som äro inbryggda med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger 6 procent, ävensom sådana alkoholfria maltdrycker, som äro inbryggda med en stamvört, vars extrakthalt överstiger 6 men icke $10 \frac{1}{2}$ procent;

b) *klass II (pilsnerdricka)*, omfattande maltdrycker, som icke äro hänförliga till klass I och vilka ej innehålla mer än $3 \frac{2}{10}$ viktprocent alkohol och äro inbryggda med en stamvört, vilkens extrakthalt icke överstiger $10 \frac{1}{2}$ procent;

c) *klass III (exportöl)*, omfattande alla till klass I eller klass II icke hänförliga maltdrycker.

Med hänsyn till sättet för försäljningen skiljes emellan

A) Partihandel.

a) *partihandel till återförsäljare* i och för deras rörelse;

b) *försäljning för export*.

B) Detaljhandel.

a) *utminutering*, varmed förstås försäljning till avhämtning eller försändning på rekvisition samt, så vitt angår pilsnerdricka, därjämte försäljning genom kringföring;

b) *utskänkning*, varmed avses försäljning till förtäring på stället.

Detaljhandel med spritdrycker och vin inom en kommun må idkas endast av särskilt, uteslutande för sådan detaljhandel bildat bolag, så framt ej fråga är om allenast tillfällig utskänkning av vin till spisande gäster vid visst tillfälle eller eljest för kortare tid än år eller om utskänkning å passagerarfartyg eller järnvägståg (17, 18, 21, 22 §§). Bolag, som nu nämnts, må icke avse att bereda vare sig delägarna vinning utöver årlig ränta med högst 5 procent å de av delägarna tillskjutna kontanta medel eller kommun någon ekonomisk fördel (19 §). Tillstånd till försäljningen meddelas i varje fall av Konungens befallningshavande (17, 21, 22 §§). Hava stadsfullmäktige eller kommunalstämma inom den kommun, där försäljningen är avsedd att äga rum, avstyrkt upplåtande av rätt för bolag till detaljhandel, må Konungens befallningshavande icke meddela rättighet till sådan handel. (17 §). Bolag må ej till annan överlåta rättighet till utminutering. Däremot äger bolag, med iakttagande av de föreskrifter kontrollstyrelsen kan hava meddelat, till enskild person överlåta rättighet till utskänkning, under förutsättning att Konungens befallningshavande därtill lämnar bifall (25 §).

Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till detaljhandel med rusdrycker eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar i avseende å densamma, som kunna anses erforderliga (27 §). Vissa sådana föreskrifter äro dock redan i lag givna. Sålunda är stadgat, att det vid utminutering ej må tillåtas, att något av det sålda förtäres på utminuteringsstället; och vid utskänkning må ej tillåtas, att något av det sålda från utskänkingsstället medföres (2 §). En viktig föreskrift till rusdrycksmissbrukets hämmande är den, att detaljhandel med rusdrycker icke må vara förenad med annan handel, till vars drivande särskild anmälan fordras (5 §). I samma syfte är stadgat, att ingen må vid personligt besök

Detaljhandeln
med rusdryc-
ker enligt
K. F. den 14
juni 1917.

eller genom ombud hos enskilda upptaga order å rusdrycker eller söka förmå annan att å utminuteringsställe inköpa sådana drycker; ej heller må innehavare av rätt till utskänkning eller hos honom anställd person å utskänkingsställe söka förmå gäst att därstädes inköpa rusdrycker (7 §). Den, som ej äger rätt till försäljning av rusdrycker, må ej genom byteshandel avhända sig sådana eller eljest använda dem som betalningsmedel (8 §). Den, som på kredit utskänker rusdrycker, må därför söka betalning endast om försäljningen vid något tillfälle sker till myckenhet, för vilken försäljningspriset ej understiger 50 kronor, eller ock försäljningen avser vin åt spisande gäster vid måltid (9 §).

En synnerligen viktig plats bland föreskrifterna till förekommande av alkoholmissbruk intages av bestämmelserna om den s. k. *individuella utminuteringskontrollen* (motbokssystemet). Dessa bestämmelser innehålla, att utminuteri-
 av rusdrycker ej må äga rum till annan än den, som hos bolag, vilket äger rätt till utminuteri, efter skriftlig anmälan erhållit motbok, innehållande anvisning å visst utminuteringsställe, varest han må hos bolaget göra inköp av rusdrycker (29, 30 §§). Inköp få ej samtidigt ske hos mer än ett bolag (33 §). Rusdrycker må icke utminuteri till: 1) den som icke fyllt 21 år; 2) den som under de senaste två åren mer än en gång blivit sakfälld för fylleri; 3) den som under de senaste tre åren dömts till ansvar för brott, som i allmänna strafflagen är belagt med straff, om rätten funnit brottet hava begåtts under inflytande av starka drycker; 4) den som under de senaste tre åren undergått straffarbete eller fängelse, som i fall, varom under 3) sägs, blivit honom annorledes än som förvandlingsstraff i stället för ådömda böter ålagt; 5) den som under de senaste tre åren antingen fällts till ansvar för sådan olovlig försäljning av rusdrycker, som avses i rusdrycksförsäljningsförordningens 74 § (olovlig försäljning eller byteshandel av den, som icke enligt förordningen äger rätt till rusdrycksförsäljning), eller för olovligt tillhandagående med anskaffande av rusdrycker eller ock för sådant brott undergått fängelse, som honom omedelbart ålagts, eller straffarbete, vartill ådömt fängelse förvandlats; 6) den som under de senaste tre åren undergått tvångsarbete; 7) den angående vilken Konungens befallningshavande under de senaste tre åren genom slutligt beslut förordnat, att han skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister, eller som under de senaste tre åren vårdats å sådan anstalt; 8) den som under de senaste tre åren å lasarett eller därmed jämförlig anstalt, sjukstuga eller allmän, kommunal eller enskild anstalt för sinnessjuka vårdats för delirium tremens eller annan sinnessjukdom, som otvetydigt uppstått genom omåttligt bruk av alkoholhaltiga drycker; samt 9) den angående vilken nykterhetsnämnd enligt 35 § (på grund av missbruk från hans sida av alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för honom själv eller andra) förordnat, att rusdrycker icke må till honom utminuteri, under den tid beslutet avser (34 §). Över dem, vilka bolag anvisat utminuteringsställe för inköp av rusdrycker, skall hos bolaget föras förteckning. I denna förteckning skola jämväl upptagas de personer, i avseende å vilka enligt bolaget tillhandakomna uppgifter hinder förefinnes för utminuteri, varom nyss sagts (41 §). Å varje utminuteringsställe skall finnas förteckning å dem, som där äga göra inköp av rusdrycker (44 §). Motbok gäller endast för den person, å vilken den är utställd, och må förty ej någon tillhandagå med att å egen motbok för annans räkning anskaffa rusdrycker eller med att låta egen motbok av annan användas för inköp för dennes räkning. Även i andra fall, än nu sagts, är det förbjudet att yrkes-

mässigt eller eljest mot ersättning tillhandagå annan med anskaffande av rusdrycker (47 §). Spritdrycker må ej till någon utminuterat i större myckenhet än 4 liter i kalendermånaden. Efter därom skriftligen gjord framställning äger dock bolag, om särskilda skäl föreligga, medgiva köpare rätt att för visst tillfälle inköpa större myckenhet än sålunda stadgats (48 §). Spiritdrycker må ej utminuterat i mindre myckenhet än $\frac{3}{10}$ liter (49 §).

I övrigt gäller angående detaljhandeln med rusdrycker i nykterhetens och sedlighetens intresse, att försäljningsställe skall vara beläget vid öppen gata, väg eller torg samt inrymt i lämplig lokal (52, 53 §§). Inom eller omedelbart invid kasernområde, läger eller annat område, som blivit för krigsmaktens behov upplåtet, är detaljhandel med rusdrycker förbjuden. Vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumentalmusik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig dans-tillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förnämnda lokal står i inre förbindelse; dock äger Konungens befallningshavande, efter vederbörande magistrats eller kommunalnämnds hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet (55 §). Utminuterat av rusdrycker må äga rum endast söckendagar under högst 7 timmar, dock ej före kl. 9 f. m. eller efter kl. 5 e. m. eller å dag före sön- och helgdag efter kl. 2 e. m. Utskänkning av spritdrycker må begynna tidigast kl. 12 middagen samt utskänkning av vin tidigast kl. 9 f. m.; och må utskänkning ej fortfara längre än till kl. 10 e. m. Utskänkning av rusdrycker, som äger rum å sön- och helgdagar eller å andra dagar före kl. 3 e. m., är tillåten endast vid måltider åt spisande gäster. Under högmässogudstjänst är all utskänkning förbjuden. Om emellertid särskilda omständigheter anses föranleda behov av att tiden för utskänkings avslutande bestämmes senare än till kl. 10 e. m. eller att utskänkning av rusdrycker under sön- och helgdagar efter kl. 7 e. m. sker annorledes än vid måltider åt spisande gäster, äger Konungens befallningshavande efter framställning i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma samt efter magistrats eller kommunalnämnds hörande där-om förordna (56 §). Å tider, då handel med rusdrycker sålunda ej är tillåten, är allt utlämnande av rusdrycker från detaljhandelsställe förbjudet. Likaså är förbjudet att låta rusdrycker å utskänkingsställe förtäras, då utskänkning där ej är medgiven (57 §). Om tillstånd erhållits att utskänka endast vin, är det förbjudet såväl att låta spritdrycker å utskänkingsställe förtäras som även att hava spritdrycker förvarade å utskänkingsstället eller eljest på sådant sätt, att gästerna äga tillgång till desamma. Det är ock förbjudet för gäst att å sådant utskänkingsställe förtära spritdrycker (58 §). Vid utskänkning av rusdrycker skall lagad mat alltid vara att tillgå (dock med undantag för konditorier). Friskt dricksvatten skall i utskänkingslokalen ständigt hållas för varje gäst lätt tillgängligt. Rusdrycker må å försäljningsställe icke utlämnas till den, som synbarligen är berörd av starka drycker, och må sådan person ej heller tillåtas att å utskänkingsställe förtära rusdrycker. Ej heller må å utskänkingsställe rusdrycker utlämnas till den, som veterligen gjort sig känd för att missbruka sådana, eller till någon, som skäligen kan antagas ej hava fyllt 18 år. Överlastad person får ej utdrivas från utskänkingsställe, där han förtärt rusdrycker, eller lämnas utan vård. (59 §). Under det detaljhandel med rusdrycker pågår, får dörren till försäljningsrummet ej vara låst. Å försäljningsställe skola ett exemplar av rusdrycks-

försäljningsföreläggningen jämte tillståndsbevis (i bestyrkt avskrift) och prislista vara för köpare tillgängliga. Därjämte skall å försäljningsställe finnas för samtliga gäster synligt anslag, som tydligt angiver, å vilka tider därstädes försäljning av rusdrycker får äga rum (60 §). I öppen salubod för handel med andra varor än rusdrycker ävensom i de för rörelsen använda lägenheter, vid torghandel och auktioner, vid handel med lappbefolkningen samt eljest vid yrkesmässig handel med andra varor än rusdrycker är utdelning av sådana drycker även utan betalning förbjuden (61 §).

All försäljning av rusdrycker skall ordnas så, att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt och att syftet med de i förordningen givna stadganden sålunda i största möjliga utsträckning vinnes (63 §). Med avseende härå äro i förordningen vissa bestämmelser meddelade angående »tillsyn å detaljhandeln med rusdrycker och övervakande av nykterhetstillståndet».

Tillsyn å detaljhandeln med rusdrycker m. m.
a) genom nykterhetsnämnden.

Denna tillsyn är i första hand uppdragen åt vederbörande kommuns *nykterhetsnämnd*. Enligt lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 § 3 skall nämligen i varje kommun finnas en nykterhetsnämnd, vilken antingen särskilt utses på enahanda sätt, som om fattigvårdsstyrelse är stadgat, eller i annat fall utgöres av kommunens fattigvårdsstyrelse. Förutom de uppgifter, som enligt nämnda lag tillkomma nykterhetsnämnden beträffande där avsedda, åt dryckenskap hemfallna personer, har genom rusdrycksföreläggningsföreläggningen åt nämnden uppdragits det visserligen i åtskilliga hänseenden med dessa uppgifter sammanfallande, men i andra hänseenden vidsträcktare tänkta åliggandet att »övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen». Vad därmed avses anges i 64 § sålunda:

»Nykterhetsnämnd i kommun har att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen.

Nämnden åligger därvid särskilt

att hålla förteckning över dem, som nämnden jämlikt 35 § förklarar obehöriga att å utminuteringsställe inköpa rusdrycker;

att genom upplysningar och råd till försäljare söka förebygga missbruk av rusdrycker;

att bereda de ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma till nämnden remitteras; samt

att till stadsfullmäktige eller kommunalstämman göra framställning om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder och avgiva årlig berättelse angående sin verksamhet och över nykterhetstillståndet inom kommunen.»

Fattigvårdslagstiftningskommittén, som den 3 december 1910 avgav betänkande med förslag till lag om behandling av alkoholister, hade däri icke upptagit några stadganden om nykterhetsnämnd. Tanken på en kommunal institution av sådan art hade emellertid redan då förts fram, i det att stadsfullmäktige i Jönköping från och med år 1906 — jämte övriga kommunala nämnder — tillsatt även en nykterhetsnämnd och till dennas biträde anställt en diakon, utbildad vid diakonanstalten å Sköndal. I en vid 1908 års riksdag i första kammaren av herr *K. J. Ekman* väckt motion nr 32 angående anslag till befrämjande av personligt nykterhetsarbete upplyses härom följande:

»Diakonen, som närmast lyder under en av stadsfullmäktige tillsatt nykterhetsnämnd, har enligt den för honom utfärdade instruktionen till åliggande att 'i samförstånd med nämnden utöva praktisk nykterhetsverksamhet i Jönköpings stad'. Han skall tillika underrätta sig om och, i den mån det är med hans tjänst förenligt, understödja den nykterhetsverksamhet, som i övrigt i samhället utövas. Av den offentliggjorda berättelsen angående Jönköpings nykterhetsnämnds verk-

samhet under år 1906 inhämtas, att diakonen från dagen för sitt anställande (den 1 juli 1906) till årets slut utövat en oavbruten nykterhetsmission inom samhället. Han medhann därunder icke mindre än 814 husbesök i 79 olika hem, och genom hans påverkan ingingo i olika nykterhetsföreningar 16 personer, däribland några av stadens mest ökända drinkare. Av dessa 16 personer hade vid årets slut ingen brutit sitt nykterhetslöfte. Genom diakonen har även spritts lämplig nykterhetslitteratur. I övrigt upplyses i berättelsen, att diakonen visserligen i åtskilliga hem mötts av misstroende och ovilja, men att man alltmör kommit underfund med, att man i honom icke hade en 'nykterhetspolis' utan en god vän. För att bereda diakonen tillfälle att, där så befunnos lämpligt, räcka något mindre understöd i penningar eller in natura, har nämnden till hans förfogande ställt en summa av 500 kronor per år, för vars användning han är skyldig redovisa.»

Man skymtar redan här den blivande nykterhetsnämnden, sådan den gestaltats i 1913 och 1917 års författningar, med dess förebyggande och övervakande arbete, utfört genom nämndens ledamöter eller genom särskilda övervakare.

Initiativet till nykterhetsnämndsinstitutionens införande i lagen om behandling av alkoholister togs av Svenska läkarsällskapet i ett till Kungl. Maj:t överlämnat, av en inom sällskapet tillsatt kommitté utarbetat och från trycket utgivet betänkande med anledning av fattigvårdslagstiftningskommitténs lagförslag i ämnet.¹ I en viss analogi med de tuberkulosbyråer, som åtskilliga svenska kommuner upprättat, och vilkas uppgifter i huvudsak vore att lämna upplysningar och råd och även understöd till lungtuberkulösa och deras omgivning, borde i större och medelstora svenska städer eller eljest inom kommuner, där större samhällen vore belägna och där dryckenskapen utgjorde ett utbrett samhällsont, kommunalstyrelsen tillsätta särskild *alkoholnämnd*, under vilken skulle sortera en eller flera byråer med sinsemellan olika uppgifter. En av dessa byråer skulle på sin lott hava den del av samhällets organiserade kamp mot alkoholmissbruket, som förutsatte *personkännedom bland alkoholmissbrukarna* och använde sig av *individuella reaktivåtgärder* mot dem. En annan byrå skulle handhava inspektionen av alla de förhållanden inom kommunen, som sammanhänge med *försäljningen av alkoholhaltiga drycker*.

Nykterhetskommittén, som hördes över lagförslaget, betonade liksom läkarkommittén vikten av förebyggande åtgärder, men upptog ej läkarnas förslag om alkoholnämndens inrättande såsom en i regel nödvändig förutsättning för tvångsinterneringen. Dock ansåg nykterhetskommittén, att vidtagande av förebyggande åtgärder skulle befordras genom sådana särskilda nämnder, och föreslog, att kommun, som ansåge sådant önskvärt, skulle äga upprätta särskild nämnd, med namn av *nykterhetsnämnd*, varigenom verksamheten för alkoholisters återförande till ett nyktert liv och deras skyddande mot återfall kunde organiseras under enhetlig ledning.

Lagrådet hemställde, vid sin granskning av lagförslaget, om sådan ändring däri, att frågorna om internering komme att inom varje kommun behandlas av en därför avsedd nämnd, nykterhetsnämnden. Huruvida en särskild sådan skulle inrättas eller en redan befintlig kommunal myndighet skulle fungera såsom nykterhetsnämnd, borde — enligt lagrådets mening — överlämnas åt kommunen att bestämma efter vad som kunde prövas lämpligt. Med hänsyn till grunderna för tvångsinternering syntes i senare fallet valet bland de kom-

¹ »Alkoholen och samhället», 1912.

munala myndigheterna böra falla på kommunens fattigvårdsstyrelse, som under sin verksamhet erhöle bästa kännedomen om de personer, vilka här kunde komma i fråga.

Kungl. Maj:ts proposition till 1913 års riksdag med förslag till lag om behandling av alkoholister avfattades i överensstämmelse med lagrådets hemställan och blev även härutinnan av riksdagen bifallen.

Angående nykterhetsnämndens uppgift enligt lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 är i lagens 4 § stadgat, att i regel ansökan hos Konungens befallningshavande om internering av den, som är hemfallen åt dryckenskap, skall göras av nykterhetsnämnden. Innan sådan ansökning göres, skall nämnden inhämta noggranna upplysningar om ifrågavarande person samt, därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentlig liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka 1) förmå honom att ingå i nykterhetsförening; 2) bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort; 3) utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom; 4) förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt. I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av här omförmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser. Dessutom är genom kungl. kungörelsen den 17 juni 1916 angående villkor, vilka må föreskrivas i fråga om person, som blivit utskriven från allmän alkoholistanstalt, tillfälle lämnat att å nykterhetsnämnd uppdraga vissa uppgifter i fråga om sådan persons övervakande i syfte av hans bevarande vid ett nyktert och ordentligt liv.

Tillsyn å detaljhandeln med rusdrycker m. m. b) genom Konungens befallningshavande och polismyndighet i orten. Förutom den i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning föreskrivna tillsyn å detaljhandeln med rusdrycker och övervakande av nykterhetstillståndet inom kommunerna, som utövas av nykterhetsnämnden, skall sådan tillsyn utövas jämväl av Konungens befallningshavande och vederbörande polismyndighet i orten (66 §). Vid ting, uppboordsstämma, inskrivningsförrättning, vapenövningsmöte, marknad, torgdag, auktion, arbetsinställelse, eller där trupp är för flera dagar sammandragen så ock vid annan till större folksamling ledande förrättning, ävensom då eljest skäligen kan befaras, att öppethållande av försäljningsställe kan föranleda oordningar, eller då försäljning visar sig föranleda sådana, må Konungens befallningshavande ävensom i stad polismyndighet samt å landet kronobetjänt och kommunalnämnd för visst tillfälle förbjuda bedrivandet av eljest tillåten detaljhandel med rusdrycker eller för sådant tillfälle föreskriva de inskränkningar i samma handel, som kunna finnas nödiga. Finnes vid krig eller omedelbar krigsfara eller då arbetslöshet eller nöd i större omfattning är rådande nödigt att meddela förbud mot bedrivande av detaljhandel med rusdrycker eller att föreskriva inskränkningar i sådan handel, äge Konungen därom förordna. I fall, varom nu är sagt, må ock sådant förordnande, även om det ej kan anses erforderligt för ordningens upprätthållande, meddelas av Konungens befallningshavande, där Konungen det medgivit (70 §). Därest av detaljhandel, vartill tillstånd enligt rusdrycksförsäljningsförordningen erhållits, oordningar föranledas eller å försäljningsställe, varest dylik handel idkas, osedlighet bedrives och sådant fortfar, oaktat skedd erinran från polismyndighet i stad samt kronobetjänt eller kommunalnämnd å landet, må i stad magistraten och på landet kommunalnämnden förbjuda för-

säljningens fortsatta bedrivande. Beslutet därom går genast i verkställighet, men skall, vid äventyr att förbudet eljest går åter, senast inom åtta dagar underställas prövning av Konungens befallningshavande, som, därest tillståndet ej finnes böra återkallas, har att för viss tid fastställa förbudet eller ock upphäva detsamma. I Stockholm meddelas förbud av överståthållaren (71 §). Därest av försäljning, som bedrivs av bolag eller innehavare av från bolag överlåten rättighet, vid upprepade tillfällen oordningar föranledas eller å försäljningsställe, där sådan rörelse utövas, osedlighet bedrivs, må Konungens befallningshavande, på anmälan av i stad polismyndighet eller stadsfullmäktige och på landet kronobetjänt eller kommunens eller angränsande kommuns kommunalnämnd eller kommunalstämma, äga att indraga rättighet till sådan försäljning eller ock därifrån skilja innehavaren (72 §).

Handeln med pilsnerdricka (Klass II) är reglerad genom kungl. förord-
ningen angående försäljning av pilsnerdricka den 11 juli 1919.

Utan särskilt tillstånd må försäljning till avhämtning av pilsnerdricka ut-
övas av tillverkare å tillverkningsstället, av den som äger rätt till utminute-
ring av spritdrycker eller vin å försäljningsstället, samt av innehavare av
allmän rätt till utskänkning av pilsnerdricka å utskänkningsstället (7 §). I
andra fall måste sökas Konungens befallningshavandes tillstånd till försälj-
ningen. Över ansökning härom höres vederbörande kommun. Har ansökningen
blivit i stad av stadsfullmäktige eller å landet av kommunalstämma avstyrkt,
må densamma ej bifallas (8 §). Tillverkare ävensom den, som eljest äger att
till avhämtning försälja pilsnerdricka, är berättigad att på rekvisition för-
sända sådan vara till köpare, dock med den begränsning, att den försända
varan ej får avlämnas annat än inomhus till därstädes boende eller vid järn-
vägsstation eller å fartyg (9 §). Försäljning genom kringföring må av till-
verkare bedrivas i stad, dock endast inomhus och till därstädes boende. På
landet får ej försäljning av pilsnerdricka genom kringföring äga rum. (10 §).

Utskänkning av pilsnerdricka må utan särskilt tillstånd utövas av den,
som äger rätt till utskänkning av spritdrycker eller vin, dock endast där sådan
utskänkning bedrivs; vidare av gästgivare till resande i samband med serve-
ring av mat samt av den, som i sitt hem emot betalning mottager gäster till
bespisning vid slutet bord, dock endast vid måltider till gäster, med vilka
avtal om bespisning träffats för en tid av minst en vecka (12 §). Till ut-
skänkning av pilsnerdricka i andra fall erfordras tillstånd av Konungens be-
fallningshavande. Sådant tillstånd meddelas i regeln för ett eller flera, dock
högst tre år i sänder. Även här gäller, att om ansökningen blivit avstyrkt i
stad av stadsfullmäktige eller å landet av kommunalstämma, må den ej bi-
fallas (13 §). För övrigt äger Konungens befallningshavande meddela tillstånd
till utskänkning av pilsnerdricka, förutom å stationsområde, järnvägståg och
passagerarefartyg, även vid hälsobrunn, badort eller annan kurort, dock
allenast för kortare tid än ett år och endast vid måltid till spisande gäster,
samt vidare där utskänkningsrörelse eljest kan komma i fråga att under endast
någon del av året utövas ävensom för bestämt tillfälle, därest sådant finnes
vara nödigt (14 §).

Detaljhandel med pilsnerdricka må icke äga rum inom läger, kasernområde
eller annat, uteslutande för krigsmaktens behov upplåtet område. Rätt till
utskänkning av pilsnerdricka må ej meddelas den, som inom kommunen, där
utskänkningen skall bedrivas, i öppen bod idkar handel med annat än mat-
varor (3 §).

Detaljhandeln
med pilsner-
dricka enligt
K. F. den 11
juli 1919.

Konungens befallningshavande äger att vid meddelande av tillstånd till försäljning av pilsnerdricka eller sedermera under rörelsens utövande stadga de inskränkningar därvid, som kunna anses erforderliga (15 §). I övrigt äro för detaljhandeln med pilsnerdricka stadgade vissa ordningsföreskrifter (17—27 §§) av ungefär enahanda innehåll med motsvarande föreskrifter rörande detaljhandeln med rusdrycker. Sådan handel får, när det gäller pilsnerdricka, icke fortfa ra längre än till klockan 10 e. m., utan att Konungens befallningshavande därtill lämnar särskilt tillstånd. Å sön- och helgdagar må utminuter ing å landet icke äga rum samt i stad bedriv as allenast till klockan 10 f. m. Under högmässogudstjänst är all utskänkning av pilsnerdricka förbjuden (20 §). Att märka är även, att pilsnerdricka icke må å försäljningsställe utlämnas till person under 16 års ålder (22 §). I rusdrycksförsäljningsförordningen är motsvarande ålder 18 år.

Försäljning
av exportöl.

Försäljning av exportöl (klass III) får för förbrukning här i landet, enligt förordningen den 1 juni 1923, äga rum endast för medicinskt eller tekniskt behov eller liknande ändamål. Å passagerarefartyg, som förmedlar regelbunden persontrafik till utländsk hamn, må försäljning av exportöl utövas av person, som är berättigad att å fartyget idka utskänkning av spritdrycker och vin.

Olovl.införsel
lönbränning
och smyghan-
del med rus-
drycker.

Mot den under de senare åren florerande olovliga införseln från utrikes ort av spritdrycker och vin samt lönbränning och smyghandel med dylika drycker eller för dem begagnade ersättningsmedel hava stränga bestämmelser stadgats i lagen den 20 juni 1924 med särskilda bestämmelser angående olovlig befattn ing med spritdrycker och vin. Denna lag jämte lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin, vilka hade provisorisk giltighet för tiden till och med den 30 juni 1926, hava genom särskilda lagar den 4 juni 1926 erhållit förlängd giltighet till och med den 30 juni 1928.

Straffätgärder
mot fylleri,
m. m.

Vad angår de i 1841 års förordning intagna ansvarsbestämmelserna för fylleri m. m., så hava de — på ett par obetydliga undantag när — blivit ersatta med straffbestämmelser dels i allmänna strafflagen och därmed sammanhängande författningar och dels i de ovan omförmälda försäljningsförordningarna.

Ansvarsbestämmelsen för fylleri återfinnes numera i 18 kap. 15 § strafflagen, som efter den genom lag den 6 juni 1925 vidtagna förändring lyder sålunda:

»Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes, för fylleri, med böter, högst etthundra riksdaler. Äro omständigheterna försvårande, vare straffet böter, ej under tjugufem riksdaler.»

Det åberopade stadgandet i 11 kap. 15 § strafflagen lyder:

»Far man överdådigt fram, så att annan därav skadas kan, å väg, gata, torg eller annan plats, som är upplåten för allmän samfärdsel eller eljest allmänne- ligen befares, eller där allmän marknad eller auktion hålles, straffes med böter, högst etthundra riksdaler.

Far någon, på sätt ovan är sagt, överdådigt fram med automobil, böte från och med femtio till och med ettusen riksdaler. Kom därav ej skada och var faran ringa, må böterna nedsättas till tio riksdaler.

Gör man oljud eller oväsande eller kommer eljest förargelse åstad å plats, som

nyss är nämnd, eller å järnvägståg, passagerarfartyg eller annat dylikt fortskaffningsmedel, som är för allmänheten tillgängligt, eller å rum, där offentligt föredrag hålles eller offentlig föreställning pågår, eller där mat eller dryck tillhandahålles allmänheten till förtäring eller eljest varor hållas till salu för allmänheten, eller å annat ställe, som, mot eller utan avgift, är för allmänheten upplåtet, straffes, där ej förbrytelsen förut i detta kapitel är med straff belagd, med böter, högst etthundra riksdaler.

Väldför man annan å ställe, varom i denna paragraf förmäles, — — — — försvårande anses».

Särskilda straffbestämmelser äro härförutom stadgade för förare av motorfordon, i det fall att han vid fordonets framförande är synbarligen berörd av starka drycker. Stadgandet härom är intaget i förordningen om motorfordon den 15 juni 1923 (nr. 281) § 41, vilken paragraf efter däri den 1 juli 1925 (nr. 151) vidtagen förändring är så lydande:

»§ 41. *Mom. 1.* Framföres automobil eller motorcykel, varom i § 34 sägs, eller traktortåg med större hastighet än som i varje fall är medgiven, straffes den felande med böter från och med tio till och med ettusen kronor.

Mom. 2. Förer den, som är synbarligen berörd av starka drycker, motorfordon eller traktortåg, varom i mom. 1 förmäles, straffes med böter från och med tjugufem till och med ettusen kronor.

Mom. 3. Har förare vid förseelse, varom i mom. 1 eller 2 sägs, ådagalagt grov vårdslöshet eller visat uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, må till fängelse i högst tre månader dömas.»

I vissa fall äro förseelser av hithörande art belagda med straff eller andra påföljder, som ådömas på disciplinär väg. Disciplin-
stadganden.

Sålunda stadgas i sjömanslagen den 15 juni 1922 § 62, att befälhavare å fartyg i utrikes fart äger ålägga sjöman bestraffning genom mistning av hyra för en till och med sju dagar, bland annat, »om han är berusad i tjänsten» (mom. 4) samt »om han olovligen skaffar ombord rusdrycker eller annat, som kan föranleda oordning eller äventyr» (mom. 7).

Beträffande personalen vid statens järnvägar är i den »allmänna tjänsteordningen» för personalen stadgat, att personalen är för tjänstefel, däribland även för onykterhet under tjänstgöring, underkastad disciplinär bestraffning enligt särskilda bestämmelser (§ 19) samt att förman är pliktig att omedelbart försätta onykter tjänstehavare ur tjänstgöring (§ 21). De nämnda särskilda straffbestämmelserna innehållas i »disciplinstadgan» för personalen vid statens järnvägar. Enligt dessa bestämmelser bestraffas onykterhet i tjänsten av ordinarie befattningshavare, som innehar förmansställning eller som, då förseelsen äger rum, har att fullgöra sådan tjänstgöring, som direkt berör trafiksäkerheten, första gången med böter av 6—10 dagars lön, andra gången med böter av 10—20 dagars lön, tredje gången med avsättning. Onykterhet i tjänsten av övrig ordinarie personal bestraffas första gången med böter av 4—8 dagars lön, andra gången med böter av 8—20 dagars lön samt tredje gången med avsättning (§ 10 A). I fråga om onykterhet i tjänsten av icke ordinarie personal, beträffande vilken disciplinstadgan är tillämplig, gäller, att aspirantpersonalen bör entledigas första gången och extra ordinarie personalen andra gången onykterhet under vederbörandes tjänstgöring konstateras (§ 10 sista stycket). Härförutom är stadgat i allmänna tjänsteordningen § 9:

»Tjänstehavare, vilken ådömts bestraffning för onykterhet i tjänsten andra gången, får icke användas i sådan tjänstgöring, som direkt berör trafiksäker-

heten, därest icke distriktsförvaltningen med hänsyn till tjänstehavarens välförhållande efter bestraffningen eller av annan särskild anledning finner undantag i sådant hänseende böra medgivas»; till vilket stadgande fogats följande not: »Såsom lokomotivförare i tåg tjänst må icke användas tjänstehavare, om vars pålitlighet i nykterhethänseende distriktsförvaltning finner grundad anledning till tvekan föreligga»;

i allmänna tjänsteordningen § 17 mom. 9:

»Tjänstehavare, som lider av rusdrycksbegär, bör söka vård å alkoholistanstalt för att bli botad därifrån. Intygas av läkare, att vederbörande är i behov av vård å dylik anstalt, äger vederbörande att för ändamålet erhålla tjänstledighet, varvid tjänstledigheten kommer att betraktas såsom tjänstledighet för hälsans vårdande»;

samt i disciplinstadgan § 10, näst sista stycket:

»Då tjänsteman gjort sig skyldig till onykterhet i tjänsten, ordinarie tjänsteman andra gången, samt extra ordinarie tjänsteman första gången, skall i samband med utredningen rörande själva förseelsen verkställas utredning till utrönande, huruvida det finnes anledning antaga, att den dömda lider av rusdrycksbegär. Skulle så vara fallet, skall vederbörande sektionsföreståndare eller motsvarande befäl uppmana tjänstemannen ifråga att söka vård å alkoholistanstalt samt därvid meddela honom, att, därest han enligt läkares intygande är i behov av vård å dylik anstalt, tjänstledighet för ändamålet kommer att beviljas honom, varvid tjänstledigheten kommer att betraktas såsom tjänstledighet för hälsans vårdande.»

Enligt den för de enskilda järnvägarnas personal antagna tjänsteordning är förman pliktig att omedelbart försätta onykter tjänsteman ur tjänstgöring, varjämte onykterhet i tjänsten på disciplinär väg bestraffas med varning, böter motsvarande viss tids avlöning, mistning av tjänsten under viss tid samt avsättning.

Nykterhet såsom kompetensvillkor.

I åtskilliga fall är kravet på personlig nykterhet uppställt såsom kompetensvillkor för erhållande av viss befogenhet. Sålunda är i k. kung. den 8 december 1922 (nr. 617) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 26 maj 1922 (nr. 383) om luftfart stadgat, att för erhållande av certifikat såsom förare, navigatör eller mekaniker å fordon för luftfart fordras, bland annat, att hava »gjort sig känd för nykterhet och ordentlighet». (§ 12). Och enahanda krav har, enligt k. förordn. om motorfordon den 15 juni 1923 (nr 281), uppställts för rätt att föra motorfordon genom föreskriften i § 15, att vid ansökan om erhållande av körkort skall fogas, bland annat, »intyg, som kan av länsstyrelsen godtagas, att sökanden gjort sig känd för nykterhet, ordentlighet och ett hänsynsfullt uppträdande». Befinnes i allt fall förare hava vid färd med automobil varit berusad, återkallas körkortet.

Vitsord om ordentlighet och lämplighet, med däri ingående fordran på nykterhet, kräves för övrigt i flera fall, såsom för drivande av viss rörelse, t. ex. pantlånerörelse, detaljhandel med alkoholhaltiga drycker, kommissionärskap för förmedling av tjänsteställning m. m. samt i allmänhet för anställning i tjänst, där särskild vikt lägges vid personliga karaktärsegenskaper.

Åtgärder från det allmänna sida för vård och återupp- rättelse av

I det föregående har redogjorts för, hurusom man velat genom nykterhetsnämndernas inrättande inom varje kommun skapa ett organ, varigenom verksamheten för alkoholisters återförande till ett nyktert liv och deras skyddande mot återfall kunde organiseras under enhetlig ledning». Nämndens

första åtgärd är att inhämta noggranna upplysningar om en var åt dryckenskap hemfallen person, som kommer under dess behandling, samt att söka på frivillighetens väg återföra honom till ett nyktert och ordentligt levnadssätt genom vidtagande av härför lämpade åtgärder, såsom att söka

den, som äro hemfallna åt dryckenskap.

Lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913.

förmå honom att ingå i nykterhetsförening, bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort, utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom,

förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt.

Visa sig dessa eller andra dylika åtgärder fruktlösa, har nämnden, enligt 4 § 1 mom. i lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913, att i den ordning, som i nämnda lag föreskrives, göra ansökning om förordnande, att den åt dryckenskap hemfallne skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister.

Endast sådana personer, å vilka 1913 års lags interneringsbestämmelser äro tillämpliga, kunna bliva föremål för nykterhetsnämnds behandling i nu angivna hänseenden. Vilka dessa personer äro framgår av lagens 1 §, som är av följande lydelse:

»1 §. 1 mom. Är någon hemfallen åt dryckenskap, och finnes han i följd därav vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätta hustru eller barn, som han är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar varnvård, eller

ligga fattigvården eller sin familj till last,

då må i den ordning, som stadgas i denna lag, förordnas om hans intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister.

2 mom. Sådant förordnande må ock meddelas, där någon, som är hemfallen åt dryckenskap, blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri.»

Ansökning, varom här är fråga, göres hos vederbörande länsstyrelse (4 § 3 mom). I regeln äger endast nykterhetsnämnd göra sådan ansökning; men är den åt dryckenskap hemfallne farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, må ansökning göras jämväl av polismyndighet i orten (5 § 1 mom.). Är faran överhängande, äger polismyndigheten, utan avvaktan på besked över ansökningen, omedelbart vidtaga åtgärd för farans avvärjande (5 § 2 mom.). I vissa fall äger enskild, alkoholisten närstående person att direkt hos länsstyrelsen göra ansökning om hans internering, nämligen i det fall att hos nykterhetsnämnden gjord framställning om åtgärders företagande mot den åt dryckenskap hemfallne avslagits eller ej inom viss i lagen utsatt tid vidtagits (6 §). Har förordnande om någons internering meddelats, men han vägrar att ingå å anstalten, äger länsstyrelsen att efter framställning av den, på vars ansökning förordnandet meddelats, lämna handräckning för beslutets verkställande (13 §); dock att, där beslutet grundats därpå, att vederbörande är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, länsstyrelsen har att själv föranstalta om hans intagande å anstalten, eller, om det ej omedelbart kan ske, att på annat sätt draga försorg om hans omhändertagande och vårdande under tiden, vilken tillfälliga vård emellertid ej må fortgå under längre tid än tre månader (14 §).

En var, som är intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, skall vara

skyldig att fullgöra det arbete, som ur synpunkten av en ändamålsenlig vård ålägges honom (16 §).

Den myndighet, som har att utöva uppsikt över de allmänna anstalterna för vård av alkoholister, äger att förordna om överflyttning av intagen person från en anstalt till en annan (17 §). Enligt k. instr. för socialstyrelsen den 30 juni 1920 med däri den 31 dec. 1921 vidtagen ändring är socialstyrelsen uppsiktsmyndighet för dessa anstalter.

Den, som på grund av slutligt förordnande intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, må kvarhållas under en tid av ett år. Har han före förordnandets meddelande vårdats å sådan anstalt minst sex månader, må han kvarhållas under en tid av två år. Utskrivning från anstalten skall ske tidigare än nu är sagt, därest skäl föreligga till antagande, att den vårdade efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt liv (18 §).

Om utskrivning tillkommer det anstaltens styrelse att förordna. Den myndighet, som har att utöva uppsikt över anstalterna (= socialstyrelsen), må ock förordna om utskrivning, jämväl om styrelsen avslagit framställning därom (19 §).

Den som utskrivits är under tid, som vid utskrivningen blivit förelagd, dock högst sex månader, pliktig att vistas inom viss vid utskrivningen eller därefter bestämd kommun samt att underkasta sig den tillsyn och de övriga villkor, som blivit vid utskrivningen eller därefter bestämda (20 §). Vad som i dylikt hänseende må föreskrivas är angivet i k. kung. den 17 juni 1916 angående villkor, vilka må föreskrivas i fråga om person, som blivit utskriven från allmän alkoholistanstalt. Det stadgas däri:

»Då någon, om vars intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister meddelats förordnande enligt lagen om behandling av alkoholister, i annat fall än som avses i 21 § av samma lag (avgång av tvångsvis återintagen) utskrives från sådan anstalt, må den, som förordnar om utskrivningen, utöver bestämmelse om kommun, vari den utskrivne är pliktig att vistas, kunna föreskriva följande villkor och bestämmelser att av den utskrivne iakttagas:

1) att han iakttagit fullständig avhållsamhet från alkoholhaltiga drycker ävensom, där så finnes lämpligt, ingår såsom medlem i nykterhetsförening,

2) att han icke besöker lokaler, där alkoholhaltiga drycker utskänkas eller utminuterar,

3) att han i den ordning, som kan vara bestämd, lämnar underrättelse om sin bostad och sysselsättning till anstalten eller nykterhetsnämnd eller ombud för anstalten eller sådan nämnd,

4) att han begagnar sig av honom anvisad bostad eller antager arbete eller anställning, som beretts honom,

5) att han underkastar sig övervakning genom ombud för anstalten, nykterhetsnämnd, förening eller rådfrågningsbyrå för alkoholistvård eller annan liknande institution,

6) att han icke utan tillstånd av sådan övervakare, som i 5) omförmäles, flyttar från honom anvisad bostad eller lämnar arbete eller anställning, som beretts honom,

7) att han undviker sådant umgänge, varigenom han utsättes för fara att återfalla till dryckenskap, samt

8) att han bemyndigar annan att uppbära honom tillkommande arbetsförtjänst eller andra penningmedel eller underkastar sig andra inskränkningar i fråga om förfogandet däröver.

Föreskrivna villkor skola skriftligen meddelas den utskrivne och kunna under den tid, som för deras iakttagande blivit förelagd, efter omständigheterna ändras.

Den närmare anpassningen med hänsyn till förhanden varande förhållanden av föreskrivet villkor må, där så finnes lämpligt, överlämnas åt vederbörande nykterhetsnämnd.»

Fullgör ej den utskrivne vad sålunda åligger honom, må på ansökning av nykterhetsnämnden i den kommun, där han vistas, samt om han visat sig farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, jämväl på ansökning av polismyndighet i orten, länsstyrelsen förordna om hans återintagande å allmän anstalt för vård av alkoholister (20 §). Sålunda återintagen må kvarhållas under sex månader, eller, om han på grund av det ursprungliga förordnandet varit skyldig att stanna mer än ett års tid, under ett år. Vid utskrivning av sålunda återintagen person må villkor ej fästas (21 §).

Handräckning för återhämtande av alkoholist, som på nytt interneras eller som avvikit, meddelas av vederbörande polismyndighet (20 och 22 §§). Handräckning bekostas av statsverket. (24 §).

Kallas någon, som bor eller uppehåller sig inom kommunen, till inställelse inför nykterhetsnämnden för att höras i de till nämndens handläggning hörande ärenden, är han pliktig att hörsamma kallelsen, så vida han minst fyra dagar förut erhållit del därav. Utebliver han utan laga förfall, skall han böta fem kronor till kommunens kassa och tillhållas av nämnden genom upprepade viten, som dock tillsammans ej må överstiga etthundra kronor, att inställa sig. Kan den tredskande ändå ej förmås till inställelse, må nämnden lita länsstyrelsen till (23 §).

Den, på vars ansökning någon intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister, är skyldig att svara för all vårdkostnad så väl gent emot den anstalt, där intagning först ägt rum, som gent emot anstalt, till vilken överflyttning skett eller i vilken han efter utskrivning intagits till följd av brott emot föreskrivna övervakningsvillkor. Kostnaden för tillfällig vård av den, som är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, under tiden för interneringsärendets förberedande utredning hos länsstyrelsen (10 §), skall gäldas av statsverket. Jämväl kostnaden i övrigt för internering av sådan farlig alkoholist skall stanna å statsverket, därest den vårdade vid tiden för ansökningen oavbrutet under minst fem år vistats utom hemkommunen (25 §).

Den som frivilligt ingår å allmän anstalt för vård av alkoholister må kvarhållas under den tid han i ansökningen förbundit sig att stanna å anstalten, dock ej längre än ett år från inträdet. Kan den frivilligt ingångne på grund av sitt uppförande ej lämpligen behållas å anstalten, må han när som helst utskrivas (26 §).

Givet är, att i många fall personer som äro hemfallna åt dryckenskap åter-Åtgärder mot
finnas bland den stora skara av lösdrivare, bettlare samt tredskande under-
stödsdagare och försörjare, beträffande vilka särskilda åtgärder äro före-
skrivna i lagen angående lösdrivares behandling samt i fattigvårds- och
barnavårdslagarna. I avseende härå torde emellertid här allenast behöva
hänvisas till vad angående sådana personers behandling enligt dessa lagar
samt angående önskvärdheten av vissa reformer därutinnan finnes anført
dels i fattigvårdslagstiftningskommitténs särskilda betänkanden, dels ock i ett
av revisionssekreteraren Ragnar von Koch den 30 juni 1926 på nådigt upp-
lösdrivare,
bettlare samt
tredskande
understöds-
dagare och
försörjare.

drag avgivet betänkande med förslag till »lag om behandling av vissa arbets-
ovilliga och samhällsvådliga».

De sakkunniga övergå härefter till en redogörelse för innehållet i de nya
bestämmelser rörande åtgärder mot dryckenskap och fylleri jämte vad därmed
sammanhänger, som av de sakkunniga föreslås, ävensom för de motiv, vilka
ligga till grund för de sakkunnigas förslag.

Lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

De åtgärder, som från det allmännas sida kunna ifrågasättas gent emot *De sakkunnigas förslag.* alkoholmissbrukaren, utgå ifrån två väsentligen skilda uppfattningar angående samhällets ställning uti ifrågavarande hänseende till den enskilde. Å ena sidan har gjorts gällande, att den enskildes bruk — eller missbruk — av alkoholhaltiga drycker är hans ensak, att han därutinnan äger rättighet att inrätta sig, huru han behagar, blott han icke stör allmän ordning och anständighet, och att samhällets ingripande på vad man i förevarande hänseende betecknar såsom »privatlivets område» icke kan anses berättigat i annat fall, än då åtgärden framstår såsom ett av omständigheterna påkallat *självförsvar* från samhällets sida gent emot störande oordningar eller emot ett beteende, som eljest i ett eller annat avseende är ägnat att väcka allmän förargelse eller är av viss allmänfarlig karaktär. Å andra sidan betonas, att samhället gent emot alkoholmissbrukaren har en bestämd rätt och plikt icke allenast att hävda den yttre ordningen och anständigheten, utan ock att i familjens och det allmännas intresse vidtaga sådana åtgärder, som syfta till hans *upprättelse* och återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

Den hittillsvarande lagstiftningen i ämnet, särskilt 1841 års förordning emot fylleri och dryckenskap, vilar övervägande på principen om *samhällets självförsvar* mot dryckenskapen och dess följder. Böter, förlust av innehavd tjänst, obehörighet att deltaga i val och allmänna förrättningar äro de medel, som i främsta rummet mot alkoholmissbrukaren komma till användning i syfte att upphäva eller minska faran för ett vidare överträdande från hans sida av den yttre rättsordningen. Visserligen talas på ett par ställen i författningen om överlastad persons »vårdande»; men denna vård har i själva verket ej annat syfte än straffet har, nämligen att skydda samhället för fortsatta yttringar av det rusiga tillståndet. Sälunda stadgas i förordningens 5 § att, om på sådant ställe, där brännvin eller andra starka drycker försäljas, någon finnes i den mån överlastad, att han synbarligen icke utan våda för sig själv och andra kan lämnas utan tillsyn och biträde, värden skall vara skyldig att vårda honom, till dess det rusiga tillståndet upphört. Men att denna vård mindre avser den felandes bistående än samhällets skyddande mot de omedelbara följderna av hans överlastade tillstånd framgår av det tillägget i paragrafen, att, ifall den föreskrivna tillsynen av värden underlåtes och skada därigenom inträffar, är värden förfallen till böter samt, vid

upprepad försumlighet, till försäljningsrättens förlust. På enahanda sätt förhåller det sig med den »vård», som enligt 7 § ägnas överlastad person genom hans anhållande av polismyndigheten. Vissa ansatser förekomma dock till mera personligt betonade åtgärder i *förebyggande* syfte. Sålunda stadgas i 1 § straff för den, som trugar eller förleder annan att förtära starka drycker, så att han därav bliver överlastad, eller som förleder minderårig till överflödigt förtäring av starka drycker; och i 6 § förbjödes, vid bötesstraff och förlust av rätt till betalning för varan, »allt utborgande av starka drycker, ej mindre åt omyndiga studerande under deras vistande vid akademier, gymnasier och skolor, utan föräldrars, förmyndares eller lärares vetskap och vilja, än åt tjänstefolk, gesäller och lärgossar samt gemenskapen av krigsmakten, utan vederbörande husbönders, mästares eller befälhavares lov». Otvivelaktigt ligger i dessa bestämmelser en omsorg om ungdomens bevarande undan dryckenskapens frestelser och faror, som är värd allt erkännande, om ock samhällets intresse av att undgå olägenheterna av de ungas indragande i dryckenskapslasten medverkat till bestämmelsernas införande i förordningen.

Men även i den i en nyare tid tillkomna lagen om behandling av alkoholisten den 30 juni 1913 är uppenbarligen ännu föreställningen om åtgärderna mot alkoholmissbrukare såsom utslag av ett *samhällets självförsvar* förhärskande. Uppslaget är givet i lagens 1 § 1 mom. som stadgar: »Är någon hemfallen åt dryckenskap, och finnes han i följd därav vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, eller utsätta hustru eller barn, som han är skyldig att försörja, för nöd eller uppenbar vanvård, eller ligga fattigvården eller sin familj till last, då må, i den ordning som stadgas i denna lag, förordnas om hans intagande å allmän anstalt för vård av alkoholisten», till vilket stadgande sedermera i mom. 2 fogats det tillägget, att »sådant förordnande må ock meddelas, där någon, som är hemfallen åt dryckenskap, blivit under de två senast förflutna åren upprepade gånger dömd till ansvar för fylleri». Samhällets ingripande mot den enskilde alkoholmissbrukaren är motiverat av den felandes brott mot den yttre samhällsordningen eller försummelse av någon honom åliggande allmän förpliktelse. Men det måste dock erkännas, att lagen icke uteslutande bygger på en sådan uppfattning utan även har alkoholistens förbättrande i sikte. I 4 § 2 mom. hava intagits bestämmelser därom, att innan ansökning om någons intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister må göras, skall det åligga vederbörande nykterhetsnämnd att, »därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka förmå honom att ingå i nykterhetsförening, bereda honom, för minskande av frestelserna till bruk av rusdrycker, anställning hos lämplig person eller ombyte av verksamhet eller vistelseort, utverka hos försäljare av brännvin, vin eller öl, att sådana drycker ej utlämnas till honom, samt förmå honom att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter, eller att frivilligt söka vård å lämplig anstalt. Dessa bestämmelser torde emellertid vid tillämpningen hava kommit att uppfattas såsom från det allmännas sida gent emot alkoholmissbrukaren berättigade väsentligen på den grund att de utgöra *ett led i interneringsförfarandet*, syftande till att antingen, i det fall att internering bör ifrågakomma, starkare motivera denna åtgärd, eller, i motsatt fall, förebygga en ej tillräckligt motiverad användning av ett så ingripande korrektionsmedel.

Fattigvårdslagstiftningskommittén, som hade uppdraget att utarbета förslag till lagen om behandling av alkoholister, yttrar i sitt den 3 december 1910 avgivna Betänkande I (sid. 94) om grunden för denna lagstiftning följande:

»Det har sagts, att man ej behöver hysa några betänkligheter mot en tvångs-behandling, enär alkoholisten liksom den sinnessjuke är *psykiskt ofri* samt därför måste omhändertagas och underkastas den vård, som anses lämplig. Denna jämförelse kan i viss mån vara riktig, i det alkoholisten lider av en viss ofrihet med avseende på sin förmåga att motstå frestelsen att förtära rusdrycker, men att påstå, att han är psykiskt ofri i samma betydelse som en sinnessjuk, torde dock innebära en överdrift, ty fränsett ofriheten ifråga om dryckenskapsbegäret kan han tala och handla lika fritt och målmedvetet som en vanlig människa.

Ej heller kan man söka grunden för ett inskridande *enbart* däri, att man vill förbättra alkoholisten; det går så mycket mindre för sig att åberopa detta, som botandet dock ofta ställer sig ganska ovisst. Däremot är det uppenbart att, även om tvångsinterneringen icke kan uteslutande grundas härpå, det naturligen är ett mycket viktigt ändamål med interneringen, att den leder till alkoholists förbättrande och återvinnande åt samhället. Denna synpunkt måste därför hava en mycket stor betydelse vid lösningen av interneringsspörsmålet.

Verkliga grunden för en tvångsinternering bör sökas däri, att vissa alkoholisters levnadssätt medför *en fara eller allvarlig olägenhet för samhället* i ett eller annat avseende. Naturligen hava dessa hittills icke fått fara fram efter godtycke. En del av dem hava hamnat för längre eller kortare tider i fängelserna; andra hava dömts till tvångsarbete eller hållits till ett något så när ordnat liv i fattigvårdsanstalter. Även sjukhus och sinnessjukanstalter hava fått taga hand om dylika personer. Åtskilliga vanedrinkare hava emellertid tämligen obehindrat fått fortsätta sitt för samhället störande levnadssätt, utan att något ingripande ägt rum. Såsom redan anförts, har detta icke varit tillfredsställande, och det är därför av behovet påkallat, att en del av dem behandlas i annan ordning.

Stöder man tvångsinterneringen på den fara eller allvarliga olägenhet för samhället, som vanedrinkarens obehindrade vistelse i frihet medför, drager detta med sig den konsekvensen, att tvångslagen blir ur stånd att träffa en del alkoholister, som eljest skulle med framgång kunnat behandlas å anstalt, nämligen sådana, vilka icke kunna hänföras under de grupper, som samhället förklarar skadliga för detsamma. I huru hög grad detta skall bliva fallet, beror tydligen på vilka grupper, som upptagas såsom hörande under lagen (1 §). Här har man att söka draga gränsen så, att å ena sidan ingen tages med, som icke kränker samhällets berättigade intressen, men att å andra sidan det om möjligt kan gripas in mot alla, som allvarligt kränka detta intresse.»

Beträffande de ovannämnda förebyggande åtgärderna, vilka av kommittén ansågos böra vara helt och hållet frivilliga, yttrade kommittén, bland annat:

»Huru noga man än avväger gränserna för lagens omfattning, kan man dock ej få dessa fullt bestämda; antagligen skola sålunda under 1 § kunna hänföras en del fall, i vilka en annan behandling än tvångsinternering kan tänkas i första rummet böra komma till användning. Lagstiftningen i denna fråga måste med hänsyn härtill göras sådan, att ej alla de fall, som *kunna* hänföras under lagen, *med nödvändighet skola* bliva föremål för tvångsinternering. — — — — Om denna villkorlighet i förfarandet verkligen skall befordra det frivilliga ingåendet på en anstalt och vidtagandet av övriga antydda åtgärder för alkoholists förbättrande, fordras det, att vederbörande hava kännedom om de medel, som i sådant hänseende stå till buds. Givetvis bör det ej vara lagstiftningens sak att vända sig till allmänheten med en uppfordran att vidtaga dylika åtgärder, men vad lagen dock synes böra göra är att *till ledning för de myndigheter, som hava att tillämpa densamma, innehålla en erinran om dessa åtgärder*. Kommittén har ej velat göra de nämnda åtgärdernas vidtagande till något led i proceduren, enär sådant skulle kunna framkalla en viss benägenhet att i varje förekommande fall

avvakta resultatet av de olika åtgärderna, innan en ansökan om tvångsinternering gjordes eller förordnande därom bragtes till utförande, vilket kunde fördröja inträdandet av tvångsbehandlingen även i angelägna fall.

Utgående från ett sådant åskådningssätt har kommittén i sitt förslag dels angivit några av de viktigaste åtgärder, som härvidlag komma i betraktande, dels i samband därmed fäst stat myndigheternas uppmärksamhet på angelägenheten av sådana åtgärders anlitande i lämpliga fall.»

I enlighet härmed inledde kommittén sitt stadgande »om förebyggande åtgärder» med följande bestämmelse: »Myndighet, som äger göra ansökning om intagande av åt dryckenskap hemfallen person å allmän anstalt för vård av alkoholister, *bör*, innan sådan åtgärd vidtages, söka befordra hans återförande till ett nyktert och ordentligt liv genom lämpliga anordningar, som han godvilligt vidtager, eller som eljest kunna genomföras utan utövande av tvång, såsom genom att» etc. I den av Kungl. Maj:t och riksdagen antagna lagen inledes motsvarande stadgande sålunda: »Innan sådan ansökning göres, *skall* nämnden inhämta noggranna upplysningar om ifrågavarande person samt, därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga härför lämpade åtgärder, såsom att söka» etc. Det torde icke förvåna, att efter denna förändring de förebyggande åtgärderna kommit att betraktas såsom ett led i interneringsförfarandet och liksom detta inställts under synpunkten av i främsta rummet åtgärder för undanröjande av »en fara eller allvarlig olägenhet för samhället».

För såväl de myndigheter, vilka äro satta att handhåva lagens bestämmelser, som de samhällets medlemmar, på vilka dessa bestämmelser skola tillämpas, är det emellertid av synnerlig vikt, att de grundsatser, på vilka en lagstiftning av denna art är byggd, och den anda, som genomgår densamma, icke äro sådana, att de ställa samhället och dess verkställande organ i ett fientligt etiskt och socialt motsatsförhållande gent emot den felande, varigenom de mot honom vidtagna åtgärderna få karaktären av ett straff- och tvångsförfarande, avsett i främsta rummet att värna samhället från fridstöraren och tvinga honom till ett yttre iakttagande av vedertagen ordning, utan att de uppbäras av en anda, som framför allt tager sikte på *upprättandet och stärkandet av individens egen sedliga kraft* och hans återförande på denna väg till ett nyktert och ordentligt levnadssätt till gagn för sig själv och de sina och till nytta för samhället.

De sakkunniga hava ansett det angeläget att, då nu samtliga hithörande bestämmelser skola revideras och i en enda lag sammanfattas, söka giva denna lag en sådan karaktär, att därav tydligt framgår, att det är *omsorgen om individen själv* såsom medlem av samhället och av den krets därinom — särskilt familjen — där han närmast rör sig, som i främsta rummet är den drivande kraften för samhällets ingripande mot honom.

I enlighet härmed har i lagens 1 § uttalats, att då någon, på sätt i lagen närmare omförmäles, missbrukar alkoholhaltiga drycker, då må, i den ordning som i lagen stadgas, åtgärder från det allmännas sida mot honom vidtagas »*för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt*».

Tvenne begränsningar hava härvid ansetts nödiga till förekommande av godtycke eller övergrepp från det allmännas sida. Den ena begränsningen är den, att ett ingripande ej får ske i annat fall än att alkoholmissbruket framträder »*på sätt och under omständigheter, som i lagen omförmälas*». Det är nämligen nödvändigt att i själva lagen angiva vissa objektiva kännemärken på den grad av alkoholmissbruk, som må kunna tillåta ett ingripande från det

allmännas sida. Sådana kännemärken för betecknande av olika mer eller mindre svårartade yttringar av alkoholmissbruk, ägnade att påkalla någon av de i lagen anbefallda olika åtgärderna mot alkoholmissbruket, finnas anförda i 6 § »brukar någon alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra», 8 § »är någon hemfallen till dryckenskap, och finnes han i följd därav» etc. samt 48 § »överlastar sig någon av alkoholhaltiga drycker så, att av hans åtbörder eller uppträdande i övrigt eller av hans orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, att han är drucken» etc. Den andra begränsningen består däri, att ingripandet från det allmännas sida må ske endast i *den ordning, som i lagen stadgas*, enär i annat fall fältet vore lämnat öppet för godtycke och oöverlagd eller missriktad iver. Paragrafen har avfattats i överensstämmelse med vad nu yttrats.

2 §.

Den nu gällande lagen om behandling av alkoholister av den 30 juni 1913 synes förutsätta, att det missbruk av alkoholhaltiga drycker, mot vilket lagen vänder sig, icke gärna kan tänkas förekomma vid förtäring av svagare alkoholhaltiga drycker än »brännvin, vin och öl» (4 och 28 §§). Emellertid har erfarenheten visat, att i en mängd fall personer, som äro hemfallna åt dryckenskap, råkat i detta tillstånd eller kvarhållas däruti i väsentlig mån till följd av omätlig förtäring av maltdrycker av det slag, som i gällande förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker betecknas med klass II, hållande mellan 1,8 och 3,2 viktprocent alkohol (= pilsnerdricka).

För närmare belysning av detta sakförhållande tillåta sig de sakkunniga att anföra följande skildring, som publicerats i en huvudstadstidning, detta så mycket hellre som vad däri sägs om pilsnerdrickat såsom rusdryck i allt väsentligt bestyrkes av erfarenheterna från Stockholms stads nykterhetsnämnd. Skildringen är, med ett par smärre uteslutningar, av följande lydelse:

»De flesta tycka det är löjligt att tala om pilsnerdricka såsom en farlig rusdryck. Och man måste gå med på det omdömet om man avser pilsnerdrickat som en dryck till maten. Men annorlunda ställer sig saken för dem, som redan emedan de äro törstiga, eller ännu oftare för sällskaps skull dricka stora mängder.

Och dessa äro icke de minsta skränfockarna, då det gäller att håna den lilla kvartersbuteljen med dess innehållslösa »skvalp».

Så göra de i det dagliga talet, och så göra de vid inviten till »ett glas». Men när de sedan ragla ut genom kafédörrarna, då måste varje tvivlare på pilsnerdrickat som rusdryck spärra upp ögonen och konstatera dess utomordentliga verkan. Det kan icke påstås att detta på sin höjd kan gälla svaga hjärnor eller annars degenererade individer. Nej, detta gäller flertalet av dem, som nu en gång icke vilja neka sig att försöka få ett rus även med viss ansträngning.

Ett exempel ur vardagslivet. Efter arbetets slut mötas A. och B. A. är icke sämre än B., men någon skall börja. Han säger alltså:

»Kom, gå vi in och tar en 'dricka'?» B. tackar, och så slå de sig ned på en plats i kaféet.

Den första är tagen. Och B. kvitterar med att taga in två till.

Samtalet börjar ta fart och man är inne på ett intressant ämne. Men så märks att glasen stå tomma.

Varför A. säger till om två »dricka» till. Nu har A. tagit in två »lag», och B. endast ett. Men som en svensk genomsnittstyp håller B. på rättvisa och ren-

hårighet. Därför tar han i regel in det fjärde »laget». Så ha de nu fördelat utgiften lika. Här skulle det kunna vara slut — om det icke gällde en rusdryck. Men nu börjar törsten eller begäret. Och efter ännu ett par »lag», är kaférenden i gång.

När de sedan, efter att hava druckit låt oss säga cirka 15 eller 20 pilsnerdricka per man (detta vet jag av erfarenhet icke är en överdrift, utan något ganska vanligt), så behövs icke efter en sådan kvantitet något läkarintyg på om berusning förefinnes eller ej. Vittnesbörden äro iögonenfallande.

Jag vill här icke påstå, att man super sig »dödfull» på endast pilsnerdricka. Men redan som en lindrigare berusning, medför den dock konsekvenser, som bäst förklaras genom polisprotokollen.

Ofta fungerar pilsnerdrickat såsom *samverkande* orsak till en samhällsfara, vilken årligen kostar staten stora summor.

Efter avlöningen gå ett par personer liknande A. och B. in på ett kafé — kanske där de under veckan hava sina måltidsraster.

Det blir som i föregående fall ett par »lag» pilsnerdricka. Men som det är avlöningsdag, kommer ett förslag om att gå på »krogen» och ta en »sup och bit». Ett par »dricka» äro nu underlaget, därefter kommer supen med den första »biten», som i regel förtäres. Så kanske det blir ännu en »sup och bit» genom förflyttning till ett annat bord. Men den »biten» kanske inte blir rörd.

Och efter krogbesöket övergår man till pilsnerdricka.

Denna dryck har nu fått ökad förmåga att verka rusgivande. Just genom den förut förtärda spriten.

Så dryftas nu — något som hör till det vanliga, när spritbegäret är väckt — om man icke skall köpa ett »pund»!¹ Frågan är knappt framkastad, förrän den blir till handling. Reflexionsförmågan har dunstat bort liksom blicken för det ekonomiska.

Och jag försäkrar, att det sedan blir mer än ett »pund». Därpå följer den efter omständigheterna förständigaste, men därför icke billigaste hemfärden pr bil.

Detta är ett mycket vanligt fall, som på intet sätt berört ytterligheterna. Jag vill härmed icke säga, att »krogen» icke kan besökas utan påverkan av pilsnerdrickat. Det finnes många arbetare, som gå lika ordentligt från »krogen» till sina hem, som de gingo direkt från arbetet dit. Men den rollen, som pilsnerdrickat i många fall spelar i förening med sprit, vore tillräcklig för dess utdömande ur nykterhetssynpunkt.

Liksom man icke blir berusad av en eller två supar, så blir man det icke heller av en eller två pilsnerdricka. Men här har spriten sin sköld i sina restriktioner, medan det förrådiska pilsnerdrickat får flöda fritt. Och jag vågar påstå, att i sex fall av tio pilsnerdrickat är den drivande orsaken till ett »pundköp».

Detta är den *farliga* sidan av saken.

Dess *ruinerande* verkan kan endast förstås av den som personligt har erfarenhet om saken.

Ingen kapitalist går och ruinerar sig på att dricka pilsnerdricka. Men för veckoarbetaren, som har sitt kapital i ett avlöningskuvert, svider det hårt »dagen efter», när räkenskapen skall göras. Det blir en mor eller maka, som sedan får tänja på slanten som blivit över, där den icke helt gått åt. Ofta får hon väl löfte om mera nästa avlöning, men i många fall återupprepas eländet.

Detta om arbetaren. För bettlaren och den arbetslöse ligga faran och konsekvenserna närmare.

¹ Smuggelsprit.

Yrkesbettlearen går helt framt och »kör ihop» en summa på dagen. Och där-
efter börja kafébesöken, som för honom i regel sluta hos någon »pundlangare».

Med den arbetslöse kan det i många fall bli enahanda.

Han träffar en dag en bekant som bjuder på några »dricka». Han kanske får
av den hyggliche vännen en slant till kaffe också innan de skiljas. Och han, som
strax förut var så »sugen» på lite kaffe, hade säkert gått och druckit det, om
han hade fått »slanten» enbart.

Men nu har han, efter några pilsnerdricka i en tom mage, fått begär efter
mera. Och så beställer han dricka i stället.

Så kan det inträffa att han fått blodad tand. Men då äro pengarna slut. Men
inte humöret. Han, som i rent nyktert tillstånd icke kunde komma sig för med
att tigga ens en cigarrett av en bekant han mötte, han blir nu djärv, utan att
vara onykter. Under inflytande av en lätt berusning tigger han till höger och
vänster om en slant, för att bli i stånd till att »späda på», innan han tappar
kuraget.

Och så kunna orsaker och verkningar variera i detta ämne. Som sagt har jag
icke berört de mera extrema fallen, där exempelvis dagen kan börja med en pils-
nerdricka för att sluta med ett »negerpund», d. v. s. för femtio öre malörts-
droppar. Eller där dagens första pilsnerdricka har varit den yttersta orsaken till
ett efterföljande lagbrott.

Så ser således den inregistrerade oskyldiga pilsnerdrickan Klass II ut och
tusende kunna vittna om att min framställning är riktig.

Det är lika visst, att pilsnerdrickat kan vara en socialt farlig rusdryck, som
att det finnes »ordningsmän» utanför drickakaféerna.

Ännu en gång vill jag fastslå, att pilsnerdrickat indirekt arbetar hand i hand
med spritsmugglingen. Jag gör det icke av fanatism utan med av samvetet dik-
terad avsikt att öppna ögonen på dem, som i verkligheten använda drickat som
måltidsdryck, och som aldrig genom glaset läst sin nästas fördärv och förban-
nelse.»

Ur Stockholms stads nykterhetsnämnds verksamhet må härefter följande fall
meddelas:

1) J., född 1877, grovarbetare. Är gift och har 5 barn. Har två gånger varit
anmäld hos nykterhetsnämnden, första gången i augusti 1925. Därvid upplystes,
att han börjat med öldrickning vid 17 års ålder. Redan före äktenskapet var han
stark alkoholförbrukare. J. synes stå på ganska låg andlig nivå och har icke
haft begrepp om vart alkoholmissbruket kan leda. Dåligt sällskap har också med-
verkat till situationen. Använde vid tiden för anmälningen rusdrycker dagligen:
brännvin, pilsnerdricka, denaturerad sprit och droppar (enligt ett särskilt recept,
som han haft: 50 gram eter, alkohol och pepparmyntolja). Har varit dömd för
hembränning 1920. Låg fattigvården och sin familj till last och utsatte hustru
och barn för nöd samt uppenbar vanvård. Upplystes vara, såsom berusad, synner-
ligen rå och besvärlig. Råmade ibland såsom ett vilt djur och misstänktes slå
hustrun. Sattes av nykterhetsnämnden under övervakning. Var under övervak-
ningstiden i stort sett nykter och ordentlig, arbetade skötsamt samt försörjde
familjen, så långt hans avlöning räckte. Övervakningen upphörde och ärendet
avskrevs i juni 1926. Anmäldes ånyo för nykterhetsnämnden i slutet av juli.
Hade någon tid efter övervakningens upphörande under arbete blivit skadad.
Uppbar efter tillfrisknandet olycksfallsersättning kr. 35:—. Härav erhöU hustru-
run kr. 25:—, resten gick åt till pilsnerdrickning bland kamrater. Slarvade där-
efter med arbetet samt förbrukade pilsner och andra alkoholhaltiga drycker i stor
myckenhet. Så meddelade hustrun, att J. en dag i sällskap med 7 andra konsumerat

236 flaskor pilsner, d. v. s. nära 30 flaskor per man. J. ställdes på nytt under övervakning och intogs i början av augusti på Katarina sjukhus, när hans hälsa var undergrävd på grund av alkoholmissbruk.

2) B., född 1883, affärsman. Har hustru och två barn. Är från gott föräldrahem. Var absolutist till omkr. 20-årsåldern. Alkoholmissbruket förorsakat av yrket på så sätt, att affärerna ofta uppgjordes på restauranger. Har pläгат dricka stora mängder öl, pilsnerdricka och vin varje dag med början vid middagstiden och fortsättning till frampå kvällarna. Enligt egen uppgift har B. därvid pläгат av pilsnerdricka förtära högst 25, vanligen cirka 10 flaskor. Från annat håll har uppgivits betydligt mera (40—50 flaskor). Fick sin motbok indragen i januari 1921. Som nykter är B. foglig och human, men berusad blir han oregerlig och lättretad och har hotat hustrun och andra till livet. Anmäldes till nykterhetsnämnden i januari 1921 från A.-B. Stockholmssystemet och erhöll då varning. Anmäldes på nytt i februari 1922 av en svåger. Internerades på Venngarns alkoholistanstalt i februari 1922 såsom i följd av dryckenskap farlig för annans personliga säkerhet. Var efter interneringen nykter och skötte sig utan anmärkning omkring 1½ år. I juni 1924 har klagats hos nykterhetsnämnden över, att han en natt kommit hem drucken och bråkat, så att hustru och barn måst fly från hemmet, men någon formelig anmälan i anledning därav har ej gjorts. I maj 1926 har han dömts till böter för fylleri, orsakat av 2 supar och 10 flaskor pilsner.

3) R., född 1878, hustru till arbetaren R. Har 8 barn mellan 10—30 år, av vilka de tre yngsta bo i hemmet. Hon har egen inkomst på städning o. dyl. Har lagt ned så gott som hela sin arbetsförtjänst på inköp av pilsnerdricka. Missbruket har fortgått sedan flera år tillbaka. Det är ingenting ovanligt, att hustru R. dricker 20 à 25 flaskor pilsner per dygn. Ofta tager hon sådant med sig i sängen och kan sedan ligga flera timmar i sträck och svära och prata en massa osammanhängande saker och dessemellan dricka. Barnen måste flera gånger om dagen springa efter pilsnerdricka åt modern. Arbetet som städerska (å automat) har gjort, att hon måst gå hemifrån strax efter klockan 3 på morgonen, och har detta bidragit till, att hon under dagens lopp varit trött och olustig; och för att »pigga upp sig», som hon själv säger, har hon druckit pilsner. Hustru R. har varit intagen å privat anstalt omkring en månad 1921 samt å S:t Eriks sjuk- och vårdhem våren 1925. Den 6 juni 1925 meddelade överståthållarämbetet resolution om hennes internering å allmän anstalt för vård av alkoholister. Intogs å hemmet Gunnarskog. Utskrevs därifrån i juni 1926. Efter återkomsten från anstalten har hon varit nykter.

4) L., född 1881, köksmästare å hotell, gift och har 2 barn, 10 och 15 år. Är snäll, då han är nykter, men bråkig och ytterst nervös när han är onykter. Anmäldes första gången i februari 1924 och uppgavs då dagligen dricka vad han kunde komma över: brännvin, konjak, vin, pilsnerdricka och även malörtsdroppar. Ställdes under övervakning och höll sig därunder nykter samt skötte sitt arbete utmärkt, varför ärendet avskrevs i september 1924. Anmäldes ånyo av hustrun i juni 1926. Efter återfallet drack han stora kvantiteter pilsnerdricka, 20—30 flaskor per dag. Erhöll emellertid i juni 1926 plats såsom köksmästare på hotell i Norrköping och innehade ännu i slutet av augusti denna befattning.

5) K., född 1884, grovarbetare, har hustru och 3 barn, födda 1913, 1916 och 1920. Är i onyktert tillstånd bråkig och oresonlig och går icke sällan till handgripligheter mot hustrun. Yrkesumgänget och svag karaktär ha föranlett alkoholmissbrukets uppkomst och gradvisa förvärrande. Har använt spritdrycker sedan sin tidigaste ungdom. Var absolutist åren 1910—1911 på grund av sjukdom, men

började sedan åter använda spritdrycker. Kan ibland vara helnykter 1 à 2 veckor, men får så en period på en eller flera, ända till 5 veckor, varunder han dagligen berusar sig. Köper brännvin, pilsnerdricka och exportsprit. Han börjar under dessa perioder med brännvin och fortsätter med synnerligen avsevärda kvantiteter pilsnerdricka. Härunder ligger han hemma och tvingar under hot hustrun att ständigt skaffa mera; 40—50 flaskor »dricka» åtgå härvid om dagen. Till slut blir han sjuk, emedan han ej äter något under den vecka, drickandet i regel pågår. Därefter kan han hålla upp samt arbeta en tid. Avstängd från motbok 1917. Upprepade gånger dömd till böter för fylleri samt en gång (1903) till straffarbete för misshandel med livsfarligt vapen under rus. Står för närvarande under övervakning.

Med hänsyn till dessa erfarenheter från det praktiska livet och från det lagstadgade nykterhetsarbetet inom rikets största stad hava de sakkunniga icke tvekat att i de avseenden, varom i den nu förevarande lagen kan bliva fråga, inordna jämväl pilsnerdrickat bland de alkoholhaltiga drycker, för vilka den åt dryckenskap hemfallne bör, så vitt sig göra låter, skyddas.

I följd härav har i 2 § uttalats, att med uttrycket »alkoholhaltiga drycker», då detsamma i lagen användes, skall förstås såväl spritdrycker och vin (rusdrycker) som även sådana maltdrycker, vilka innehålla mer än 1,8 viktprocent alkohol (pilsnerdricka).

Under uttrycket »alkoholhaltiga drycker» skall enligt paragrafens andra stycke jämväl inbegripas andra rusingivande medel, vilka begagnas såsom ersättningsmedel för dylika drycker. Ett uttryckligt stadgande härom torde så mycket mera vara på sin plats, som i vissa nyare författningar, t. ex. lagen den 20 juni 1924 angående förverkande i visst fall av spritdrycker och vin, sådana ersättningsmedel särskilt nämnas såsom vid lagtillämpningen likställda med alkoholhaltiga drycker.

2 KAP.

Om nykterhetsnämnd, dess uppgifter och befogenhet.

3 §.

Det ursprungliga av fattigvårdslagstiftningskommittén utarbetade förslaget till lag om behandling av alkoholister innehöll, som ovan nämnts, icke någon bestämmelse om särskilt kommunalt organ för alkoholmissbrukets motarbetande och för ombesörjande av alkoholistvårdsarbetet, utan upptog det stadgandet, att — förutom vissa enskilda, vilka stode i viss relation till alkoholmissbrukaren: förmyndare, föräldrar, o. s. v. samt i fråga om farliga alkoholister polismyndighet — ett flertal kommunala myndigheter skulle äga att göra framställning om tvångsinternering å alkoholistanstalt, nämligen kommunalnämnd eller hälsovårdsnämnd och barnavårdsnämnd samt vid fattigvårds utgående fattigvårdsstyrelse.

Av den av Svenska läkarsällskapet på sin tid tillsatta kommittén för frågan om alkoholmissbrukets förekommande och bekämpande framhölls i dess överlagförslaget avgivna ovan omnämnda yttrande¹ önskvärdheten av att i större och medelstora svenska städer eller eljest inom kommuner, där större samhällen vore belägna och där dryckenskapen utgjorde ett utbrett samhällsont,

¹ »Alkoholen och Samhället».

tillsattes särskild »alkoholnämnd» med uppgift att organisera samhällets kamp mot alkoholmissbruket, *och att det i regel endast där sådan nämnd funnes borde vara tillåtet att tvångsinternera icke farliga alkoholister.* Nykterhetskommittén, som i sista hand fick yttra sig om lagförslaget, upptog visserligen icke läkarkommitténs förslag om alkoholnämndens inrättande såsom en i regel nödvändig förutsättning för tvångsinterneringen, men föreslog, att kommun, som så önskade, skulle äga upprätta särskild nämnd, *med namn av nykterhetsnämnd*, »varigenom verksamheten för alkoholisters återförande till ett nyktert liv och deras skyddande mot återfall kunde organiseras under enhetlig ledning».

I det första inom justitiedepartementet uppgjorda lagförslaget, som remitterades till lagrådet, följdes denna nykterhetskommitténs riktlinje, och upptogs i detsamma sålunda, vid sidan om fattigvårdskommitténs förslag till ansökningsrätt för ovannämnda olika kommunala organ såsom det normala, den bestämmelsen att, där särskild nykterhetsnämnd tillsatts, skulle med visst undantag framställningar om tvångsinternering kunna göras endast av denna nämnd. (3 § 3 mom.)

I sitt yttrande över detta lagförslag anförde emellertid lagrådet, att överlåtrandet åt flera kommunala myndigheter att var för sig gå fram med ansökningar medförde olägenheter redan i det avseendet, att vid dylik anordning trygghet icke vunnes, att anstaltsvård komme att beredas i de fall, då sådan mest vore av nöden. Vidare framhöll lagrådet, att med hänsyn till kostnadsfrågan svårigheter framträdde att bibehålla systemet med olika ansökningsberättigade myndigheter, vilka representerade olika anslagsbeviljande kommunala sammanslutningar: den borgerliga kommunen, kyrkoförsamlingen, municipalsamhället. Lagrådet hemställde för den skull — såsom redan förut i annat sammanhang erinrats — om sådan ändring i lagförslaget, att frågorna om internering komme att inom varje kommun behandlas av en enda nämnd, *nykterhetsnämnden*, men att det skulle överlämnas åt kommunen själv att bestämma, huruvida en särskild sådan skulle inrättas eller en redan befintlig kommunal myndighet skulle fungera som nykterhetsnämnd, för vilket senare fall lagrådet ansåg uppgiften böra falla på fattigvårdsstyrelsen såsom varande den kommunala myndighet, som under sin verksamhet erhöle den bästa kännedom om de personer, vilka kunde komma i fråga till internering.

Mot vad lagrådet sålunda förordat förklarade sig vederbörande departementschef ej hava något väsentligt att erinra; och upptog sålunda det av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagda förslaget (prop. n:o 193 år 1913) den bestämmelsen, att det i varje kommun skall finnas en nykterhetsnämnd, samt att nykterhetsnämnden, om ej särskild sådan nämnd blivit tillsatt, skall utgöras av kommunens fattigvårdsstyrelse (3 §), varjämte i samma paragraf intogos närmare bestämmelser om särskild nykterhetsnämnds tillsättande.

Här må erinras om, att uti en i första kammaren av herr *August Ljunggren* i anledning av den kungl. propositionen väckt motion (F. K. n:o 151) yrkades det tillägg till nämnda paragraf, att däri måtte föreskrivas, att i särskild nykterhetsnämnd, så vitt möjligt, borde insättas ett lämpligt antal organiserade nykterhetsvänner. Denna motion avstyrktes emellertid av lagutskottet (utl. n:o 31), och i enlighet med dess hemställan antog riksdagen paragrafen i fråga i den i propositionen föreslagna lydelsen.

Vid 1924 års riksdag väcktes i båda kamrarna en motion — F. K. n:o 182 av herrar *August Ljunggren*, *Alfred Petrén* och *Karl Andersson* i *Elia*-*torp* och A. K. n:o 186 av herr *K. J. Söderberg* — däri framhölls, att val-

friheten i fråga om tillsättandet av nykterhetsnämnd haft till följd, att i åtskilliga städer och andra större kommuner särskild nykterhetsnämnd ej blivit utsedd, men att detta visat sig vara till olägenhet, då fattigvårdsstyrelserna, vilkas ledamöter vore utsedda för helt andra uppgifter än dem, som tillkomma nykterhetsnämnden, ofta icke visat något intresse för dennas verksamhet. Klagomål häröver hade ofta försports vid de av Centralförbundet för nykterhetsundervisning i landets olika delar anordnade kurserna; och hemställdes för den skull om sådan ändring av 3 § i lagen om behandling av alkoholister, att varje kommun, som hade kommunalfullmäktige, bleve skyldig att utse särskild nykterhetsnämnd.

Över denna motion begärdes yttrande av socialstyrelsen, som däri framhöll, att det under senare tider allmänt klagats över en tendens inom lagstiftningen att utan tillräcklig hänsyn till kommunernas växlande storlek och behov ålägga dem att inrätta särskilda kommunala organ för handhavande av olika uppgifter. Socialstyrelsen kände sig icke heller övertygad, att kommunens storlek alltid borde vara avgörande för frågan, huruvida särskild nykterhetsnämnd bör tillsättas eller ej, och ansåg, att det med motionen avsedda syftet att få ökad effektivitet i det kommunala nykterhetsarbetet lämpligen skulle kunna vinnas genom en bestämmelse att, där fattigvårdsstyrelse fungerade som nykterhetsnämnd, viss ledamot av styrelsen skulle av kommunen utses att vara föredragande för de ärenden, som ankomma på nykterhetsnämndens prövning, i analogi med vad som då i den kungl. propositionen om ny barnavårdslag föreslagits i fråga om barnavårdsarbetet inom kommun, där ej särskild barnavårdsnämnd utsåges. Om detta förslag yttrade 2:dra lagutskottet (utl. n:o 16), att det syntes vara värt allt beaktande och att, därest förslaget om liknande anordning för handläggningen av barnavårdsärenden inom fattigvårdsstyrelser, vilka fungera som barnavårdsnämnd, skulle vinna riksdagens godkännande, en följd härav syntes böra bli, att socialstyrelsens ifrågavarande förslag upptoges till närmare prövning. Emellertid syntes det ej utskottet erforderligt, att riksdagen beslöt en skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t, »då det torde kunna förutsättas som visst, att i samband med av socialstyrelsen omnämnda andra förslag till ändringar i alkoholistlagen jämväl nu ifrågavarande förslag inom en nära framtid, utan särskild framställning från riksdagens sida, kommer under vederbörligt övervägande». På grund av vad 2:dra lagutskottet sålunda anför, avstyrktes motionen, vilken även blev av riksdagen avslagen.

Den ovan berörda bestämmelsen i förslaget till ny barnavårdslag blev av samma riksdag antagen. I lagen om samhällets barnavård den 6 juni 1924 (n:o 361), är sålunda stadgat, *dels* att mindre kommun må, där så med hänsyn till förhållandena prövas lämpligen kunna ske, av Konungen för viss tid eller tillsvidare befrias från skyldighet att hava särskild barnavårdsnämnd, i vilket fall barnavårdsnämnden skall utgöras av fattigvårdsstyrelsen, förstärkt på närmare angivet sätt (7 §), *dels* att kommunen i dylikt fall har att utse en av barnavårdsnämndens ledamöter med särskild insikt i och intresse för barnavårds- och uppfostringsfrågor att vara föredragande i de ärenden, som ankomma på nämndens prövning (8 § 2 mom.).

Såsom härav framgår, tillkommer det Kungl. Maj:t att bestämma, om kommun icke skall behöva utse särskild barnavårdsnämnd. I fråga om nykterhetsnämnd synes det emellertid icke vara skäl att frångå den hittills rådande principen, att kommunerna själva äga att avgöra, om särskild nykterhetsnämnd skall utses eller ej.

I enlighet härmed är 3 § 1 mom. i de sakkunnigas förslag avfattat. Stadsgandet överensstämmer med vad hittills gällt endast med den förändring, att — av ovan anförda skäl — i momentet är intagen föreskrift om särskild föredragande för nykterhetsnämndsärenden inom fattigvårdsstyrelse, vilken fungerar som nykterhetsnämnd.

Beträffande tillsättning av nykterhetsnämnd föreslås ingen annan ändring i nu gällande stadgande härom än den, som betingas av de nya bestämmelserna om kommunalfullmäktigeinstitutionen (2 mom. första stycket).

Enligt nuvarande lydelse av 3 § i lagen om behandling av alkoholister äger den, som är vald till ledamot av nykterhetsnämnd, att när som helst avsäga sig uppdraget. Erfarenheten har givit vid handen, att det varit mindre välbetänkt att medgiva en sådan rättighet. Det har nämligen förekommit, att icke endast en enstaka utan till och med ett flertal ledamöter av nykterhetsnämnd samtidigt avgått ur nämnden i desperation över att något deras förslag stött på motstånd. De sakkunniga kunna icke finna det vara anledning, att för rätt att avsäga sig uppdrag att vara ledamot av nykterhetsnämnd skola gälla andra bestämmelser än för rätten att avsäga sig uppdrag att vara ledamot av andra kommunala nämnder eller styrelser. De sakkunniga föreslå därför, att icke endast beträffande nykterhetsnämndsledamots, resp. suppleants, tjänstgöringstid och avgång utan även beträffande ledamots och suppleants rätt att avsäga sig uppdraget skall gälla vad som finnes stadgat om fattigvårdsstyrelse. I enlighet härmed har formuleringen av *andra stycket i 2 mom.* skett.

Vid 1924 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion — n:o 187 av herr K. J. Söderberg — däri påyrkades sådant tillägg till 3 § i lagen om behandling av alkoholister, att Konungens befallningshavande skulle under rättas om vem som utsetts till ordförande i nämnden och införa meddelande därom i länskungörelserna, i likhet med vad som är stadgat om val av ordförande i kommunalnämnd och fattigvårdsstyrelse. Denna motion avslogs av riksdagen allenast av den grund, att man ansåg frågan ej vara av den vikt, att den borde upptagas utan samband med annan ändring i alkoholistlagen (2:dra lagutskottets utl. n:o 16).

Som bekant gäller i fråga om val av ordförande i barnavårdsnämnd, att Konungens befallningshavande skall underrättas om valet och införa meddelande därom i länskungörelserna. Då de sakkunniga anse, att detsamma bör gälla beträffande val av ordförande i särskild nykterhetsnämnd, har en bestämmelse härom intagits i ett *sista stycke av 2 mom.*

I socialstyrelsens ovanberörda yttrande framhölls, att — vid det förhållandet att de valda fattigvårdsstyrelseledamöternas uppdrag icke utgår vid en gemensam tidpunkt — det vore en brist i den gällande lagen, att däri ej angäves, huru skall förfaras, då en kommun tillsatt särskild nykterhetsnämnd, men sedan på nytt önskar låta fattigvårdsstyrelse fungera såsom sådan nämnd. Denna fråga har i själva verket varit aktuell på mer än en plats. Vid de av Centralförbundet för nykterhetsundervisning anordnade kurserna har sålunda upplysts om fall, där kommun, som haft särskild nykterhetsnämnd, i samband med de allmänna kommunala valen beslutat, att dennas verksamhet skulle upphöra och fattigvårdsstyrelse åter övertaga nykterhetsnämndens funktioner. På så sätt blev — trots det att, på grund av gällande bestämmelse om avgång av halva antalet ledamöter åt gången, tiden för åtskilliga ledamöters mandat icke var utgången — den särskilda nykterhetsnämnden upplöst utan att sådan rättighet var kommunen genom lagbestämmelse medgiven. Då det

torde vara uppenbart, att med den i lagen medgivna valfriheten angående tillsättande av särskild nykterhetsnämnd även åsyftas rätt för kommun att besluta, att särskild nykterhetsnämnd icke vidare skall finnas, har uti här avhandlade paragraf intagits ett *tredje moment* med stadgande härom. Då det emellertid icke kan vara lämpligt att, sedan särskild nykterhetsnämnd blivit tillsatt, densamma skall kunna upplösas när som helst och utan hänsyn till, huruvida i fattigvårdsstyrelsen då finnas personer, lämpliga att handhava jämväl nykterhetsnämndens uppgifter, har tillika föreskrivits, att beslut om att särskild nykterhetsnämnd icke längre skall finnas ej får träda i tillämpning förr än vid utgången av det år, under vilket nästa allmänna val till fattigvårdsstyrelse äger rum.

4 §.

Uti det i januari 1914 — alltså året efter det lagen om behandling av alkoholister antagits av riksdagen — av nykterhetskommittén avgivna betänkandet med förslag till ny förordning angående försäljning av rusdrycker upptogs, i sammanhang med spörsmålet angående tillsyn över bolagens verksamhet, till behandling frågan om den ställning, nykterhetsnämnderna enligt förslaget skulle komma att intaga. Härom anfördes i betänkandet (sid. 284—285) följande:

Enligt den nyligen utfärdade, ännu ej i kraft trädde lagen om behandling av alkoholister skall nykterhetsnämnd finnas i varje kommun. Emellertid skall sådan nämnd ej behöva i varje kommun särskilt väljas, utan, där kommunal myndighet ej annorlunda besluter, skall fattigvårdsstyrelsen i kommunen tillika vara nykterhetsnämnd. Enligt alkoholistlagen skulle nämndernas befogenhet i huvudsak vara att utöva tillsyn över sådana personer, som enligt samma lag skulle kunna interneras, och vidtaga för interneringen erforderliga åtgärder. Enligt 99 § av den nu föreslagna rusdrycksförsäljningsförordningen har denna nykterhetsnämndernas befogenhet utvidgats, så att de skulle hava att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen och sålunda utöva tillsyn över och vidtaga lämpliga åtgärder ifråga om personer som missbruka rusdrycker, utan att detta sker i den omfattning, att de kunna interneras. Härigenom beredes nämnderna tillfälle att i fall av behov inskrida för att förebygga rusdrycksmissbruk eller lindra följderna därav. Att i detalj i lagstiftningen reglera nämndernas verksamhet synes ej kunna ifrågakomma, utan måste det i detta fall huvudsakligen ankomma på dessas eget initiativ att vidtaga de åtgärder, som kunna anses lämpliga. Huruom nykterhetsnämnd tillagts befogenhet att avstänga personer från rätt att hemköpa rusdrycker, har i annat sammanhang blivit berört, och har i 99 § föreskrivits, att nämnden skall hålla förteckning över sålunda avstängda personer. Nämnden skall enligt samma § hava att bereda ärenden, berörande nykterhetstillståndet, att till vederbörande kommunalstyrelse göra framställning om vidtagande av nykterhetsfrämjande åtgärder samt att avgiva årlig berättelse över sin verksamhet och över nykterhetstillståndet inom kommunen.

För underlättande av nämndens arbeten har slutligen i 100 § föreslagits skyldighet för bolag att på anfordran lämna nämnden eller av densamma utsett ombud del av de utav bolaget förda förteckningar över avstängda personer.»

Den här berörda, i förslaget upptagna bestämmelsen om befogenhet att avstänga personer från rätt att hemköpa rusdrycker innehöll, att nykterhetsnämnd skulle äga förordna härom, därest den funne någon, som vistades inom kommunen, bruka rusdrycker till uppenbar skada för sig eller andra, och an-

mälan härom ingått från någon av vissa angivna myndigheter eller myndighetspersoner eller från anhörig eller närstående till den förordnandet gällde. Som motivering till denna bestämmelse anförde kommittén — efter att hava framhållit, att bolagen själva icke kunde förutsättas äga den personkännedom rörande de utanför bolagskommunens område boende, som vore erforderlig för åstadkommande av avstängning i alla de fall, som åsyftades — att det därför utan tvivel vore önskvärt att bolagen befriades från denna uppgift, samt yttrade vidare följande (sid. 221):

»Kommittén har därför föreslagit, att den här ifrågavarande avstängningen skulle enhetligt ordnas och äga rum efter beslut av den kommunala myndighet, nykterhetsnämnden, som jämlikt lagen om behandling av alkoholister skall inrättas i varje kommun för att handlägga ärenden angående internering av alkoholister. Härigenom vinnas flera betydande fördelar. De arbetsuppgifter, som enligt lag åligga nykterhetsnämnderna förutsätta nämligen, att de hava personkännedom ifråga om alkoholmissbrukarna inom vederbörande kommun. På grund härav äro de också synnerligen lämpade för den nya uppgift, varom här är fråga. Då de vidare enligt lagen om behandling av alkoholister hava att vidtaga vissa förebyggande åtgärder för att söka återföra till internering ifrågasatta personer till ett nyktert liv, bl. a. genom att utverka hos rusdrycksförsäljare, att dylika drycker ej må till dem utlämnas, torde den för nykterhetsnämnderna nu ifrågasatta nya befogenheten komma att på ett värdefullt sätt komplettera de åligganden, som enligt förenämnda lag blivit dessa tilldelade.»

Den vid 1914 års senare riksdag i ärendet framlagda propositionen (n:o 242) grundade sig liksom nykterhetskommitténs förslag på principen om individuella restriktioner, men skilde sig dock i åtskilliga hänseenden från det sistnämnda. I detta sammanhang må en dylik skiljaktighet anföras. Enligt nykterhetskommitténs förslag skulle det allmänna icke hava några representanter i själva bolagsstyrelsen, utan skulle det i stället i varje kommun, där bolag erhållit rättighet till detaljhandel med rusdrycker, finnas — förutom kommunens nykterhetsnämnd — en av tre personer bestående kontrollnämnd med uppgift att tillse, att rusdryckshandeln skedde i enlighet med bestämmelserna i förordningen. I det förslag, som innefattades i den kungl. propositionen ifråga, upptogs emellertid icke någon kontrollnämnd, utan innehöll detta förslag i stället bestämmelse därom, att av ledamöterna i systembolagsstyrelse, vilka skulle vara fem till antalet, endast de två skulle utses av deltagarna i bolaget, medan de övriga tre skulle representera det allmänna intresset och utses på ungefär enahanda sätt som kontrollnämnden enligt nykterhetskommitténs förslag skulle utsetts, nämligen *en* i stad av stadsfullmäktige och *å* landet av kommunalstämman, *en* av Konungens befallningshavande och *en* av landstinget (dock, att i stad, som ej deltagar i landsting, även denne skulle utses av stadsfullmäktige). Med hänsyn till den sålunda i propositionen föreslagna sammansättningen av bolagsstyrelserna ansåg departementschefen, att dessa styrelser själva lämpligen kunde besluta om avstängning från rätten att hemköpa rusdrycker, må vara att nykterhetsnämnderna därvid borde kunna lämna ett värdefullt stöd och även lämna uppgift å personer, som borde avstängas. Som särskilt skäl för denna sin ståndpunkt anförde departementschefen, att därmed ett beslut om avstängning ej skulle få karaktär av en ådömd påföljd, som möjligen kunde anses innebära ett offentligt brännmärkande, utan snarare skulle framstå som en försäljares vägran att försälja av sina varor. I Kungl. Maj:ts förslag upptogs sålunda icke någon bestämmelse

om befogenhet för nykterhetsnämnd att besluta om avstängning från inköp av rusdrycker. Däremot skulle nykterhetsnämnderna enligt detta förslag erhålla en vidgad uppgift i det hänseendet att de, såsom övervakare av nykterhetstillståndet i kommunen, skulle till förebyggande av missbruk av rusdrycker bistå försäljare av sådana drycker med råd och upplysningar.

På grund därav, att kamrarna stannade i olika beslut, föranledde emellertid här avhandlade proposition icke någon åtgärd. Icke heller ledde vid 1915 och 1916 års riksdagar väckta motioner i frågan till något resultat. Först vid 1917 års riksdag blev ny förordning angående försäljning av rusdrycker antagen. De motioner, som gävo anledning härtill, voro helt och hållet byggda på nykterhetskommitténs förslag, men det av bevillningsutskottet tillstyrkta förslaget, som blev av riksdagen antaget, överensstämde med 1914 års proposition i frågan därutinnan, att bestämmelserna om kontrollnämnd voro uteslutna. De befogenheter, som i nykterhetskommitténs förslag voro tilldelade kontrollnämnden, hava därför i den nu gällande rusdrycksförsäljningsförordningen i stället tillkommit nykterhetsnämnden. Bestämmelserna härom äro intagna i förordningens 65 §.

De sakkunniga hava ansett att, då nu alla bestämmelser syftande till motverkande av dryckenskap och fylleri sammanföras i en lag, denna även bör innehålla nykterhetsnämndens åligganden och befogenheter i fråga om rusdrycksförsäljningen. De i förordningen härom nu intagna bestämmelserna, som röra nykterhetsnämnderna, hava därför intagits i detta lagförslag, där de ha sin naturliga plats i det andra kapitlet, som handlar om nykterhetsnämnd, dess uppgifter och befogenhet; och i samband därmed har 64 § i rusdrycksförsäljningsförordningen, som nu innehåller bestämmelserna härom, omredigerats sålunda, att däri blott lämnas en hänvisning till vad om nykterhetsnämnden i förevarande avseende är i den nya lagen stadgat.

Sedan i första paragrafen i detta kapitel (3 §) stadgats om val av nykterhetsnämnd, dess sammansättning, o. d., vilka bestämmelser i det föregående närmare motiverats, har i den följande paragrafen (4 §) intagits stadgandet om nykterhetsnämndens generella uppgift att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen. Paragrafen motsvarar närmast 64 § i rusdrycksförsäljningsförordningen, men har, i vidsträcktare mån än som i denna skett, i den nya paragrafen exemplifierats nykterhetsnämndens åligganden såsom det nykterhetstillståndet övervakande organet inom kommunen.

Bland dylika åligganden har först och främst upptagits den allmänna skyldigheten att upptaga och handlägga frågor om åtgärder från det allmännas sida mot dem, vilka göra sig skyldiga till missbruk av alkoholhaltiga drycker, för deras återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. Den närmare beskaffenheten av dessa åtgärder, vilka givetvis kunna vara av mycket växlande art i de olika fallen, avhandlas i ett flertal av de följande paragraferna, till vilka här hänvisas genom uttrycket: »på sätt i denna lag stadgas». Vidare har upptagits det från nykterhetskommitténs »kontrollnämnd» ärvda åliggandet att öva uppsikt över försäljningen av alkoholhaltiga drycker.

Vad beträffar den för nykterhetsnämnd nu gällande föreskriften att genom upplysningar och råd söka förebygga missbruk av rusdrycker, har den däri liggande uppgiften — i enlighet med de principer, som under motiveringen till 2 § blivit utvecklade — utvidgats att gälla även upplysningar och råd till försäljare av andra alkoholhaltiga drycker än sådana, som i lagen betecknas som rusdrycker, alltså förutom till dessa även till försäljare av pilsnerdricka. Den i rusdrycksförsäljningsförordningens 64 § nu intagna föreskriften om

skyldighet för nykterhetsnämnden att hålla förteckning över dem, vilka av nämnden förklarats obehöriga att inköpa rusdrycker, har flyttats till förslagens 6 § 1 mom. sista stycket.

Å de i olika delar av landet hållna nykterhetskurer, där nykterhetsnämndernas uppgifter och befogenhet varit föremål för diskussion, hava från nämndernas representanter ofta framställts förfrågan, vilka skyldigheter i övrigt uppgiften att övervaka nykterhetstillståndet innebure, särskilt med avseende på åtgärder i sådana fall, då nämnden erhållit kännedom om, att oordningar förekommit å plats, där alkoholhaltiga drycker försäljas (exempelvis, såsom ofta torde vara fallet kring bryggerierna genom försäljning därifrån av stora mängder pilsnerdricka till enskilda personer, som på platsen förtära det inköpta) eller att olaga tillverkning eller försäljning av alkoholhaltiga drycker ägt rum. Visserligen har nykterhetsnämnden icke befogenhet att själv vidtaga någon direkt åtgärd mot dylika missförhållanden, men givetvis bör nämnden, så snart den fått kännedom om något missförhållande av ifrågasvarande art, härom göra anmälan till myndighet, som äger rätt att ingripa. Enligt erfarenhet från Stockholms stads nykterhetsnämnd inträffar det icke sällan, att man vid utredningen av frågan, varifrån en till nämnden anmäld alkoholmissbrukare erhållit rusdrycker, får kännedom om lönnbränning på en plats eller, vad som numera är vanligare, om en central med förråd av insmugglade, för olaga försäljning avsedda spritdrycker. I dylika fall har Stockholms nykterhetsnämnd, efter att först själv genom sina tjänstemän hava undersökt saken så noga som möjligt, plägat till överståthållarämbetet (som motsvarar både länsstyrelse samt lokal polismyndighet och magistrat) ingiva en utförlig rapport i ärendet med angivande av alla de fakta, som kunnat konstateras. Där till en nykterhetsnämnds kännedom kommit, att olaga tillverkning eller försäljning av alkoholhaltiga drycker ägt rum, bör nämnden naturligen icke underlåta att härom göra anmälan till *vederbörande polismyndighet*.

I vissa fall kan emellertid ingripas mot oordningar och olaga försäljning av alkoholhaltiga drycker *på ett mera omedelbart sätt* än medelst åtals anställande, nämligen genom meddelande av förbud mot försäljning eller föreskrivande av inskränkningar vid försäljningsrörelsens bedrivande. I fråga om den försäljning av pilsnerdricka, *som utövas av tillverkare*, äger sålunda *länsstyrelse* (jämlikt 27 § 4 mom. pilsnerdricksförsäljningsförordningen) besluta härom, därest oordningar förekomma med anledning av sådan försäljning. Även äger länsstyrelsen återkalla såväl *rättighet till detaljhandel med rusdrycker*, om ej meddelade föreskrifter följas (rusdrycksförsäljningsförordningens 68 §), som ock *rättighet till utskänkning av pilsnerdricka*, därest å platsen härför oordningar förekomma eller osedlighet bedrives (pilsnerdricksförsäljningsförordningens 27 § 1 mom.). Vidare gäller, att om oordningar föränledas av detaljhandel med rusdrycker eller av detaljhandel med pilsnerdricka eller om å ställe, där rusdrycker eller pilsnerdricka på grund av erhållet tillstånd försäljas, osedlighet bedrives och sådant fortfar oaktat skedd erinran från polismyndighet i stad samt kronobetjänt eller kommunalnämnd å landet äger även den lokala myndigheten, nämligen i stad *magistraten* och på landet *kommunalnämnden*, förbjuda försäljningens fortsatta bedrivande, och går sådant beslut genast i verkställighet men skall vid äventyr, att förbudet eljest går åter, senast inom åtta dagar underställas prövning av *länsstyrelsen*, som, därest tillståndet ej finnes böra återkallas, har att för viss tid fastställa förbudet eller upphäva detsamma (rusdrycksförsäljningsförordnin-

gens 71 § och pilsnerdricksförsäljningsförordningens 27 § 2 mom.). Därest den, som utskänker pilsnerdricka till spisande gäster, försäljer denna vara i större omfattning eller utan samband med servering av mat, äger likaledes länsstyrelsen samt — med ovannämnda förbehåll av underställning — i stad magistrat och å landet kommunalnämnd rättighet förbjuda rörelsens fortsättande (pilsnerdricksförsäljningsförordningens 27 § mom 3). Liknande bestämmelser finnas även införda uti den nya förordningen den 8 maj 1925 angående *försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker*. Däri stadgas nämligen (14 §), att bedrivs å försäljningsställe osedlighet eller visar sig sådant ställe utgöra tillhåll för personer, som dömts för olovlig befattning med rusdrycker, eller finnes innehavaren vara oförmögen att upprätthålla god ordning i försäljningslokalen eller föranledas av försäljningen oordningar i närheten av försäljningsstället, då äger dels länsstyrelsen återkalla tillstånd till försäljning eller för viss tid meddela förbud mot utskänkning av alkoholfria drycker, dels, i annan stad än Stockholm, magistraten och på landet kommunalnämnden — under förbehåll av underställning, som ovan sagts — förbjuda utskänkningens fortsatta bedrivande.

Då det givetvis ligger i nykterhetsnämndens intresse att så snabbt som möjligt få missförhållanden, som innebära en fara för nykterhetstillståndet i kommunen, rättade, bör nämnden i alla sådana fall som de nu nämnda, där länsstyrelsen eller lokal myndighet kan direkt ingripa, icke underlåta att göra anmälan till dessa myndigheter med bifogande av redogörelse för vad nykterhetsnämnden vid sin undersökning av påtalade förhållanden inhämtat. Uti här avhandlade stycke av 4 § har därför intagits en anvisning för nykterhetsnämnd att göra anmälan om oordningar, förorsakade av försäljning av alkoholhaltiga drycker, eller om olagligheter härutinnan icke endast till polismyndighet utan även till länsstyrelse och vederbörande kommunala myndighet.

Det följande stycket i 4 §, avhandlande nykterhetsnämndens skyldighet att bereda de ärenden rörande nykterhetstillståndet inom kommunen, som till nämnden remitteras, har samma innehåll som motsvarande stycke i rusdrycksförsäljningsförordningens 64 §, men har omformulerats med hänsyn till de efter denna förordnings utfärdande tillkomna bestämmelserna om kommunalfullmäktige.

Här må emellertid erinras om, att vid 1923 års riksdag av herr *August Ljunggren* väcktes en motion (F. K. N:o 104), däri hemställdes, att riksdagen måtte besluta sådan omformulering av 64 § i rusdrycksförsäljningsförordningen, att det klart och otvetydigt därav framginge, att *alla ärenden, berörande nykterhetstillståndet, vilka handläggas i stad av stadsfullmäktige och på landet av kommunalstämma ovillkorligen skola till nykterhetsnämnden remitteras*. Bevillningsutskottet (utl. N:o 20) anslöt sig i sak till motionärens uppfattning, men avstyrkte motionen såsom icke varande behövlig för uppnående av dess syfte. Utskottsutlåtandet i fråga hade nämligen följande lydelse:

»I likhet med motionären anser utskottet, att, därest ärende, som handlägges av stadsfullmäktige eller kommunalstämma, är av beskaffenhet att beröra nykterhetstillståndet inom kommunen, nykterhetsnämnden bör sättas i tillfälle att yttra sig i ärendet. Då nykterhetsnämndens ledamöter utses av vederbörande kommunala myndighet, torde även kunna antagas, att frågor av dylik beskaffenhet komma att remitteras till denna nämnd. Något egentligt behov av en lagändring i den av motionären föreslagna riktningen torde därför icke föreligga.»

Då riksdagen även anslöt sig till detta uttalande, torde nykterhetsnämnd,

under åberopande av denna riksdagens ståndpunkt, kunna med fog påfordra, att varje ärende av ifrågavarande art remitteras till nämnden. Emellertid är det känt, att det visst icke överallt i landet är brukligt att nykterhetsnämnds yttrande infordras rörande dylika ärenden. Vid sådant förhållande synes det vara fullt befogat att en bestämd föreskrift härom kommer till stånd, ehuru infogad på annan plats än i nu förevarande lag. Härförutom må erinras om, att i den nya förordningen angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker intagits föreskrift därom, att, där sådan försäljning må utövas endast efter särskilt tillstånd, detta må meddelas först efter det yttrande inhämtats av vederbörande nykterhetsnämnd, som därvid har att bestämt av- eller tillstyrka ansökningsen med angivande av skälen därför (5 § 1). Det torde väl få anses vara en naturlig konsekvens av denna bestämmelse, att det i rusdrycksförsäljnings- och pilsnerdrycksförsäljningsförordningarna införes en lika bestämd föreskrift därom, att rättigheter till utskänkning av rusdrycker och pilsnerdricka icke beviljas utan att nykterhetsnämnden först blivit hörd över ansökningarna. Förslag till de författningsbestämmelser härutinnan och i övrigt, som erfordras för tilförsäkrande åt nykterhetsnämnderna av behörigt inflytande på hithörande frågor, äro på annat ställe i betänkandet framlagda (se sid. 20—24).

Det sista stycket i här avhandlade paragraf motsvarar sista stycket uti rusdrycksförsäljningsförordningens 64 § med den omformulering, som betingas av de nya bestämmelserna om kommunalfullmäktigeinstitutionen.

Slutligen må här framhållas, att den nykterhetsnämnden tillkommande uppgiften att övervaka nykterhetstillståndet i kommunen givetvis medför rätt för nämnden att inspektera alla utskänkingsställen, evad dessa avse rusdrycker eller pilsnerdricka eller alkoholfria drycker. Det är av stor vikt, att även sistnämnda utskänkingsställen, de s. k. nykterhetskaféerna, övervakas av nykterhetsnämnden, då erfarenheten visat, att efter de nya förordningarna om försäljning av alkoholhaltiga drycker den olaga rusdryckstrafiken med förkärlek sökt sig till en del av dessa kaféer, vilket också varit anledningen till ovan nämnda bestämmelse om att nykterhetsnämndens yttrande skall infordras rörande den, som söker tillstånd till utskänkning av alkoholfria drycker. I en av våra största kommuner, nämligen Göteborg, har inom nykterhetsnämnden, för möjliggörande av en mera effektiv övervakning av nykterhetstillståndet, tillsatts en särskild inspektör med uppgift främst att verkställa inspektioner icke allenast å lokaler för utskänkning av rusdrycker och pilsnerdricka, utan även å nykterhetskaféer och matställen för utrönande av, huruvida rörelsen å dessa ställen utövas på ett i nykterhetshänseende tillfredsställande sätt och huruvida besökande därstädes medelst medförda rusdrycker eller annorledes göra sig skyldiga till missbruk av sådana drycker. Enligt den för denne inspektör utfärdade instruktionen bör han, då han uppdragar missförhållanden i berörda avseenden, antingen själv söka vinna rättelse genom föreställningar och råd till rörelsens innehavare eller föreståndare eller ock göra anmälan till polis- eller annan myndighet. I denna instruktion har sålunda beaktats, att anmälan om missförhållanden på här ifrågavarande område lämpligen kan göras även till annan myndighet än polismyndighet.

5 §.

Denna paragraf hänvisar till 65 § i rusdrycksförsäljningsförordningen, vilken paragraf — såsom i det föregående omnämnts — innehåller de *nykterhetsnämnden* givna befogenheter, som enligt nykterhetskommitténs förslag skulle

tillkomma den *kontrollnämnd*, som jämlikt samma förslag skulle finnas i varje kommun, där bolag erhållit rättighet att utöva detaljhandel med rusdrycker.

Förslag till omredigering av nämnda paragraf i rusdrycksförsäljningsförordningen återfinnes på annan plats i betänkandet; men det torde vara lämpligt att redan i nu förevarande sammanhang redogöra för innebörden av denna omredigering.

I nykterhetskommitténs motivering till förslaget om kontrollnämnd är framhållet (sid. 271—272), att då dennas uppgift avsetts bliva att tillse, att detaljhandeln med rusdrycker ägde rum i enlighet med bestämmelserna i rusdrycksförsäljningsförordningen, måste kontrollnämnden, för att kunna fylla denna uppgift, tillförsäkras rätt *dels* att erhålla erforderliga upplysningar av bolagen och av de personer, som från bolag erhållit överlåten rättighet, *dels ock* att taga del av försäljares handelsböcker med tillhörande verifikationer.

Bestämmelsen om motsvarande befogenhet för nykterhetsnämnd är intagen i första stycket av nuvarande 65 § i rusdrycksförsäljningsförordningen. Denna bestämmelse har av de sakkunniga (mom. 1, första stycket) omformulerats så, att det av lagtexten tydligt må framgå, att det är nykterhetsnämnd, eller ombud för sådan, i kommun, där detaljhandeln med rusdrycker utövas — vare sig av bolaget självt eller av annan, som från bolaget erhållit rätt till sådan försäljning — vilken äger att erhålla den för fullgörandet av den i 4 § av de sakkunnigas förslag omförmälda uppgiften att öva uppsikt över försäljningen av alkoholhaltiga drycker erforderliga rättigheten att få taga del av handelsböcker med tillhörande verifikationer hos såväl bolaget som innehavare av från bolaget överlåten rättighet och att i övrigt få upplysningar om försäljningen.

I andra stycket av rusdrycksförsäljningsförordningens nuvarande 65 § är stadgat, att nykterhetsnämnd eller av sådan nämnd utsedd person äger att taga del av de förteckningar, som bolag för detaljhandel med rusdrycker är skyldigt att föra såväl över de personer, som äga rätt att å utminuteringsställe inköpa rusdrycker, som ock över de personer, beträffande vilka hinder däremot förefinnes. Till detta stadgande hava de sakkunniga fogat den bestämmelsen (mom. 1, andra stycket), att, därest hindret beror därpå, att vederbörande blivit dömd till ansvar för fylleri, nämnden eller dess ombud jämväl äger att taga del av förefintliga uppgifter angående antalet gånger, då han blivit sakfälld, ävensom tiden och orten härför. Denna tilläggsbestämmelse föreslås av de sakkunniga för att nykterhetsnämnden må kunna få kännedom om vilka personer som under de två sista åren upprepade gånger blivit dömda för fylleri, något som har sin betydelse efter den vid 1922 års riksdag beslutade ändring av 1 § i lagen om behandling av alkoholister, till följd varav sådana till dryckenskap hemfallna personer, om vilka nämnda förhållande gäller, kunna bli föremål för särskild åtgärd från nykterhetsnämndens sida.

Självklart är, att den nu avhandlade befogenheten tillkommer nykterhetsnämnderna i alla de kommuner, som höra till bolagets försäljningsområde, men blott sålunda, att en var av dessa nykterhetsnämnder har rättighet att få taga del av förteckningarna i fråga beträffande personerna inom den kommun, där nämnden utövar sin verksamhet (det s. k. sockenregistret). Att märka är vidare, att befogenheten i fråga icke innebär någon skyldighet för bolaget att på anmodan av nykterhetsnämnd låta verkställa avskrift av registret, utan tillkommer det nykterhetsnämnden att, därest den önskar sådan avskrift, själv ombesörja och bekosta densamma.

I detta sammanhang torde böra omnämnas ett påpekande, som gjorts av

»Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd» i dess till de sakkunniga överlämnade skrift. Däri yttras, bland annat:

»När från en underrätt meddelande om en avdömd fylleriförseelse inkommer till ett systembolag, gör bolaget anteckning om fylleriförseelsen i sitt centralregister. Till varje systembolag inkomma uppgifter om alla fylleriförseelser, för vilka personer, kyrkoskrivna i någon av de kommuner, som tillhöra bolagets kontrollområde, blivit sakfällda, alldeles oavsett om förseelserna begåtts i hemorten eller i annan del av landet. Praktiskt taget äro av detta skäl alla fylleriförseelser — — — sedan ingången av år 1919 registrerade hos systembolagen i riket. De polismyndigheter, som anhålla och anmäla till åtal för fyleri, torde dock i allmänhet icke begagna den kunskapskälla, som systembolagens centralregister i detta fall erbjuda. Fylleriförseelser begångna i hemorten äro visserligen kända av ortens polismyndighet, men om fylleriförseelser, som begåtts å andra orter, saknar denna myndighet i regel varje kännedom. Förfrågan hos det systembolag, som är den åtalades hemortsbolag, göres vanligen icke och följden är, att en person, som tidigare sakfällts för fyleri på en ort, vid ny förseelse på annan ort ofta undgår det skärpta straff, som rätteligen borde utdömas vid upprepad förseelse. En mångfald exempel skulle kunna anföras på personer, som sakfällts för fyleri för första eller andra gången, ehuru de i verkligheten under de senaste åren blivit på olika orter sakfällda för fyleri kanske ända upp till ett tiotal gånger.»

Saken förtjänar i hög grad uppmärksammas och torde måhända kunna ordnas genom en i administrativ väg given föreskrift om skyldighet för allmänne åklagaren att, då anledning föreligger till antagande att för fyleri anhållen person å annan ort blivit dömd för enahanda förseelse, därom söka inhämta upplysning från vederbörande systembolag. Särskilt torde detta bliva nödvändigt, då fråga uppstår om omedelbar internering av sådan person (jfr 23 § med därtill hörande motivering).

Sista stycket av rusdrycksförsäljningsförordningens 65 § innehåller, att ordföranden i nykterhetsnämnden i den kommun, där bolaget utövar sin verksamhet, eller annan av nämnden utsedd ledamot, äger närvara vid sammanträden med bolagets styrelse och deltaga i överläggningarna men ej i besluten. Då emellertid ett bolag genom filialer eller genom överlåtna rättigheter kan utöva verksamhet i mer än en kommun, men nykterhetsnämnden i den kommun, där filial finnes eller överlåtna rättighet utövas, bör äga att deltaga i handläggningen av ärende, som berör ifrågavarande inom kommunen bedrivna verksamhet, har bestämmelsen av de sakkunniga omformulerats med hänsyn härtill (mom. 2).

De nu ifrågavarande bestämmelserna hava ansetts böra fortfarande hava sin plats i rusdrycksförsäljningsförordningen; men då de sakkunniga ansett angeläget, att de befogenheter för nykterhetsnämnderna, som däri innefattas, jämväl omnämnas i sammanhang med dessa nämnders övriga befogenheter, har — såsom nämnts — i förevarande 5 § upptagits en hänvisning till vad rörande dessa befogenheter sålunda är i rusdrycksförsäljningsförordningen särskilt stadgat.

6 §.

Denna paragraf motsvarar närmast 35 § i gällande rusdrycksförsäljningsförordning, vilken ger nykterhetsnämnd befogenhet att i vissa fall besluta om indragning av rätten till inköp av rusdrycker *utminuteringsvis*. Som i det före-

gående är närmare omnämnt, var denna i nykterhetskommitténs förslag förekommade bestämmelse icke upptagen i 1914 års kungl. proposition i frågan av det skälet, att det ur flera synpunkter ansåges bättre att nykterhetsnämnden inskränkte sig till att i nämnda hänseende giva råd åt bolaget och att detta själv beslutade om avstängning. De sakkunniga ansluta sig i stort sett till denna uppfattning men anse dock, att befogenhet för nykterhetsnämnden att själv besluta om indragning av rätten att hemköpa rusdrycker utminuteringsvis bör kvarstå, när fall kunna förekomma, då det är behövt, att nämnden har denna befogenhet. Nu avhandlade paragraf har för den skull formulerats så, att av densamma framgår, att nykterhetsnämnden har att välja emellan att till systembolaget göra hemställan om indragning av en alkoholmissbrukares motbok eller att själv besluta härom, vilketdera nämnden i det enskilda fallet kan finna lämpligast. Därjämte har emellertid uti paragrafen intagits en hänvisning för nykterhetsnämnd, att hos försäljare, vilka avyttra rusdrycker och pilsnerdricka *utskänkningsvis*, göra hemställan om att uppgiven alkoholmissbrukare icke må bli serverad dylika drycker. Givetvis kan en sådan åtgärd ej få någon större betydelse i en storstad som Stockholm med dess talrika utskänkingsställen, men inom de allra flesta kommuner torde kundkretsen å utskänkingsställena för rusdrycker och för pilsnerdricka vara så pass känd, att det är möjligt att förhindra namngivna alkoholmissbrukare att därstädes erhålla alkoholhaltiga drycker. I detta hänseende kan det vara av intresse att nämna, att — enligt vad som upplysts å en nykterhetskurs — det visat sig möjligt att i en så pass stor stad som Norrköping upprätthålla avstängning av ett par hundra alkoholmissbrukare från servering å utskänkingsställena, därvid emellertid är att märka att bolaget har egna ordningsmän vid varje restaurang. Även utan denna anordning torde i kommuner av mindre storlek avstängningen i fråga kunna upprätthållas såväl å restaurang som å pilsnerdrickskafé.

Vad beträffar skyldighet för försäljare av alkoholhaltiga drycker att efterkomma nykterhetsnämnds hemställan om avstängning av namngiven alkoholmissbrukare från inköp av dylika drycker, torde sådan skyldighet, därest missbruk uppenbarligen föreligger, förefinnas i varje fall beträffande *utskänkning av rusdrycker*, då i rusdrycksförsäljningsförordningens 59 § 3 mom. är stadgat, att rusdrycker ej må å utskänkingsställe utlämnas till den, som vederligen gjort sig känd för att missbruka sådana. Bestämmelse om en motsvarande skyldighet i fråga om *utskänkning av pilsnerdricka* föreslås av de sakkunniga (sid. 23).

Beträffande de *föresättningar*, under vilka avstängning, som nu är sagd, bör äga rum, föreslås ingen förändring av stadgandet i rusdrycksförsäljningsförordningens 35 §. Sålunda har i förslaget även bibehållits stadgandet, att här nämnd åtgärd icke må vidtagas utan efter skedd anmälan.

Från rusdrycksförsäljningsförordningens 40 § har hit överflyttats föreskriften om, huru delgivning skall ske av nykterhetsnämndens beslut om indragning av rätten att utminuteringsvis hemköpa rusdrycker. Att föreskriva, att den avstängde direkt skall underrättas härom av nykterhetsnämnden, torde icke vara lämpligt, då bostadsplatsen kan vara okänd. Det har därför stadgats, att nykterhetsnämnd, då den förordnat, att rusdrycker icke må utminuterats till en person, ofördröjligen skall meddela uppgift därom och om beslutets giltighetstid till vederbörande systembolag. Det blir sålunda av bolaget, som vederbörande, när han infinnet sig för inköp å sin motbok, får kännedom om nykterhetsnämndens beslut att inköpsrätten är indragen.

I ett 2 mom. är intagen den även nu gällande bestämmelsen, att klagomål

över beslut, varom i 1 mom. sägs, må föras hos länsstyrelsen inom en månad efter delfåendet. Härtill har emellertid fogats den bestämmelsen att, även om överklagande sker, beslutet må gå i verkställighet, så vida icke länsstyrelsen annorlunda förordnar.

Den nykterhetsnämnden åliggande skyldigheten att hålla förteckning över dem, rörande vilka förordnande, som nu är sagt, meddelats, har även intagits i denna paragraf, där den har sin naturliga plats. För närvarande är bestämmelsen intagen i rusdrycksförsäljningsförordningens 64 §.

I sakens natur ligger emellertid, att nykterhetsnämndens åtgärd i fråga om en person, som missbrukar alkoholhaltiga drycker på ett sådant sätt, att det är till uppenbar skada för honom själv eller andra, icke bör bestå enbart i ett beslut om eller hemställa till vederbörande försäljare om indragning av hans rätt att köpa alkoholhaltiga drycker, utan bör nykterhetsnämndens arbete med avseende å alkoholmissbrukare framför allt vara av mera personlig art. Nämnden bör sålunda genom den sin ledamot eller det ombud, som åtagit sig det rent personliga arbete, nämnden har att utföra, träda i direkt förbindelse med alkoholmissbrukaren och söka få honom att inse nödvändigheten av att han ändrar levnadssätt. Åt denna nämndens uppgift har givits uttryck i förevarande paragraf, i det att bland åtgärder, som böra vidtagas med avseende å alkoholmissbrukare, först anföres den att söka, i den mån så lämpligen ske kan, genom personlig inverkan förmå honom återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. För att emellertid understryka, att varken den ena eller den andra av de i denna paragraf omförmälda åtgärderna får vidtagas av nykterhetsnämnden, utan att fog härför föreligger, har paragrafen inlett med ett påpekande av att, där vederbörlig anmälan ingått till nykterhetsnämnden om att en person brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra, nämnden först skall genom egen undersökning ha fått uppgiften bekräftad, innan någon åtgärd företages.

Vid bifall till de sakkunnigas förslag beträffande förevarande paragraf böra nuvarande 35 och 40 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen upphävas.

7 §.

I den nya förmynderskapslagen, som trädde i kraft med 1925 års ingång, är stadgat, att den, som är hemfallen åt missbruk av rusgivande medel *och i följd därav icke kan vårda sig eller sin ägendom*, skall av rätten förklaras ommyndig (1 kap. 2 §). I fråga om det stora flertalet alkoholmissbrukare, som icke hava annan tillgång än sin arbetsförtjänst, föreligger i regeln icke något behov av förmyndare. Annorlunda är emellertid förhållandet beträffande sådana alkoholmissbrukare, som äga någon förmögenhet. I dylikt fall torde det i allmänhet vara ganska stor fara för att förmögenheten förstöres, om det icke utses förmyndare, som tar hand om densamma. Erfarenheten har visat, att åt dryckenskap hemfallna personer hastigt nog kunna förstöra mycket stora förmögenheter, därest de fritt få handskas med sina penningar. Till belysande av detta förhållande må följande fall från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet nämnas. En affärsman, vilken blev anmäld för att han låg sin gamla moder till last, hade dessförinnan på kort tid förstört ett fädernearv på c:a 100,000 kronor, vilka penningar han förlorade på affärer, som han i sitt ständigt alkoholiserade tillstånd icke kunde rätt sköta. Det befanns, att mannen var så förstörd av alkoholmissbruket, att internering å alkoholistanstalt måste tillgripas. Med hänsyn till såväl honom själv som familjen hade det i ett fall som detta varit önskvärt, om ett tidigare ingripande i form av mannens ommyndig-

hetsförklarande hade kommit till stånd. Jämväl beträffande alkoholmissbrukare, som ha betydligare arv eller andra tillgångar att vänta, kan det föreligga skäl att före medlens utfallande ombesörja omyndighetsförklaring. Ett exempel härpå må nämnas likaledes från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet. Hustrun till en person, som länge på grund av alkoholmissbruk utsatt sin familj för nöd och som för den skull blivit anmäld till nykterhetsnämnden, begärde hjälp av denna att få sin man förklarad omyndig, då dennes över 80-åriga fader hade förmögenhet och hon fruktade, att mannen, därest han vid faderns fränfälle skulle få hand om penningarna, snart skulle förstöra desamma och själv bliva alldeles förfallen.

Visserligen äro de närmaste anhöriga berättigade att själva göra ansökan om omyndighetsförklaring, men då det gäller förmyndare för en alkoholmissbrukare, är det vanligt, att hans närmaste icke gärna vilja själva göra framställning härom i betraktande av den hätskhet mot dem från alkoholmissbrukarens sida, som därav ofta skulle bli följden. Då i nykterhetsnämndens uppgift måste anses ingå att lämna de familjer, som därav äro i behov, skydd och hjälp mot familjemedlem, vilken är hemfallen till dryckenskap, bör det tillkomma nämnden att, när dess hjälp påkallas, bispringa även med åtgärd, varom här är fråga. Nykterhetsnämnden äger dock icke rättighet att själv göra framställning om omyndigförklaring, utan har den att, för att få sådan till stånd, vända sig till den myndighet, vilken jämlikt förmynderskapslagen 12 kap. 3 § fått sig denna rätt tillerkänd, nämligen överförmyndaren. I motiveringen till denna paragraf är nämligen anført, att om en viss myndighet, med hänsyn till de intressen denna myndighet har att iakttaga, finner det önskvärt, att någon förklaras omyndig, har den att i ämnet göra framställning till vederbörande överförmyndare med begäran, att han måtte åtaga sig saken.

I detta sammanhang må även uppmärksamheten fästas därpå, att det understundom kan vara av behovet påkallat, att minderåriga barn till en alkoholist få annan förmyndare än fadern, så att denne icke bibehålles vid den honom eljest tillkommande rätten att bestämma över barnen. Som exempel härpå må följande fall från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet anföras.

X., 49 år, affärsman. Alkoholmissbruket hade utvecklat sig så småningom. I berusat tillstånd hade han varit mycket svår och slog ofta hustrun, vilken för sju år sedan avled i tuberkulos. Barnen, till antalet 3, hade han brukat aga i tid och otid. En kvinna, som efter hustruns död förestod hemmet, har meddelat, att barnen, samtliga flickor, ofta måste fly från hemmet. De voro resp. 17, 14 och 10 år, då fadern blev anmäld för nykterhetsnämnden. Någon tid dessförinnan hade han försökt kasta äldsta dottern nedför trapporna och, då detta icke lyckades, slagit henne i huvudet med en klädgalge; denna dotter hade då flyttat hemifrån till en bekant familj. Då fadern slutligen företog sig att skjuta skarpt inne i bostaden, begåvo även de mindre flickorna sig hemifrån och sökte skydd hos grannarna. Vid den av nykterhetsnämnden, i anledning av den ingivna anmälan, företagna undersökningen framgick, att mannen i hemmet även uppträtt i sedligt hänseende anstötligt; när han var drucken, brukade han sålunda gå omkring naken i bostaden och uppföra sig opassande mot barnen; hade t o. m tvingat sin minsta, 10-åriga dotter att ligga hos sig.

Nykterhetsnämnden ombesörjde, att denne man, såsom farlig för annans personliga säkerhet, omedelbart blev omhändertagen och därpå internerad å alkoholistanstalt. Nämnden fann emellertid denna åtgärd icke vara tillfyllest utan ansåg det nödvändigt, att barnen före faderns utskrivning erhöles annan förmyndare. Sedan nykterhetsnämndens kvinnliga ledamot blivit utsedd härtill, ord-

nade hon för barnen (vilka i övrigt ägde något modernearv), så att dessa avflyttat från faderns bostad före dennes hemkomst från anstalten.

Här avhandlade paragraf innehåller ett åläggande för nykterhetsnämnden att i dylika fall hos vederbörande överförmyndare anmäla behovet av förmyndare för åtgärders vidtagande i syfte att få sådan förordnad.

8 §.

I första paragrafen i lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 anges, i vilka fall alkoholmissbrukare kunna tvångsinterneras å alkoholistanstalt. Visserligen har det i motiveringen till det ursprungliga lagförslaget i frågan framhållits, att »interneringen är en ytterlighetsåtgärd, vilken bör tillgripas endast då det är tydligt, att andra medel ingenting uträtta» och visserligen är det även i själva lagen (4 § 2 mom.) sagt att, innan ansökning om tvångsinternering göres, skola — därest ej uppenbarligen utsikt saknas att utan tvång återföra alkoholmissbrukaren till ett nyktert och ordentligt levnadssätt — förebyggande åtgärder försökas, men detta oaktat har det förhållandet, att lagen *inledes* med en paragraf om internering i allmänhetens ögon givit densamma övervägande karaktären av en tvångsinterneringslag. Av de å Centralförbundets för nykterhetsundervisning allmänna upplysningskurser förda diskussionerna rörande nykterhetsnämndernas verksamhet i enlighet med lagen om behandling av alkoholister har också framgått, att nykterhetsnämnderna icke sällan fatta sin uppgift i fråga om alkoholmissbrukare väsentligen vara den att internera dem. Sålunda har det som skäl för att en nykterhetsnämnd icke vidtagit någon som helst åtgärd mot en alkoholmissbrukare, å vilken lagen om behandling av alkoholister uppenbarligen var tillämplig, anförts, att man icke ansett kommunen hava råd att påkosta internering å alkoholistanstalt.

Inom Stockholms stads nykterhetsnämnd infördes redan från början den praxis, att det endast rörande den, som visat sig farlig för sig själv eller för sin omgivning, omedelbart ingives framställning om tvångsinternering, medan i övrigt en var till nämnden anmäld alkoholmissbrukare, som vid närmare undersökning från nämndens sida befinnes falla inom alkoholistlagens tillämplighetsområde, till en början ställes *under övervakning*. Något sådant direkt personligt arbete under längre eller mera sammanhängande tid för alkoholmissbrukarens upprättande utan tvång föreskrives icke i den nuvarande lagen, utan omnämnas i densamma endast vissa enstaka förebyggande åtgärder. I sakens natur ligger emellertid, att utsikten till att ett gynnsamt resultat skall kunna nås med den ena eller andra åtgärden av förebyggande art blir större, därest det uppehålls en mera varaktig *personlig kontakt* mellan för uppgiften lämplig representant för nykterhetsnämnden och alkoholmissbrukaren, så att denne kommer under direkt personlig påverkan. Det vill med andra ord säga: den första förebyggande åtgärd, som bör vidtagas beträffande en alkoholmissbrukare, är att ställa honom *under nykterhetsnämndens övervakning*. Då detta alltså är den åtgärd, som — fränsett de farliga alkoholmissbrukarna — i allmänhet till en början bör försökas i fråga om den alkoholmissbrukare, vilken enligt lagens bestämmelser, om så skulle visa sig erforderligt, kan tvångsinterneras å alkoholistanstalt, torde det, för att nykterhetsnämndernas verksamhet på området allmänt må bliva rätt inriktad, vara lämpligt att den nuvarande 1 § — vilken angiver, när *tvångsintagning å alkoholistanstalt* må äga rum — ersättes med en paragraf, som utvisar, i vilka fall nykterhetsnämnden äger

att ställa en alkoholmissbrukare under *övervakning*, och att låta ett stadgande om, att tvångsinternering å alkoholistanstalt må äga rum i dylikt fall, när man med övervakningen och de i samband med denna företagna särskilda förebyggade åtgärderna icke vunnit det åsyftade resultatet, inflyta i en senare paragraf. Så har därför skett i det av de sakkunniga uppgjorda lagförslaget.

I övrigt innebär de sakkunnigas förslag till 8 § på tvenne punkter en utvidgning av nykterhetsnämndens hittillsvarande befogenhet att ingripa mot en alkoholmissbrukare. De sakkunniga föreslå nämligen, att förutom alkoholmissbrukare, som tillhöra de i 1 § av den nuvarande lagen om behandling av alkoholister angivna grupperna, skola *dels* alkoholmissbrukare, som, utan att vara direkt farliga för annans personliga säkerhet, dock uppträda på ett för omgivningen grovt störande sätt, *dels ock* sådana, som ligga annan närstående än sin familj till last, kunna ställas under nykterhetsnämndens övervakning (och sedermera, om det blir nödvändigt, interneras, se 12 §).

Till belysande av behovet av den sålunda föreslagna utvidgningen av nykterhetsnämndens ifrågavarande befogenhet anföras här några fall från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhetsområde:

X., droskägare (innehar dock ej själv körkort utan har för körningen anställda chaufförer), född 1889, gift sedan 1912, anmälades till nykterhetsnämnden från A. B. Stockholmsystemet. Hustrun, som innehar en affär, varpå hon försörjer sig, lämnade på förfrågan av nykterhetsnämnden följande upplysningar om mannen. Han var i hög grad hemfallen åt dryckenskap och under rusigt tillstånd ytterst svår och besvärlig i hemmet, elak och brutal mot hustrun, utsatte henne icke knuffa omkull henne, så att hon slog sig mot möblerna, lät i övrigt sin vrede gå ut över husgeråd och möbler, som han under sina i onyktert tillstånd påkommande vredesutbrott slog sönder och förstörde. *På grund av det väsen han ställde till blevo även grannarna störda.* Hustruns nervsystem hade blivit alldeles nedbrutet, då hon icke kunde få någon vila i hemmet, och ofta hade hon måst söka sin tillflykt hos sin moder. Därtill kom, att hustrun på grund av mannens alkoholmissbruk var nödsakad att, förutom skötandet av sin egen affärsrörelse, även bära ansvaret för mannens, avlöna chaufförerna o. s. v. Mannen, som visade panisk förskräckelse för internering, anhöll under tårar, att framställning härom ej måtte göras, och lovade att för ett par månader resa till en å landet bosatt gift syster för att komma ifrån spriten. Där kvarstannade han emellertid icke mer än några få dagar, varefter han återvände till Stockholm, där han nu återtog sitt gamla liv med hejdlöst alkoholmissbruk och ånyo visade samma brutalitet mot hustrun och samma för omgivningen störande uppträdande som tillföre. Då 1 § av lagen om behandling av alkoholister icke ansågs tillämplig på honom, kunde han emellertid icke bli föremål för tvångsinternering, varför nykterhetsnämnden icke heller kunde söka inverka på honom genom därhän syftande åtgärder.

Visserligen framgår det tydligt av motiven till lagen om behandling av alkoholister, att med uttrycket »farlig för annans personliga säkerhet» syftas på icke endast det fall, att misshandel redan blivit begången, utan även fall, där det förekommit hot om svårare våld, i det att med bestämmelsen i fråga avses att kunna förekomma sådant. Där en person t. ex. hotar sin omgivning med dragen kniv eller under hotfulla yttranden söker med yxa slå in dörren till det rum, där hustrun i förskräckelse över mannens vildsinta uppträdande låst in sig, eller kastar efter denna tyngre husgerådssaker, såsom strykjärn, stek-

pannor, blomkrukor o. d. — för att blott nämna några exempel från Stockholms nykterhetsnämnds erfarenhet — i dylika fall har farligheten ansetts vara tillräckligt ådagalagd för att framställning skall kunna göras om tvångsinternering å alkoholistanstalt; och hava sådana framställningar även blivit av överståthållarämbetet bifallna. Men där, såsom i här ovan skildrade fall, våldet inskränkt sig till knuffar och något svårare hot icke förekommit, utan alkoholmissbrukarens retlighet och vredesyttringar endast taga sig uttryck i förstörelse av husgeråd och möbler samt i högljudda »skällsord» mot hustrun, torde det icke kunna påstås, att han »funnits farlig för annans personliga säkerhet».

Ett annat exempel:

S., grovarbetare, född 1883, har alltifrån sin ungdom använt rusdrycker och tidvis missbrukat sådana. Gift sedan 1906 har han i äktenskapet 6 barn. Den familj, hos vilken en av de vuxna döttrarna tjänar, anmälde honom för *störande uppträdande i denna familjs hem* till polismyndigheten, vilken överlämnade ärendet till nykterhetsnämnden. Av polisförhørsprotokollet framgick, att S., vilken i berusat tillstånd vid flera tillfällen varit hotfull mot sin nämnda dotter, även hemsökt denna hos den i Äppelviken boende familjen, där hon tjänade. En kväll vid 8-tiden, då flickan var ensam hemma med familjens två minderåriga barn, hade fadern sålunda kommit dit ut och ringt på dörrklockan samt kallat dottern vid namn och begärt att bli insläppt. Då hon emellertid var förbjuden öppna för någon som helst, när hon var ensam med barnen, och för övrigt under inga förhållanden skulle vågat släppa in sin berusade fader, vägrade hon öppna för denne, som hon känt igen på rösten. Fadern hade då blivit förargad och med en sopkvast, som han fann på verandan, slagit ut två glasrutor i fönstren till hallen, varefter han under hotfullt yttrande avlägsnat sig. På grund av uppträdet hade båda barnen blivit synnerligen uppskrämda och nervösa. Enligt hustruns uppgift lämnade mannen sin arbetsförtjänst, då han hade någon, till henne — senast hade han haft nödhjälpsarbete — och hade ej varit våldsam mot henne. För det anmälda hemfridsbrottet blev S. dömd till 100 kronors böter, villkorlig dom. Då 1 § i lagen om behandling av alkoholister icke ansågs vara tillämplig på honom, kunde däremot icke — vad som säkerligen skulle varit mera effektivt — några åtgärder mot honom vidtagas i syfte av hans internerande å alkoholistanstalt, därest han fortsatte med sitt störande uppträdande och oordentliga levnadssätt.

Det torde väl emellertid icke råda mer än en mening därom, att nykterhetsnämnden bör kunna med tillräckligt kraftiga medel ingripa mot till dryckenskap hemfallna personer, vilka uppträda på ett så störande sätt, som uti här omnämnda fall. De sakkunniga hava därför i 8 §, däri angives i vilka fall nykterhetsnämnden skulle äga att ställa en åt dryckenskap hemfallen person under sin övervakning, även medtagit den, som i följd därav »uppträder på ett för omgivningen grovt störande sätt».

Den andra av de föreslagna utvidgningarna i nykterhetsnämndens befogenhet att ingripa gentemot alkoholmissbrukare gäller sådana, vilka ligga *annan närstående* än den egentliga familjen till last. Där en alkoholmissbrukare icke har föräldrahem eller egen familj men andra nära anhöriga till honom äro boende på platsen, exempelvis gifta syskon, mors eller fars föräldrar eller syskon, o. d., förekommer det, att han ligger dessa till last, i det han av dem tilltvingar sig penningar till mat och rusdrycker, ja understundom även bostad hos dem. Ett exempel på det vanligaste av nämnda förhållanden, nämligen

att en ogift, till dryckenskap hemfallen man ligger *en syster* till last, må här anföras:

L., arbetare, född 1886, har varit brödutkörare vid bageri men alltmera förfallit till dryckenskap och så småningom förlorat lusten till ordnat arbete. Han började missbruka rusdrycker redan i tidiga ungdomen, och han dricker numera vid alla tillfällen, som givas; har han någon tillfällig arbetsförtjänst, förstör han genast denna på rusdrycker. Han bodde kvar i föräldrahemmet, så länge modern levde, men sedan denna avlidit, flyttade han till en syster, som är änka med två minderåriga barn, 8 och 15 år gamla, och tvingar nu henne att förse honom med bostad och föda. I onyktert tillstånd uppträder han för övrigt bråkigt och brutalt, är otidig mot system och kan även yttra sig hotfullt mot henne utan att dock visa något hot i gärning. Därtill kommer, att han tager föremål (såsom husgeråd, kläder o. d.) tillhörande system och dennas barn och pantsätter dem för att få pengar till rusdrycker. Barnens förmyndare, vilken ansåg, att mannen genom sitt dåliga levnadssätt utsatte dessa för sedlig fara (»sedlig vanvård»), anmälde honom på den grund till nykterhetsnämnden. Då en person emellertid icke är försörjningspliktig gentemot syskonbarn, men nykterhetsnämndens rätt till ingripande mot en alkoholmissbrukare, därför att han är orsak till »uppenbart vanvård» av barn, endast gäller för det fall, han är försörjningspliktig mot dessa, kunde det av förmyndaren i fråga åberopade förhållandet icke innebära befogenhet för nykterhetsnämnden att begära mannens tvångsinternering å alkoholistanstalt. Då vidare brodern till en kvinna med eget hem icke gärna kan räknas höra till dennas familj, kunde icke heller bestämmelsen om att den, vilken »ligger sin familj till last», i detta fall anföras som skäl för ingripande. Nykterhetsnämnden fann sålunda 1 § i lagen om behandling av alkoholister icke vara tillämplig i detta fall.

Uppenbart torde väl dock vara, att nykterhetsnämnden under anförda förhållanden borde äga rätt att — till den närstående familjens hjälp och skydd — inskrida mot alkoholmissbrukaren med att till en början ställa honom under övervakning för att, därest denna åtgärd icke skulle visa sig tillfyllest, göra framställning om hans tvångsinternering.

I detta sammanhang må nämnas, att alkoholmissbrukare understundom ligger annan »närstående» person än nära anhörig till last, nämligen kvinna, med vilken han, utan att äktenskap ingåtts, sammanlever eller med vilken han under enahanda förhållande tidigare sammanlevt, men vilken på grund av hans dryckenskap flyttat ifrån honom. Det synes vara ganska vanligt, att alkoholmissbrukaren i sistnämnda fall icke lämnar kvinnan i fråga i fred utan uppsöker henne i hennes nya bostad och begär pengar av henne till sitt uppehälle och till rusdrycker. I flera dylika fall har anmälan inkommit till Stockholms stads nykterhetsnämnd.

Följande exempel må anföras till belysande av de vådor, för vilka en kvinna under berörda omständigheter kan bli utsatt.

Till nykterhetsnämnden i Stockholm inkom i december 1925 en anmälan av innehåll, att en åt dryckenskap hemfallen person en längre tid uppträtt hotfullt och pockande mot en i uppgivet hos boende kvinna, vilken av rädsla underhöll honom med mat, husrum och penningar och vilken, trots det att hon ginge i ständig fruktan för mannen, icke vågade anmäla honom för nämnden, enär han hotat henne till livet, om hon det gjorde. Vid den undersökning, som nykterhetsnämnden i anledning av denna — från annan person inkomna — anmälan företog, inhämtades, att mannen ifråga, som tidigare sammanlevat med kvinnan, var

ytterst begiven på dryckenskap, och att han flera gånger i veckan i onyktert tillstånd hemsökte kvinnan i hennes bostad, därvid han under hotelser tvingade henne att lämna penningar. Då han emellertid icke burit hand på henne och icke hotat annorledes än i ord samt därför icke kunde anses falla inom alkoholistlagens tillämplighetsområde, kunde nykterhetsnämnden intet uträtta till kvinnans hjälp.

Även har förekommit, att en kvinna, som alltjämt sammanbor med en alkoholmissbrukare — utan att vara vigd vid honom — begärt nykterhetsnämndens inskridande för att om möjligt få honom återförd till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

I de nu nämnda fallen är 1 § i lagen om behandling av alkoholister tillämplig, endast därest kvinnan har barn tillsammans med alkoholmissbrukaren och denne genom att ej bidra till barnets försörjning utsätter detta för nöd. Emellertid borde väl under alla förhållanden nykterhetsnämnd äga befogenhet att inskrida till hjälp och skydd åt den kvinna, vilken alkoholmissbrukaren ligger till last, även om han ej är i äktenskap förenad med henne. Det är med hänsyn härtill, som i nu avhandlade paragraf de sakkunnigas förslag punkt 4 erhållit den formuleringen, att nykterhetsnämnden skulle äga att ställa under övervakning åt dryckenskap hemfallen person, som funnits »ligga fattigvården, sin familj eller annan närstående till last».

Slutligen torde böra anmärkas, att i allmänhet från nykterhetsnämndernas sida åtgärd, som i denna paragraf avses, icke vidtages utan att formlig anmälan till nämnden gjorts. Men givet är, att dylik åtgärd även bör kunna på nämndens eget initiativ vidtagas, då förhållandena sådant påkalla. Lagförslaget intager härutinnan samma ståndpunkt, som den nuvarande lagen gör i fråga om åtgärder, syftande till internering.

Med hänsyn till den betydelsefulla och i många fall fristående och självständiga uppgift, som tillagts övervakningen, och det ingripande, som genom densamma sker i den övervakades hela liv, har emellertid i paragrafen införts en bestämmelse om rätt för denne att överklaga beslutet om övervakning, om han därtill anser sig hava skäl. Nödvändigt är dock, att beslutet utan avseende å förd klagan genast får gå i verkställighet, enär i annat fall hela förfarandet blir illusoriskt och av föga gagn.

9 §.

Uti den vid 1913 års riksdag framlagda kungl. propositionen med förslag till lag om behandling av alkoholister fanns icke någon bestämmelse, som häntydde på att, utöver de i lagen omförmälda förebyggande åtgärdernas vidtagande med avseende på en alkoholmissbrukare, därjämte från nykterhetsnämndens sida borde utövas en hjälpande verksamhet av mera rent personlig art. Denna brist framhölls uti en med anledning av propositionen i fråga i båda kamrarna väckt motion (F. K. n:o 150 av herr *Alfred Petrén* och A. K. n:o 345 av herr *Bernh. Eriksson*), i anledning av vilken riksdagen för sin del, på tillstyrkan av lagutskottet (utl. n:o 31), beslöt ett tillägg till lagens 4 § 2 mom. av följande lydelse: »I fall av behov äger nykterhetsnämnd att för vidtagande av de i detta moment omförmälda åtgärder till sitt biträde utse ombud antingen bland sina egna ledamöter eller bland andra för uppgiften lämpade personer, föreningar eller stiftelser.» Detta stycke, vilket — som nämnts — icke fanns uti det för riksdagen framlagda lagförslaget, blev sålunda intaget uti den sedermera utfärdade lagen.

Formuleringen av ifrågavarande stycke kan dock, enligt de sakkunnigas

uppfattning icke anses vara tillfredsställande, då det, för att det skall finnas utsikt till att med en nykterhetsnämnds förebyggande arbete kunna åstadkomma verkligt gagn, alltid måste finnas en person, som har till uppgift att fullgöra den i föregående paragraf avhandlade övervakningen. Naturligtvis är det icke nödvändigt, att denna utövas av en medlem av nykterhetsnämnden, utan bör nykterhetsnämnd även kunna utse annan person, exempelvis någon medlem av nykterhetsföreningarna på orten, att i detta hänseende vara nämndens ställföreträdare. Huvudsaken är, att övervakaren är en för saken intresserad person, som besitter de för den grannliga uppgiften erforderliga personliga kvalifikationerna. I samhälle, där det finnes skyddsförening eller annan förening eller stiftelse med sociala uppgifter, bör — såsom exempelvis i Göteborg skett — nykterhetsnämndens förebyggande arbete kunna överlåtas på sådan. Nykterhetsnämnderna böra med andra ord hava frihet att ordna detta mera personliga arbete på det sätt, som med hänsyn till olika lokala förhållanden kan anses vara lämpligast. Härtill har hänsyn tagits i nu avhandlade paragraf i de sakkunnigas förslag, däri, efter den allmänna föreskriften, att övervakning, varom i 8 § sägs, utövas *av nämnden genom någon dess ledamot eller annan därtill av nämnden utsedd person* (övervakare), göres det tillägg att nämnden, om den så finner lämpligt, må kunna uppdraga åt för uppgiften lämpad förening eller stiftelse att handhava övervakningen *och utse övervakare*.

10 §.

I 4 § 2 mom. av lagen om behandling av alkoholister, vari stadgas om förebyggande åtgärder, äro några sådana särskilt angivna. Även om det i motiveringen tydligt såges ifrån, att »de uppräknade åtgärderna blott äro exempel» och »att andra lämpliga medel ej äro uteslutna», ligger det i öppen dag, vad i övrigt erfarenheten under snart 10 år visat, att särskilt de många nykterhetsnämnderna ute i landsorten i fråga om dessa för hela nykterhetsnämndsarbetet så fundamentala förebyggande åtgärder ej blott nöjt sig med de uppräknade, utan gärna praktiserat dem i den ordning, i vilken de uppräknats. Sålunda torde det hava varit ganska vanligt, att man börjat med att söka förmå den, som är mycket starkt hemfallen åt alkoholmissbruk och för vilken därjämte kanske funnits flera indikationer för internering, att ingå i nykterhetsförening, en åtgärd, som torde vara gagnelig endast i sådana fall, där en klar och tydlig insikt rörande den ödesdigra ställningen till alkoholen vunnits. Erfarenheten från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet har emellertid givit vid handen, att en stor mängd av de personer, som bli anmälda för nämnden och befinnas falla inom lagens tillämplighetsområde, ingalunda anse sig använda rusdrycker »till överdrift» och för styrkande av denna sin uppfattning anföra, att många av deras arbetskamrater dricka lika mycket som de själva, ja ännu mera. Det behövs därför i allmänhet en längre tids personlig påverkan, innan man kommer därhän med den till nämnden anmälde alkoholmissbrukaren, att han får verklig insikt om att han är hemfallen till alkoholmissbruk och om faran av att fortsätta härmed — i många fall lyckas detta överhuvudtaget icke. Endast mera undantagsvis kommer alkoholmissbrukaren utan föregående anstaltsbehandling till en i den grad ändrad uppfattning av alkoholspörs målet och sitt personliga förhållande till de alkoholhaltiga dryckerna, att han fast bestämmer sig för att söka helt avstå därifrån. Då detta emellertid bör vara förutsättningen för den forne alkoholmissbrukarens ingående i nykterhetsförening, blir det i själva verket mera sällan tillrådan härtill lämpligen kan förekomma *såsom förebyggande åtgärd*.

Även om det är riktigt, att en noggrann individualisering bör ske i fråga om de speciella åtgärder av förebyggande art, som i de olika fallen böra vidtagas, så finnes det dock vissa åtgärder av mera *allmän* natur, som vid övervakning av alkoholister aldrig böra försummas. Först och främst bör sålunda övervakaren söka bibringa sin klient insikt om faran av ett fortsatt alkoholmissbruk samt söka förmå honom att avhålla sig från besök å lokaler, där alkoholhaltiga drycker försäljas, ävensom från umgänge med personer, som missbruka sådana drycker. Skall inflytande i nu nämnd riktning kunna utövas, kräves naturligen en allt emellanåt upprepad personlig kontakt mellan övervakaren och hans klient. Denna personliga kontakt kan ju komma till stånd på olika sätt, antingen därigenom att den övervakade vissa överenskomna dagar inställer sig hos sin övervakare, eller att denne med vissa mellanrum gör besök hos sin klient. I vilken mån det ena eller det andra av dessa tillvägagångssätt är att föredraga, beror i mycket på de olika lokala förhållandena. I en större stad måste dock hembesöken tillskrivas en mycket stor betydelse, då man därigenom även erhåller en närmare inblick i hemförhållandena, vilka icke sällan kunna hava en stor betydelse som orsak till alkoholmissbruket. I Stockholm brukar i de fall, där övervakning beslutats som förebyggande åtgärd, övervakaren göra hembesök ett par gånger i månaden; men anses personligt sammanträffande oftare vara erforderligt, erhåller den övervakade tillsägelse att å bestämda tider infinna sig å nykterhetsnämndens expedition. För detta ändamål hava nämndens tjänstemän en dag i veckan mottagning på kvällen efter det arbetstiden i fråga om vanligt arbete är slut.

Att i lagen införa några närmare föreskrifter, huru övervakningsarbetet bör ordnas, torde icke vara lämpligt, då förhållandena inom olika kommuner, såsom exempelvis större städer och små landskommuner, äro mycket olika. Däremot torde det vara skäl att de ovan anförda åtgärderna av mera allmän natur, även om de i sig synas kunna vara självklara, framhållas i själva lagen, så att i denna även gives uttryck för det rent personliga arbete, nykterhetsnämnden bör utöva, vilket hittills mångenstädes torde ha blivit helt försummat.

I förevarande paragraf av de sakunnigas förslag har för den skull bland övervakarens åligganden först anförts, att han bör söka bibringa den, som är ställd under hans övervakning, insikt om faran av fortsatt alkoholmissbruk och söka förmå honom att avhålla sig från besök å lokaler, där alkoholhaltiga drycker försäljas, ävensom från umgänge med personer, som missbruka sådana drycker. Att nykterhetsnämnden alltid bör vidtaga åtgärd för att den, som står under dess övervakning, blir förbjuden köpa alkoholhaltiga drycker, ligger i sakens natur, men har denna förebyggande åtgärd icke upptagits i denna paragraf, då densamma är avhandlad redan i 6 § såsom en åtgärd, vilken bör vidtagas i vida fler fall än i dem, där fråga kan bliva om ställande under nykterhetsnämndens övervakning, nämligen i alla fall, där någon brukar alkoholhaltiga drycker till uppenbar skada för sig eller andra.

Av de förebyggande åtgärderna av mera *speciell* art har först anförts nykterhetsnämndens medverkan till den övervakades intagande i nykterhetsförening, därest de ovannämnda förutsättningarna härför äro tillfinnandes. Som redan framhållits, lär detta komma att höra till undantagen.

En annan åtgärd av mera speciell art, som nykterhetsnämnden däremot ofta har anledning att vidtaga, är den att söka skaffa arbete eller anställning åt den, som står under dess övervakning. Alkoholmissbrukaren mister ju, på den grund att han missskötter sig, ofta den ena platsen efter den andra, och därför är den till nykterhetsnämnden anmälde icke sällan utan arbetsanställning. Då erfaren-

heten emellertid givit vid handen, att det i allmänhet icke finnes någon utsikt att återföra en alkoholmissbrukare till ett nyktert och ordentligt levnads-sätt, därest han icke har regelbunden sysselsättning — här, om någonsin, gäller det gamla ordspråket »fåfång gå lärer mycket ont» — bör man först och främst söka förhjälpa den arbetslöse alkoholmissbrukaren till någon anställning. Med hänsyn till denna åtgärds stora betydelse har i de sakkunnigas förslag skett en omformulering av motsvarande punkt i den nuvarande lagen, så att av ordal-ydelsen tydligt framgår, att platsanskaffning just åt de *arbetslösa* alkohol-missbrukarna är en av nykterhetsnämndernas allra viktigaste uppgifter. Att man vid förmedlande av arbete åt en alkoholmissbrukare, så vitt möjligt, bör söka åt honom få en nykterhetsvänlig arbetsgivare, torde få anses ligga uti den nuvarande bestämmelsens uttryck: »anställning hos lämplig person», vilket uttryck därför bibehållits i de sakkunnigas förslag. Att ombyte av verksamhet skulle vara önskvärd i alla de fall, där den under nykterhetsnämndens över-vakning stående har ett yrke, vilket särskilt predisponerar för alkoholmissbruk, såsom kyparens eller ölutkörarens, ligger i sakens natur; men erfarenheten har givit vid handen, att sådant byte i allmänhet icke låter genomföra sig. Även skulle byte av vistelseort ofta vara önskvärt, så att den åt dryckenskap hem-fallne, som är hemmahörande i en storstad med dess större alkoholfrestelser, i stället bleve bosatt på landsbygden, där tillgången på alkoholhaltiga drycker icke är lika lätt, men icke heller detta önskemål låter så särdeles ofta realisera sig, då de flesta på grund av yrke m. fl. förhållanden äro bundna till en viss ort eller till samhälle med arbetsmöjligheter i yrket. Då man emellertid alltid bör hava möjligheten för ombyte av verksamhet eller vistelseort för ögonen, där så kan vara önskvärt, hava dessa förebyggande åtgärder, såsom i realiteten mera sällan förekommande, i de sakunnigas förslag upptagits såsom ett tillägg till den oftare förekommande åtgärden att medverka till anskaffande av an-ställning åt den arbetslöse alkoholmissbrukaren.

Liksom i den nuvarande lagen exemplifieras de förebyggande åtgärderna i de sakkunnigas förslag jämväl med hänvisningen att söka förmå alkohol-missbrukaren att rådfråga läkare och följa dennes föreskrifter eller att fri-villigt söka vård å lämplig anstalt. För sistnämnda fall har i de sakkunnigas förslag gjorts det tillägg, att även anvisning å lämplig anstalt bör givas. Den, hos vilken alkoholmissbruket fortskridit därhän, at han företer mera fram-trädande förgiftningssymtom, är i allmänhet i behov av direkt medicinsk be-handling. Särskilt när sömnen, såsom i dylikt fall ofta förekommer, är höge-ligen bristfällig, äro sömnmedel erforderliga, om den sjuke skall kunna motstå begäret att tillgripa alkohol för lindrande av de subjektiva olustförmimmelser, som av alkoholförgiftningen framkallas. De flesta alkoholmissbrukare, som befinna sig i dylikt alkoholförgiftat tillstånd, torde emellertid icke hava kraft att ute i friheten följa läkarens föreskrift att helt upphöra med förtäring av alkoholhaltiga drycker, utan är någon tids sjukhusvård i dylika fall merendels erforderlig. När så är förhållandet, har nykterhetsnämnden att till en början förmedla inträde å sjukhus och först sedan vederbörande utskrivits därifrån fri från förgiftningssymtomen, vilka i allmänhet försvinna på rela-tivt kort tid (några dagar intill ett par veckor), börja övervakningsarbetet med honom. Av motiven till den nu gällande lagen framgår, att man med här avhandlade bestämmelse särskilt avsett frivilligt ingående å alkoholistanstalt för undvikande av tvångsinternering. Härtill må emellertid sägas, att därest övervakning — eventuellt efter kortare tids sjukhusvård — icke skulle visa sig tillfyllest, utan intagning å alkoholistanstalt befinnas erforderlig, är med

nu gällande bestämmelser rörande frivilligt ingående å alkoholistanstalt (frånvaron av rätt att vid behov överflytta vederbörande till strängare anstalt m. m.) tvångsinternering ofta att föredraga.

I detta sammanhang må nämnas, att Stockholms nykterhetsnämnd till sitt förfogande har ett särskilt slag av »anstalt», nämligen ett inackorderingshem för alkoholmissbrukare, vilka stå under nykterhetsnämndens övervakning, vilket hem visat sig vara av stor betydelse för nämndens förebyggande verksamhet, i det att tack vare detsamma internering å alkoholistanstalt understundom kunnat undvikas, där denna åtgärd eljest hade varit oundviklig. Ingäendet å detta hem kan ifrågakomma dels som förebyggande åtgärd, dels som efterföljande åtgärd (efter vistelse å alkoholistanstalt). Som förebyggande åtgärd har vistelse å detta inackorderingshem betydelse i sådana fall, där alkoholmissbrukaren har stadigt arbete men visat sig i den miljö, vari han lever, icke kunna upphöra med alkoholmissbruket utan till stor del använder sin arbetsförtjänst till rusdrycker. Ingäendet å nämnda hem, som är beläget i Örby på c:a 10 å 15 minuters avstånd från Älvsjö station, medför den stora fördelen, att alkoholmissbrukaren kan komma bort ur den gamla miljön utan att behöva mista sin anställning och sin arbetsförtjänst (vilket ju alltid blir fallet under tiden för internering å alkoholistanstalt), på samma gång han kommer under effektiv kontroll. Hemmet förestås nämligen av en av nykterhetsnämndens inspektörer, som är bosatt å detsamma; och de å hemmet intagna fortsätta med sitt arbete och hava att av sin arbetsförtjänst, för vilken de äro skyldiga redovisa för föreståndaren, i första hand erlægga inackorderingsavgiften (vilken tills vidare utgör 3 kronor 25 öre vid delat rum). Ingäendet å detta inackorderingshem är visserligen frivilligt, dock ligger saken ofta så, att alkoholmissbrukaren i själva verket har att välja endast mellan att bli tvångsinternerad å alkoholistanstalt och att ingå på hemmet, och då föredrager han helt naturligt det senare såsom varande en mindre frihetsinskränkande åtgärd. Ett exempel på vad en så organiserad verksamhet kan uträtta må här anföras:

J., född 1882, plåtslagare, gift sedan 1910, har 8 barn i äktenskapet. Sedan unga år använt spritdrycker och var tidigare så gott som dagligen berusad, men på senare tid huvudsakligen druckit fredagar och lördagar, varefter han om söndagarna legat på grund av illamående. Han är emellertid en duktig arbetare och har sedan många år fast anställning vid Bolinders verkstäder. Då en stor del av arbetsförtjänsten (varierande mellan 50 och 70 kronor i veckan) gick till rusdrycker och hustrun var sjuklig, kunde familjen icke existera utan hjälp av fattigvården, som därför anmälde mannen till nykterhetsnämnden. J. ställdes under övervakning, vilket emellertid icke hade någon effekt, då han efter lyftad avlöning av kamraterna lockades att medfölja till krogar och kaféer. Nämnden beslöt därför att göra framställning om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt, därest han icke föredrog att ingå å nämndens inackorderingshem. Han flyttade till detta och — fränsett den allra första tiden av vistelsen därstädes, då han vid ett par tillfällen var rörd av starka drycker — gav han icke anledning till någon anmärkning utan var fullt avhållsam från alkoholhaltiga drycker. Då han mycket längtade till familjen, fick han efter några månader återflytta hem. Under den tid, som sedan dess (febr. 1926) förflutit — vilken tid han fortfarande stått under nykterhetsnämndens övervakning — har han alltjämt varit nykter och ordentlig samt lämnat hustrun sin arbetsförtjänst.

Genom tillgång på en mera kraftigt ingripande förebyggande åtgärd, medelst

vilken J. kunde återföras till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, vanns alltså, att detta mål kunde uppnås utan att han behövde mista sin anställning.

Slutligen har i paragrafen införts den anvisningen, att övervakaren skall söka vidtaga även andra åtgärder än de i paragrafen särskilt nämnda i syfte att förmå alkoholmissbrukaren att övergå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt. Angående behovet av en sådan anvisning har redan förut talats. Bland åtgärder, som här åsyftas, kunna nämnas t. ex. ordnande av alkoholmissbrukarens bostadsförhållanden, omhändertagande (med hans samtycke) av hans avlöning, med mera dylikt.

11 §.

Då — såsom i det föregående framhållits — den nuvarande lagens bestämmelser om förebyggande åtgärder endast gälla enstaka sådana av mera speciell art och icke innehålla någon föreskrift om en fortlöpande övervakning av den, i fråga om vilken dylika åtgärder försökas, har en nykterhetsnämnd, vilken velat i princip kombinera de särskilda förebyggande åtgärderna med personlig övervakning, icke uti lagstiftningen haft någon ledning, huru länge en dylik såsom förebyggande åtgärd anordnad övervakning borde fortgå, när icke intagning å alkoholistanstalt mellankomme. Då emellertid den tillsyn, som den, vilken efter tvångsinternering å alkoholistanstalt blivit därifrån utskriven, enligt 20 § i lagen om behandling av alkoholister är skyldig att underkasta sig, får utsträckas över en tid av högst sex månader, har Stockholms nykterhetsnämnd och säkerligen även övriga nämnder, som organiserat sitt arbete på ovannämnda sätt, brukat tillämpa den regeln att låta den förebyggande övervakningen fortgå sex månader *efter det gynnsamt resultat av densamma erhållits*. Vad Stockholm beträffar har dock nämnden, inför vilken rapport rörande resultatet av beslutad övervakning föredrages varje eller åtminstone varannan månad, aldrig brukat i förväg bestämma, huru länge övervakningstiden bör räcka, utan gäller varje nämndens beslut om förebyggande övervakning under tiden till nästa föredragning av ärendet, då i anledning av rapportens innehåll beslutas, om övervakningen skall upphöra eller fortfara eller annan åtgärd vidtagas. Undantagsvis har det därvid förekommit, att nämnden på anhörigas framställning beslutat att låta jämväl en övervakning med gynnsamt resultat fortgå längre än ett halvt år. Att detta understundom kan vara välbetänkt visar följande fall:

A., född 1880, murare, gift sedan 1913. Har använt rusdrycker så länge hustrun känt honom, och de sista 10 åren tidvis svårt missbrukat sådana i sällskap med dåliga kamrater, därunder han lämnat arbetet, slarvat bort pengarna och underlåtit att vårda sig om familjen. I juni 1925 ställdes han efter anmälan av hustrun under Stockholms nykterhetsnämnds övervakning. Redan den första rapporten (av den 22 juli s. å.) meddelade, att A., sedan övervakningen börjat, varit nykter, skött sitt arbete ordentligt och lämnat hustrun medel till familjens underhåll. Samma goda förhållande fortfor alltjämt, varför nämnden enligt den princip, den — som nämnts — i dylika fall brukar följa, i december skulle beslutat övervakningens upphörande, men då hustrun på den grund att hon fruktade för återfall, därest övervakningen upphörde, anhöll att mannen ännu en tid måtte få stå under nämndens övervakning, beslöts, att denna skulle fortsätta, och fastän mannen alltjämt förblev nykter och ordentlig — undantagandes att han en dag i mars 1926 varit ute och berusat sig och härför blivit bötfälld för fylleri — upprepades på hustruns särskilda begäran undan för undan beslutet om fortsatt

övervakning under de följande månaderna till den 6 maj 1926, då nämnden beslöt, att övervakningen skulle upphöra, när mannen efter nämnda förseelse åter varit nykter och ordentlig. Den 1 juni erhöll emellertid nykterhetsnämnden meddelande från Katarina sjukhus, att A. blivit där intagen på grund av alkoholmissbruk, och vid den undersökning, som nämnden i anledning härav företog, inhämtades, att han, så snart övervakningen upphört, åter börjat hängiva sig åt hejdlöst alkoholmissbruk, så att familjen blev alldeles nödställd och han själv fullkomligt söndersupen och förstörd. Nykterhetsnämnden beslöt då att, därest han vid utskrivningen från sjukhuset ville flytta till nämndens inackorderingshem vid Älvsjö, icke göra föranstaltning om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt utan åter ställa honom under övervakning i denna skärpta form, varigenom möjlighet bereddes honom att behålla sin arbetsanställning.

Här anförda fall visar tydligt, hurusom det understundom kan vara påkallat, att en övervakning, även när det med densamma åsyftade resultatet nås, fortfar längre än sex månader. Ofta vinnes emellertid ej med övervakningen, att alkoholmissbrukaren blir fullständigt avhållsam från alkoholhaltiga drycker, men väl uppnås därmed, att han blir mera återhållsam i bruket av dylika och bättre vårdar sig om sin familj. I dylika fall, när resultatet av övervakningen sålunda endast är relativt gynnsamt, föreligger naturligtvis i allmänhet skäl för längre tids övervakning. Till belysande av detta förhållande må följande fall från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet anföras.

B., född 1893, försäljare, är gift sedan 1921 och har i äktenskapet ett barn. I yngre år absolutist, men sedan han, på grund av kamraternas gyckel häröver, utgått ur den nykterhetsförening, han tillhörde, började han hemfalla åt dryckenskap. När han skött sitt arbete ordentligt, kunde han förtjäna ända till 50 kronor om dagen, men han slarvade ofta med arbetet, och så snart han hade pengar, köpte han allt vad alkoholhaltiga drycker han kunde komma över, både bolagets sprit och smuggelsprit samt pilsnerdricka i stor utsträckning, så att hustrun fick tvinga sig till det nödortftigaste och ibland ej erhöll mer än 30 à 40 kronor i veckan, varförutom familjen även blev efter med hyran. Därtill kom, att mannen i onyktert tillstånd var bråkig och vid hustruns förebräelser härför kunde både slå och sparka henne. I augusti 1924 blev mannen efter anmälan av hustrun ställd under nämndens övervakning. Rapporten för oktober s. å. meddelar, att B. varit relativt skötsam och hygglig, att han emellertid ej är fullt avhållsam, men enligt hustruns uppgift bättre än förut och även lämnar vad som erfordras för hemmet. Därefter blev emellertid resultatet av övervakningsarbetet ej lika tillfredsställande, i det han emellanåt återföll i sina gamla supvanor, då han festade några dagar, därunder han förstörde sin arbetsförtjänst samt hemkom onykter och bråkig; men dessemellan skötte han sitt arbete ordentligt och underhöll familjen, så att denna dock levde under vida bättre förhållanden än förut, och hans arbetsgivare gav honom det bästa vitsord om skötsamhet i tjänsten. Nämnden ansåg sig därför icke kunna ifrågasätta tvångsinternering å alkoholistanstalt, men då B. hade mycket svårt att medgiva, att han någonsin missbrukade alkoholhaltiga drycker, ansågs det ej rådligt att upphöra med övervakningen sedan de sex månaderna förflutit, utan beslöt nämnden även efter förloppet av denna tid den ena gången efter den andra övervakningens fortsättande. I november 1925 ägde ett svårartat uppträde rum i hemmet, föranlett därav att mannen sent på natten hemkommit berusad och hustrun blivit förargad häröver och ej velat släppa in honom, varöver mannen å sin sida blev så uppretad, att han

efter att ha lyckats komma in i bostaden slog hustrun med handen i ansiktet. Sedan mannen och hustrun i anledning av detta uppträde blivit uppkallade i nämnden och den förstnämnde därvid erhållit en kraftig uppmaning att hålla sig nykter med risk att eljest bli internerad, blev han under den fortsatta övervakningstiden visserligen försiktigare i fråga om användningen av alkoholhaltiga drycker, så att han aktade sig för att överlasta sig, men kunde dock icke fås att helt avstå därifrån. Enär ett sådant resultat säkerligen icke heller skulle kunna uppnås genom en längre fortsatt övervakning och då han lämnade hustrun tillräckligt med hushållspengar, beslöt nämnden i maj 1926, då övervakningen sålunda fortgått i 1 $\frac{3}{4}$ år, att densamma skulle upphöra.

Uppenbart är, att en förebyggande övervakning icke gärna må kunna få fortgå huru länge som helst, utan att en viss maximitid bör i lagen föreskrivas. Vid fastställandet av en sådan ligger det ju närmast till hands att låta densamma bli lik med maximitiden för internering, första gången en person blir underkastad denna åtgärd. Denna maximitid är enligt nu gällande lag ett år, och härutinnan föreslå de sakkunniga icke någon ändring. Emellertid torde det dock icke vara skäl att stadga, att den förebyggande övervakningen under inga förhållanden får överskrida ett år. Ett fall sådant som det senast anförda visar ju tydligt, att där övervakningens resultat är så pass gynnsamt, att tvångsinternering icke gärna kan ifrågakomma, men dock icke så tillfredsställande, som önskligt vore, det kan vara skäl att fortsätta övervakningen något längre tid. För vissa undantagsfall torde därför nykterhetsnämnderna böra få rätt att utsträcka den förebyggande övervakningen till högst två år. Vad beträffar minimitid för förebyggande övervakning torde den i allmänhet lämpligen böra vara ett halvt år med rätt likväl för nykterhetsnämnden att, där särskilda omständigheter det föranleda, besluta att övervakningen skall upphöra tidigare.

I enlighet med här anförda synpunkter har 11 § i de sakkunnigas förslag, vilken innehåller föreskrifter om tiden för förebyggande övervakning, blivit utformad.

12 §.

I 4 § 2 mom. i den nu gällande lagen om behandling av alkoholister är föreskrivet, att, innan nykterhetsnämnden gör ansökning om tvångsinternering å alkoholistanstalt, skall nämnden först och främst inhämta noggranna upplysningar om personen ifråga och vidare, därest utsikt ej uppenbarligen saknas att utan tvång återföra honom till ett nyktert och ordentligt liv, vidtaga förebyggande åtgärder, för vilka här ovan under 10 § närmare redogjorts. En föreskrift av dylikt innehåll blir obehövlig med de sakkunnigas förslag angående bestämmelser om övervakning, då det ligger i sakens natur, att övervakningen av en person redan från början är förenad med inhämtande av noggranna upplysningar om den övervakade och då vidare de sakkunnigas förslag om övervakning innebär bl. a. vidtagandet av för det särskilda fallet lämpliga förebyggande åtgärder. Den nuvarande lagens här återgivna bestämmelser är därför i de sakkunnigas förslag, 12 § 1 mom. första stycket, ersatt av en föreskrift därom, att nykterhetsnämnden äger att göra ansökning om tvångsinternering, därest den övervakade icke genom åtgärder, som i 10 § omförmälas, kan förmås att återgå till ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

Därtill har i ett *andra stycke* av samma moment fogats den undantagsbestämmelsen, att sådan ansökning må göras utan föregående övervakning *dels* i fall, där detta enligt nu gällande ovan anförda bestämmelse må ske utan vid-

tagande av förebyggande åtgärder, nämligen då det uppenbarligen saknas utsikt att utan tvång återföra alkoholmissbrukaren till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, *dels ock*, då fråga är om en åt dryckenskap hemfallen person, vilken finnes vara farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Att jämväl i sistnämnda fall tvångsinternering å alkoholistanstalt må kunna ske, utan att förebyggande åtgärder först vidtagas, bör nämligen enligt de sakkunnigas mening i lagen särskilt framhållas, även om det kan anses vara i sig självklart. I regel ligga förhållandena så, att, när fråga är om en alkoholmissbrukare, som är farlig för annans personliga säkerhet, omedelbar internering utan föregående åtgärder av förebyggande art måste äga rum. Ett medgivande härtill får väl också anses ligga redan uti den nuvarande lagens bestämmelse att, när fråga är om en alkoholmissbrukare, som är så farlig, att åtgärd, som beror på länsstyrelsen, icke utan våda kan avvaktas, den lokala polismyndigheten äger att vidtaga åtgärd för farans avvärjande.

Uti *det andra momentet* i här avhandlade paragraf i de sakkunnigas förslag har intagits en hänvisning för nykterhetsnämnd att i sist omförmälda fall göra hemställen till den lokala polismyndigheten om alkoholmissbrukarens omedelbara omhändertagande.

13 §.

Någon allmän instruktion för nykterhetsnämnderna finnes icke, men har Kungl. Maj:t för Stockholms stad utfärdat särskild instruktion. Enligt denna skall nämnden sammanträda minst en gång i månaden. Sedan nämnden börjat sin verksamhet, visade det sig emellertid snart, att detta icke var tillräckligt, utan att tätare sammanträden erfordrades för att besluten rörande de till nämnden anmälda alkoholmissbrukarnas behandling skulle kunna fattas utan oläglig tidsutdräkt. Då emellertid oftare återkommande sammanträden med hela nämnden visade sig alltför betungande, beslöt nämnden att utse några delegerade med uppdrag att, efter tagen del av det utav nämndens tjänstemän (inspektörerna och inspektrisen) verkställda utredningsarbetet rörande de mellan sammanträdena till nämnden anmälda personerna, å nämndens vägnar besluta angående övervakning och om övriga förebyggande åtgärder. Dessa delegerade, vilka äro till antalet tre med ett något större antal suppleanter, sammanträda i regel varannan vecka, och föres för varje sammanträde, då även rapporter över övervakningarnas resultat föredragas, protokoll med angivande av de beslut, som därvid fattas i varje särskilt fall. Vid nämndens sammanträden åter föredragas icke andra fall än sådana, där delegerade ansett tvångsinternering böra komma i fråga, men bifogas i övrigt som bilagor till nämndens protokoll de vid delegerades sammanträden förda särskilda protokollen. Där det föreligger behov av ett snabbt intagande å alkoholistanstalt, såsom när fråga är om en alkoholmissbrukare, vilken är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, bruka de delegerade även göra själva framställningen härom utan att avvakta sammanträde av nämnden, inför vilken sådant ärende emellertid sedermera anmäles för godkännande. I Göteborg har en motsvarande anordning icke varit behövlig av det skälet, att hela alkoholistvårdsarbetet där blivit överlämnat till Skyddsvärnet. Däremot har i Malmö tillsatts ett särskilt utskott, som beslutar i ärende rörande alkoholister. Detta utskott är valt inom fattigvårdsstyrelsen, vilken där fungerar som nykterhetsnämnd.

Då erfarenheten sålunda givit vid handen, att det i storstäder med därvarande mera omfattande alkoholistvårdande verksamhet kan finnas behov av

ett oftare sammanträdande arbetsutskott, hava de sakkunniga ansett det vara riktigast, att i lagen finnes ett uttryckligt medgivande till en sådan ordning, att ett av nämnden valt utskott äger att å nämndens vägnar besluta om de olika åtgärder, som kunna behöva vidtagas beträffande de för nämnden anmälda alkoholmissbrukarna. *Första stycket* i nu avhandlade paragraf innehåller bestämmelse härom.

Emellertid kan det, när fråga är om synnerligen farlig alkoholmissbrukare, vara av behovet påkallat, att framställning om en sådan persons omhändertagande och tvångsinternering sker omedelbart, utan att sammanträde av arbetsutskottet eller nämnden avvaktas. Till belysande av detta förhållande må följande fall anföras från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet.

X., född 1890, kontorist. Gift men skild från hustrun, sammanbor han sedan 2 år med en annan kvinna, vilken, ävenledes fränskild, har tre barn och är självförsörjande (till yrket musiker). X. började redan som skolpojke använda spritdrycker och söka mindre gott umgänge. Sedan han fått inkomster, har han druckit så långt dessa räckt. Har han fått en liter sprit, har den gått åt under dagens lopp, och i övrigt har han druckit pilsnerdricka. Han anmäldes den 27 april 1926 för nykterhetsnämnden av sin fästekvinna, som därvid meddelade följande: Den 24 april hade X. hemkommit med två andra personer och ställt till supkalas, därvid han blivit berusad och börjat bråka, varför fästekvinnan, å vilken han tidigare våldfört sig, av rädsla för misshandel lämnade sitt hem, medtagande sina två hemmavarande minderåriga barn, och gick till en syster, där hon stannade över natten. Påföljande dag, den 25 april, gick hon hem för att sköta om hemmet — hon hyr ut tre av sina rum — och göra i ordning mat åt X. Denne hade fortsatt att supa och hemkom på eftermiddagen alldeles berusad, därvid han överföll fästekvinnan, som han våldsamt slog i huvudet och gav s. k. danska skallar, så att högra ögat efteråt blev starkt missfärgat samt svullnader uppstodo å huvudet och läpparna. Även sparkade han henne å benen och nöp henne i armarna, så att hon fick blåmärken å bådadera. Fästekvinnan lyckades emellertid komma undan och begav sig ånyo till systern, där hon stannade till följande dag, den 26 april, då hon vid femtiden på eftermiddagen återvände hem med barnen. En halv timme senare kom X. hem och började genast våldföra sig å fästekvinnan, gav henne först ett slag över vänstra ögat, så att svår missfärgning därav uppstod, slog henne sedan upprepade gånger i huvudet samt över käken och näsan, lyfte henne och slog henne mot en stängd dörr, under yttrande att hon skulle igenom den. Därpå kastade han omkull henne på golvet och med knät tryckt mot hennes bröst grep han henne om strupen, så att hon trodde sin sista stund vara kommen, bröt hennes fingrar och sparkade henne överallt på kroppen, så att märken efter misshandeln kvarstodo litet varstades samt stark smärta och ömhet i magen uppstod. Slutligen gav han henne även denna gång danska skallar, så att näsa och mun sprungo i blod och hon var mycket illa tilltygad av misshandeln. Barnen, 5 och 6 år gamla, blevo våldsamt uppskrämda av uppträdet och skreko högljutt, varigenom en av hyresgästerna tillkallades. Denne tvingade den rasande mannen att släppa kvinnan, som därpå, sedan blodflödet stillat, gjorde anmälan till nykterhetsnämnden. Under uppträdet hade X. även slagit sönder glas och porslin, en symaskin hade blivit vräkt omkull, så att huv, maskin och stativ lågo på golvet var för sig och en barnsäng låg kullstjälpd och söndertrampad, m. m. Den utredning, som en av nykterhetsnämndens inspektörer omedelbart företog, gav vid handen, att hyresgästerna, då X. hemkommit berusad, ofta hört, att hans fästekvinna skrikit på hjälp, så att de kommit till och fått bevittna den hårdhanta behandling, hon vid sådana tillfällen fått under-

gå. I övrigt hade även en av hyresgästerna nyligen vid ett tillfälle blivit överfallen av X., i det denne natten mellan den 19 och 20 april 1926 kommit in i hyresgästens rum och stjälpit sängen över ända, så att hyresgästen i all hast måste kläda på sig och skynda ut för att undgå misshandel. Då sålunda fästekvinnans uppgifter befunnits riktiga, gjordes omedelbart anmälan om mannens omhändertagande och framställning om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt. Denna underskrevs av nämndens ordförande, vilken vid varje års början genom särskilt beslut av nämnden erhåller befogenhet att i trängande fall besluta å nämndens vägnar.

Visserligen äger polismyndigheten enligt lagen om behandling av alkoholister även på anmälan av enskild person omedelbart omhändertaga en åt dryckenskap hemfallen person, som är farlig för annans personliga säkerhet, men har vederbörande make eller anhörig i ett dylikt fall vänt sig till nykterhetsnämnden med begäran om hjälp och skydd, är det uppenbarligen icke lämpligt att nämnden avvisar sökanden med uppmaning att i stället göra anmälan till polisen. Nämnden bör givetvis i dylikt fall själv, efter verkställd utredning, göra framställning till polisen om dess ingripande. Tydligt är emellertid, att det i ett fall som det nu anförda skulle medföra allt för stor risk för omgivningen att vänta med begäran om alkoholmissbrukarens omhändertagande, tills sammanträde äger rum. När faran är så överhängande, måste det handlas omedelbart. För att det skall bli fullt klart, att ordföranden må äga att meddela beslut å nämndens vägnar i alkoholistvårdsärende, som är av så brådskande natur, att tiden icke medgiver sammankallande av nämnden eller arbetsutskottet, där sådant finnes, torde det vara behöfligt, att i lagen införas en uttrycklig bestämmelse härom. En sådan är därför intagen i *andra stycket* av här avhandlade paragraf. Till stöd för införandet av en dylik bestämmelse må ock erinras därom, att en motsvarande bestämmelse finnes i den nya lagen om samhällets barnavård, vilken med detta års ingång trätt i kraft, i det att i dess 31 § är stadgat, att därest behovet av ett barns omhändertagande för skyddsuppfostran eller för samhällsvård befinnes vara så trängande, att med omhändertagandet ej kan anstå, till dess barnavårdsnämnden hinner besluta i ärendet, äger ordföranden att i avvidan på nämndens beslut omhändertaga barnet.

Att beslut, som å nämndens vägnar fattas av ett inom detsamma utsett arbetsutskott eller av ordföranden ensam, bör vid nämndens nästa sammanträde anmälas och i dess protokoll antecknas, kan ju synas vara självklart, men torde dock ett direkt stadgande härom ej böra saknas. Ett sådant stadgande är intaget i paragrafens *tredje stycke*.

14 §.

Denna paragraf motsvarar närmast 6 § i den nuvarande lagen om behandling av alkoholister, enligt vilken enskild närstående person i visst undantagsfall, då nykterhetsnämnd icke tillmötesgått begäran om vidtagande av åtgärd för tvångsinternering å alkoholistanstalt, äger att själv göra framställning härom. Då emellertid enligt de sakkunnigas förslag framställning om tvångsinternering av den till nykterhetsnämnden anmälde i allmänhet icke bör ske omedelbart utan — fränsett farliga alkoholmissbrukare och sådana som uppenbarligen icke utan tvång kunna återföras till ett nyktert och ordentligt levnadssätt — övervakning först bör försökas, har i nu avhandlade paragraf i *första momentet* stadgats en motsvarande rätt för enskild närstående i det fall,

att nykterhetsnämnd underlåter att på vederbörlig framställning ställa en alkoholmissbrukare *under övervakning*. Med avseende härå har föreslagits, att då dylik framställning icke inom två månader föranlett åtgärd från nykterhetsnämndens sida, och då framställningen gjorts av förmyndare eller god man för den ifrågavarande alkoholmissbrukaren eller av dennes maka, föräldrar, barn eller syskon eller, där hans barn ej uppnått myndig ålder, av förmyndaren för dessa, sökanden själv må hos länsstyrelsen äska förstärkt för nämnden att vidtaga den begärda åtgärden.

I *andra momentet* är intagen bestämmelsen om den jämlikt ovannämnda paragraf redan nu förefintliga rättigheten för enskild person, som här ovan nämnts, att — då hemställa till nykterhetsnämnden om ingivande av framställning om *tvångsinternering* blivit avslagen eller icke inom viss tid föranlett åtgärd — själv hos länsstyrelsen göra sådan framställning. Bestämmelsen i 11 § sista stycket därom, att i allmänhet den föregående övervakningen skall pågå minst sex månader, innan vidare åtgärd enligt 12 § vidtages, har föranlett, att i förevarande moment stadgats, att den tid, den enskilde måste bida, innan han får själv ingå med ansökan till länsstyrelsen om *internering*, måst utsträckas från nuvarande två månader till sex månader. Endast i de i 12 § 1 mom. andra stycket omförmälda fall, att den åt dryckenskap hemfallne är farlig för egen eller annans säkerhet eller att utsikt uppenbarligen saknas, att han utan tvång skall kunna återföras till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, har tiden kunnat bibehållas vid två månader, enär i detta fall föregående övervakning icke erfordras, innan nämnden äger göra ansökning om *internering*.

Sista stycket i nuvarande 6 § är överfört till förslagets 22 §.

15 §.

Icke sällan kunna förhållandena i en alkoholmissbrukares hem vara sådana, att det är välbehövligt att nykterhetsnämnden, även sedan denne blivit intagen å alkoholistanstalt, uppehåller förbindelsen med hemmet. Detta gäller framför allt där det finnes andra familjemedlemmar, som ha för vana att i hemmet förtära alkoholhaltiga drycker, exempelvis fadern till en son, eller mannen till en hustru, för vilken intagning å alkoholistanstalt påkallats, eller vuxna söner till en fader, med vilken samma varit förhållandet. Då ett av de första villkoren för att den från alkoholistanstalt utskrivne skall kunna efter återvändandet till sitt hem fortsätta med det avhållsamma levnadssätt, till vilket han å anstalten blivit vand, är att icke andra familjemedlemmar taga hem alkoholhaltiga drycker och förtära sådana i hemmet, utan att detta hålles fritt från alkoholbruk, bör nykterhetsnämnden låta sig angeläget vara att, där nyssnämnda förhållande är rådande, söka lära sådana familjemedlemmar förstå, att den, som en gång missbrukat alkoholhaltiga drycker, löper stor risk att återfalla i alkoholmissbruk, därest han börjar att ånyo förtära alkoholhaltiga drycker, och att det därför är av den största vikt, att de upphöra med sin vana att förtära sådana drycker i hemmet, på det att åtminstone icke *hemmet* må för den genom anstaltsbehandling från alkohol avvande familjemedlemmen utgöra en frestelse till återupptagandet av de gamla vanorna. I detta hänseende behövs ofta ett energiskt arbete, ty det har visat sig, att många personer icke av dylika hänsyn hava någon lust att avstå från egna alkoholvanor. Ja, det har till och med hänt, att hustrun till den, som varit förfallen till dryckenskap och under ruset uppträtt högeligen våldsamt, då denne

efter undergången internering återkommit till hemmet, bjudit på spritdrycker för att fira återseendets glädje. I fall sådana, som de nu nämnda, är det av behovet påkallat, att vederbörande hemmavarande familjemedlemmar under den internerades anstaltsvistelse bliva av representant för nykterhetsnämnden påverkade i en mera nykterhetsbefrämjande riktning. Där andra förhållanden, såsom oordentlighet i hemmets skötsel, ovänligt bemötande o. d. kunnat medverka till alkoholmissbruket, bör nykterhetsnämnden likaledes söka inverka på vederbörande, så att levnadsomständigheterna i hemmet i nu nämnda hänseende kunna bli bättre, när den från alkoholistanstalt utskrivne återvänder dit.

I många fall kan det vara behövt, att nykterhetsnämnden söker på detta sätt utöva moralisk påverkan å hemmet under en familjemedlems vistelse å alkoholistanstalt. I andra fall åter kan det föreligga behov av att nämnden lämnar hjälp av materiel art. Så t. ex. kan en handräckning för inlösen eller omsättning av pantsedlar vara behövt, råd och hjälp med hyreskontrakt vara av behovet påkallat, m. m. Är ett hem i behov av regelbunden ekonomisk hjälp under det familjefadern vistas å alkoholistanstalt, bör nykterhetsnämnden förhjälpa familjen till understöd av fattigvården, och äro förhållandena i hemmet sådana, att barnavårdsnämndens hjälp kan vara behövt, bör nykterhetsnämnden härom underrätta denna.

I den nuvarande lagen finnas icke några bestämmelser, som angiva här omnämnda uppgifter för nykterhetsnämnd, men äro dessa enligt de sakkunnigas mening av den vikt, att de böra i lagen särskilt framhåvas, enär det eljest kan befaras, att de mångenstädes bli försummade. I nu avhandlade paragraf har fördenskull intagits bestämmelse av innehåll, att då någon blivit intagen å alkoholistanstalt, bör nykterhetsnämnden i syfte att undanröja de hinder för hans återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, vilka förhållandena i hans hem kunna erbjuda, låta sig angeläget vara att under den tid, han vistas å anstalten, uppehålla förbindelsen med hans familj eller närmaste anhöriga och därvid tillhandagå med råd och upplysningar, samt, där omständigheterna det påkalla, biträda med framställningar till fattigvårdsstyrelse, barnavårdsnämnd eller annan myndighet.

16 §.

Enligt 20 § i lagen om behandling av alkoholister är den, som varit tvångsinternerad å alkoholistanstalt, efter utskrivningen därifrån pliktig att under viss vid utskrivningen bestämd tid, dock högst sex månader, vara underkastad den tillsyn och de övriga villkor, som blivit vid utskrivningen eller därefter bestämda; och i den särskilda kungörelse av den 17 juni 1916, som stadgar, vilka villkor, som härvid kunna av alkoholistanstaltens styrelse föreskrivas, har bl. a. upptagits den efter tvångsinternering utskrivnes ställande under övervakning genom ombud för anstalten, nykterhetsnämnd, förening eller rådförfrågningsbyrå för alkoholistvård eller annan liknande institution. I sakens natur ligger, att det i det stora flertalet fall, då den från alkoholistanstalt utskrivne återvänder till hemorten, blir *nykterhetsnämnden*, som av anstaltsstyrelsen får uppdraget att övervaka den utskrivne.

I förevarande paragraf i de sakkunnigas förslag har intagits en bestämmelse, som direkt ålägger nykterhetsnämnden att ombesörja övervakning, som nu är sagd, när alkoholistanstaltens styrelse så beslutat. Härtill har fogats den föreskriften, att vid sådan *efterföljande* övervakning skall i tillämpliga delar iakttagas vad som är stadgat om *förebyggande* övervakning. Denna föreskrift

innebär sålunda, att den av nykterhetsnämnden utsedde övervakaren, förutom att fortsätta den moraliska påverkan till ett nyktert levnadssätt, för vilken den från alkoholistanstalt utskrivne därstädes varit föremål, även bör vidtaga sådana särskilda åtgärder, som kunna vara av särskild betydelse för hindrandet av återfall i alkoholmissbruk. Av sådana åtgärder må framförallt nämnas förmedlande av arbetsanställning, där så är behöfligt, och anskaffande av bostad, när sådan saknas. En annan åtgärd, som vid den *efterföljande* övervakningen — till skillnad från vad fallet är vid den förebyggande övervakningen — *ofta* lämpligen kan ifrågakomma, är medverkandet till inträde i nykterhetsförening. I sådan riktning bör nämligen en var påverkas, som under sin anstaltsvistelse kommit till den uppfattningen, att han bör helt och hållet avstå från alkoholhaltiga drycker.

17 och 18 §§.

Enligt 23 § 2 mom. i lagen om behandling av alkoholister har nykterhetsnämnden att, då den, som blivit i laga ordning kallad till inställelse inför nykterhetsnämnden, utan laga förfall utebliver, genom upprepade böter (som dock tillsammans ej må överstiga ett hundra kronor) tillhålla honom att inställa sig samt, om han ändock tredska, lita Konungens befallningshavande till. Det har visat sig vara en synnerligen stor olägenhet, att en så omständlig procedur skall vara behöflig för att få *en person, som är anmäld för nykterhetsnämnden*, inställd inför nämnden. Har utredningen givit vid handen, att det föreligger behov av hans intagning å alkoholistanstalt, kan det dröja lång tid, innan det blir möjligt erhålla det för framställningen härom erforderliga läkarbetyget, när personen ifråga ej inställer sig i nämnden trots upprepade kallelser. Det är nämligen ofta mycket svårt att träffa en alkoholmissbrukare i hans hem, i synnerhet när han vet sig vara eftersökt, ty då tillbringar han gärna större delen av dygnet utomhus i sällskap med sina dryckesbröder. I detta sammanhang må i övrigt erinras, att den nya lagen om samhällets barnavård ger *barnavårdsnämnden* vida större möjligheter att utan olägligt dröjsmål få barn, vilkas omhändertagande för skyddsuppfostran kan ifrågasättas, inställda inför nämnden. Enligt 75 § i nämnda lag kan sålunda barnavårdsnämnden för inställelse av dylikt barn, där så erfordras, begära handräckning hos polismyndigheten i orten. Det är naturligtvis av icke mindre vikt, att nykterhetsnämnden utan dröjsmål kan få inför sig inställd den, som är anmäld för nämnden, eller den, som står under nämndens övervakning. I 17 § av de sakkunnigas förslag har därför intagits en bestämmelse av innehåll, att nämnden äger närsomhelst kalla personer, som äro anmälda för nämnden eller stå under dess övervakning, och att nämnden, därest kallelsen ej hörsammas, för deras inställelse äger begära handräckning hos polismyndigheten i orten. I följande paragraf av förslaget (18 §) har i fråga om kallelse av annan person (än de i 17 § omnämnda) i och för hans hörande i ärende, som ankommer på nämndens prövning, intagits bestämmelser alldeles lika med dem, som finnas i den nuvarande lagens 23 § 2 mom.

19 §.

I 23 § 1 mom. i nu gällande lag om behandling av alkoholister är stadgat, att nykterhetsnämnderna i olika kommuner böra bistå varandra i de till deras handläggning hörande ärenden och att ordföranden i nykterhetsnämnd äger att, där så prövas nödigt, påkalla biträde av kommunal- eller polismyndighet. Som redan i det föregående framhållits är det av de kommunala myndigheterna

framförallt fattigvårdsstyrelsen och barnavårdsnämnden, med vilka nykterhetsnämnden i sin verksamhet har behov av samarbete. Detta har därför särskilt framhåvts i den bestämmelse om samarbete med andra myndigheter, som intagits i 19 § av de sakkunnigas förslag. I övrigt har denna paragraf formulerats i nära anslutning till motsvarande bestämmelse i den nya barnavårdslagen (16 § 1 mom.).

20 §.

Redan i 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap var (i 1 §) stadgat förbud mot att truga eller förleda annan att förtära starka drycker, så att han därav bleve överlastad. Om ock återupplivandet av detta förbud i så allmän omfattning, som det därstädes har, icke nu lämpligen låter sig göra, så synes det dock synnerligen angeläget att ett dylikt förbud stadgas i fråga om trugande och förledande av den, som står under övervakning av nykterhetsnämnd eller är intagen å alkoholistanstalt (varom se längre ned 39 §). I 28 § i lagen om behandling av alkoholister finnes intagen bestämmelse om straff för den, som lämnar rusdrycker åt person, om vilken han vet, att han är intagen å alkoholistanstalt, eller som eljest hjälper sådan person att åtkomma dylika drycker. Det är emellertid i hög grad önskvärt, att få stadgande om straff även för den, som lämnar alkoholhaltiga drycker till person, som står under nykterhetsnämndens övervakning.

Enligt erfarenheten från storstäderna förekommer det ofta, att de, som blivit utskrivna från alkoholistanstalt, så snart de anlönt till sin hemstad, uppsökas av gamla dryckesbröder, vilka truga och förleda dem att förtära rusdrycker och förhjälpa dem till sådana. Då härvid icke sällan är fråga om personer, vilka själva tidigare varit intagna å alkoholistanstalt och vilka sålunda väl känna bestämmelserna om övervakning efter utskrivningen, kan det icke behöva befaras, att ett stadgande om straff för sådant förledande blir alldeles ineffektivt på grund av bevisningssvårigheter. Ifrågavarande förbud bör emellertid kompletteras med ett åläggande för nykterhetsnämnden att till vederbörande åklagare anmäla den, som, enligt vad till dess kännedom kommit, bryter mot dessa skyddsbestämmelser. Ett stadgande härom har intagits i paragrafens sista stycke. Straffpåföljden för förseelsen återfinnes i 50 §.

3 KAP.

Om anstaltsvård av alkoholister.

21 §.

Som bekant fanns det vid alkoholistlagens ikraftträdande endast en *statlig* alkoholistanstalt (Venngarns), avsedd för manliga alkoholister, medan kvinnliga alkoholister, om vilkas intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister Konungens befallningshavande förordnat, voro hänvisade till alkoholisthemmet Gunnarskog, den enda *erkända* alkoholistanstalt, som är avsedd för kvinnliga alkoholister. Erfarenheten gav emellertid snart vid handen, att det bland tvångsinternerade alkoholister finnes mycket olikartade individer, både sådana, om vilkas återförande till ett nyktert och ordentligt levnadssätt det under gynnsamma förhållanden kan finnas god utsikt, och sådana, som äro absolut oförbätterliga alkoholmissbrukare, däribland både sådana, som, medan

de äro intagna å anstalt, äro arbetssamma och i övrigt uppföra sig utan anmärkning, och sådana, som å anstalten uppträda mer eller mindre indisciplinärt. En sammanblandning av dylika mera indisciplinära element med de mera godartade var helt naturligt till skada för dessa anstalters verksamhet, i det att utsikten till ett gynnsamt resultat beträffande de sistnämnda ofta minskades genom närvaron av de förra. För avhjälpan av denna olägenhet tog 1920 års riksdag initiativet till anordnandet vid Svartsjö tvångsarbetsanstalt av en »bottenanstalt» för de mest svårhanterliga manliga alkoholisterna och särskilt för sådana med kriminell förtid. Enligt den därpå den 23 december s. å. utfärdade nya stadgan för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö (Sv. F. 1920 nr 945) erhöll socialstyrelsen i sin egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården befogenhet att besluta *dels* om överflyttning till nämnda anstalt av å annan allmän alkoholistanstalt intagen manlig alkoholist, som gör sig skyldig till rymning, våldsamt uppviglande eller hotfullt uppträdande, enständig arbetsvägran eller annan tredska eller på annat sätt äventyrar anstaltens behöriga verksamhet (39 §), *dels*, på framställning av vederbörande länsstyrelse eller nykterhetsnämnd, om direkt intagande å ifrågavarande bottenanstalt av manlig alkoholist, angående vilken slutligt förordnande meddelats om hans intagande å allmän alkoholistanstalt, och om vilken med hänsyn till av honom undergången bestraffning för brott eller hans föregående i övrigt anledning föreligger till antagande, att han, därest han intages å annan anstalt än den vid Svartsjö, skall, på sätt ovan sägs, äventyra anstaltens verksamhet (40 §). Sedermera inrättades en bottenanstalt för samma kategorier av kvinnliga alkoholister vid tvångsarbetsanstalten för kvinnor i Landskrona.

Om också statens anstalt för manliga alkoholister å Venngarn och erkända anstalten Gunnarskog för kvinnliga alkoholister efter tillkomsten av de nämnda bottenanstalterna befriats från de mera indisciplinärt uppträdande alkoholisterna, kvarstod dock — vad den stora Venngarnsanstalten beträffar — den olägenheten, att å densamma hopades en mängd oförbätterliga alkoholister, vilka, om de också å anstalt visa sig fogliga och rätta sig efter anstaltsordningen, icke kunna bibringas någon ändrad uppfattning i alkoholfrågan och för den skull genom sin blotta närvaro försämra andan bland övriga å anstalten intagna och därigenom även förminska möjligheterna för deras förbättring. För åstadkommande av en mera rationellt genomförd uppdelning till olika anstalter av sådana alkoholister, beträffande vilka det under gynnsamma förhållanden kan finnas utsikt till ett varaktigt resultat av anstaltsbehandlingen, och alkoholister, vilka städse bruka recidivera i alkoholmissbruk så snart de återvänt till samhället, väcktes vid 1922 års riksdag en motion (F. K. n:o 81 av herrar *Alfred Petrén* och *G. H. von Koch*), som gick ut därpå, att sistnämnda kategori av alkoholister, vilka icke äro av den beskaffenhet, att deras intagande å till tvångsarbetsanstalt förlagd alkoholistanstalt kan äga rum, finge intagas å de i 33 § av fattigvårdslagen omförmälda arbetshemmen. I det över denna motion av socialstyrelsen avgivna yttrandet framhölls emellertid, att arbetshemsorganisationen för det dåvarande ännu vore så ringa utvecklad, att frågan, huruvida densamma kunde direkt jämväl komma alkoholistvården till godo, måste ställas på framtiden, och förordades i stället en utvidgning av indikationerna för intagande å de till tvångsarbetsanstalt förlagda alkoholistanstalterna. Som skäl härför anfördes, att en mycket stor del eller närmare 25 % av dem, som intagits å allmän alkoholistanstalt, tidigare undergått tvångsarbete. Sedan riksdagen därpå, i enlighet med vad 2:dra lagutskottet

i anledning av motionen föreslagit (utl. n:o 15), beslutat en skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om vidtagande av erforderliga åtgärder för att sådana recidiverande alkoholister, om vilka, på grund av deras föregående, föga utsikt till förbättring får anses föreligga, måtte kunna intagas å respektive statsanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona, utfärdade Kungl. Maj:t den 15 juni 1922 kungörelse om ändrad lydelse av 39 och 40 §§ i ovannämnda stadga, varigenom förutom i dessa paragrafer förut omnämnda kategori av alkoholister även annan åt dryckenskap hemfallen person, om vilkens intagande å allmän alkoholistanstalt Konungens befallningshavande förordnat, kan, därest han tidigare varit minst två gånger tvångsinternerad å alkoholistanstalt ävensom undergått tvångsarbete, genom beslut av socialstyrelsen intagas å till tvångsarbetsanstalt förlagd alkoholistanstalt, vare sig genom överflyttning från annan allmän anstalt för alkoholister eller genom direkt intagande, efter framställning av vederbörande länsstyrelse, nykterhetsnämnd eller anstaltsstyrelse (Sv. F. 1922 nr 324).

Härmed kan emellertid frågan om en ändamålsenlig gruppering av de å alkoholistanstalt intagna icke anses hava fått en definitiv lösning. Såsom framgick av den statistik, som av socialstyrelsen framlades i dess ovannämnda yttrande, finnes det en stor del oförbätterliga alkoholister, som aldrig bli dömda till tvångsarbete. Sålunda voro av de under åren 1916—1921 å allmän alkoholistanstalt intagna, *om man bortser från dem, som undergått tvångsarbete*, över 25 % recidivister, som tidigare en eller flera gånger varit föremål för vård å alkoholistanstalt. Det synes icke vara skäl, att den, som efter upprepade anstaltsbehandling visat sig vara oförbätterlig alkoholist, tar upp plats å alkoholistanstalt, där vårdsyftet är: »att de å anstalten intagna skola genom arbete och moralisk påverkan sättas i stånd att återgå till ett nyktert och ordentligt liv» (Venngarns reglemente § 1), utan synes arbetshem vara den lämpligaste anstalten för sådana oförbätterliga alkoholister, vilka icke äro av så svårartad beskaffenhet, att de kunna intagas å till tvångsarbetsanstalt förlagd alkoholistanstalt. Då nykterhetsnämnderna, som icke sällan torde ske, hänvisa en sådan alkoholist till arbetsinrättning i stället för att göra framställning om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt, torde det vanliga vara, att han mycket snart åter lämnar arbetsinrättningen, där han icke kan mot sin vilja kvarhållas, då han frivilligt ingått å densamma. Det föreligger därför behov av att en dylik person kan *tvångsinterneras* å arbetshem, som med hänsyn till sin belägenhet kan lämpa sig för alkoholistvård. Andra lagutskottet ställde sig vid behandlingen av ovannämnda motion icke heller avvisande mot tanken härpå, i det utskottet uti sitt ifrågavarande utlåtande (n:o 15 år 1922) anförde följande: »*Emot det av motionärerna framförda uppslaget att genom en blivande lagändring möjliggöra omhändertagandet av ifrågavarande kategori recidiverande alkoholister å sådana enligt 33 § i fattigvårdslagen upprättade arbetshem, vilka därtill av Konungen godkännts, synes utskottet ur principiell synpunkt intet vara att erinra.*» De sakkunniga instämma häruti. Då dessa arbetshem äro avsedda för arbetsskygga och sedligt förkomna individer, blir det i stor utsträckning just personer, tillhörande de oförbätterliga alkoholisternas kategori, som enligt fattigvårdslagen komma att å desamma intagas, och det kan ju icke vara till någon olägenhet för arbetshemmens verksamhet, om dylika individer understundom inkomma å dessa, icke på grund av fattigvårdslagens utan på grund av alkoholistlagens bestämmelser, så mycket mindre som de i sistnämnda fall, jämlikt ovan omnämnda bestämmelser, kunna genom beslut av socialstyrelsen överflyttas till

å tvångsarbetsanstalt förlagd alkoholistanstalt, därest det skulle visa sig, att de äventyra det till alkoholistanstalt godkända arbetshemmets behöriga verksamhet. För alkoholistvården skulle det utan tvivel bli till stort gagn, om de egentliga alkoholistanstalterna sluppe sådana alkoholmissbrukare, i fråga om vilka det icke mera finnes någon utsikt till gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen, medan dessa oförbätterliga alkoholister bleve hänvisade till arbetshem, för så vitt de icke tillhöra den disciplinära typen, i vilket fall deras plats är å de till tvångsarbetsanstalt förlagda alkoholistanstalterna, de s. k. bottenanstalterna. Och det av socialstyrelsen år 1922 anförda hindret för bestämmelse rörande arbetshemmets användning för alkoholistvård kan numera icke sägas vara för handen, då fattigvårdslagens bestämmelser om arbetshem inom kort, eller med 1928 års utgång, skola träda i kraft, och tillloppet till de arbetshem, som redan kommit till stånd, i allmänhet icke lär ha blivit så stort som beräknats. Villkoret för, att arbetshem finge användas för tvångsinternering av alkoholister, borde dock vara, att detsamma har sådan belägenhet, att det kan bli godkänt för denna uppgift.

I enlighet med här anförda synpunkter har 21 §, vars mom. 1 är likalydande med den nuvarande alkoholistlagens 2 §, erhållit ett mom. 2, jämlikt vilket Kungl. Maj:t skulle få befogenhet att förordna, att anstaltsvård för alkoholister i enlighet med denna lag i vissa fall må kunna äga rum å arbetshem, som omförmäles i 33 § i lagen om fattigvård. Därtill har fogats den bestämmelsen, att beträffande behandlingen av åt dryckenskap hemfallen person, som intagits å sådan anstalt, skall i tillämpliga delar gälla vad i denna lag är stadgat om behandlingen av personer, som intagits å allmän anstalt för vård av alkoholister.

22 §.

Denna paragraf, som motsvarar den nuvarande alkoholistlagens 4 § 3 mom., har utöver dettas innehåll erhållit tvänne särskilda tillägg.

Det första tillägget består däri, att från nuvarande 6 § hit överförts de närmare föreskrifterna rörande ansökning av enskild person, varom i samma paragrafs första stycke (förslagets 14 § 2 mom.) sägs.

Det andra av de ifrågavarande tilläggen är den såsom ett andra stycke i 2 mom. införda bestämmelsen, att, där förebragt utredning finnes vara bristfällig, länsstyrelsen skall lämna sökanden tillfälle att avhjälpa vad sålunda brister. En sådan bestämmelse har visat sig vara av behovet påkallad, enär det förekommit, att ansökning angående förordnande om intagning å alkoholistanstalt av person, för vilken alkoholistvård varit synnerligen väl behövlig, avslagits därför att utredningen befunnits bristfällig. I dylikt fall vore det givetvis riktigast, att ärendet uppsköttes med anvisning, i vilket hänseende utredningen är ofullständig, och med föreläggande för sökanden att, därest ansökningen fullföljes, i angivna hänseendet komplettera densamma. Den föreslagna tilläggsbestämmelsen åsyftar införandet av en sådan ordning.

Vad beträffar det av Kungl. Maj:t genom kungörelse den 17 juni 1916 fastställda formuläret till *läkarbetyg* för intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister, föreslå de sakkunniga, att den ändring i detsamma vidtages, att själva intygsmeningen borttages. Det har nämligen — enligt vad som meddelats vid de konferenser med ombud för nykterhetsnämnder, som under de sista åren brukat hållas i samband med Centralförbundets för nykterhetsundervisning allmänna upplysningskurser — icke sällan förekommit, att per-

soner, som gjort sig skyldiga till alkoholmissbruk på ett sådant sätt, att uti 1 § i lagen om behandling av alkoholister omförmäld omständighet tydligt varit för handen, likväl icke kunnat tvångsinterneras, därför att läkarutlåtande om behov av alkoholistvård icke kunnat erhållas, enär det vid undersökningen icke kunnat konstateras några tecken på alkoholismus chronicus. För belysande av de svårigheter, som kunna möta vid anskaffande av läkarutlåtande för ifrågavarande syfte, må här återgivas ett exempel, som är anfört i den förut omnämnda, den 28 april 1926 till Kungl. Maj:t från Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning ingivna, till de sakkunniga remitterade skrivelsen med hemställan om vissa författningsändringar rörande behandlingen av alkoholister:

Till Solna kommuns nykterhetsnämnd anmäldes under hösten 1923 en person, som på grund av onykterhet blivit avskedad från sin arbetsanställning. Nykterhetsnämnden lät genom ombud besöka hemmet några gånger, tills hustrun meddelade, att mannen upphört med sitt spritmissbruk och förhållandena i hemmet åter blivit goda.

Hösten 1925 anmäldes samme man på nytt, denna gång av sin hustru, som berättade, att hennes make under de senaste två månaderna i hög grad missbrukat spritdrycker och även uppträtt bråkigt och hotfullt i hemmet, så att hon och hennes hemmavarande minderåriga barn måst lämna bostaden och hyra in sig hos bekanta till hustrun. Enligt hustruns uppgift hade mannen varit nykter endast fem dagar de senaste månaderna. En noggrann undersökning företogs av nykterhetsnämnden och av denna framgick, att mannen som berusad hade ett hetsigt lynne och vid tvänne olika tillfällen anhållits av polis, emedan han deltagit i slagsmål och även under rusets inflytande misshandlat en person. Han hade vidare missfirmat ledamöterna i hälsovårdsnämnden, dömts för förargelseväckande beteende vid två särskilda tillfällen ävensom för våldsamt motstånd, och i hans bostad hade år 1920 beslagtogs såväl brännvinsapparat som mäsk. Enligt hustruns uppgift var mannen som ung gosse intagen å Skrubba skyddshem. I polisrapporten förekom bland annat detta yttrande om mannen ifråga: »P. är känd för att hava ett mycket häftigt och svårt lynne samt för att uppträda på ett brutalt och rått sätt.»

Mannen inkallades till nämnden och infann sig där men var vid tillfället berusad och verkade i övrigt fullständigt förfallen. Då han talade om sin hustru, brusade han upp och yttrade sig i hårda ordalag; då han talade om sina barn, sjönk han ihop i häftig gråt.

Nykterhetsnämnden beslöt uppsätta interneringshandlingar i ärendet. Mannen tillsades genom ombud att besöka läkare för läkarutlåtandes avgivande, och hade nykterhetsnämnden på vanligt sätt dels muntligen, dels skriftligen lämnat ifrågavarande läkare nödiga upplysningar. Fjorton dagar efter det mannen varit inkallad till nämnden inställde han sig till läkarundersökning. Under de två gångna veckorna hade han hållit sig nykter, varför läkaren icke kunde finna några symptom på kronisk alkoholism, och ansåg sig denne därför ej heller kunna utfärda läkarutlåtande med tillstyrkande av mannens intagande å alkoholistanstalt. *Läkaren ifråga såg nämligen saken ur rent medicinsk synpunkt och ej ur social synpunkt.* Samme läkare framhöll senare till nämndens ordförande, att såsom formuläret till läkarutlåtande för intagande å alkoholistanstalt vore avfattat, han ej kunde utfärda dylikt, såvida icke påtagliga symptom på kronisk alkoholism vore att förmärka.

För den uppfattningen, att tvångsinternering å alkoholistanstalt skulle kunna äga rum endast i sådana fall, där det vid läkarundersökning kan på-

visas av alkoholen framkallade sjukliga rubbningar i organismen, ger alkoholistlagen intet som helst stöd, utan skall enligt denna förordnandet om intagning å alkoholistanstalt vara grundad på de *sociala vådor*, som alkoholmissbruket medför. Huruvida sådan social följd av alkoholmissbruket, som är lagens förutsättning för tvångsinternering, föreligger, kräver en utredning av helt annat slag med hörande av olika personer m. m. Genom läkarundersökning kan konstateras, huruvida några av alkoholen framkallade sjukliga rubbningar förefinnas. Att märka är emellertid, att de mest utpräglade symtom å en svår alkoholismus chronicus kunna förefinnas hos en person, utan att alkoholmissbruket fått sådana sociala följder, att vare sig den nuvarande lagen eller det här föreliggande lagförslaget medger vidtagande av någon tvångsåtgärd, medan det å andra sidan kan förekomma, att intet som helst symtom av alkoholism kan konstateras vid läkarundersökning av en åt dryckenskap hemfallen person, vilken på grund av de sociala följder, hans alkoholmissbruk medfört (såsom farlighet för omgivningen, försummad försörjningsplikt, o. s. v.), enligt lagens bestämmelser bör bli föremål för ingripande från nykterhetsnämndens sida. Vid sådant förhållande kan det ju icke vara riktigt, att *läkaren* skall vara skyldig intyga, huruvida behov av intagning å alkoholistanstalt föreligger. De sakkunniga hava likväl föreslagit bibehållandet av bestämmelsen, att läkarbetyg skall vara bifogat ansökning om förordnande angående intagning å allmän alkoholistanstalt, då resultatet av läkarundersökningen ofta kan utgöra ytterligare stöd för framställningen om tvångsinternering och läkarbetygets upplysningar om vederbörandes kroppsliga och psykiska status i övrigt kan vara av betydelse för behandlingen å alkoholistanstalten. På i det föregående anförda skäl föreslås emellertid, att den nuvarande intygsmeningen i läkarbetyget borttages. (Se förslaget till ändringar i kungörelsen den 17 juni 1916 angående vissa handlingar, som omförmälas i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, här ovan sid. 27.)

23 §.

Denna paragraf motsvarar den nuvarande alkoholistlagens 5 §, däri anges, i vilket fall polismyndighet äger att göra ansökning om förordnande om intagning å alkoholistanstalt (1 mom.), och vilka åtgärder, sådan myndighet dessförinnan eventuellt kan äga att vidtaga (2 mom.). Jämlikt dessa nu gällande bestämmelser är polismyndighets rätt att göra sådan ansökning inskränkt till det fall, att en åt dryckenskap hemfallen person är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv. Enligt de sakkunnigas uppfattning bör emellertid polismyndighetens ifrågavarande rätt utsträckas att gälla även lösdrivare, som äro hemfallna åt dryckenskap, så framt jämväl i övrigt 8 § är på dem tillämplig. Dylika individer göra sig ofta med mycket kort tids mellanrum skyldiga till fylleri på den ena platsen efter den andra utan att någon annan åtgärd mot dem företages, än att de bötfällas för fylleriförseelsen och därmed, eventuellt efter en varning för lösdriveri, släppas. Till belysande av detta förhållande må följande fall anföras ur en av konsulenten för Systembolagen Ivar Neuman i häfte 3 av innevarande årgång av Tidskrift för Nykterhetsnämnderna publicerad artikel om »Alkoholister av lösdrivartyp och frågan om deras omhändertagande»:

Fall A.

Jordbruksarbetare, född 1888, kyrkobokförd i H.

Sakfälld:

$1/7$ 19 i Hälsingborg
 $18/12$ 19 i Hälsingborg
 $26/4$ 20 i Varberg
 $12/7$ 20 i Göteborg
 $3/9$ 20 i Hälsingborg
 $13/12$ 20 i Varberg
 $13/1$ 21 i Göteborg
 $14/3$ 21 i Varberg

$2/2$ 22 i Halmstad
 $29/3$ 22 i Varberg
 $6/11$ 22 i Varberg
 $5/2$ 23 i Varberg
 $7/5$ 23 i Varberg
 $13/5$ 24 i Hälsingborg
 $15/8$ 24 i Göteborg

Fall B.

Förstoringsagent, född 1886, kyrkobokförd i V.

Har enligt skrivelse från Norrköping av den $12/3$ 1918 där blivit bötfälld för fylleri till 25 kr. Han är enligt samma skrivelse under de två senaste åren bötfälld 6 gånger för liknande förseelse.

Vidare sakfälld:

$29/7$ 19 i Eskilstuna
 $14/8$ 19 i Villåttinge
 $24/11$ 19 i Vimmerby
 $24/11$ 19 i Västervik
 $15/12$ 19 i Västervik
 $23/2$ 20 i Västervik 2 ggr
 $19/8$ 20 i Halmstad
 $26/8$ 20 i Halmstad
 $27/12$ 20 i Ängelholm 2 ggr
 $19/4$ 21 i Norrköping
 $18/4$ 21 i Söderköping
 $2/6$ 21 i Linköping
 $27/10$ 21 i Sevede härad
 $27/2$ 22 i Vimmerby
 $25/4$ 22 i Vimmerby

$20/7$ 22 i Kinda
 $18/9$ 22 i Stockholm
 $7/10$ 22 i Stockholm
 $14/10$ 22 i Stockholm
 $11/11$ 22 i Stockholm
 $29/11$ 22 i Stockholm
 $19/1$ 23 i Stockholm
 $24/7$ 23 i Stockholm
 $6/8$ 23 i Stockholm
 $10/4$ 24 i Jönköping
 $24/4$ 24 i Jönköping
 $8/5$ 24 i Jönköping 2 ggr
 $22/5$ 24 i Jönköping
 $5/6$ 24 i Jönköping

Fall C.

Skräddare, född 1883, kyrkobokförd i U.

Sakfälld för fylleri:

$10/10$ 19 i Sundsvall
 $28/11$ 19 i Sundsvall
 $16/4$ 20 i Sundsvall
 $16/4$ 20 i Sundsvall
 $16/4$ 20 i Sundsvall
 $14/5$ 20 i Sundsvall
 $26/8$ 20 i Östersund
 $23/9$ 20 i Östersund
 $21/10$ 20 i Östersund

$10/1$ 21 i Bollnäs
 $18/5$ 21 i Stockholm
 $9/6$ 21 i Katrineholm
 $31/8$ 21 i Göteborg
 $6/9$ 21 i Örebro
 $8/8$ 22 i Norrköping
 $19/10$ 22 i Linköping
 $19/10$ 22 i Linköping

Ädömts 6 mån. tvångsarbete för lösdriveri vid Statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö. Frigivningsdag den ²¹/₄ 1923.

Sakfälld för fylleri:

²³/₄ 23 i Stockholm

³¹/₄ 23 i Stockholm

⁴/₆ 23 i Umeå

⁶/₈ 23 i Umeå

¹⁸/₆ 24 i Gävle

²⁴/₉ 24 i Umeå

¹³/₁₀ 24 i Uppsala

²⁰/₄ 25 i Uppsala

Alkoholister sådana som de nu nämnda borde ju till förhindrande av deras strövtåg landet runt, därest de av formella skäl ej kunna dömas till tvångsarbete, bli tvångsinternerade å alkoholistanstalt. Ombesörjandet härav torde emellertid i dylika fall i allmänhet ej vara möjligt för nykterhetsnämnden i hemkommunen, där lösdrivaren sällan vistas. Av detta skäl kan denna nämnd icke heller hava något särskilt intresse av att ingripa mot en dylik alkoholist, och än mindre kan nykterhetsnämnden i den främmande kommun, där han vid tillfälligt besök gör sig skyldig till fylleriförseelse, hava något intresse härav, då han efter sitt mellanhavande med polismyndigheten drar till en ny ort. Det bör väl också i dylika fall närmast tillkomma *ordningsmakten* att ingripa.

Polismyndigheten borde sålunda, när en person å främmande ort gör sig skyldig till fylleri, göra förfrågan — helst telegrafiskt eller per telefon — hos systembolaget i hans hemort angående hans föregående fylleriförseelser och platserna, där han dömts. Där förseelserna då visat sig hava förekommit upprepade gånger och inträffat på olika orter, och det sålunda är uppenbart, att individen i fråga tillhör de vagabonderande alkoholisternas skara, borde det vidare tillkomma polismyndigheten, sedan de ifrågavarande uppgifternas riktighet behöri gen kontrollerats, att vidtaga åtgärd för hans intagande å anstalt, även för det fall att detta lämpligen bör ske genom tillämpning av alkoholistlagen. För möjliggörande härav hava de sakkunniga därför föreslagit (1 mom. andra stycket), att polismyndighet må äga att göra ansökning om intagning å allmän alkoholistanstalt även för det fall, att en åt dryckenskap hemfallen person, som under de sista två åren upprepade gånger blivit dömd till ansvar för fylleri, stryker omkring från ort till annan utan sysselsättning, varigenom han må antagas kunna förskaffa sig sitt uppehälle, och utan att, såvitt omständigheterna ådagalägga, söka arbete eller eljest söka efter förmåga ärligen försörja sig. Därjämte har i de sakkunnigas förslag polismyndighetens rätt att redan före länsstyrelsens beslut i ärendet på lämpligt sätt omhändertaga den, vilkens tvångsinternering å alkoholistanstalt ifrågasättes, utsträckt att gälla även här avhandlade fall (2 mom.). Utan sådan befogenhet skulle nämligen polismyndighetens begäran om förordnande om intagning å alkoholistanstalt icke leda till något resultat, då personen i fråga helt naturligt skulle vara försvunnen från orten, innan länsstyrelsen hunnit meddela det begärda förordnandet. Stadgandet i 52 § om överlastad persons anhållande och hans kvarhållande till dess »förhör med honom kunnat hållas» (sid. 19), torde nämligen ej kunna berättiga till ett kvarhållande under så lång tid, som erfordras för beslut om internering. Här föreslagna bestämmelser torde för övrigt vara ett nödvändigt komplement till det framlagda förslaget till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga, om det skall bli möjligt att under alla förhållanden på lämpligaste sättet ingripa mot vagabonderande personer, som äro hemfallna åt dryckenskap.

I nu avhandlade paragraf har vidare, i mom. 3, intagits ett stadgande därom, att åtgärd, varom i 1 och 2 mom. sägs, må kunna vidtagas jämväl för det fall, att till polismyndighet ingiven anmälan återtagits. I den nuvarande lagen om behandling av alkoholister finnes visserligen intet stadgande, som gör polismyndighets rättighet att ingripa mot en alkoholist, som är farlig för annans personliga säkerhet, beroende av om den härom gjorda anmälan vidhålles eller icke, men erfarenheten har visat, att den uppfattningen synes vara djupt rotad hos våra polismyndigheter, att liksom de icke hava någon befogenhet att väcka åtal i vissa fall, t. ex. för bruten hemfrid, med mindre enskild målsägande finnes, så skulle de icke heller hava befogenhet att vidtaga de enligt alkoholistlagen dem tillkommande åtgärderna gentemot en inom hemmets väggar farligt uppträdande alkoholist, därest den gjorda anmälan återtages. Med en sådan begränsning i alkoholistlagens tillämpning mister denna emellertid i hög grad sin effektivitet, då det är synnerligen vanligt, att en farlig alkoholist, när han fått vetskap om att han av sin hustru blivit anmäld för hotfullt uppträdande, tvingar henne att taga tillbaka sin anmälan. (Så hade t. ex. skett uti det i pressen på sin tid mycket omtalade fallet, där epilogen blev den, att hustrun under ett natligt uppträde, som den berusade mannen ställde till, föll ut genom fönstret i tredje våningen och slog ihjäl sig.) På det att polismyndigheterna må hava fullt klart för sig, att deras befogenhet att enligt denna lag ingripa mot farliga alkoholister icke upphör därför, att den till polismyndigheten ingivna anmälan återtages, synes det angeläget, att detta uttryckligen uttalas i lagen.

I detta sammanhang må i övrigt erinras om, att det redan nu (i 9 § av den nuvarande lagen) finnes ett särskilt stadgande, att då anledning finnes att antaga, att den, som ansökningen avser, är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, återkallelse av ansökningen ej må utgöra hinder för länsstyrelsen att fortsätta med målets handläggning.

24 §.

Uti det av särskilt tillkallade sakkunniga i november 1923 avgivna betänkandet med förslag till lag om vård av sinnessjuka har framhållits (sid. 248—250), hurusom det vore en brist i gällande bestämmelser angående behandlingen av alkoholister, att länsstyrelsens befogenhet att å alkoholistanstalt tvångsinternera en för begånget brott otillräkneligförklarad alkoholist, som vid tidpunkten för målets avgörande icke företer symtom å sinnessjukdom, är begränsad till sådana, som begått brott av beskaffenhet att innebära fara för annans personliga säkerhet eller eget liv, i det att även andra brott kunna begås av alkoholist, som vid tidpunkten för brottets begående lider av en utav alkoholmissbruket framkallad sinnessjukdom, som under rannsakingstiden går tillbaka. Uti det ifrågavarande betänkandet uttalas den uppfattningen, att det icke kan vara lämpligt, att det, då en alkoholmissbrukare begått brott, skall kunna inträffa, att det icke blir annan påföljd än häktning under själva rannsakingstiden. Med hänsyn härtill har uti förslaget till lag om vård av sinnessjuka upptagits den bestämmelsen, att förordnande om intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister *skall* meddelas, där för brott tilltalad, åt dryckenskap hemfallen person, som av medicinalstyrelsen förklarats vara i behov av vård å alkoholistanstalt, jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen icke blivit till ansvar fälld.

De sakkunniga kunna icke tillstyrka, att det föreskrives, att länsstyrelsen skall vara skyldig att förordna om intagning å allmän alkoholistanstalt i

varje sådant fall, utan hålla före, att i fråga om en åt dryckenskap hemfallen person, som, häktad för brott, i anseende till sin sinnesbeskaffenhet vid brottets begående icke kunnat till ansvar fällas och som vid tiden för målets avgörande icke är i behov av vård å sinnessjukhus, tvångsinternering å alkoholistanstalt bör äga rum endast för det fall, att de allmänna förutsättningarna — enligt förslagets 8 § — för åtgärder, syftande till internering å alkoholistanstalt, äro förhanden. En bestämmelse, genom vilken länsstyrelsen skulle få sådan befogenhet, är intagen i denna paragraf. Håri föreskrives vidare, att länsstyrelsen i detta fall må kunna utfärda förordnandet om intagning å alkoholistanstalt, även utan att ansökning därom av polismyndighet eller annan gjorts.

Givetvis bör i fall, som här sägs, länsstyrelsen äga föreskriva, att den åt dryckenskap hemfallne skall i avvaktan på beslut i ärendet i häktet kvarstanna eller, om han redan lämnat detsamma eller förvaring därstädes icke anses lämplig, på annat sätt omhändertagas. Ett stadgande därom har intagits sist i paragrafen.

25 §.

Denna paragraf motsvarar 7 § i den nuvarande lagen om behandling av alkoholister. Förutom vissa smärre redaktionella ändringar är att märka, att i förslaget tillagts bestämmelser om, att länsstyrelsen äger att utan parts begäran förordna om vissnesförhör jämväl *dels* då fråga är om internering av vagabonderande alkoholister, varom i 23 § 1 mom. andra stycket sägs, och *dels* för det i 24 § omförmälda fall, att den, vars intagning å alkoholistanstalt ifrågasättes, i anseende till sin sinnesbeskaffenhet icke kunnat fällas till ansvar för brott, för vilket han häktats.

26 §.

Förevarande paragraf överensstämmer såväl till innehåll som form fullständigt med 8 § i den nuvarande lagen.

27 §.

Frånsett en mindre omredigering är denna paragraf likalydande med 9 § i den nuvarande lagen.

28 §.

Denna paragraf, som motsvarar 10 § i den nuvarande lagen, har, utöver vad där är stadgat, fått det tillägg, att länsstyrelsen jämväl beträffande åt dryckenskap hemfallen lösdrivare, som under de sista två åren upprepade gånger blivit dömd till fylleri, äger, när skäl därtill äro, att, även innan han blivit hörd i målet, gå i författning om, att han, i avvidan på slutligt beslut, tillsvidare intages å allmän anstalt för vård av alkoholister, eller om plats å dylik anstalt ej kan omedelbart beredas, föranstalta om hans omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt.

Förstnämnda stadgande är en direkt konsekvens av den i 23 § 2 mom. intagna bestämmelsen, enligt vilken polismyndighet skulle äga att, i avvaktan på länsstyrelsens åtgärd, tillsvidare på lämpligt sätt omhänderta åt dryckenskap hemfallen lösdrivare, som under de sista två åren upprepade gånger gjort sig skyldig till fylleri. Genom tillåtelsen att provisoriskt intaga honom

å allmän alkoholistanstalt redan innan han blivit hörd i målet vinner han den fördelen, att tiden för hans förvarande å polisstation, i häkte e. d. plats kan väsentligt förkortas.

Vad åter beträffar stadgandet, att länsstyrelsen må, om plats å allmän anstalt för alkoholister ej omedelbart kan beredas, föranstalta om omhändertagande och vårdande under tiden på annat lämpligt sätt, synes detta stadgande vara på sin plats i fråga om en lösdrivare, som är hemfallen åt dryckenskap, lika väl som beträffande en såsom farlig uppträdande alkoholist, för den händelse, att underordnad polismyndighet ej gått i författning om hans omhändertagande.

29 §.

Förevarande paragraf motsvarar 11 § i den nuvarande lagen, men har för förtydligande delvis erhållit en annan formulering.

30 §.

Denna paragraf har alldeles samma innehåll som 12 § i den nuvarande lagen.

31 §.

Förevarande paragraf motsvarar 14 § i den nuvarande lagen, men har erhållit en vidare omfattning än denna. Sålunda har länsstyrelsens i dess första stycke avhandlade uppgift att efter förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt själv föranstalta härom utvidgats att gälla icke endast åt dryckenskap hemfallen person, som är farlig för annans personliga säkerhet eller eget liv, utan jämväl åt dryckenskap hemfallen lösdrivare samt åt dryckenskap hemfallen person, som, häktad för begånget brott, blivit förklarad otillräknelig. Då det även i de två sistnämnda fallen är fråga om ett intresse, som gäller allmän ordning eller allmän säkerhet, synes det nämligen vara riktigt, att länsstyrelsen själv har ansvaret för att dess beslut bli verkställda. Ur samma synpunkt bör länsstyrelsen även, därest plats å allmän alkoholistanstalt ej omedelbart kan beredas, sedan förordnandet om intagning å sådan utfärdats, äga befogenhet att, när skäl därtill äro, draga försorg om att såväl lösdrivaren som den efter häktning för brott otillräkneligförklarade omhändertages och vårdas på annat lämpligt sätt. I den nu avhandlade paragrafen har därför även upptagits bestämmelse om dylik vidgad befogenhet för länsstyrelsen. Maximitiden för den här avsedda tillfälliga vården har, såsom förut, satts till tre månader.

32—34 §§.

I den nuvarande lagen om behandling av alkoholister finnes icke någon bestämmelse om vem som, efter det länsstyrelsen förordnat om någons intagande å allmän alkoholistanstalt, har att föranstalta härom i de fall, där detta icke tillkommer länsstyrelsen själv. Att det i alla andra fall bör tillkomma sökanden att själv gå i författning om tvångsinterneringens verkställande, är ju emellertid tämligen självklart, så att därom har intet stadgande ansetts behöfligt.

De sakkunniga hålla nu före att, där länsstyrelsen förordnat, att någon skall intagas å allmän alkoholistanstalt, den som ansökt härom — om man bortser från farliga alkoholister, samt sådana som äro lösdrivare eller efter häktning

för brott blivit förklarade otillräkneliga — icke endast har rättighet *utan även skyldighet* att ombesörja tvångsinterneringen. I enlighet med denna uppfattning har i 32 § intagits den bestämmelsen att, där det icke tillkommer länsstyrelsen att själv föranstalta om tvångsinterneringen, skall det åligga den, som gjort ansökning om förordnande angående någons intagande å allmän astalt för vård av alkoholister, att inom viss tid, tre månader efter det beslutet om intagandet vunnit laga kraft, göra framställning härom.

Emellertid skulle ett rigoröst tillämpande av den principen, att intagning å alkoholistanstalt med nödvändighet måste ske i *varje* fall, där länsstyrelsen förordnat härom, i själva verket få till följd, att tvångsinternering skulle kunna komma att äga rum jämväl för det fall, att sådan icke mera vore behövlig. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att det emellanåt förekommer, att den åt dryckenskap hemfallne, som ej tagit rättelse av nykterhetsnämndens varning, vaknar till besinning, sedan han, delgiven länsstyrelsens resolution om hans intagande å allmän alkoholistanstalt, funnit, att det är allvar med hotet om frihetsberövning, och beslutar sig för att helt avstå från alkoholhaltiga drycker samt även genomför detta sitt beslut. Som exempel härpå kunna följande fall anföras från Stockholms nykterhetsnämnds verksamhet:

Fall 1). O., född 1898, ogift. Sommaren 1925 anmäldes han för nykterhetsnämnden, därvid följande meddelades: Alltsedan 17—18-årsåldern hade han haft dåligt umgänge, där spritdrycker använts. Under åren 1915—1925 blev han 25 gånger dömd för fylleri, varjämte han två gånger varit dömd till straffarbete för stöld (1917 och 1918) och en gång till fängelse för våld och rymning (1920) samt två gånger varit varnad för lösdriveri (1917 och 1921) och en gång blivit dömd till tvångsarbete (1922). Han dricker dagligen, vad han kommer över, såsom exportsprit och andra preparat samt pilsnerdricka. Även under arbetet har han druckit, när tillfälle givits, och ofta har han lämnat arbetet för att få sitt spritbegär tillfredsställt. På grund härav ha hans anställningar varit av kort varaktighet. Även då han haft arbete, har han legat sina föräldrar till last, i det han ej alls lämnat vad han borde för underhållet. Under maj—juni 1925 hemkom han sammanlagt 18 gånger berusad. I dylikt tillstånd är han bråkig och besvärlig i hemmet.

Efter föräldrarnas anmälan till nykterhetsnämnden kallades han gång på gång att inställa sig i nämnden utan att hörsamma kallelserna; i stället ställde han till otrevliga uppträdanden i hemmet var gång det kom kallelse. Då han sålunda uppträtt bråkigt i hemmet, har fadern vänt sig till polisen i distriktet med anhöllan att denna skulle omhändertaga sonen, men har sådan hänvändelse icke lett till något resultat. Då sonen emellertid i slutet av december 1925 blev omhändertagen av polisen för avtjänande av fylleriböter och nykterhetsnämnden blivit underrättad härom, *begagnades tillfället att få honom undersökt av läkare* för erhållande av läkarintyg att bifoga framställning om tvångsinternering, som nu ingavs. Den 19 januari 1926 erhöles resolution från överståthållarämbetet med förordnande om hans intagande å allmän alkoholistanstalt. *Så snart han fått kännedom härom, blev han nykter och ordentlig* samt började även betala för ett barn, för vilket han har underhållsskyldighet, något som han förut alldeles försummat. Vid sådant förhållande beslöt nämnden att icke för det närvarande göra ansökan om internering utan i stället fortsätta övervakningen. Denna fortfor under resolutionens giltighetstid (4 månader) och under hela denna tid var han alltjämt fullt avhållsam från rusdrycker och snäll i hemmet, där han lämnade vad han kunde, sedan han betalt till fattigvården för sitt barn samt avbetalt

böter för fylleriförseelser, till vilka han gjort sig skyldig före resolutionens utfärdande. Även efter övervakningens upphörande synes hans uppträdande ha varit tillfredsställande, enär det sedan icke kommit någon ny anmälan från föräldrarna.

Fall 2). P., född 1881, ogift, trädgårdsmästaredotter, torgförsäljerska. Anmäldes från Katarina sjukhus i augusti 1924 till nykterhetsnämnden, som därefter om henne inhämtade följande: Har sedan sin tidigaste ungdom sysslat med försäljning av trädgårdsprodukter, innehar trädgård tillsammans med en syster utanför Stockholm och har försäljningsstånd å ett av torgen i Stockholm. De sista åren har hon emellertid misskött sitt arbete på grund av spritmissbruk. Redan vid 17 års ålder började hon begagna spritdrycker och så småningom urartade det till missbruk. Det sista året hade hon i allmänhet förtärt ett å två kvarter sprit dagligen och icke många dagar varit fullt nykter. Senaste tiden hade hon flera gånger haft s. k. fylleslag, som väckt obehaglig uppståndelse bland de övriga försäljarna på torget. Slutligen blev hon »virrig och tokig», då hon av tillkallad läkare remitterades till Katarina sjukhus.

Med hänsyn till hennes långvariga och svårartade alkoholmissbruk ansåg nykterhetsnämnden vård å alkoholistanstalt av behovet påkallad och gjorde därför framställning om tvångsinternering. Samma dag, den sålunda begärda resolutionen blev utfärdad, utskrevs hon från sjukhuset. På syskonens begäran fick hon emellertid då på försök återvända till deras hem. *Hon höll sig sedan fullständigt nykter* och skötte sitt arbete utan anmärkning. Emellertid hade hon överklagat överståthållarämbetets förordnande om hennes intagande å alkoholistanstalt. Den 20 januari 1925 blev hon genom överståthållarämbetet delgiven Kungl. Maj:ts utslag, som icke gjort någon ändring i överståthållarämbetets beslut, därvid den, som delgav henne detta, skall ha sagt, att nu var det bäst hon aktade sig, ty dagen därpå skulle hon säkert bli förd till anstalt. Hon blev då alldeles förskräckt, lämnade den bostad, hon delar med systern, och kom ej hem på natten. Följande dag ringde hon emellertid till nykterhetsnämndens ordförande, som vid därvid överenskommet sammanträffande lovade henne, att hon icke skulle bli intagen å alkoholistanstalt, därest hon fortfor att vara nykter. Det löfte hon härom avgav, höll hon också. Övervakningen inskränktes emellertid icke till resolutionens giltighetstid, utan fortfor ända till september 1925, enär hon själv kände den som ett stöd. Hon höll sig under hela övervakningstiden nykter samt skötte sitt arbete ordentligt. Under det år, som nu förflutit sedan övervakningen upphörde, lär hon alltjämt ha skött sig utan anmärkning och fortsätter med samma verksamhet som förut.

Fall 3). J., f. 1878, kypare, gift sedan 1912. Blev hösten 1921 av hustrun anmäld till nykterhetsnämnden, som därefter om honom inhämtade följande: Vid 16 års ålder började han som »smörgåsnisse» å restaurang och lärde sig redan vid denna tid använda sprit. Han fortsatte sedan härmed såsom kypare och blev slutligen »fullständig slav under rusdrycksbegäret». Han drack brännvin, konjak, vin och öl; förtärde den mesta spriten på kvällarna och nätterna. Hälsoillståndet blev alltmer lidande av spritmissbruket; han blev nervös och orolig samt kunde ej sova om nätterna, blev slutligen slö och glömsk samt förlorade alldeles arbetsförmågan, vilken för varje år som gått blivit sämre. Hustrun, som hade tillfälligt arbete som kokerska å restauranger och matserveringar, måste därför bidraga till hemmets uppehälle. De ha ett barn, 14 år.

Med hänsyn till det långvariga alkoholmissbruket och den skada, organismen lidit härav, ansågs vård å alkoholistanstalt vara av behovet påkallad, varför framställning om tvångsinternering gjordes. Delgiven denna framställning, avgav han

skriftlig förklaring, att han, efter det anmälan till nämnden gjordes, vilat sig i hemmet och fullständigt avhållit sig från rusdrycker, varför han kände sig nog kry att åter kunna börja sitt arbete. I anledning härav återremitterades ärendet till nykterhetsnämnden, som emellertid i ett den 8 november 1921 avgivet yttrande vidhöll sitt yrkande på utfärdande av förordnande om J:s intagande å alkoholistanstalt, då det syntes ytterst ovisst, om det nyktra levnadssätt, han för det dåvarande iakttog, komme att räcka någon längre tid. Emellertid meddelades därvid också, att nykterhetsnämnden ej skulle bringa förordnandet i verkställighet, så länge han fortfor att vara nykter och ordentlig. Därpå utfärdade överståthållarämbetet den begärda resolutionen. Någon ansökan om J:s intagande å alkoholistanstalt blev emellertid aldrig ingiven, enär han förblev nykter, skötsam och ordentlig under hela övervakningstiden, som fortfor ett halvt år. Enligt vad nämnden har sig bekant, har han under de år, som sedan gått, fortfarande varit nykter och vid god hälsa.

Exempel sådana som de nu anförda — och de skulle kunna mångdubblas — visa ju oförtydligt lämpligheten av att ett förordnande om intagning å allmän alkoholistanstalt *icke ovillkorligen* måste gå i verkställighet. Som redan nämnts kunna de sakkunniga emellertid icke finna det vara riktigt att — såsom under nuvarande förhållanden ofta sker — en kommunal institution som nykterhetsnämnden skall kunna bestämma om inhiherande av ett länsstyrelsens förordnande om tvångsinternering. En sådan befogenhet bör icke tillkomma någon annan än länsstyrelsen själv. I 34 § har fördenskull intagits en bestämmelse av innehåll att, därest, efter det länsstyrelsen meddelat beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholist, omständigheter framkommit, som giva grundad anledning till antagande, att även utan sådan åtgärd det därmed åsyftade ändamålet skall kunna vinnas, må länsstyrelsen kunna meddela *anstånd* tills vidare med beslutets verkställande, därest nykterhetsnämnden gjort framställning härom, innan den tid är förfluten, inom vilken nämnden enligt 32 § skall gå i författning om tvångsinterneringens verkställande. Framhållas må, att en härmed analog bestämmelse (nämligen om villkorligt anstånd med verkställande av beslut om intagande i arbetshem eller å tvångsarbetsanstalt) finnes uti det nyligen avgivna betänkandet med förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga. Finner nykterhetsnämnden, efter det anstånd meddelats, nödigt, att intagande å anstalt sker, synes nämnden böra hos länsstyrelsen göra framställning om förordnande, att interneringsbeslutet skall verkställas. Ett uttryckligt stadgande därom har i paragrafen intagits.

Emellertid är det en nackdel, att giltighetstiden för förordnande om intagande å allmän alkoholistanstalt — såsom nu är förhållandet, där handräckning ej söks eller länsstyrelsen ej själv har att sörja för intagningen — endast räcker 3 månader efter det den vunnit laga kraft. I fall, där nykterhetsnämnden icke låtit verkställa förordnandet, lär det nämligen icke så alldeles sällan förekomma, att personen i fråga håller sig nykter nämnda tid, men så snart förordnandet om internering icke längre har giltighet, åter börjar att missbruka rusdrycker. Det vore för den skull önskvärt, att nykterhetsnämnden finge hava person, vilken beviljats anstånd med beslutad tvångsinternering, under övervakning vida längre tid med befogenhet att söka verkställighet å interneringsbeslutet, därest återfall i alkoholmissbruk skulle äga rum. Då en sådan befogenhet enligt de sakkunnigas förmenande lämpligen borde, där anstånd beviljats, kvarstå åtminstone ett års tid, på det att utsikten till ett mera varaktigt gynnsamt resultat i dylikt fall måtte ökas, har

i 34 § jämväl intagits den bestämmelsen, att länsstyrelsens beslut om någons intagande å allmän alkoholistanstalt, därest anstånd med beslutets verkställande meddelats, förfaller först *ett år* sedan det vunnit laga kraft.

Även för andra fall erfordras något längre giltighetstid för ett tvångsinterningsbeslut än den som nu gäller, där det tillkommer sökanden att ombesörja intagningen å alkoholistanstalt. Då de sakkunniga — som ovan nämnts — föreslagit, att den som gjort ansökning om förordnande angående någons intagande å allmän alkoholistanstalt, skall ha 3 månaders respittid för förordnandets verkställande, sedan det vunnit laga kraft, måste härav följa, att giltighetstiden för förordnandet utsträcker utöver nämnda tid, enär det efter ingivande av ansökan till alkoholistanstalten kan dröja någon tid, innan plats därstädes blir ledig. I 33 § har därför intagits den bestämmelsen, att länsstyrelsens beslut om intagande å allmän alkoholistanstalt — fränsett det i 34 § avhandlade undantaget — är förfallet *sex månader* sedan det vunnit laga kraft, därest plats å allmän alkoholistanstalt ej inom denna tid kunnat beredas.

Då de sakkunnigas förslag innehåller bestämmelse, huru länge nykterhetsnämnden äger att hava en person under övervakning, innan ansökning göres om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt, torde det vara erforderligt, att det även i lagen intages en bestämmelse, som ger nykterhetsnämnden rätt att hava under övervakning person, angående vilkens intagande å alkoholistanstalt ej omdelbart göres framställning, sedan länsstyrelsen utfärdat förordnande om hans intagning. Ett sådant stadgande har intagits i 32 § andra stycket. För det fall att anstånd med interneringen meddelats, finnes ett motsvarande stadgande infört i 34 § andra stycket.

35 §.

Denna paragraf, som delvis motsvarar första stycket av 26 § i den nuvarande lagen, innehåller bestämmelse om rättighet för åt dryckenskap hemfallen person att ingå frivilligt å allmän alkoholistanstalt mot förbindelse att därstädes kvarstanna viss tid, dock minst sex månader. Nämnda paragraf i den nuvarande lagen innehåller icke bestämmelse om förbindelse å någon minimitid för anstaltsvistelsen, men synes sådan böra stipuleras, då det icke bör vara tillåtet att ingå på huru kort tid som helst. Förbindelse å ett halft år har föreslagits som minimum, enär det, enligt vad erfarenheten givit vid handen, i allmänhet icke är att vänta något resultat av kortare anstaltsvistelse. (Skulle förhoppning härom i något fall vara för handen, äger ju anstaltsstyrelsen att besluta om utskrivning före utgången av den tid, personen i fråga förbundit sig att stanna.) I övrigt har här, liksom på andra ställen, där ordet »målsman» förekommer, den redaktionella ändringen vidtagits, att detta ersatts med »förmyndare och god man».

36 §.

I den nuvarande lagens 26 § finnes bestämmelse om vilka handlingar som utöver själva förbindelsen erfordras för frivilligt ingående å allmän alkoholistanstalt, varemot i lagen icke äro intagna några bestämmelser om vilka handlingar som skola bifogas ansökan till alkoholistanstalt rörande den, om vilkens tvångsinternering länsstyrelsen beslutat. Föreskrifter härom äro i stället intagna i anstalternas reglementen. Vad beträffar reglementet för statens vårdanstalt å Vengarn för manliga alkoholister, återfinnes sådan föreskrift i

dess 23 §. Då emellertid enahanda bestämmelser härutinnan gälla för alla allmänna alkoholistanstalter — nämligen att framställningen om någons intagande skall, där fråga är om tvångsinternering, vara åtföljd av förordnandet härom jämte de till grund för detsamma liggande handlingar i huvudskrift eller bestyrkt avskrift, samt vid frivilligt ingående av förutom själva förbindelsen prästbevis och läkarbetyg — synes det vara lämpligast att dessa bestämmelser inryckas i själva lagen, varigenom ock torde vinnas större säkerhet för att man icke (efter erhållet meddelande att plats finnes ledig) insänder någon till alkoholistanstalt med ofullständiga intagningshandlingar, vilket under nuvarande förhållanden understundom förekommer. Bestämmelserna i fråga äro intagna i här avhandlade paragraf av lagförslaget.

37 §.

Första stycket i denna paragraf motsvarar 13 § i den nuvarande lagen, men med det ändrade innehåll, att icke endast länsstyrelsen utan även polismyndigheten i orten skall äga att lämna den, på vilkens ansökan förordnande om tvångsinternering å alkoholistanstalt meddelats, handräckning för beslutets verkställande. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att det kan draga olämpligt lång tid, innan en till länsstyrelsen ingiven framställning om handräckning leder till resultat. Ett exempel härpå är anført uti den i det föregående omnämnda från Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning till Kungl. Maj:t ingivna skrivelserna med begäran om vissa ändringar uti nuvarande alkoholistlagstiftning. Däri anföres nämligen följande fall:

»Under år 1925 sökte nykterhetsnämnden länsstyrelsens beslut för intagande av en kvinnlig alkoholist å anstalt. Länsstyrelsen biföll nämndens framställning den 7 nov. 1925, och beslutet delgavs vederbörande den 18:de i samma månad. Nykterhetsnämnden dröjde med beslutets verkställande för att ge kvinnan möjlighet till bättring. Hon upphörde emellertid ej med spritmissbruket, utan förvärrades detta. Kvinnan var gift och hade i sin vård ett två månader gammalt barn. Hennes man ansåg ställningen förtvivlad, enär hustrun tog alla pengar, som hon fick till mat, och köpte pilsnerdricka för och berusade sig, var till kom, att hon i hög grad misskötte hemmet. Det hände även en gång, att hon tog en spiselring och med denna slog mannen mitt i ansiktet. Mannen begärde, att hustrun skulle interneras, men hustrun vägrade bestämt att inställa sig å anstalt, varför nykterhetsnämnden ansåg sig nödsakad att hos länsstyrelsen söka handräckning för beslutets verkställande. *Ansökan härom ingavs den 7 januari 1926 och först den 28:de i samma månad kom länsstyrelsens beslut om handräckning till vederbörande landsfiskal.* Ärendet hade helt säkert dragit ännu längre ut på tiden, om ej särskild påminnelse gjorts hos länsstyrelsen från nykterhetsnämndens sida. Under januari månad — alltså under den tid, nykterhetsnämndens framställning om handräckning låg hos länsstyrelsen — fortsatte kvinnan sitt alkoholmissbruk och hotade en gång taga sitt eget liv. Vid omhändertagandet, som skedde den 29 januari klockan 7 på morgonen, var hon så berusad, att medföljande vårdare (poliskonstapel) måste hålla henne under armarna, för att hon vid Centralstationen ej skulle falla omkull.»

Då handräckningen ju endast avser effektuerandet av ett länsstyrelsens beslut, som enligt vad här föreslagits inom viss tid ovillkorligen skall gå i verkställighet, därest ej länsstyrelsen beviljar anstånd, kan det ju på intet

sätt vara erforderligt, att framställningen om handräckning för beslutets verkställande i varje fall skall prövas av länsstyrelsen. Tvärtom synes det naturliga vara, att länsstyrelsens närmast underlydande organ ute i orterna, där så erfordras, må kunna utan dröjsmål på vederbörandens anmodan bringa länsstyrelsens beslut i verkställighet.

I andra stycket av denna paragraf har intagits bestämmelse om giltighetstid för förordnandet om intagning å allmän alkoholistanstalt, för det fall att handräckning för intagandet måst begäras. Tiderna äro bestämda med hänsyn till dels vad nu gäller och dels vad i 34 § sista stycket stadgats.

38 §.

Denna paragraf är likalydande med 16 § i den nuvarande lagen med det tillägg dock, att den å allmän alkoholistanstalt intagne är skyldig att jämväl i övrigt vara underkastad föreskrifterna i det för anstalten gällande reglementet.

I de nu gällande reglementena för de allmänna alkoholistanstalterna finnas vissa bestämmelser angående övervakandet av de därstädes intagnes brevväxling och utbyte av övriga skriftliga meddelanden. De sakkunniga hava ansett, att ett allmänt stadgande härom bör införas i förevarande lag. I andra stycket av nu avhandlade paragraf har ett sådant stadgande intagits, formulerat i huvudsaklig överensstämmelse med ett dylikt stadgande i 3 § av lagen den 24 mars 1916 angående verkställighet av straffarbete och fängelsestraff.

39 §.

Beträffande innehållet i denna paragraf, som motsvarar 28 § i den nuvarande lagen, hänvisas till vad som yttrats i motiveringen till förslagets 20 §.

40 §.

Denna paragraf är, med en mindre redaktionell ändring, likalydande med 17 § i den nuvarande lagen.

De i paragrafen omförmälda bestämmelserna, som Kungl. Maj:t har att utfärda, äro för närvarande intagna uti Kungl. Maj:ts nädiga instruktion för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården, given den 17 december 1915. I 4 § av denna instruktion är föreskrivet i vilka fall socialstyrelsen äger förordna om överflyttning från erkänd anstalt till statens, från statsanstalt till erkänd anstalt och från en allmän alkoholistanstalt till en annan dylik av samma slag. Enligt dessa föreskrifter har socialstyrelsen befogenhet att förordna om här avhandlade överflyttningar endast beträffande den, som blivit intagen på grund av myndighets förordnande, men icke beträffande den, som frivilligt ingått å allmän alkoholistanstalt. Om sådan är tvärtom i själva lagen stadgat att, därest han på grund av sitt uppförande ej lämpligen kan behållas å anstalten, må han när som helst utskrivas (sista punkten i andra stycket av 26 §). Denna bestämmelse har emellertid visat sig vara mindre välbetänkt. Den innebär ju i själva verket, att den avgivna skriftliga förbindelsen att kvarstanna viss tid å anstalten är fullständigt illusorisk, ty skulle den frivilligt ingångne ångra sin förbindelse och tröttna på att vistas å anstalten, kan han, genom att uppträda på sådant sätt, att hans kvarvaro å anstalten skulle bli till skada för dennas verksamhet, så gott som tilltvinga sig utskrivning på grund av ovannämnda bestämmelse. Det har å statens

alkoholistanstalt å Venngarn till och med inträffat, att en därstädes frivilligt ingången alkoholmissbrukare, vilken på allt sätt sökte uppvigla de övriga intagna mot anstaltsledningen, var nog oförsynt att, då utskrivningsbeslutet likväl lät vänta på sig, inför anstaltens chef framställa den förebråelsen mot styrelsen, att densamma satte sig över gällande lag, då han ej redan fått lämna anstalten. Det synes ju orimligt, att en sådan person skall utskrivas i stället för att överflyttas till en alkoholistanstalt av strängare typ. Den nuvarande ordningen är så mycket olämpligare, som det icke sällan synes förekomma, att den för nykterhetsnämnden anmälde, när han får veta att framställning om hans tvångsinternering är under övervägande, begär att i stället få ingå frivilligt, och att nykterhetsnämnderna även acceptera detta, då därmed vinnas att intagningen å anstalt kan ske utan någon som helst tidsutdräkt. Följden härav har emellertid blivit, att även bland de å alkoholistanstalt frivilligt ingående alltemellanåt funnits sådana, som visat sig vara till skada för anstaltens verksamhet. Till en början försökte Stockholms nykterhetsnämnd att i dylikt fall få den redan frivilligt ingångne tvångsinternerad, men blev sådan framställning avslagen av överståthållarämbetet.

Genom den sålunda vunna erfarenheten torde vara ådagalagt, att det är högeligen av behovet påkallat, att nu gällande stadgande därom, att den, som ingått frivilligt å allmän alkoholistanstalt, må när som helst utskrivas, om han på grund av sitt uppförande ej lämpligen kan kvarhållas, blir borttaget, och att i stället införes bestämmelse därom, att även den, som ingått frivilligt å alkoholistanstalt, må vid behov kunna överflyttas från erkänd anstalt till statsanstalt och från en statsanstalt till en annan (bottenanstalt). I det föreliggande förslaget har fördenskull ej införts någon bestämmelse, svarande mot sista punkten i 26 § av den nuvarande lagen, utan föreslå de sakkunniga i stället, att § 4 i instruktionen för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården ändras därhän, att ordet *internerad* överallt utbytes mot ordet *intagen*.

Härförutom har i instruktionens 4 § intagits nödiga bestämmelser om rätt till förflyttning till eller från arbetshem, som godkänts såsom alkoholistvårdsanstalt (se sid. 25—27).

41 §.

1 mom. Första stycket i detta moment motsvarar första stycket i 18 § av den nuvarande lagen, och har uti dess bestämmelser endast vidtagits den ändringen, att maximitiden för tvångsinternerad, som förut varit intagen å allmän alkoholistanstalt, alltid skall vara 2 år oberoende av den första anstaltsvistelsens längd. Det förhållandet, att denna varit mindre än 6 månader, synes nämligen icke böra utgöra anledning till att icke maximitiden förlänges vid förnyad internering.

Här må även nämnas, att i förslaget icke bibehållits den i första stycket av 21 § i den nuvarande lagen intagna bestämmelsen om att maximitiden vid intagning för brott mot utskrivningsvillkoren skall vara hälften så kort som den föregående interneringens maximitid. Denna bestämmelse har nämligen till följd, att för den, som inom 6 månader efter utskrivningen från tvångsinternering å allmän alkoholistanstalt blir anmäld för återfall i dryckenskap, blir den nya interneringens maximitid endast 6 månader, om den förra interneringen var den första (eljest i allmänhet 1 år), men i regel icke mindre än 2 år, därest återfallet i dryckenskap äger rum först sedan mer än 6 månader förlupit efter utskrivningen. För dem det gäller framstår denna skiljaktighet alltid som en orättvisa. Den, som efter första interneringen hållit sig nykter

längre tid, innan han återfaller i dryckenskap, har helt naturligt svårt att förstå, varför maximitiden för hans förnyade internering skall vara 4 gånger så lång, som för den, vilken omedelbart återfallit. Då sistnämnda förhållande snarast tyder på en högre grad av oförbätterlighet, måste även den objektive iakttagaren göra sig samma fråga. Därtill kommer, att det, när fråga är om de gång på gång recidiverande alkoholisterna, blir en ständig växling av olika längd på interneringstiderna nämligen, först ett år, så sex månader, därpå två år och sedan omväxlande ett och två år. En sådan sakernas ordning är ju skäligen meningslös.

Enligt nu gällande lag blir maximitiden för internering å alkoholistanstalt aldrig mer än två år, huru ofta interneringen än måste upprepas. Något undantag härifrån finnes icke stadgat ens för det fall, att en person dokumenterat sig såsom oförbätterlig alkoholist genom att gång på gång omedelbart efter anstaltsbehandlingen återfalla i alkoholmissbruk. Under det årtionde, lagen om behandling av alkoholister nu varit i kraft, har man erhållit nogsam erfarenhet om dylika recidivister. Ett par exempel på detta slag av alkoholister må till belysande av den föreliggande frågan här anföras:

Fall 1). Ö., f. 1879, ogift, grovarbetare. Anmälles från Katarina sjukhus hösten 1917 till nykterhetsnämnden med följande förhistoria: Började använda rusdrycker vid 14 års ålder med svårare missbruk från den tid han var stamanställd (åldern 17—21 år). Bötffärd för fylleri 27 gånger under tiden 1901—1914. Straffad för stöld 6 gånger under åren 1902—1910. Varnad för lösdriveri 1900, 1905, 1906 och 1913. Dömd till tvångsarbete 1901, 1907, 1909, 1914, 1916 och 1917.

Då det ansågs utsiktslöst att vinna något med övervakning, gjordes framställning om tvångsinternering, och intogs han i oktober 1917 å Venngarns alkoholistanstalt. *Utskrevs* villkorligt i maj 1918 *till arbete* vid en fabrik i Stockholm. Skadade sig emellertid under påföljande månad i handen, så att han måste lämna arbetet och ingå å S:t Eriks sjukhus. Vid utskrivningen därför erhöill han genom Skyddsvärnets försorg arbete i Södertälje. Detta lämnade han emellertid snart och arbetade därefter kortare tider å olika platser i mellersta Sverige, tills han i början av oktober 1918 återkom till Stockholm. Här hade han endast tillfälliga arbeten och uppehöll sig bl. a. som gatuförsäljare av korta varor, men hamnade snart åter på Katarina sjukhus. Han blev nu ånyo anmäld till tvångsinternering och intogs å Flodakoloniens dåvarande alkoholisthem Vemdalen i mars 1919. Utskriven därför den 24 mars 1920 *till arbete*, som han emellertid ej tog, är han redan den 15 maj 1920 inne å statens då till Salbohed förlagda alkoholistanstalt, tvångsinternerad för brott mot utskrivningsvillkoren på framställning av Stockholms nykterhetsnämnd, dit han åter blivit anmäld från Katarina sjukhus. Vid utskrivningen från Salbohed den 6 juni 1921 skaffades honom *arbete* vid en egendom på landet. Han begav sig emellertid ej dit, utan stannade i Stockholm för att som vanligt suppa, med resultat att han redan den 15 juni samma år åter blev intagen å Katarina sjukhus. Han blev denna gång icke anmäld till tvångsinternering å alkoholistanstalt, enär han lovade att efter utskrivningen från sjukhuset begiva sig utåt landet för att där söka sitt uppehälle. I början av augusti s. å. finna vi honom emellertid åter å Katarina sjukhus. Då han denna gång utskrevs därför, ingick han å Stockholms stads arbetsinrättning efter att ha fått besked, att framställning eljes skulle göras om hans intagande å Svartsjö alkoholistanstalt. Från arbetsinrättningen gick han emellertid efter 11 dagar, och 5 dagar senare var han ånyo å Katarina sjukhus. Vid utskrivningen därför blev han anmäld till polisen för lösdriveri, vilket resulterade i en varning, varefter han blev släppt. Var han uppehöll sig de närmast följande må-

naderna är ej känt, men den 19 november 1921 ingick han åter å arbetsinrättningen. Å denna stannade han emellertid ej mer än 12 dagar. Därefter begav han sig till Eskilstuna, å vars arbetsinrättning han vistades en tid på vintern. Snart var han emellertid åter i Stockholm, där han den 25 februari 1922 blev dömd för fylleri. Samma dag intogs han å rannsaktionshäktet för avtjänande av förut ådömda fylleriböter; frigavs den 4 mars s. å. Inom kort blev han från Katarina sjukhus åter anmäld till nykterhetsnämnden, som nu gjorde framställning om hans tvångsinternering, och intogs han den 27 april 1922 å Venngarns alkoholistanstalt, där han fick stanna 2 år. Vid utskrivningen, i april 1924, hade han erhållit anvisning på lantarbete å Skarpnäcks gård, men hann ej längre än till Enskede, där han påträffade kamrater, som bjödo på sprit. Den 24 maj 1924 blev han varnad för lösdriveri. Därefter anhöll han hos Skyddsvärnet att åter få hjälp till något arbete på landet *samt att bli följd till arbetsplatsen*. Innan något arbete kunnat skaffas honom, blev han emellertid i samma månad intagen å Katarina sjukhus. Nykterhetsnämnden anmälde honom nu till tvångsinternering för brott mot utskrivningsvillkoren och sedan resolution utfärdats, gjordes framställning till socialstyrelsen om hans intagande å Svartsjö alkoholistanstalt, varest han därpå blev intagen den 29 juli 1924. Då han intagits för brott mot utskrivningsvillkoren, kunde interneringstiden denna gång ej bli mer än 1 år. Efter utskrivningen återvände han till Stockholm, där han samma dag söp sig full och blev upptagen å Sabbatsbergs upptagningsanstalt. Därifrån överförd till Katarina sjukhus, hade vid utskrivningen därifrån arbete skaffats honom å ett tegelbruk vid Taxinge—Näsby. Han stannade emellertid i Södertelje, där han söp upp de pengar han innehade (flitpengar från anstalten); därpå gick han hem till Stockholm, där han den 17 oktober 1925 intogs å S:t Eriks sjukhus. Utskriven därifrån den 4 november s. å. söp han sig genast full och var snart åter på Katarina sjukhus. Nykterhetsnämnden vände sig nu till lösdrivarexpeditionen, som ombesörjde, att han hemsändes till Eskilstuna, där han synes ha hemortsrätt.

Fall 2). A., född 1862, ogift, grovarbetare. Druckit allt vad han kommit över, icke endast vanliga spritdrycker, utan även träsprit, hårvatten och olika tekniska preparat. Sedan lagen om behandling av alkoholister hösten 1916 trätt i kraft, anmälde han till nykterhetsnämnden från Katarina sjukhus, där han *på grund av alkoholism* vårdats: under år 1910 sammanlagt 157 dagar, under 1911 sammanlagt 237 dagar, under år 1912 sammanlagt 299 dagar, under år 1913 sammanlagt 303 dagar, under 1914 sammanlagt 271 dagar, under 1915 sammanlagt 353 dagar och dittills under 1916 sammanlagt 185 dagar. Tidigare hade han varit intagen å dåvarande Allmänna försörjningsinrättningen 29 gånger, senast 15 nov. 1913—18 mars 1914, varjämte han dittills varit intagen å arbetsinrättningen 15 gånger. I början av december 1916 utfärdades förordnande om hans tvångsinternering å alkoholistanstalt, varpå han intogs å Venngarn. Därifrån utskrevs han den 7 juni 1917 *till arbete*. Vid midsommar började han åter suppa, med resultat att han den 3 juli s. å. ånyo blev intagen å Katarina sjukhus. För brott mot utskrivningsvillkoren blev han samma månad, på vederbörande myndighets förordnande, återintagen å Venngarns alkoholistanstalt. Efter utgången av de *sex månader*, som då blev *maximitiden* för internering, utskrevs han den 1 februari 1918. Då han någon tid därefter erhöll plats som dräng vid en av stadens sinnessjukhus-filialer, infann han sig berusad, och fortsatte att dricka, så att han den 4 maj 1918 måste intagas å Katarina sjukhus. Därifrån utskrivna den 7 maj, blev han den 9 i samma månad intagen å Sabbatsbergs upptagningsanstalt och därifrån återförd till Katarina sjukhus. Efter förnyad framställning från nykterhetsnämnden om hans tvångsinternering, utfärdades resolution härom den 27 juni 1918. Därpå ånyo intagen å alkoholistanstalt, fick han där kvarstanna så gott som hela den nu

gällande *maximitiden* 2 år. Vid utskrivningen, som skedde den 5 maj 1920, hade *arbete* skaffats honom i Stockholm. Detta lämnade han emellertid snart och hamnade inom kort å Katarina sjukhus, därifrån han den 10 juni s. å. på anmälan hämtades till kriminalstationen och blev varnad för lösdriveri. Fick därpå *arbete* genom Skyddsvärnets försorg, men började ånyo supa, med resultat, att han den 26 juni s. å. åter var på Katarina sjukhus, utskrevs den 13 juli 1920, men blev återintagen den 18 augusti s. å. Han blev nu anmäld för brott mot utskrivningsvillkoren och utfärdades den 11 september 1920 resolution om hans återintagning å alkoholistanstalt. *Maximitiden* var alltså denna gång endast ett år. Någon tid efter utskrivningen blev han intagen å S:t Eriks sjukhus, där han vistades till den 27 maj 1922 med avbrott av något över två månader, som han vistades å arbetsinrättningen. Vid utskrivningen från S:t Eriks sjukhus började han — som vanligt om somrarna — idka handel med korta varor, men på grund av sitt ohejdade alkoholmissbruk hamnade han å Katarina sjukhus redan den 6 juni. Efter utskrivningen torde han under återstoden av sommaren ha idkat gårdfarihandel å landsbygden. Återkommen till Stockholm lade han sig den 25 augusti 1922 åter in å S:t Eriks sjukhus, där han nu kvarstannade hela vintern ända till den 7 maj 1923. Efter att då ha lämnat sjukhuset återupptog han sin gårdfarihandel, men hade den 26 maj till den 6 juni s. å. på nytt en sejour å Katarina sjukhus. Därefter begav han sig utåt landsbygden, men kom i slutet av augusti s. å. tillbaka till Stockholm och intogs den 28 augusti för delirium tremens å Katarina sjukhus. Han anmäldes nu åter av nykterhetsnämnden till tvångsinternering å alkoholistanstalt, men då resolutionen kom, hade han redan ingått å arbetsinrättningen, varför plats då ej begärdes å alkoholistanstalt. Sedan han emellertid gång på gång lämnat arbetsinrättningen och däremellan varit intagen å Katarina sjukhus för alkoholsjukdom, verkställdes förordnandet om tvångsinternering genom intagning å Svartsjö tvångsarbetsanstalt. *Maximitiden* för denna internering var 2 år. Han utskrevs den 3 december 1925, då han vid besök å nykterhetsnämndens expedition sade sig ha för avsikt att ge sig ut på landet för att sälja korta varor. Detta synes emellertid ej ha blivit av, ty två dagar senare anhölls han i Stockholm för fylleri. Han blev då anmäld för brott mot utskrivningsvillkoren. Då resolutionen den 24 december 1925 utfärdades, hade han emellertid redan ingått å arbetsinrättningen och förklarade sig ha för avsikt att nu ej lämna denna och stannade han även där så länge resolutionen ännu var giltig. Den 5 juni 1926 flyttade han till ett ungarshotell, men redan den 7 juni var han så sjuk och förstörd av rusdrycker, att han, som i berusat tillstånd somnat å allmän plats, av läkare remitterades till Katarina sjukhus. Vid utskrivningen därifrån den 21 juni sade han sig skola återvända till arbetsinrättningen, men detta gjorde han ej, utan stannade i staden med resultat att han den 26 juni åter hamnade på Katarina sjukhus. Vid inkomsten dit uppgav han, att han först velat försöka få arbete, innan han gick in på arbetsinrättningen, men så träffade han bekanta, som »narrade» honom förtära spritdrycker, och så fortsatte han därmed, tills han åter blev så förstörd, att han måste gå till läkare och få remiss till sjukhuset. Då någon förbättring av alkoholistvård ej var att förvänta, fick han på begäran åter ingå på arbetsinrättningen. Emellertid stannade han ej där, ty inom ett par veckor återkom han till Katarina sjukhus, svårt alkoholförgiftad. Nykterhetsnämnden ingick då till överståthållarämbetet med begäran, att han ånyo måtte *tvångsinternas* å alkoholistanstalt.

Att gamla alkoholister, beträffande vilka man på grund av en långvarig erfarenhet med absolut visshet kan förutsäga, att de omedelbart efter det de lämnat anstalten ånyo förfalla till alkoholmissbruk, med nödvändighet skola,

för varje gång de blivit omhändertagna, frigivas inom en viss förutbestämd tid måste ju betecknas som ändamålslost. De sakkunniga kunna icke finna annat än att den enda rationella behandlingen av dylika absolut oförbätterliga alkoholister vore att *under obestämd tid* kvarhålla dem å anstalt. En alkoholists oförbätterlighet får dock icke anses konstaterad endast därmed, att han ett visst antal gånger varit tvångsinternerad, utan är det ett minst lika viktigt kriterium på oförbätterligheten, att han återfaller i alkoholmissbruk mycket snart efter utskrivningen från alkoholistanstalt. I enlighet med här anförda synpunkter har i *andra stycket* av nu avhandlade paragraf intagits en bestämmelse av innehåll, att där någon förut på grund av myndighets beslut varit minst tre gånger intagen å allmän alkoholistanstalt, men han återfallit i dryckenskap inom tre månader efter det han sista gången därifrån utskrivits, må han vid nytt beslut om tvångsinternering å alkoholistanstalt där kvarhållas, intill dess grundad anledning föreligger till antagande, att han skall föra ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

Det synes de sakkunniga, som om man icke skulle behöva hava några betänkligheter mot ett sådant lagbud, då en alldeles liknande bestämmelse finnes i fattigvårdslagens 73 §, enligt vilken den, som på grund av bettleri samt behov av fattigvård blivit överlämnad till fattigvårdsstyrelsen och för vård intagen å fattigvårdsanstalt, icke är berättigad att lämna anstalten, med mindre grundad anledning finnes att antaga, att han utanför anstalten skall ärligen försörja sig. I själva verket förhåller det sig ju så, att dessa oförbätterliga alkoholister, som på grund av sitt alkoholmissbruk aldrig stanna någon längre tid i arbete, till stor del genom bettleri skaffa sig de för spritdryckernas erhållande nödiga medlen, fast bettleriet ofta är svårt att få bevisat, varemot alkoholmissbruket, på grund av yttringarna av detsamma, snart blir uppenbart. Det är alltså till stor del *samma personer*, som åsyftas i 73 § av fattigvårdslagen och i 41 § 2 mom. *andra stycket* av förevarande lagförslag. I detta sammanhang må för övrigt erinras om att, enligt vad som i 21 § 2 mom. föreslagits, skulle dessa oförbätterliga alkoholister eventuellt kunna tvångsinterneras å arbetshem, som ju även har att mottaga personer, som avses i fattigvårdslagens 73 §, i den mån de ej äro lämpliga att behålla å ålderdomshemmen.

Tredje stycket uti nu avhandlade moment motsvarar första punkten uti tredje stycket av 18 § i den nuvarande lagen.

2 mom. I detta moment har intagits bestämmelse om den maximitid, under vilken den, som ingått frivilligt å allmän alkoholistanstalt, kan där kvarhållas. Enligt nu gällande lag är denna fastställd till ett år. Erfarenheten har emellertid givit vid handen, att det medfört olägenheter att en förbindelse att frivilligt kvarstanna å allmän alkoholistanstalt icke får gälla längre tid. Från Venngarn har sålunda meddelats, att det några gånger förekommit, att den frivilligt ingångne vid utgången av det år, han förbundit sig att stanna, begärt att få åtnjuta anstaltsbehandling än längre, enär årstiden varit sådan, att det varit dåliga arbetsmöjligheter, och han fruktat för återfall i alkoholmissbruk, därest han under sådana förhållanden skulle tvingas ut i samhället. I dylika fall har saken måst ordnas genom avlämnandet av en ny förbindelse, varvid emellertid även måst fordras ett nytt läkarbetyg, som det dock kunnat vara någon svårighet att under sådana förhållanden erhålla. Då det icke synes vara skäl att hindra en person, som varit hemfallen åt dryckenskap, att stanna mer än ett år å alkoholistanstalt, om även han själv finner detta vara behöfligt för uppnående av ett varaktigt resultat av an-

staltsbehandlingen, föreslås här, att maximitiden för den frivilligt ingångnes vistelse å allmän alkoholistanstalt ökas till *två år*.

3 mom. I de sakkunnigas uppdrag ingår särskilt att beakta det inbördes förhållandet mellan bestraffnings- och skyddsåtgärder till motverkande av öryckenskap. Redan innan lagen om behandling av alkoholister blivit utvidgad att gälla jämväl dem, som under de senaste två åren upprepade gånger blivit dömda till ansvar för fylleri, förekom det allt emellanåt, att personer, som blivit tvångsinternerade å alkoholistanstalt, hade böter för fylleriförseelse att avtjäna. Till en början rådde i dylika fall vid statens alkoholistanstalt alltid den praxis, att vederbörande, då han ej av sina flitpengar eller med andra tillgångar kunde gälda böterna, erhöll permission från alkoholistanstalten för att å närmaste fängvårdsanstalt avtjäna böterna, så att han sedermera vid utskrivning från alkoholistanstalten kunde komma direkt till den plats, där han skulle vistas och stå under nykterhetsnämndens övervakning. Sedan emellertid nämnda utvidgning av lagen ägt rum och det därför blev allt vanligare, att å statens vårdanstalt för alkoholister å Venngarn inkommo personer, som icke gäldat för fylleri å dömda böter, infördes i stället den ordningen, att dessa böter icke fingo avtjänas förr än utskrivning från alkoholistanstalten ägt rum. Det blev en icke ringa mängd, som på den grund fingo vandra direkt från alkoholistanstalten till fängelset för att undergå bötesförvandlingsstraffet. Detta var sålunda fallet med icke mindre än 28 av de under år 1924 å Venngarnsanstalten intagna. Denna ordning visade sig emellertid snart medföra stora olägenheter, ty då frigivningen ägde rum från fängelse, kunde alkoholistanstaltens ledning icke kontrollera, att den sålunda frigivne kom till sin arbetsplats, eller vidtaga någon åtgärd för garanterande härav. Det förhållandet, att böterna skulle avtjänas först efter utskrivningen från alkoholistanstalten, hade understundom också till följd, att den anskaffade anställningen äventyrades, i det att uppskov med dess tillträdande icke beviljades. I ett dylikt fall fann Stockholms nykterhetsnämnd sig nödsakad träda hjälpende emellan med böternas erläggande — mot förbindelse av vederbörande att göra månatliga avbetalningar — på det att mannen vid återvändande till Stockholm icke skulle stå utan anställning, och det därmed riskerades att resultatet av anstaltsvistelsen komme att äventyras. Icke minst ifråga om dem, som icke vore boende i Stockholm utan på längre avstånd från alkoholistanstalten, var ordningen med avtjänande av straff *efter* utskrivningen från Venngarn högst olämplig, då respengar till hemorten måste lämnas dem vid avfärden till fängelset, och det sedan ej fanns någon garanti, att vederbörande vid frigivningen från fängelset använde pengarna för det avsedda ändamålet, medan däremot anstaltsledningen brukar ombesörja inköp av biljetten, när den utskrivne kan direkt från anstalten återvända till sin hemort. På grund av alla de olägenheter, den ordningen, att böterna icke fingo avtjänas, förr än vistelsen å alkoholistanstalten vore slut, sålunda medfört, har man numera å Venngarnsanstalten återgått till den ursprungliga praxis, nämligen att låta den, som har oguldna fylleriböter, vilka han ej kan erlägga, före utskrivningen, resp. försökspermissionens början, fara in till närmaste fängvårdsanstalt för att avtjäna böterna, så att han sedan kan från alkoholistanstalten återvända direkt till samhället och därvid bli underkastad de kontrollåtgärder, anstaltsledningen kan finna lämpliga och nödiga.

Vid 1925 års riksdag väcktes av herr *Alfred Petrén* en motion (F. K. n:o 204), däri hemställdes, att riksdagen för sin del måtte antaga en lagbestämelse av innehåll, att, därest en person jämlikt 1 § i lagen om behandling av

alkoholister blivit intagen å allmän anstalt för vård av alkoholister, böter för fylleri, som dittills icke vare sig erlagts eller avtjänats, skulle vara förfallna. Denna motion blev emellertid avslagen efter att hava avstyrkts av första lagutskottet (utl. n:o 33), som yttrade:

Beträffande förevarande motion vill utskottet till en början ifrågasätta, huruvida det i motionen framställda yrkandet har sådant samband med den framlagda propositionen, att det i förevarande sammanhang må komma under bedömande. Men även bortsett härifrån kan utskottet icke undgå att ställa sig betänksamt emot, att riksdagen nu skulle taga ståndpunkt till de invecklade spörsmål, som i motionen berörts. Oavsett de rent processuella svårigheterna, har den i alkoholistlagen föreskrivna behandlingen en helt annan karaktär än straffet och synes därför icke i och för sig vara ägnad att ur allmän preventiv synpunkt ersätta det straff, som vederbörligast må hava förskyllt för en fylleriförseelse. Riktar man åter sin uppmärksamhet uteslutande på straffets inverkan på den särskilda individen, kan visserligen medgivas, att stundom utkrävandet av straffet efter behandlingens slut skulle kunna komma att i viss mån äventyra behandlingsresultatet, men det kan ifrågasättas, huruvida icke för sådana fall en tillämpning av nådeinstitutet vore lämpligare än en allmän föreskrift, att straffet skall bortfalla. Härtill kommer, att i de talrika fall, då en fylleriförseelse är förknippad med andra överträdelse, i förevarande avseende synnerligen svårösta frågor skulle uppkomma. Att helt allmänt låta straffets bortfallande avse endast själva fylleristrafvet, skulle från de utgångspunkter, som ligga till grund för motionen, knappast vara tillfredsställande. Å andra sidan lär man ej kunna ifrågasätta, att straffets bortfallande utan begränsning skulle avse även straffet för andra brott och förseelser, som förövats i samband med fylleriförseelsen. Huru dessa svårigheter skulle lösas har icke i motionen antytts.

På grund av vad sålunda anförts, kan utskottet icke förorda bifall till ifrågasvarande motion.

Utöver de betänkligheter, som sålunda från lagutskottets sida anförts, torde böra påpekas den svårighet, som ligger däruti, att de myndigheter, vilka hava att ombesörja verkställigheten av straff, icke alltid kunna hava kännedom om, huruvida de tusentals personer, som ådömts böter för fylleri, sedermera varit internerade å alkoholistanstalt eller ej. Följden kan lätt bliva, att böter uttagas eller att i stället för böter ålagt frihetsstraff verkställas, ehuru det till följd av anstaltsvistelsen bort anses förfallet. De olägenheter, om därav kunna uppkomma, såväl för den sakfällde, som för de exekutiva myndigheterna, äro av den allvarsamma art, att starka betänkligheter måste resas mot motionärens förslag, så önskligt dess genomförande ur sociala synpunkter än vore.

En annan betänklighet möter däruti, att det för de å anstalten intagna alltid måste komma att framstå såsom en orättvisa, att den, som av någon tillfällighet icke hunnit få sitt straff verkställt, innan han intages å alkoholistanstalten, till följd av vistelsen därstädes får straffet efterskänkt, under det att den, som före anstaltsvistelsen guldit böterna eller utstått däremot svarande frihetsförlust, nödgas underkasta sig såväl straffpåföljden som interneringen å alkoholistanstalten.

Den enklaste och ur social synpunkt även tillfredsställande utvägen synes vara den, att man — i likhet med vad som sker, då urbota bestraffning för andra brott ådömts och skall under interneringstiden verkställas, och i likhet med vad som numera ifråga om straff för fylleriförseelser praktiseras å Venngarn — ser till, att förvandlingsstraffet för ådömda fylleriböter blir

redan under tiden för vistelsen å alkoholistanstalten verkställt. Bestämmelser om skyldighet för anstaltens föreståndare att göra sig underrättad om, huruvida en å anstalten nyintagen person häftar för oguldna fylleriböter, och att härom meddela besked till vederbörande exekutiva myndighet, torde böra intagas i anstaltsreglementet.

Givetvis uppstår i samband härmed frågan, huruvida den tid, den sakkunniga för böternas avtjänande är frånvarande från anstalten, skall inräknas i interneringstiden eller icke. Härutinnan hava delade meningar gjort sig gällande. Enligt vad de sakkunniga hava sig bekant, har man inom styrelsen för vårdanstalten å Venngarn, i saknad av bestämd föreskrift härutinnan, i regeln inräknat strafftiden uti interneringstiden, i det man följt den inom straffrätten gällande principen att i tvivelaktiga fall tillämpa den för vederbörande lindrigare beräkningsmetoden. Styrelsen för vårdanstalten å Svartsjö däremot har, åtminstone i ett fall, som är de sakkunniga bekant, vid beräkning av interneringstidens längd icke medräknat den tid, en där intagen person varit uttagen för avtjänande av 3 månaders fängelse för misshandel å hustrun. Meningarna lära dock därvid inom styrelsen hava varit delade.

Enligt de sakkunnigas mening bör den tid, den å vårdanstalten intagne är borta därifrån för avtjänande av straff, *icke* medtagas vid beräkning av den tid, under vilken han längst må kvarhållas å vårdanstalten. Interneringen därstädes är nämligen icke att betrakta såsom något straff, vilket skulle kunna genom en annan straffform kompenseras. Vistelsen å vårdanstalten är tvärtom en åtgärd i den internerades eget — ehuru ej alltid av honom själv insedd — intresse för hans återförande till ett människovärdigt liv; och detta viktiga ändamål skulle till skada för honom själv, liksom även för hans omgivning och för samhället, alltför mycket äventyras, om den för ett gynnsamt resultat erforderliga tiden skulle förkortas genom ersättande med en fängelsebehandling, som icke är eller kan vara på samma sätt inriktad på hans räddande undan dryckenskapslasten.

I enlighet med denna uppfattning har i förevarande 3 mom. införts ett uttryckligt stadgande i ämnet i nu angiven riktning.

4 mom. Detta moment motsvarar 22 § i den nuvarande lagen och innehåller endast den ändring, att i andra stycket, som handlar om meddelande av handräckning, ordet »polismyndighet» utbyts mot orden »länsstyrelsen eller polismyndigheten i orten» för att få likalydande uttryck som i lagförslagens 37 §.

42 §.

1 mom. Detta moment överensstämmer fullständigt med 19 § i den nuvarande lagen.

2 mom. Det första stycket i detta moment, som motsvarar andra stycket i den nuvarande lagens 18 §, innehåller bestämmelse om utskrivning före maximitidens utgång, därest skäl föreligger till antagande, att den vårdade efter utskrivningen skall föra ett nyktert och ordentligt levnadssätt.

Det har emellertid befunnits lämpligt att stundom låta utskrivningen föregås av en *försökspermission*. Anledningen till att detta institut, som icke finnes omnämnt i den nuvarande lagen, började tillämpas var den, att det förekom, att å Venngarn intagna alkoholister, som före maximitidens utgång utskrivits, sedan arbete åt dem anskaffats, icke kommo fram till arbetsplatsen, enär de i Stockholm råkade gamla supbröder, som lockade dem till spritförtäring. Då utskrivningen redan ägt rum, kunde omedelbar återhämtning till anstalten i dylika fall icke äga rum, utan först måste nykterhetsnämnden

göra framställning till överståthållarämbetet om förnyad tvångsinternering på grund av brott mot utskrivningsvillkoren. På så sätt fingo personerna i fråga tillfälle att fortsätta med sitt alkoholmissbruk någon tid, innan de nödgades återträda färden till Venngarn. Då det å ena sidan är av stor vikt för uppnående av ett gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen, att återvändandet till samhället sker vid en tidpunkt, då de bästa arbetsmöjligheterna finnas, medan det å andra sidan måste anses mindre lämpligt, att den, som av nämnda skäl ansetts böra få lämna anstalten avsevärd tid före maximitidens utgång, icke genast skall kunna återtagas till anstalten, därest han missköter sig och åter hemfaller till alkoholmissbruk, började Venngarnsstyrelsen snart att principiellt låta den villkorliga utskrivningen föregås av försökspermission, när det förelåg anledning att låta någon lämna anstalten innan maximitiden ännu gått till ända. Därmed har i själva verket vunnits, att de intagna icke sällan kunnat återvända till sina familjer vida tidigare än vad som kunnat medgivas, därest avgången från anstalten skolat vara definitiv — ett förhållande, som ju icke endast varit till fördel för familjen utan även minskat det allmännas kostnader för alkoholistvården.

Ej minst ur uppfostringssynpunkt har försökspermissionen visat sig hava mycket stor betydelse. Den ger anstaltsledningen väsentligt ökad möjlighet till den i alkoholistvårdsarbetet så utomordentligt viktiga individualiseringen. På grund av lättheten att utan någon som helst omfattande procedur till anstalten kunna återföra den, som missbrukat erhållen försökspermission, bör denna kunna i stor utsträckning komma till användning såsom första trevande förberedelse till utskrivning. Tiden för den efterföljande övervakningen, vilken visat sig vara av största betydelse för ernående av gott resultat, blir i verkligheten genom försökspermissionen förlängd, eftersom även under denna övervakning skall äga rum; och det framsteg den försökspermitterade når, då han efter väl genomgången tid av försökspermission, förklaras utskriven, har ofta visat sig skänka denne ett mått av frimodighet och tillförsikt, som inneburit ett ingalunda föraktligt medel i fortsatt kamp mot alkoholvanor och alkoholbegär. Ja, till och med i de fall, då försökspermissionen misslyckats, och den permitterade därför återförts till anstalten, kan försöksåtgärden ingalunda utan vidare betraktas såsom resultatlös. Ej sällan har den sålunda till anstalten återförde först genom den erhållna och missbrukade försökspermissionen kommit till verklig insikt om, huru *svag* han verkligen var, en insikt, som han förut helt saknat, men som givetvis även den är ett av de viktigare momenten, då det gäller att rusta honom för en kommande vistelse utanför anstalten.

De sakkunniga hava vidare rörande försökspermissionen föreslagit, att den tid, varunder denna åtnjutes, skall inräknas i interneringstiden. Ur flera synpunkter måste det framstå såsom det principiellt enda riktiga, att så sker. Anordningen måste, om den skall fylla med densamma avsett syfte, hava över sig den smidighet, som gör att den, som under sådan permission bryter mot uppställda villkor, omedelbart skall kunna återföras till anstalten. Möjligheten av ett sådant omedelbart återförande förutsätter givetvis, att interneringen ej på något sätt upphäves genom permissionen. Att försökspermissionen inräknas i interneringstiden binder i övrigt den permitterade under ifrågavarande tid på ett hälsosamt sätt vid den anstalt, där han varit intagen. Att han så just under den allra första alltid särskilt frestande tiden utanför anstaltens område känner sig — trots erhållen frihet — alltjämt höra den anstalt till, som genom den medgivna permissionen givit honom ett för-

troende, saknar ingalunda sin psykologiska betydelse. I förbigående kan slutligen i detta sammanhang erinras därom, att den försöksvistelse utanför anstalten, som enligt lag angående tvångsuppfostran kan tillämpas på den som är intagen å tvångsuppfostringsanstalt, jämväl inbegripes i tiden för anstaltsvistelsen. En bestämmelse i nu angiven riktning beträffande försökspermissionen är intagen i 2 mom. *andra stycket*.

Att tiden för försökspermissionen inräknas i interneringstiden behöver emellertid ej medföra, att vårdkostnad skall utgå jämväl för hela den tid, varom det här kan bli fråga. Att utan vidare låta vårdavgiften upphöra från och med den dag, då permissionen börjat, torde dock ej vara riktigt. Anstalten måste ju hålla plats disponibel för den permitterade under hela tiden för försökspermissionen. Anstalten står givetvis också i en ännu mycket livligare kontakt med en försökspermitterad än med en utskrivnen. Försökspermissionen är för övrigt ofta nog av ganska kort varaktighet, detta ej blott i händelse av den permitterades återfall, vilket — då det inträffar — i allmänhet sker i början av permissionstiden, utan även på grund därav, att exempelvis en arbetsanställning, som planerats, av en eller annan anledning ej kunde förverkligas o. s. v. Under den tid försökspermissionen redan praktiserats har åtminstone å statsanstalten å Venngarn utbildat sig en praxis, vilken de sakkunniga finna väl avvägd. Anstalten har uppburit vårdavgift för den försökspermitterade under första månaden av försökspermissionen, där ej särskilda skäl till eftergift härutinnan förelegat, men ej uppburit någon avgift för permission, som överskjutit nämnda tid. De sakkunniga finna övervägande och starka skäl tala för, att denna praxis bibehålles.

3 mom. Detta stycke motsvarar sista stycket av 21 § i den nuvarande lagen. Där gäller bestämmelsen dock endast för det fall att utskrivning skett »utan villkor». En sådan inskränkning förekommer icke i de sakkunnigas förslag, enär enligt detta efterföljande övervakning bör anordnas i alla de fall, då någon varit tvångsinternerad, till följd av den skyddande och upprättande betydelse en sådan övervakning i de flesta fall har. Den i andra stycket av 21 § i den nuvarande lagen intagna bestämmelsen har sålunda uteslutits ur lagförslaget.

43 §.

Denna paragraf motsvarar första stycket av 20 § i den nuvarande lagen, men företer ett par ändringar. Den ena är endast av redaktionell art, i det att det särskilt uttalats, att vad som här stadgas icke gäller den, som ingått frivilligt. Den andra ändringen är däremot av saklig natur, i det här föreslås att maximitiden för den på anstaltsbehandlingen följande övervakningen skulle kunna utsträckas från nuvarande sex månader till ett år. Anledningen till denna ändring är den, att det icke sällan förekommit, att den utskrivne, som hållit sig nykter och ordentlig, så länge övervakningen fortvarit, snart nog, efter det denna upphört, åter börjat hemfalla åt dryckenskap. I många fall behöves det sålunda en längre tids efterföljande övervakning, om det skall vara någon utsikt till ett mera gynnsamt resultat av anstaltsbehandlingen. Emellertid må särskilt framhållas, att den föreslagna ändringen naturligtvis icke syftar till, att tiden för den efterföljande övervakningen bör förlängas i fall, där detta ej synes erforderligt. I ett andra stycke har gjorts det tillägget att jämväl den försökspermitterade skall stå under övervakning.

Att enligt de sakkunnigas mening övervakning bör äga rum även i det fall, att den, som utskrives, varit återintagen för brott mot föreskrivna villkor är redan anmärkt vid 42 §.

44 §.

1 mom. Detta moment motsvarar andra stycket av 20 § i den nuvarande lagen, ehuru med åtskilliga tillägg och förtydliganden.

På det att även i själva lagtexten må givas uttryck åt vad lagrådet framhöll i sitt yttrande över förslaget till den nuvarande lagen om behandling av alkoholister, nämligen att framställning om återintagning å allmän alkoholistanstalt icke måtte ske på grund av ett mera obetydligt brytande mot utskrivningsvillkoren (exempelvis underlåtenhet att uppge ändrad bostad eller ändrad arbetsplats eller en helt tillfällig alkoholförtäring, som ej fortsatt) har det förtydligandet föreslagits, att ansökning av nykterhetsnämnd om tvångsinternering på grund av brott mot utskrivningsvillkoren skall göras endast där nämnden finner det för vederbörandes återförande till ett nyktert och ordentligt levnads-sätt vara erforderligt.

Ett annat förtydligande är, att det genom hänvisningen till 23 § 2 mom. direkt uttalas, att bestämmelsen om rättighet för polismyndighet att provisoriskt omhändertaga en farlig alkoholist gäller, även när fråga är om återintagning för brott mot utskrivningsvillkoren. Självfallet gäller detsamma i fråga om återintagande av den, som i strid mot utskrivningsvillkoren stryker omkring utan sysselsättning, på sätt i 23 § 1 mom. andra stycket sägs. En sådan bör nämligen även i nu ifrågavarande hänseende anses likställd med »farlig» alkoholist.

Vidare har i momentet intagits föreskrift om vilka handlingar, som skola åtfölja ansöking om förnyad tvångsinternering av den, som brutit mot utskrivningsvillkoren. Något stadgande härom finnes icke i den nuvarande lagen, men i sakens natur torde ligga, att vad som fordras är, att det lämnas en sådan redogörelse, att länsstyrelsen kan avgöra, om det förelegat brott mot utskrivningsvillkoren eller ej, och om den utskrivnes uppförande varit sådant, att återintagning å anstalten kan anses vara av behovet påkallad. Överståthållar-ämbetet har för sin del aldrig fordrat annan handling uti här avhandlade fall. Den i detta hänseende upptagna föreskriften står sålunda i full överensstämmelse med redan gällande praxis. Vid ansökning av polismyndighet torde endast erfordras en redogörelse för de av polismyndigheten i ärendet inhämtade upplysningar.

I momentets sista stycke har intagits ett stadgande av innebörd, att vid ansökning, varom här är fråga — vare sig den göres av nykterhetsnämnd eller polismyndighet — ej skall behöva fogas prästbevis eller läkarutlåtande. Någon bestämd föreskrift om vilka handlingar, som i förevarande fall böra fordras, finnes icke i den nuvarande lagen. I fråga om ansökning av nykterhetsnämnd torde praxis hittills allmänt hava varit, att ansökningen endast åtföljts av redogörelse från nämnden angående vederbörandes uppträdande och förhållande efter utskrivningen och särskilt rörande de omständigheter, under vilka han brutit villkoren, men att nytt prästbevis och läkarutlåtande icke behövt företes. De sakkunniga hava ansett denna praxis böra lagfästas.

2 mom. Detta moment motsvarar sista stycket i 20 § av den nuvarande lagen. Utöver vad där är stadgat har emellertid här intagits den bestämmelsen, att, då beslutet om tvångsinternering gäller den, som brutit mot utskrivningsvillkoren, får anstånd med beslutets verkställande ej givas. Ett sådant stadgande torde vara nödvändigt med hänsyn därtill, att respekt för givna bestämmelser måste upprätthållas; och då såsom ovan framhållits, ansökning om förnyad tvångsinternering icke bör ingivas på grund av vilket som helst brytande mot utskrivningsvillkoren utan endast i det fall det kan anses erforderligt för ve-

derbörandes återförande till nyktert och ordentligt levnadssätt, torde icke några betänkligheter behöva förefinnas mot det föreslagna stadgandet.

45 §.

Denna paragraf, som är ny, innehåller bestämmelser om påföljd för den försökspermitterade, därest han undandrager sig övervakningen eller eljest bryter mot de föreskrivna villkoren. Här stadgas sålunda, att anstaltens styrelse i sådant fall äger att besluta om hans återförande till anstalten, samt att länsstyrelsen eller polismyndigheten i orten äger att meddela handräckning härför efter framställning av anstaltens styrelse eller dess föreståndare.

46 §.

1 mom. Detta moment motsvarar de två första styckena i 25 § av den nuvarande lagen. Enligt denna skall staten vidkännas kostnad för *farlig alkoholist*, som före slutligt beslut om tvångsinternering blivit provisoriskt intagen å allmän alkoholistanstalt eller på annat sätt för nämnda tid provisoriskt omhändertagits av länsstyrelsen, varemot statsverket för vårdkostnad, som statsverket förskjutit eller bestritt för tiden efter det ärendet definitivt avgjorts, har rätt till gottgörelse av hemortskommunen. I fråga åter om alkoholist, som *icke tillhör de farligas kategori*, är den, på vars ansökning tvångsinterneringen skett, skyldig att svara för *all* vårdkostnad.

Vid 1926 års riksdag väcktes, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om nedsättning av avgiften till statens alkoholistanstalter till 1 krona för vård dag, i båda kamrarna en motion (F. K. N:o 169 av herr *August Ljunggren* m. fl. och A. K. N:o 240 av herr *S. Bengtsson* i Norup m. fl.), däri bl. a. påyrkades en utredning om ändrade bestämmelser rörande vårdkostnaderna för farliga alkoholister med hänsyn därtill, att omhändertagandet av sådana individer måste anses vara ett statsintresse och icke en kommunal angelägenhet. Som skäl för detta yrkande anfördes följande:

»Av särskild vikt torde det få anses vara, att ytterligare lättnader beredas de fattigare kommunerna vid omhändertagandet av *farliga alkoholist*. I sitt utlåtande i ämnet framkastade svenska fattigvårdsförbundet det förslaget, att kostnaderna för vården av de allmänfarliga alkoholisterna helt skulle övertagas av staten. Denna tanke synes verkligen mycket berättigad. Även i statsverkspropositionen framhålles, att internering i många fall är ett rent allmänt samhällsintresse, vilket i påfallande grad gällde de farliga alkoholisterna; interneringen avsåge här icke blott att förmå vederbörande att återgå till ett nyktert levnadssätt utan också att förhindra honom från att begå svåra förbrytelser och att bereda andra samhällsmedlemmar, närmast hans familj, ett av trängande behov påkallat skydd. Vid sådant förhållande kunde man hava tänkt sig, att Kungl. Maj:t också droge konsekvenserna av denna sin uppfattning och förordade en sådan ändring av hittillsvarande betalningsregler, att de farliga alkoholisterna icke belastade de kommunala myndigheterna. Detta har emellertid Kungl. Maj:t underlåtit av icke angiven anledning; möjligen är denna att söka i den ganska knappa tillgången på vårdplatser. Denna fråga är emellertid alltför viktig, för att man utan trängande skäl bör uppskjuta lösningen av densamma.

För att hava största möjliga utsikt till framgång med önskemålet att påskynda denna fråga föreslås allenast, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning av frågan om ändrade bestämmelser för vårdkostnaderna för farliga alkoholister med hänsynstagande till att omhändertagande av sådana individer måste anses vara ett rent samhällsintresse.»

Statsutskottet (utl. N:o 132) avstyrkte motionen *med den motiveringen*, att frågan redan vore under utredning — därmed åsyftande de sakkunnigas arbete — och i enlighet med vad utskottet sålunda hemställt beslöt riksdagen.

Enligt vad som inhämtats från de konferenser med ombud för nykterhetsnämnder, som bruka äga rum i samband med Centralförbundets för nykterhetsundervisning i olika delar av landet anordnade allmänna upplysningskurser, är den allmänna opinionen bland dem, som arbeta på detta område, ganska enig därom, att statsverket borde vidkännas vårdkostnaderna för alla, som intagas å allmän alkoholistanstalt på grund av myndighets förordnande. Sålunda beslöts vid 124:e allmänna upplysningskursen i Strängnäs i september 1925 en resolution, däri bl. a. gjordes det uttalandet, att staten borde helt övertaga kostnaderna för interneringen av alkoholister.

För sin del kunna de sakkunniga icke förorda, att statens skyldighet att bestrida kostnader för alkoholistvård utsträcker så långt. Däremot ansluta sig de sakkunniga helt till den i ovannämnda motion uttalade uppfattningen, att vårdkostnaden för *farliga* alkoholister bör bestridas av staten, enär dessas omhändertagande är ett allmänt samhällsintresse. Detsamma gäller emellertid även i fråga om omhändertagandet av såväl alkoholister, vilka efter att ha varit häktade för brott förklarats vid gärningens begående *otillräkneliga*, som ock åt dryckenskap hemfallna *lösdrivare*. De sakkunniga hava därför föreslagit, att statsverket skall i de nu nämnda fallen vidkännas kostnaderna för vård å allmän alkoholistanstalt. *Det första stycket* av nu avhandlade moment innehåller bestämmelse härom, gällande även för det fall att en farlig, otillräknelig förklarad eller till lösdriveri förfallen alkoholist återintagits på grund av brott mot utskrivningsvillkoren.

Det *andra* stycket i detta moment innehåller bestämmelse om ansvarsskyldighet beträffande kostnaderna för tvångsinternering av andra alkoholister än de i första stycket nämnda i enlighet med vad nu gäller.

2 mom. Detta moment motsvarar tredje stycket i 25 § av den nuvarande lagen. För att ytterligare minska kommunernas utgifter för alkoholistvård föreslås dock nu, att kostnaden delvis överflyttas på landstingen. Denna princip gäller ju numera allmänt för olika vårdformer. Att härvid gå ända därhän att — i likhet med vad som skett i fråga om vård å statens och landstingens sinnessjukanstalter samt de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikeranstalterna — kommunerna erhålla gottgörelse för hela avgiften, torde dock icke vara tillrådligt, enär det då torde kunna befaras, att det blir en viss tendens att få rena fattigvårdsfall över på alkoholistanstalterna; utan föreslå de sakkunniga — i överensstämmelse med vad som nu gäller beträffande vården av kroniskt sjuka — att kommunen har att av landstinget undfå gottgörelse för hälften av den kostnad, som stannat på kommunen. I nu avhandlade moment har bestämmelse härom införts, vilken bestämmelse givetvis blir tillämplig även för det fall, att vården äger rum å landstinget tillhörigt arbetshem, då Kungl. Maj:t förordnat, att anstaltsvård av alkoholister där må anordnas.

I sammanhang härmed torde böra framhållas, dels att staten givetvis bör bidraga till kostnaden för vården av alkoholister å arbetshem enligt samma grund, efter vilken statsbidrag till erkänd alkoholistanstalt utgår, dels ock att det förutsättes, att Kungl. Maj:t, då förordnande utfärdas därom, att arbetshem må upplåtas för alkoholistvård, tillika meddelar bestämmelser ägnade att reglera den avgift, som för dylik vård å arbetshem må upptagas, på sådant sätt, att densamma ej blir väsentligt högre än avgiften för motsvarande vård å allmän alkoholistanstalt.

3. mom. Detta moment motsvarar 24 § i den nuvarande lagen om behandling av alkoholister.

Från fängvårdsstyrelsen, som årligen uppgör statistiska tabeller rörande bland annat alkoholens inverkan på brottsligheten, hava de sakkunniga införskaffat nedanstående tabell:

Av de under år 1925 i Sveriges straffanstalter förvarade, till straffarbete eller urbota fängelsestraff dömda fångarna hava de under året nykomna¹⁾ förhållit sig till rusdryckerna i enlighet med nedanstående uppgifter.

Brottets art	Begivna på rusdrycker								Icke begivna på rusdrycker								Summa nykomna fångar
	vid brottets begående								vid brottets begående								
	rusiga				icke rusiga				rusiga				icke rusiga				
	straff- arbets- fångar	fän- gelse- fångar	straff- arbets- fångar	fän- gelse- fångar	straff- arbets- fångar	fän- gelse- fångar	straff- arbets- fångar	fän- gelse- fångar									
	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	m.	kv.	
1. <i>Världsbrott</i> (förgripelse mot ämbets- och tjänstemän, misshandel, fridsbrott, mord, dråp, vållande till annans död, etc.)	49	2	67	2	2	2	9	—	30	—	90	—	20	11	69	5	3
2. <i>Väldtäkt</i>	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	4	—	1	—	
3. <i>Sedlighetsbrott</i>	11	—	5	—	4	1	3	—	9	—	2	—	32	3	14	6	
4. <i>Mordbrand</i>	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	4	1	1	—	
5. <i>Egendomsbrott</i> (utom mordbrand) (snatteri, stöld, inbrott, bedrägeri, förskingring, förfalskning m. m.)	200	11	20	1	125	6	28	1	103	2	12	—	633	43	150	12	13
6. <i>Övriga brott</i>	5	—	44	2	10	—	57	—	4	—	35	—	23	—	218	8	4
	269	13	136	5	142	9	97	1	148	2	139	—	716	58	453	31	22
Totalsumma nykomna fångar																	22

Av hela antalet, 2,219 under år 1925 till straffanstalterna nykomna fångar hava — såsom ovanstående tabell utvisar — 672 eller 30.25 % betecknats såsom begivna på rusdrycker och 1,547 eller 69.75 % såsom icke begivna. 289 hava visserligen ej ansetts direkt begivna på alkohol men hava dock vid brottets begående varit rusiga. Då alkoholen givetvis spelat en avgörande och ödesdiger roll jämväl för dessa senare, torde man med fog kunna beteckna även deras brott som alkoholbrott. Göres detta, kommer man upp till en siffra av 961 eller 43 % såsom beteckning för alkoholbrotten. Även om man ej kan våga sig på det påståendet, att inga av dessa brott skulle hava begåtts, om alkoholfåverkan ej förefunnits, torde man dock utan vidare kunna säga, att en mycket stor del av dessa brott skulle varit ogjorda, om nämnda påverkan ej varit för handen.

Tages männen och kvinnorna var för sig, befinnes, att de förras alkohol-

¹ Med nykomna fångar avses sådana fångar, som vid fängelset börjat avtjäna ådömt straff. Här skall sålunda icke upptagas rannsakningsfångar, ej heller sådana fångar, som blivit förflyttade.

brott kan betecknas med procentsiffran 44.1 och de senares med siffran 25. Beträffande 1,258 av fångarna eller cirka 56.5 % har intet direkt samband mellan begångna brotten och alkoholen kunnat påvisas. I särskilt hög grad alkoholbrott visa sig de olika slagen av våldsbrott vara (misshandel, mord, dråp), sålunda de råaste och svåraste brotten. Av under året nykomna 358 förövare av dylika brott hava 253 eller ej mindre än omkring 70 % varit antingen begivna på rusdrycker eller vid förövandets av brottet rusiga. Dessa siffror tala sitt nog så kraftiga språk jämväl om nödvändigheten att i allra första hand omhändertaga i preventivt syfte dessa under alkoholens inverkan våldsamma eller farliga alkoholister och giva en nog så talande bild av alkoholens ödesdigra inverkan särskilt å de råaste och farligaste brotten och ge sålunda ytterligare stöd åt den av de sakkunniga föreslagna anordningen, varigenom omhändertagande av dessa farliga alkoholister skulle underlättas genom statens övertagande av hela kostnaden för deras internering.

För att komma till en i möjligaste mån sannolik beräkning rörande de ökade kostnader för staten, som ett överflyttande i enlighet med de sakkunnigas förslag å statsverket av hela kostnaden för internering av sådana alkoholister, vilka intagits såsom »farliga för annans personliga säkerhet eller eget liv», skulle medföra, hava de sakkunniga från socialstyrelsen införskaffat uppgifter rörande förhållandet emellan antalet »farliga» och övriga alkoholister under vart och ett av åren 1923 till 30/6 1926.¹ Den på grundvalen av nämnda uppgifter uppgjorda och härnedan återgivna tabellen utvisar att under den ifrågasvarande perioden 166, eller i genomsnitt 47.43 personer per år interneras såsom farliga för annans personliga säkerhet eller eget liv. Under samma tid hava emellertid beträffande 63 intagna eller i genomsnitt 18 per år jämte annan även förefunnits indikationen »farlig». Då »farligheten» givetvis ej utan vidare kan betecknas såsom mindre framträdande eller för interneringsbeslutet av mindre betydelse, då den förekommer jämsides med annan indikation, torde man böra medtaga jämväl denna grupp bland de »farliga», varigenom genomsnittssiffran för år för dylika uppgår till i jämt tal 65. Med en beräknad merkostnad för staten i fråga om dessa »farliga» alkoholister av en krona per dag skulle sålunda statens merkostnad för dessa belöpa sig till 23,725 kronor per år. Visserligen torde en del av internerade »farliga» kvarhållas å anstalt under kortare tid än ett år. Den minskning i interneringstid och kostnad, som härigenom uppstår, torde emellertid mer än väl uppvägas av tillskottet från antalet återintagna »farliga» alkoholister, vilka kunna kvarhållas 2 år eller längre tid och vilka senare ej medräknas i tabellen över de »farliga» alkoholisterna.

Den merkostnad, som skulle drabba staten för bekostande av vården utav internerade vagabonderande alkoholister, låter sig icke på förhand beräknas. Men då bland dessas led i många fall de »farliga» alkoholisterna äro att söka och dessutom många av de vagabonderande alkoholisterna komma att behandlas enligt bestämmelserna för behandling av lösdrivare, varigenom antalet av dem, å vilka nu ifrågasvarande merkostnad bör beräknas, i avsevärd mån begränsas, torde kunna antagas, att sagda merkostnad icke skall komma att uppgå till något mera betydande belopp. Merkostnaden för de otillräkneligförklarade alkoholisterna blir givetvis en obetydlighet.

47 §.

Denna paragraf överensstämmer till sitt innehåll med 27 § i den nuvarande lagen.

¹ Se sid. 128.

De intagna å de allmänna alkoholistanstalterna åren 1923—1926, fördelade efter intagningsgrund.

	Hela antalet in- tagna	Tvångsinternerade			Friv. enl. 26 §	Procenttal		
		enbart farliga	farliga jämte annan ind.	icke farliga		b) i % av a)	b) + c) i % av a)	b) + c) i % av b) + c) + d)
Venngarn.								
År 1923	155	49	27	58	21	32	49	57
» 1924	122	30	5	54	33	25	29	39
» 1925	159	44	8	71	36	28	33	42
» 1926 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$)	49	15	5	20	9	31	41	50
Tillhopa	485	138	45	203	99	28	38	47
Svartsjö.								
År 1923	23	8	3	12	—	35	48	48
» 1924	17	4	—	13	—	24	24	24
» 1925	29	3	1	25	—	10	14	14
» 1926 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$)	10	2	3	5	—	20	50	50
Tillhopa	79	17	7	55	—	22	30	30
Landskrona.								
1923— $\frac{30}{6}$ 1926)	6	1	—	5	—	17	17	17
Samtliga statsanstalter.								
År 1923	180	58	30	71	21	32	49	55
» 1924	141	34	5	69	33	24	28	36
» 1925	190	47	9	98	36	25	29	36
» 1926 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$)	59	17	8	25	9	29	42	50
Tillhopa	570	156	52	263	99	27	36	44
De erkända anstalterna.								
År 1923	82	4	1	40	37	5	6	11
» 1924	104	1	5	54	44	1	6	10
» 1925	112	5	2	58	47	4	6	11
» 1926 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$)	50	—	3	19	28	—	6	14
Tillhopa	348	10	11	171	156	3	6	11
Samtliga anstalter.								
År 1923	262	62	31	111	58	24	36	46
» 1924	245	35	10	123	77	14	18	27
» 1925	302	52	11	156	83	17	21	29
» 1926 ($\frac{1}{1}-\frac{30}{6}$)	109	17	11	44	37	16	26	39
Tillhopa	918	166	63	434	255	18	25	35

4 KAP.

Ansvarsbestämmelser.

Uti det i början av förevarande betänkande återgivna anförande till statsrådsprotokollet den 16 oktober 1925, vari hemställdes om de sakkunnigas tillkallande, erinrades, hurusom från vissa över riksdagens skrivelse den 5 maj 1920 hörda myndigheters sida ej allenast uttalats önskvärdheten av en höjning av böteskalan för fylleri i 18 kap. 15 § strafflagen — vilket önskemål genom lagen den 6 juni 1925 numera blivit tillgodosett — utan även framhållits angelägenheten av att till prövning upptoges jämväl åtskilliga andra med förseelser av ifrågavarande art sammanhängande spörsmål, såsom om förutsättningarna i allmänhet för bestraffande av fylleri och eventuellt ett särskiljande av olika fall av sådan förseelse, om vidgad befogenhet för offentlig myndighet att omhändertaga personer, som äro förfallna till missbruk av rusdrycker, om det inbördes förhållandet mellan bestraffnings- och skyddsåtgärder till motverkande av dryckenskap m. m.; varförutom i protokollet hänvisades till vad föredragande departementschefen redan vid framläggande för 1925 års riksdag av förslaget till lag om ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen anført därom, att statsrådet — med hänsyn till de obestridliga svårigheter, vilka framträdde såsom hinder för att åt allmänna strafflagens stadganden i förevarande avseende giva ett fullt ändamålsenligt och efter olika fall avpassat innehåll — funnit sig föranlåten hänvisa till ett framtida övervägande, huruvida ifrågavarande bestämmelser lämpligen borde utbrytas ur strafflagen och sammanföras med vissa andra hithörande föreskrifter i en särskild författning.

De spörsmål, som sålunda bragts å bane, hava av de sakkunniga ingående behandlats; och hava de sakkunniga därvid kommit till den övertygelsen, att såväl sammanhanget med övriga åtgärder till dryckenskapens bekämpande som önskvärdheten av att kunna närmare, än som måhända i allmänna strafflagen är möjligt, anpassa ansvarsbestämmelserna efter det praktiska behovet böra föranleda därtill, att samtliga såväl skydds- som ansvarsbestämmelser sammanföras i en fristående, till alla sina delar på en och samma grund uppbyggd lag.

I den kungl. propositionen till 1925 års riksdag angående ändrad lydelse av 18 kap. 15 § strafflagen omnämnes, att uti ett tidigare inom justitiedepartementet uppgjort förslag fanns till nämnda lagrum fogat ett moment, så lydande:

»Är någon under utövning av yrke eller tjänst, varav annans säkerhet till liv eller hälsa beror, överlastad av starka drycker, böte från och med femtio till och med ettusen riksdaler.

Brott, som i detta mom. är sagt, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej brottet av målsägande till sådant åtal angives eller det blivit begånget å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmåles.»

Till följd av anmärkningar från lagrådet upptogs icke detta tillägg i det förslag, som förelades riksdagen.

Tillägget var närmast föranlett av uttalanden från vissa myndigheter över riksdagens ovannämnda skrivelse. Sålunda yttrade *socialstyrelsen*:

»Beträffande de fall, där fylleri kan medföra fara för annans säkerhet, synes förseelsen böra anses begången under försvärande omständigheter och beläggas med skärpt straff. I en del sådana fall torde visserligen redan nu, på grund av tillämplighet jämväl av andra gällande straffbestämmelser, frihetsstraff kunna ifrågakomma, såsom enligt 19 kap. 22 § (vållande till eldskada m. m.) och 25 kap. 15 § strafflagen (vållande till skada vid allmän trafikanläggning), men i det stora flertalet fall medgiva nu gällande lagbestämmelser ej tillämpning av någon strängare strafflatitud. Till belysande av vilka fall styrelsen här åsyftar må exempelvis nämnas fylleri under yrkesutövning av personer, tillhörande följande kategorier: förare av automobiler eller andra transportmedel, ångpanneskötare, spelstyre och signalgivare vid uppforderingsverk i gruvor, förare vid andra hiss- och hissläggningar, personal vid elektriska kraftverk, de som handhåva explosiva varor och giftiga ämnen samt läkare.»

Även *kontrollstyrelsen* ifrågasatte i sitt utlåtande, huruvida icke straffet för fylleriförseelse av förare utav transportmedel borde, där förmildrande omständigheter icke föreläge, i regel sättas till fängelse.

Vad angår *förare av motorfordon* hava de av myndigheterna sålunda framförda synpunkterna vunnit beaktande på det sätt, att genom kungl. förordningen den 6 juni 1925 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon, § 41, införts bestämmelser av innehåll, att därest den, som förer dylikt fordon (med undantag dock för lättare motoreyklar), är synbarligen berörd av starka drycker, straffas han — oavsett om hastigheten är över den tillåtna eller icke — med böter från och med 25 till och med 1,000 kronor, vilket straff, därest föraren visar grov vårdslöshet eller uppenbar likgiltighet för andra människors liv eller egendom, kan höjas till fängelse i högst 3 månader.

Liknande bestämmelser kunna givetvis, så snart behov därav yppas, införas i andra specialförfattningar, såsom i förordningen om luftfart eller i förordningen om explosiva varor m. fl. Och i övriga fall torde de av myndigheterna uttalade önskemålen, praktiskt taget, kunna anses tillgodosedda med den allmänna utvidgning av förutsättningarna för straffbart fylleri, som enligt vad här nedan sägs i den nya lagens 48 § av de sakkunniga föreslås.

48 §.

Stadgandet i 1 mom. av 48 § är avsett att ersätta det nuvarande stadgandet i 18 kap. 15 § strafflagen.

Fylleriförseelsen beskrives i sistnämnda lagrum sålunda:

»Överlastar sig någon av starka drycker så, att av hans åtbörder eller oreddiga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmäles, straffes» etc.

I den första delen av denna beskrivning, vilken avser att fastställa det mått av berusning, som skall anses medföra ansvar för fylleri, och de yttre kännetecken därå, är icke meningen att i sak göra någon ändring. Utbytet av orden »starka drycker» mot »alkoholhaltiga drycker» är en följd av den utav de sakkunniga hela den nya lagen igenom begagnade terminologien i fråga om dylika drycker och torde därjämte medföra ökad tydlighet, då redan i lagens 2 § generellt uttalats, att vad i lagen sägs om alkoholhaltiga drycker skall gälla även beträffande andra rusgivande medel, vilka användas såsom ersättningsmedel för sådana drycker. Och vad de efter ordet »åtbörder» inskjutna nya orden: »eller uppträdande i övrigt» vidkommer, så har det synts

de sakkunniga önskvärt, att beskrivningen fullständigades med antydandet av även andra ofta förekommande kännetecken, vilka, utan att kunna hänföras till begreppet »åtbörder», dock lika väl som dessa karakterisera en persons här avsedda druckna tillstånd, såsom att han faller omkull och icke förmår röra sig från platsen.

I beskrivningens senare del åter, vilken handlar om förutsättningarna i övrigt för straffbarhet enligt det förevarande lagrummet, föreslås en genomgripande förändring. Enligt den nuvarande lydelsen av 18 kap. 15 § strafflagen är fylleriet straffbart endast, då den druckne i sådant tillstånd träffas »å ställe, varom i 11 kap. 15 § förmåles», d. v. s. å vad man i strafflagen menar med »allmän plats». En person kan vara hur drucken som helst: uppehåller han sig å enskilt område — även om det är en åkerren omedelbart intill allmänna landsvägen eller en öppen portgång omedelbart intill gata eller torg i staden — så är han straffri. De sakkunniga åter föreslå, att straffbarhet skall inträda, då den druckne »i sådant tillstånd träffas å allmän plats, eller å enskilt område där han olovligen eller utan giltig anledning uppehåller sig.»

Rörande innebörden av det nuvarande stadgandet i 18 kap. 15 § strafflagen yttrar *Carlén* i sin »Kommentar över strafflagen» (1866):

»Detta brotts karaktär har genom nya lagen ej undergått förändring. I straffbarhetsvillkoren är dock den inskränkning gjord, att straff för fylleri nu ådömes endast i det fall, att den överlastade träffas å allmänt ställe, då han däremot enligt kungl. förordningen den 16 november 1841 dömdes till ansvar därför jämväl annars, så snart med fylleriet var förövat annat brott, även om det förövades inom hus eller å annan enskild plats.»

Ännu tidigare gällde, enligt kungl. förordningen den 17 april 1733, att »eho som sig med drycker så överlastar, att var och en, som honom ser, ögonskenligen kan märka det han är drucken, densamme skall, evad det är man eller kvinna, böta», varvid sålunda ingen skillnad gjordes på, huruvida förbrytelsen var begången på allmän eller enskild plats. En så vidsträckt straffbarhet föranleder emellertid lätt obehöriga ingrepp på privatlivets område — varöver också från den tiden klagomål förekommo — och torde ej heller stå i god överensstämmelse med rationella straffrättsliga grundsatser.

Fylleriförseelsen torde väl i första hand få betraktas såsom ett brott mot den yttre anständighet och ordning, som bör råda människor emellan och som det är ett intresse för samhället att upprätthålla. Förseelsen är också i allmänna strafflagen upptagen bland »sedlighetsbrotten» och sålunda likställd med de handlingar i övrigt, vilka anses på ett straffbart sätt kränka den sedliga känslan. Men det bör icke förbises, att denna förseelse tillika i icke ringa mån har karaktären av polisförseelse. Sistnämnda slags förseelser torde kunna sägas vara överträdelse av preventiva lagbestämmelser, genom vilka samhället vill bereda ett nytt värn åt rättigheter, som dessutom äro genom andra straffrättsliga bestämmelser skyddade, eller eljest förebygga fara för person eller egendom. Och det torde icke kunna förnekas, att stadgandet i 18 kap. 15 § strafflagen åsyftar att utgöra ett skydd icke blott emot en kränkning av den sedliga känslan utan även emot den fara för den druckne själv eller för andra till liv, hälsa eller egendom, som ligger däuti, att han i sådant tillstånd uppträder på en allmän, kanske starkt trafikerad plats.

Men är det så, att fylleriförseelsens straffbarhet principiellt kan återföras till bägge dessa grunder — nämligen *dels* den sedliga känslans krav och *dels* angelägenheten att förekomma sådana under ruset möjliga handlingar, vilka

kunna innebära brott eller eljest sätta liv, hälsa eller egendom i fara — så torde straffbarheten svårligen kunna inskränkas till det fall, att förseelsen är begången på allmän plats. Det har också upprepade gånger framkommit klagomål över, att polis- och åklagaremakten icke kunnat inskrida mot personer, som i vretar, portgångar eller andra dylika ställen omedelbart intill allmän plats uppträtt berusade och anställt dryckeslag, trots att deras uppträdande varit för den förbipasserande allmänheten lika anstötligt och riskabelt, som om uppträdandet hade ägt rum på den allmänna platsen. De sakkunniga tveka icke att föreslå, att straffbarheten utsträcket till nu nämnda fall, dock med den redan antydda begränsning, att vederbörande där »olovligen eller utan giltig anledning» uppehåller sig. Det lär nämligen icke kunna ifrågasättas att med straff inskrida även mot den, som äger behörighet att vistas på platsen, såsom t. ex. om han i egenskap av hyresgäst i huset passerar detsamma öppna portgång eller trappa.

Men icke nog härmed. De nämnda grunderna för fylleriförseelsens kriminalitet synas med nödvändighet leda till, att straffbarheten utsträcket även till alla övriga fall av fylleri, begånget på enskilt område, under förutsättning av sådan begränsning i anhållnings- och åtalsrätten, att privatlivets berättigade intressen icke trädas för nära. Ty lika väl som fotgängaren på en trafikerad plats i staden eller den ensamme vandraren på en landsväg i obygdén har rätt att fordra, att hans sedliga känsla icke kränkes och att hans liv, hälsa eller egendom icke sättes i fara genom störande eller hotfullt uppträdande av överlastade personer, lika väl och stundom med än större rätt kan en var för sig och sin familj påfordra enahanda skydd i sitt hem eller på sina ägor gent emot personer, som där uppträda berusade.

Hänsynen till privatlivets intressen och förhållanden gör det emellertid nödvändigt att — så snart det blir fråga om en förseelse begången på enskilt område, så beläget, att ordningen på allmän plats därifrån på intet sätt kan störas — uppställa den fordran för åtalsrättens inträdande, att ägaren eller den, som eljest har att bestämma över området, angiver förseelsen till allmänt åtal. Utan sådan angivelse lär nämligen åklagaren i de flesta fall sakna tillräckliga hållpunkter för bedömande av, huruvida vistelsen på området varit lovlig eller icke; och i allt fall synes ett ingripande på eget initiativ från åklagarens sida vara opåkallat, då den, till vilkens skydd lagbudet är givet, icke själv genom en angivelse reagerar mot den begångna förseelsen. Samhället såsom sådant kan därutöver knappast hava något självständigt intresse av förseelsens beivrande.

Beträffande innebörden av de i lagtexten använda orden: »olovligen eller utan giltig anledning», varmed de sakkunniga avsett att utmärka ett i ett eller annat avseende *obehörigt* vistande på det enskilda området, torde böra framhållas följande. Det kan icke gärna ifrågasättas, att en person, som anträffas å enskilt område, under alla omständigheter skall vara beredd att styrka, att han äger uttryckligt eller underförstått *lov* att vistas å området. Det *presumeras*, att han lovligen uppehåller sig därstädes. Men denna presumption brytes och straffbarhet inträder, så snart det visas, att han förbjudits att beträda området, eller han därifrån avvisas eller omständigheterna eljest ådagalägga, att han icke kan hava lov att vistas därstädes. *Giltig anledning* kan däremot icke utan vidare presumeras. Det måste i regeln fordras, att den som uppehåller sig på annans enskilda område, därtill kan uppvisa giltig anledning.

Några exempel skola belysa det sagda. Om ett lag berusade personer uppehålla sig i en öppen portgång intill allmän gata, sysselsätta med att förtära

starka drycker, kan utan vidare tagas för givet, att de uppehålla sig därstädes olovligen eller i alla händelser utan giltig anledning. Enahanda är förhållandet med den, som i drucket tillstånd tager sig väg vid sidan av allmänna landsvägen i stället för att fortsätta på denna. I bägge de angivna fallen bör, enligt de sakkunnigas mening, polis- och åklagaremyndigheten hava befogenhet att omedelbart ingripa med anhållande och åtal. Befinner sig däremot vederbörande längre bort, på ägor som icke äro belägna intill vägen, är saken mera tvivelaktig. I sådant fall bör åtal icke äga rum utan efter angivelse av den, som äger bestämma över området, alltså av ägaren eller annan som däröver äger beslutande- eller uppsiktsrätt. En vanlig företeelse, särskilt på landsbygden, är att vandrare inkomma i husen och begära mat eller kläder. Uppträda de därvid berusade och vägras inträde, men de likväl tränga sig in, blir deras vistande i huset olovligt; och straff för fylleri — jämte ansvar för hemfridsbrott — kan då enligt de sakkunnigas förslag utkrävas, förutsatt att angivelse till åtal hos allmänne åklagaren sker. Enligt nu gällande bestämmelser kan i ett sådant fall endast hemfridsbrottet bestraffas, men fylleri är straffritt — trots att det är mot fylleri och den däri liggande faran för våld mot person eller skada å egendom och icke mot besöket i huset i och för sig, som reaktionen från de förfördelades sida oftast riktar sig.

Genom den utvidgning av straffbarheten för fylleri, som av de sakkunniga föreslås, tillfredsställas, såsom redan blivit nämnt, även i viss mån de önskemål, som från åtskilliga håll uttalats, rörande angelägenheten att kunna i vissa fall straffa den, som gör sig skyldig till fylleri vid utövning av yrke eller tjänst, där ej i särskild specialförfattning stadgats straff därför. Om sålunda en läkare, en barnmorska, en veterinär eller annan i liknande ställning, som av enskild person tillkallats, kommer tillstädes drucken och för den skull avvisas men icke ställer sig tillsägelsen till efterrättelse utan trotsar på att i sitt omtöcknade tillstånd utöva sitt yrke, kan enligt förslaget åtal för fylleri, efter vederbörlig angivelse, följa. Någon angivelse för det hemfridsbrott, som kan ligga uti att icke efter tillsägelse avlägsna sig, lärar i detta sammanhang ej ifrågakomma, om ej särdeles groft förseende förelegat.

Vad nu sagts gäller även fylleriförseelser av personer anställda i praktisk verksamhet, såsom ångpanneskötare, förare vid hissanläggningar, personal vid elektriska kraftverk m. fl., om de druckna infinna sig till sitt arbete.

I själva bötessatserna, sådana de genom lagen den 6 juni 1925 fastställts, hava de sakkunniga icke ifrågasatt någon ändring.

Paragrafens 2 mom. innehåller ett stadgande om vad som enligt ifrågavarande lag skall förstås med »allmän plats». Stadgandet sammanfaller till sitt innehåll fullständigt med vad som enligt 11 kap. 15 § strafflagen betecknas såsom allmän plats.

49 §.

Denna paragraf har upptagits från 1841 års förordning, enär det synts önskvärt, att ett uttryckligt stadgande finnes därom, att, där någon begår brott i fylleri, hans tillstånd ej må lända honom till ursäkt. Ordalagen äro dock något ändrade med hänsyn därtill, att enligt de sakkunnigas förslag fylleriförseelsen är, i den utsträckning lämpligen kan komma i fråga, straffbar redan enligt 48 §, då den är begången på enskilt område.

50 §.

I förslagens 20 och 39 §§ har stadgats förbud mot att truga eller förleda den, som veterligen står under övervakning av nykterhetsnämnd eller som är intagen

å allmän anstalt för vård av alkoholister, att förtära alkoholhaltiga drycker eller att lämna honom eller eljest förhjälpa honom att åtkomma sådana drycker. Straffet härför har ansetts böra sättas lika med straffet för enkelt fylleri, såsom även i 1841 års förordning var fallet med det däri stadgade straffet för trugande och förledande.

51 §.

Från 1841 års förordning har bibehållits stadgandet — ehuru här i något annorlunda ordalag avfattat — att om någon inför domstol eller annan myndighet eller vid allmän sammankomst eller förrättning uppträder berusad, må han genast *avvisas*. Av 52 § framgår, att i vissa fall det strängare förfarandet kan med honom vidtagas, att han *anhålles*. Sistnämnda åtgärd kan förekomma endast då den berusade är så drucken, som i 48 § 1 mom. sägs; men befogenheten att *avvisa* rusig person från offentliga förhandlingar har ansetts böra inträda redan då han — utan att vara i så hög grad överlastad som i nämnda lagrum omförmäles — är »synbarligen berörd av alkoholhaltiga drycker».

52 §.

Det viktigaste ännu gällande stadgandet i 1841 års förordning emot fylleri och dryckenskap är det, som innehålles i förordningens 7 § och handlar om överlastad persons anhållande. I paragrafen skiljes på olika fall. »Var och en» — heter det — »som av starka drycker överlastad träffas på *väg eller gata*, må, när dess behöriga *vårdande* icke annorledes låter sig verkställa, förvaras i häkte, till dess han återvunnit sina sinnens bruk». Någon ovillkorlig skyldighet att anhålla föreskrives här icke, utan beror anhållandet i detta fall på vederbörande polismans omdöme om vederbörandes behov av vård. En omständighet att lägga märke till är, att i nu angivna fall anhållande får ske endast på öppen plats, hänförlig till begreppet »*väg eller gata*». Det andra i paragrafen avsedda fallet beskrives så: »Gör han å *förenämnda eller andra allmänna ställen*, såsom värdshus, näringsställen och krogar, i fylleri *oljud, eller förnärmar andras fred och säkerhet*, skall han *ovillkorligen i häkte inmanas*»; varefter tillfogas: »dock bör han sedan han åter blivit nykter, på fri fot ställas, därest ej sådant brott är begånget, varför han efter lag i fängelse hållas må».

I avgivet utlåtande över riksdagens skrivelse den 5 maj 1920 har polismästaren i Stockholm G. Härleman rörande detta lagrum uttalat följande:

»I fråga om beivrandet av fylleriförseelser och polisens befogenhet att anhålla druckna personer äger kungl. förordningen emot fylleri och dryckenskap den 16 november 1841 fortfarande tillämpning. I 7 § av denna förordning angivas förutsättningarna för att en överlastad person må tagas i häkte, d. v. s. anhållas och tagas i förvar av polisen till dess han blivit nykter. Genom dessa bestämmelser, som tillkommit i den allmänna ordningens intresse och icke avse häktning i den betydelse, som detta ord äger i promulgationslagen till strafflagen, hava följaktligen icke givits några regler i fråga om åtal för fylleri, men de äro faktiskt i de flesta fall av avgörande betydelse även i detta hänseende. Det är nämligen i allmänhet icke möjligt att åstadkomma tillräcklig bevisning om fylleriförseelsen i andra fall än då den överlastade anhållits. Särskilt är det naturligtvis i de större städerna för den patrullerande poliskonstapeln svårt och ofta omöjligt att på gatan kunna på lämpligt sätt få konstaterat, vem den överlastade är.

I nämnda § stadgas, att var och en som av starka drycker överlastad träffas å *väg eller gata*, må, när dess behöriga *vårdande* icke annorledes låter sig verkställa, förvaras i häkte till dess han återvunnit sina sinnens bruk. Därjämte

föreskrives, att den, som å förenämnda eller andra allmänna ställen, såsom värds-
hus, näringsställen och krogar, i fylleri gör oljud eller förnärmar andras fred
och säkerhet, skall ovillkorligen i häkte inmanas; dock bör han, sedan han åter
blivit nykter, på fri fot ställas. Om alltså en drucken person går sin väg fredligt
fram, är det, i fråga om inskridande mot honom från polisens sida, avgörande,
huruvida det kan vara rådligt eller ej att lämna honom utan vård. Han får icke
anhållas allenast av den anledningen att han kan åtalas för fylleri. Visserligen
kan anhållande ifrågakomma jämväl på grund av den allmänna bestämmelsen
om häktning, att okänd person, som undandrager sig att uppgiva sitt namn eller
hemort eller emot vilken skäligen anledning förekommer, att hans uppgift därom
är osann, må tagas i häkte till dess tillförlitlig upplysning vunnits i sagda hän-
seenden. I Stockholm är sådan häktning i och för åtal rätt vanlig, och anhållande
sker naturligtvis i många fall på grund av oljud eller annan förseelse i samband
med fylleriförseelsen, men i det ojämförligt största antalet fall gälla åtalen sådana
personer, som anhållas av den anledningen, att det icke är rådligt att lämna dem
utan vård.

I fråga om tillämpningen av sistberörda regel kan naturligtvis uppfattningen
av polismannens skyldighet att inskrida i sådana fall vara växlande, men i stort
sett torde det kunna sägas, att polisens förfarande i detta hänseende i vårt land är
bestämt av tämligen ensartad tradition och praxis.

Det framgår icke av riksdagens skrivelse eller utskottets utlåtande, huruvida
ändring ansetts böra äga rum i nu nämnda hänseende, d. v. s. huruvida polisens
befogenhet och skyldighet att anhålla överlastade personer i allmänhet borde göras
mera omfattande. Den bestämmelse i 1841 års förordning, som numera har den
största betydelsen, är just berörda stadgande om »häktning» av sådana över-
lastade personer, vilkas »behöriga vårdande icke annorledes låter sig verkställa». Därest en omarbetning av förordningen skulle gälla särskilt detta stadgande,
torde en förändring i skärpande riktning beträffande dem, som gå sin väg fred-
ligt fram, icke gärna kunna tänkas ske på annat sätt, än att polisen skulle bliva
berättigad att anhålla var och en, som kan åtalas för fylleri. Härigenom skulle
polisens inskridande mot fylleriförseelserna kunna bliva betydligt mera omfat-
tande än för närvarande. En given begränsning komme dock alltid att finnas till
följd av den begränsade tillgången på polispersonal och förvaringsrum för de
anhållna.

En sådan utsträckning av polisens befogenhet torde emellertid icke överens-
stämma med den allmänna rättsuppfattningen. Det torde nämligen innebära ett
för långt gående ingripande i den personliga friheten att låta polisen arrestera
var och en som uppträder å allmän plats i sådant tillstånd, att av hans åtbörder
eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, att han är drucken. Här-
igenom skulle alla fylleriförseelser i ett mycket betydelsefullt avseende likställas
med grövre brott, vilket icke kan vara rimligt eller berättigat.

Vad ovan anförts om behovet av strängare straffbestämmelse mot dem, som i
fylleri förnärma andras fred eller säkerhet eller eljest störa den allmänna ord-
ningen, bör emellertid föranleda till en sådan omarbetning av 1841 års förord-
ning, att polisen äger lagstadgad befogenhet att i alla dylika fall anhålla den
skyldige. Uttrycket »förnärma andras fred eller säkerhet» synes nämligen icke
vara tillräckligt omfattande utan bör kompletteras, så att därav otvetydigt fram-
går, att var och en, som i fylleri stör den allmänna ordningen, kan anhållas.

Polisen är naturligtvis på grund av sin allmänna uppgift skyldig att inskrida
i sådana fall, liksom eljest för avstyrande av oordningar, och bör ju även anses
befogad att anhålla den, som icke på annat sätt kan förmås att upphöra med sitt
ordningsstörande beteende, men i lagen saknas uttryckligt stöd härför.

Genom en omarbetning av bestämmelserna i enlighet med vad här anförts skulle ifrågavarande stadganden bli i huvudsak överensstämmande med motsvarande föreskrifter i den norska lagen av den 9 mars 1918. Enligt denna må, när någon i berusat tillstånd stör allmän fred och ordning eller den lovliga samfärdseln, förolämpar andra eller vållar fara för sig själv eller andra, polisen taga honom i fängsligt förvar, till dess han blivit nykter.»

De sakkunniga hava i anslutning till vad polismästaren sålunda uttalat, omredigerat paragrafen så, att drucken person *må* anhållas i vårdnadssyfte, när fylleriet, utan att vara förenat med annat ordningsstörande uppträdande, äger rum å väg eller gata eller annan därmed likställd allmän plats, vartill — av skäl som vid 48 § angivits — hänförs även intill sådan allmän plats beläget enskilt område, där vederbörande obehörigen uppehåller sig; samt att sådan person *skall* anhållas, då han, i fyleri, gör oljud eller förnärmar annans fred eller säkerhet eller i övrigt uppträder störande vare sig å nyss nämnd plats eller å därintill beläget enskilt område, där han obehörigen uppehåller sig, eller i övrigt å vilket annat som helst till allmän plats hänförligt ställe.

Därjämte har tillfogats en uttrycklig bestämmelse om polismyndighetens — för övrigt självklara — rätt att kvarhålla den anhållne till dess förhör med honom hunnit anställas. Orden »i häktet kvarhållas» äro valda med hänsyn därtill, att en person kan kvarhållas icke allenast för begånget brott utan jämväl t. ex. av den anledningen, att han befunnits vara hemfallen åt drycken-skap och i följd därav farlig för annans personliga säkerhet.

53 §.

Genom en provisorisk lag av den 20 juni 1924 är föreskrivet, att därest spritdrycker eller vin eller rusgivande ersättningsmedel därför påträffas hos person, som anhålles för fyleri, skall vad sålunda påträffats tagas i förvar av polismyndigheten och, där ansvar ådömes för fyleriförseelsen, dömas förverkat, såvida ej särskilda omständigheter till annat föranleda. Med drycker och ersättningsmedel därför, som enligt vad sålunda stadgats dömas förverkade, skall förfaras på sätt i 90 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker föreskrives; och skall belopp, som vid föryttring av förverkad vara erhålles, tillfalla kronan.

Omförmälda 90 § 2 mom. i 1917 års förordning lyder, efter den 8 juni 1923 vidtagen förändring, sålunda:

»Rusdrycker, som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förbrutna, skola, därest de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker, eller till partihandelsbolag. Kunna förbrutna rusdrycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till partihandelsbolag, som till avsalu bedriver rening av brännvin, att av bolaget för tekniskt bruk avyttras. Bolag, till vilket rusdrycker sålunda hembjudits, vare skyldigt att till skäligt pris efter grunder, som av pris- och inköpsnämnden fastställas, inköpa den hembjudna varan. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Lag samma vare i fråga om försäljning på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar av rusdrycker, som ej förklaras förbrutna.

Med den erlagda köpesumman för rusdrycker, som försåls på grund av stadgande i 83 § 1 mom (om tid för återutföring i visst fall av importerad rusdrycksvara) eller bestämmelser i tullstadgan, skall — — — — — tullverket tillhanda.»

De sakkunniga hava ansett, att ett stadgande, motsvarande det i den provisoriska lagen av den 20 juni 1924 givna, bör i den nya lagen införas. Att i denna lag uttrycket »alkoholhaltiga drycker» även innefattar rusgivande ersättningsmedel därför, framgår av 2 § andra stycket. Stadgandet, att belopp, som vid föryttring av förverkad vara erhålles, tillfaller kronan, återfinnes i 55 §.

54 §.

I förevarande paragraf hava upptagits erforderliga bestämmelser om åtal och om laga domstol.

Rörande innebörden av de nya bestämmelserna om åtalsrätt och om grunderna därför hänvisas till vad därom yttrats vid 48 och 52 §§.

Stadgandena om behörig domstol överensstämma med vad därutinnan är stadgat i 1841 års förordning.

55 §.

Med hänsyn till beskaffenheten av de förseelser, för vilka i detta kapitel är stadgat ansvar, läser icke kunna ifrågasättas annat, än att böter och försäljningsbelopp för förverkat gods skola tillfalla kronan.

Lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 14 juni 1918 (nr 422) om fattigvården.

Beträffande skälen till den här ifrågasatta förändringen hänvisas till motiveringen vid 21 § i förslaget till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

Förordning om ändrad lydelse av 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

17 och 22 §§.

I motiveringen till 4 § i förslaget till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri hava de sakkunniga, i anslutning till en vid 1923 års riksdag väckt motion (F. K. n:o 104), uttalat, att det synes befogat, att en bestämd föreskrift kommer till stånd därom, att nykterhetsnämnden skall höras över alla inom kommunen förekommande ärenden, vilka beröra nykterhetstillståndet därstädes. I enlighet härmed hava i förevarande paragrafer intagits bestämmelser om, att jämväl nykterhetsnämnden skall höras över ansökningar om rätt till försäljning av rusdrycker, varom i dessa paragrafer omförmäles.

28 §.

Med hänsyn till den nykterhetsnämnden åliggande uppgiften att »övervaka nykterhetstillståndet inom kommunen» hava de sakkunniga ansett erforderligt, att, utom de i paragrafen nämnda myndigheter, jämväl nykterhetsnämnden erhåller avskrift av utfärdat tillståndsbevis rörande rättighet till detaljhandel med rusdrycker.

34 §.

Omredigeringen av punkt 9 i denna paragraf är en följd av det utav de sakkunniga föreslagna upphävandet av rusdrycksförsäljningsförordningens 35 § och dennas ersättande med ett motsvarande stadgande i 6 § av den nya lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

55 §.

I 2 mom. av förevarande paragraf i dess nuvarande lydelse är stadgat, att »vid offentligt skådespel eller varieté-, cirkus- eller annan dylik föreställning eller, med undantag av konsert, vid vilken uteslutande utföres instrumental-musik, varje annan föreställning, till vilken allmänheten har tillträde, eller vid offentlig danstillställning må utskänkning av rusdrycker icke ske i lokal eller å plats, där föreställningen eller danstillställningen äger rum, eller i annan lokal, som med förstnämnda lokal står i inre förbindelse; dock må Konungens befallningshavande, efter magistratens eller kommunalnämndens hörande, för särskilt tillfälle medgiva undantag från det sålunda meddelade förbudet.»

Den rättighet, som sålunda tillagts länsstyrelserna och överståthållarämbetet att »för särskilt tillfälle» undantagsvis medgiva utskänkning av rusdrycker i samband med offentlig föreställning eller danstillställning har, vad angår utskänkning i förening med dans, under de senare åren stundom utnyttjats i en omfattning, som måste anses oförenlig med stadgandets anda och mening. De sakkunniga hava därför ansett angeläget att genom en omformulering av stadgandet giva ett klart uttryck däråt, att medgivande till utskänkning, varom här är fråga, icke må förekomma annat än för särskilda enstaka tillfällen, vilka icke kunna antagas med någon regelbundenhet återkomma. Orden »under årets lopp» hava tillfogats av den anledning, att stadgandet icke skall utgöra hinder för beviljande av tillfällig utskänkning vid tillställning av ifrågavarande art, som visserligen är att betrakta såsom en enstaka företeelse men varje år regelbundet återkommer, såsom t. ex. en nyårsbal, midsommardans med mera dylikt.

Sedan de sakkunniga redan upptagit till behandling frågan om en förändring i berörda avseende av förevarande paragraf och uppsatt förslag till omformulering av densamma, har ett ytterligare stöd för de sakkunnigas ståndpunkt härutinnan erbjudit sig uti en av »Nykterhetsfolkets i Stockholm centralför-samling» till Kungl. Maj:t den 26 augusti 1926 ingiven underdånig skrift med besvär över en av överståthållarämbetet den 11 i samma månad meddelad resolution angående tillstånd till utskänkning av rusdrycker i samband med danstillställning. I berörda skrift anföres, bland annat:

Under de senaste åren har överståthållarämbetet i en ständigt stegrad omfattning lämnat innehavarna av utskänkingsrättigheter dylika tillstånd. I en till denna skrift fogad bilaga (bil. 2)¹ har upprättats en förteckning över de från januari 1924 till mars 1926 meddelade tillstånden att anordna dans å restaurant med fullständiga utskänkingsrättigheter. Av nämnda förteckning framgår, att det sammanlagda antalet tillstånd för sådana rättigheter utgjorde för år 1924: 1,164, för år 1925: 1,622 och för första kvartalet år 1926: 456. — — — Tillstånden ha i regel förnyats varje vecka och därvid avsett en eller två, i regel från vecka till vecka fasta veckodagar. Härigenom hava förhållandena blivit likartade med dem, som skulle förelegat, därest ifrågavarande utskänkingsinnehavare meddelats varaktig rättighet att å viss veckodag eller vissa veckodagar anordna danstillställning i samband med utskänkning. — — — —

¹ Se sid. 140.

Det sålunda av överståthållarämbetet tillämpade förfarandet synes oss stå i strid med 55 § rusdrycksförsäljningsförordningen. I nämnda hänseende få vi anföra följande.

En bestämmelse av med 55 § rusdrycksförsäljningsförordningen befriadt in- och utbörda infördes i den svenska alkohollagstiftningen för första gången genom beslut av 1896 års riksdag. Vid nämnda tillfälle avsåg man väsentligen att förebygga utskänkning i samband med varietéföreställning. Efter förslag av nykterhetskommittén vidgades bestämmelsen i anledning av gjorda framställningar år 1917 till att omfatta jämväl danstillställning.

Den del av bestämmelsen, varigenom länsstyrelsen tillagts rätt att medgiva undantag, bibehölls emellertid därvid oförändrad. Beträffande innebörden av uttrycket »särskilt tillfälle» uttalade vid förevarande lagstiftnings tillkomst dåvarande chefen för finansdepartementet, statsrådet Wersäll, följande (proposition nr 25 vid 1896 års riksdag):

»I fråga om de särskilda bestämmelserna i det sålunda föreslagna momentet torde jag endast behöva anföra, att då, med avseende på svårigheterna att på ett tillfyllestgörande sätt definiera begreppet varietéföreställning, momentets räckvidd måste göras tämligen omfattande, Kungl. Maj:ts befallningshavande synts böra tilläggas rätt att för särskilt tillfälle medgiva undantag från förbudet. Med den avfattning förslaget erhållit skulle eljest i ett eller annat fall kunna inträffa, att verkningarna av den nya lagbestämmelsen komma att sträcka sig vidare, än åsyftat varit eller som må vara behöfligt. Exempelvis skulle därigenom all möjlighet vara berövad en fullt aktningvärd sångkör att, såsom stundom plägas, giva konsert å en lokal, där utskänkning av spirituosa äger rum. Då det nyssnämnda undantaget enligt förslaget endast skulle beviljas för särskilt tillfälle och sålunda icke t. ex. för en säsong, synes någon betänklighet mot förslaget i denna del icke böra möta.»

Detta uttalande lämnades av utskottet och riksdagen utan erinring. Med stadgandet om rätt för länsstyrelse att för särskilt tillfälle medgiva undantag åsyftade man således icke att lämna en möjlighet öppen för servering vid visst tillfälle i samband med varietéföreställning, utan uteslutande att förebygga, att föreställning av därmed icke jämnställd natur drabbades av förbudet. När bestämmelsen sedermera vidgades till att avse jämväl danstillställning, synes någon härifrån avvikande mening icke hava av riksdagen uttalats. — — — För vanliga, regelbundna återkommande tillställningar var undantagsbestämmelsen icke avsedd. Vid bestämmelsens avfattning har detta syfte i så måtto vunnit uttryck, att åt densamma givits formen icke av direkt angiven rätt att på ansökan meddela tillstånd, utan av rätt att medgiva undantag från förbud.

De sakkunniga hava icke varit i tillfälle att kontrollera, huruvida vid alla i bil. 2 upptagna tillfällen tillståndet att anordna dans varit förenat med tillstånd att i samband därmed utöva den restauranten tillkommande utskänkningsrätt — såsom i besvärsskriften och i bilagan angives — men sannolikt är, åtminstone i det övervägande antalet fall, så förhållandet. Av den överklagade resolutionen den 11 augusti 1926, vilken finnes bilagd besvärsskriften, framgår också, att i detta fall restaurantens innehavare anhållit om tillstånd att onsdagen den 11 och lördagen den 14 augusti anställa baler å restauranten (Rosenbad) samt att »vid dessa festliga samkväm låta den därstädes medgivna utskänkningen av rusdrycker fortgå till klockan 2 på natten», vilken anhållan av överståthållarämbetet bifallits, dock med den inskränkning, att rusdryck icke finge till gäst utlämnas efter klockan 1 på natten. Denna resolution torde vara typisk för tillstånd av ifrågavarande art.

Den i skriften här ovan återopade bilagan 2 är av följande lydelse:

Antal beviljade tillstånd att anordna dans i samband med utskänkning av rusdrycker i Stockholm under tiden 1 januari 1924—31 mars 1926.

R e s t a u r a n t (med fullständig utskänkning)	1 9 2 4					1 9 2 5					1926
	kvartal				S:a	kvartal				S:a	kvartal
	I	II	III	IV		I	II	III	IV		I
Cecil	22	14	16	41	93	20	13	—	25	58	27
Fenix	23	11	5	25	64	24	11	4	25	64	25
Dramaten	24	7	2	23	56	20	26	10	24	80	26
Bellmansro	22	23	26	16	87	22	28	26	25	101	23
Operakällaren	23	26	26	25	100	20	26	27	25	98	25
Mosebacke	24	17	27	24	92	24	24	26	27	101	29
Gillet	22	25	8	27	82	23	18	9	23	73	28
Rosenbad	24	26	28	30	108	27	25	18	26	96	23
Strand	21	19	17	24	81	25	26	24	27	102	27
Kronprinsen	2	1	—	—	3	—	1	—	1	2	—
Blanche	2	8	2	13	25	12	24	23	26	85	24
Riche	18	22	27	26	93	22	23	26	27	98	25
Lidingöbro	7	—	8	—	15	2	—	—	—	2	—
Babel	12	26	26	25	89	22	30	24	20	96	26
Anglais	2	2	2	1	7	—	10	26	6	42	—
Kaiserhof	2	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—
Rådhusrestauranten	10	21	8	25	64	25	22	11	27	85	25
Berns	3	7	—	7	17	2	2	1	6	11	9
Continental	—	1	—	1	2	—	1	4	1	6	—
Grand-Royal	—	3	1	8	12	18	24	26	27	95	26
Hasselbacken	—	6	20	—	26	—	21	21	20	62	12
Blå Porten	—	6	14	—	20	—	9	18	—	27	—
Kastenhof	—	—	—	13	13	9	12	9	28	58	28
Rosengrens källare	—	—	—	8	8	21	23	24	27	95	16
Piperska muren	—	—	—	4	4	—	—	—	—	—	—
Maison Pierre	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Ekegårds	—	—	—	—	—	14	23	23	24	84	24
Damberg	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—
Nybrohof	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Kung Carl	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6
Summa	263	271	263	367	1,164	352	422	380	468	1,622	456

56 §.

I fråga om ändringen i denna paragraf hänvisas till vad som yttrats här ovan vid 17 och 22 §§.

64 §.

Beträffande omredigeringen av denna paragraf och skälen därför hänvisas till vad därom yttrats i motiveringen till 4 § i lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

65 §.

Motiveringen till de ändringar, som vidtagits i 65 §, återfinnes under 5 § i lagen om åtgärder mot dryckenskap och fylleri.

Förordning om ändrad lydelse av 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka.

Beträffande de förändringar, som vidtagits i denna förordnings 8, 10, 13—15 samt 20 §§ hänvisas till vad som yttrats rörande motsvarande ändringar i 17, 22, 28 och 56 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Förändringarna i 22 § sammanhånga med vad av de sakkunniga vid 2 § i förslaget till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri anförts rörande nödvändigheten att söka förebygga missbruk även av pilsnerdrickat och innebär en utsträckning av motsvarande stadgande i 59 § 3 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen jämväl till nu förevarande förordning.

Vad särskilt angår höjningen av åldersgränsen för dem, till vilka pilsnerdricka må å försäljningsställe utlämnas, från 16 till 18 år, torde densamma få anses väl motiverad icke allenast av det i det föregående bestyrkta faktum, att pilsnerdricka i stor utsträckning användes såsom berusningsmedel, utan även därav, att erfarenheten har visat, att sådana personer, som äro hemfallna åt dryckenskap, i regeln vid tidig ålder börjat missbruka alkoholhaltiga drycker och då ej sällan just pilsnerdricka. Att söka i möjligaste mån skydda ungdomen mot den fara, som ligger uti en fri tillgång till ett sådant berusningsmedel redan i en ålder, då karaktären ännu icke är stadgad, har synts de sakkunniga vara en samhällelig plikt.

Lag om ändrad lydelse av § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet; och

Lag om ändrad lydelse av §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad.

Beträffande de i fråga om dessa lagar föreslagna förändringarna hänvisas till vad som yttrats i motiveringen till dels 4 § i förslaget till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri och dels 17 och 22 §§ i förslaget till förordning om ändrad lydelse av dessa och vissa andra paragrafer i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker.

Instruktion för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården.

Förslaget ansluter sig till den nu gällande instruktionen av den 17 december 1915, ehuru med vissa förändringar.

Enligt 4 § i den nu gällande instruktionen äger uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården (= socialstyrelsen) förordna om överflyttning av å allmän alkoholistanstalt internerad person

a) från erkänd anstalt till statsanstalt, i det fall att den internerade prövas icke kunna behållas å den förra anstalten utan att äventyra sin eller andra där internerades ändamålsenliga vård eller anstaltens behöriga skötsel;

b) från statsanstalt till erkänd anstalt, i det fall att den internerade prövas icke tarva vård å statsanstalt utan kunna lämpligen vårdas å erkänd anstalt och sistnämnda anstalts reglemente det medgiver;

c) från en allmän anstalt till annan dylik, i det fall att sådan åtgärd prövas önskvärd med hänsyn till alkoholistvården och styrelserna för de båda anstalterna därtill lämna samtycke.

Då denna instruktion utfärdades, fanns endast en statsanstalt för alkoholister, nämligen den å Venngarn för manliga alkoholister anordnade. Som under 21 § är närmare omnämnt, hava emellertid sedan tillkommit alkoholistanstalter vid statens tvångsarbetsanstalter med uppgift att mottaga de mera indisciplinära alkoholisterna ävensom sådana, som upprepade gånger varit intagna å alkoholistanstalt och jämväl undergått tvångsarbete. Härav betingas en ändring i instruktionen, vilken i förslagets 4 § återfinnes under b). Det andra tillägget, som i denna paragraf gjorts, har föranletts av den i förslagets 21 § 2 mom. intagna bestämmelsen därom, att anstaltsvård av alkoholister i vissa uti motiveringen till denna paragraf närmare angivna fall må kunna äga rum å arbetshem, som omförmälas i 33 § i lagen om fattigvården.

Slutligen har ordet »internerad» överallt utbytt mot ordet »intagen», på skäl som äro närmare utvecklade i motiveringen till 40 §.

Övriga följdförfattningar.

Av anledning, som i motiveringen till 22 § i förslaget till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri anges, föreslås den förändring i kungörelsen angående vissa handlingar, som omförmälas i lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913 — och vilka även enligt den nya lagen erfordras — att ur formuläret till läkarutlåtande den nu föreskrivna intygsmeningen i slutet av formuläret uteslutes.

Vidare föreslås, beträffande bestämmelserna i denna kungörelse, att arvodet till tjänsteläkare för utlåtande jämte föregående undersökning, 10 kronor, höjes till samma belopp, 15 kronor, som nu utgår till tjänsteläkare för utlåtande och undersökning rörande sinnessjuk person. Förändringen torde icke tarva någon vidare motivering.

Förslag till de smärre ändringar och jämkningar i övrigt, vilka av den nya lagstiftningen påkallas eller eljest kunna anses behövliga i såväl den ovan nämnda som vissa andra med lagen om behandling av alkoholister samman-

hängande författningar, instruktioner och reglementen, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna nu uppgöra, enär arbetet därmed lämpligen bör företagas, sedan det visat sig, huruvida huvudförslagen godkännas. De ifrågasvarande ändringarna äro utan betydelse för bedömande av de utav de sakkunniga föreslagna nya lagbestämmelserna. De sakkunniga förutsätta emellertid, att de på några ställen i betänkandet gjorda uttalandena rörande vissa sådana ändringar vid nämnda arbete vinna beaktande.

Särskilt yttrande

av herr *Alfred Petré*n:

1) *Rörande förslaget till lag angående åtgärder mot dryckenskap och fylleri.*

För min del har jag icke kunnat biträda de sakkunnigas mening att, där länsstyrelsen förordnat, att någon skall intagas å allmän alkoholistanstalt, den som ansökt härom — om man bortser från farliga alkoholister samt sådana, som äro lösdrivare eller efter häktning för brott blivit förklarade otillräkneliga — skulle hava ovillkorlig skyldighet att ombesörja tvångsinterneringen, därest ej länsstyrelsen själv gäve anstånd. Det synes mig nämligen icke lämpligen kunna föreskrivas, att ett kommunalt organ eller — vad som med de sakkunnigas förslag även skulle kunna inträffa — rent av en enskild person skall hava skyldighet att giva verkställighet åt länsstyrelsens beslut. I själva verket ha de sakkunniga icke heller tagit konsekvenserna av sitt förslag fullt ut, i det de icke ifrågasatt någon påföljd, därest vederbörande nykterhetsnämnd eller enskilde person underlåter att inom den i förslaget föreskrivna tiden föranstalta om den av länsstyrelsen beslutade interneringen.

För övrigt är det att märka, att den ståndpunkt, vilken de sakkunniga intagit i denna fråga, icke överensstämmer med den, som kom till uttryck i motiven till den nuvarande lagstiftningen, där det uttryckligen framhölls, att verkställigheten av meddelat interneringsbeslut ej är ovillkorlig. Detta har med andra ord mera uppfattats som ett medgivande åt nykterhetsnämnden att låta intaga en alkoholmissbrukare å alkoholistanstalt än som en skyldighet att föranstalta härom. I enlighet med denna uppfattning har Stockholms nykterhetsnämnd icke gjort framställning om intagning å alkoholistanstalt av den, beträffande vilken begärd resolution härom erhållits, när denne efter erhållet meddelande om resolutionen blivit nykter och ordentlig. Att detta även kunnat ske med överståthållareämbetets goda minne, framgår av det under 34 § omnämnda fall 3, i vilket det begärda förordnandet utfärdades, trots det nykterhetsnämnden meddelat, att nämnden ej skulle bringa förordnandet i verkställighet, så länge den person, detta avsåg, förhöll sig nykter och ordentlig. Det synes mig icke kunna innebära någon nackdel utan tvärtom vara till bestämd fördel, att nykterhetsnämnden får utöva sin alkoholistvårdande verksamhet utan att vid valet av åtgärd, som på en viss tidpunkt kan anses vara den ändamålsenligaste, behöva vara bunden av tidsödande formaliteter.

I sakens natur ligger emellertid, att nykterhetsnämnden, där sådana omständigheter inträtt, att det synes böra anstå med verkställandet av överståthållareämbetets förordnande om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, städse fortsatt att hava personen i fråga under övervakning,

som i dylikt fall, därest intagning å alkoholistanstalt ej mellankommit, fortsatt under resolutionens giltighetstid.

I överensstämmelse med här anförda synpunkter har 1 mom. i den av mig föreslagna 32 § formulerats.

Maximitiden för i denna paragraf omförmälda övervakning har satts lika lång som maximitiden för en persons första tvångsinternering. Då givetvis intagning å alkoholistanstalt i dylikt fall bör kunna ske, därest det med övervakningen åsyftade resultatet ej vinnes, har förordnandets giltighetstid för sådant fall föreslagits utsträckt till ett år, efter det beslutet vunnit laga kraft (2 mom.). Här må i förbigående framhållas, att det kunde vara lämpligt, att länsstyrelsens resolution i de fall, där sökanden är verkställighetsorganet, erhöles sådan ändrad formulering, att orden »skall intagas å allmän anstalt för vård av alkoholister» utbyttes mot orden: *må* intagas o. s. v.

I de fall, där det tillkommer länsstyrelsen att själv föranstalta om interneringen, synes det ej behöva bero på framställning av nykterhetsnämnden, att länsstyrelsen ger anstånd med intagandet å alkoholistanstalt. I enlighet härmed har den av mig föreslagna 33 § formulerats. Vad beträffar maximitid för övervakning och giltighetstid för förordnandet om tvångsinternering hava de här satts lika som i föregående paragraf.

Därest den, om vilkens intagande å allmän alkoholistanstalt länsstyrelsen förordnat, icke står under övervakning av nykterhetsnämnd, synes mig ej vara anledning att förlänga förordnandets giltighetstid utöver vad som nu är stadgat. För sådant fall, som avhandlas i den av mig föreslagna 34 §, har densamma sålunda upptagits till tre månader, efter det beslutet vunnit laga kraft.

I anslutning till vad sålunda blivit anført, får jag föreslå, att 32—34 §§ i förslaget erhålla följande lydelse:

32 §.

1 mom. I andra fall, än i 31 § sägs, tillkommer det den, som gjort ansöknings om förordnande angående någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister, att, sedan slutligt beslut härom meddelats, föranstalta om hans intagande å sådan anstalt. Kan plats ej omedelbart beredas, äger nykterhetsnämnden att låta den, beslutet gäller, stå under övervakning, som i 8 § sägs.

Därest i fall, som i första stycket avses, efter länsstyrelsens beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister omständigheter framkommit, som giva grundad anledning till antagande, att även utan sådan åtgärd det därmed åsyftade ändamålet skall kunna vinnas, må med beslutets verkställande anstå, för vilket fall nykterhetsnämnden äger att låta den, beslutet gäller, stå under övervakning, som i 8 § sägs.

2 mom. Övervakning, som äger rum på grund av bestämmelserna i 1 mom., må fortgå i högst ett år. Har intagning å allmän anstalt för vård av alkoholister icke ägt rum inom ett år, efter det länsstyrelsens förordnande om sådan intagning vunnit laga kraft, vare beslutet förfallet.

33 §.

Därest i fall, som i 31 § sägs, efter länsstyrelsens beslut om någons intagande å allmän anstalt för vård av alkoholister framkommit omständigheter, som giva grundad anledning till antagande, att även utan sådan åtgärd det därmed åsyftade ändamålet skall kunna vinnas, äger länsstyrelsen meddela anstånd tillsvidare med beslutets verkställande.

Har sådant anstånd meddelats, skall den, beslutet gäller, ställas under övervakning, som i 8 § sägs. Finner nykterhetsnämnden sådant förhållande inträda, att intagande å anstalt bör äga rum, göre hos länsstyrelsen hemställa om förordnande, att beslutet skall verkställas. Har verkställighet ej skett inom ett år, efter det beslutet vunnit laga kraft, vare beslutet förfallet.

34 §.

Har plats å allmän anstalt för vård av alkoholister icke kunnat beredas inom tre månader, efter det beslutet om intagande å dylik vunnit laga kraft, vare beslutet förfallet, därest ej den, beslutet gäller, står under övervakning enligt 32 § eller 33 §.

Här föreslagna ändringar i de sakkunnigas förslag till 32—34 §§ kräva även en ändring av 37 §, och får jag därför föreslå, att denna erhåller följande ändrade lydelse:

37 §.

Har i — — — — — verkställande.

Har handräckning ej lämnats inom ett år, efter det beslutet om intagande å anstalten vunnit laga kraft, vare det beslut förfallet.

2) *Rörande förslaget till ändring i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka.*

Under 2 § har närmare utvecklats, hurusom det i själva verket rått ett mycket utbrett alkoholmissbruk medelst pilsnerdricksförtäring. På grund av den kännedom härom, Stockholms nykterhetsnämnd vunnit, framhöll den i sitt rörande den år 1925 beslutade riksdagsskrivelsen om utredning angående ändring i pilsnerdricksförordningen avgivna yttrande önskvärldheten av ett stadgande, som medgäve utskänkning av pilsnerdricka utan samband med lagad mat endast till ett visst maximum, exempelvis två flaskor om vardera $\frac{1}{3}$ liter för samme person vid varje besök.

Givetvis kan icke ett generellt stadgande därom intagas i själva förordningen, då något motsvarande stadgande härom icke finnes i rusdrycksförsäljningsförordningen, utan de maximikvantitetsbestämmelser, som gälla i fråga om utskänkning av rusdrycker, äro utfärdade av kontrollstyrelsen. Med den kännedom man numera har om pilsnerdrickats betydelse för alkoholmissbruket vore det önskvärt, om kontrollstyrelsen erhöile motsvarande befogenhet att utfärda föreskrifter rörande utskänkningen av pilsnerdricka.

Enligt vad till min kännedom kommit, finnes det städer, där utskänkning av pilsnerdricka jämlikt länsstyrelsens resolution endast får ske till ett visst maximum åt samme person vid varje besök. Därest vederbörande kommunala myndighet uttalar sig för en sådan restriktion, är emellertid med pilsnerdricksförordningens nuvarande lydelse länsstyrelsen icke skyldig att vid rättigheternas beviljande taga hänsyn till det sålunda uttalade önskemålet. För min del får jag påyrka, att pilsnerdricksförsäljningsförordningen ändras därhän, att den på denna punkt kommer i överensstämmelse med rusdrycksförsäljningsförordningen.

B i l a g o r.

I.

Till Konungen.

Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning har vid årsmöte i Stockholm den 14 mars 1926 beslutat att till Kungl. Maj:t göra vördsam anhållan om, att Kungl. Maj:t, på det sätt som befinnes lämpligt, ville medverka till

1. att formulär till läkarutlåtande, varom stadgas i 4 § 3 mom. och 26 § av lagen om behandling av alkoholister måtte ändras så, att slutklämmen däri: »På grund av ovan angivna förhållanden anser jag, att — — — är hemfallen åt dryckenskap och med hänsyn därtill i behov av behandling å alkoholistanstalt» utgår, och att läkarutlåtandet endast anger klientens fysiska och psykiska tillstånd;

2. att sådan ändring företages i 13 § och 23 § 2 mom. av lagen om behandling av alkoholister, att bestämmelserna däri erhålla en sådan formulering, att de överensstämmer med lag av 6 juni 1924 om samhällets barnavård 75 § 1 och 2 mom.;

3. att i lag om behandling av alkoholister införes åliggande för polismyndighet att till nykterhetsnämnd ingiva anmälan om fylleriförseelser;

4. att i Kungl. Förordningen angående försäljning av rusdrycker 14 juni 1917 § 3 samt i Kungl. Förordningen 14 juni 1917 angående försäljning av pilsnerdrycka § 8 mom. 2. införas bestämmelser därom, att K. B. skall inhämta yttrande även hos kommunens nykterhetsnämnd;

5. att, när nästa upplaga av »Råd och anvisningar till nykterhetsnämnder» av K. socialstyrelsen skall utgivas, en omredigering måtte vidtagas så, att de delar av fattigvårdslagen, som äro tillämpliga på nykterhetsnämnderna, helt citeras i stället för att, som nu sker, endast hänvisningar göras.

Som motivering till vad här ovan i *punkt 1* framhållits såsom önskvärt får anföras följande.

När en person anmäles till nykterhetsnämnd, emedan han anses hemfallen åt dryckenskap, företages en synnerligen noggrann undersökning, huru härmed förhåller sig. Ger undersökningen vid handen, att vederbörande faller under 1 § i Lag om behandling av alkoholister, vidtagas de åtgärder, som lagen stadgar, för att söka förmå honom att återgå till ett nyktert och ordentligt liv. Om vederbörande — trots nykterhetsnämndens alla ansträngningar att få honom nykter — likväl fortsätter sitt alkoholmissbruk, återstår intet annat än framställning till Konungens befallningshavande om tvångsinternering. Erfarenheterna hittills ha emellertid — såväl i Stockholm som i landsorten — visat, att ej sällan stora svårigheter möta för erhållande av det för tvångsinterne-

ring stipulerade läkarutlåtandet om, att personen ifråga är hemfallen åt dryckenskap. Det har inom Stockholms län inträffat, att person, som — enligt nykterhetsnämndens uppfattning, styrkt genom en mängd intyg — varit hemfallen åt dryckenskap och under rus varit till uppenbar fara för sin omgivning, ej kunnat tvångsinterneras, enär läkare vägrat att lämna det stadgade utlåtandet. Anledningen till läkarens vägran i dylikt fall har givetvis ej berott på någon avoghet eller på bristande intresse för att lämna sin medverkan till att befria familj och samhälle från en under rus farlig individ utan torde uteslutande vara att söka i det förhållandet, att läkaren vid undersökningen av den omhändertagna personen ej kunnat konstatera några tecken på alkoholism chronicus. Lagen ger emellertid intet stöd för den uppfattningen, att villkoret för tvångsinternering skulle vara att alkoholmissbruket framkallat dylika sjukliga rubbningar, utan skall enligt lagen ett beslut om tvångsinternering å alkoholistanstalt vara grundat på de *sociala vådor*, som alkoholmissbruket medfört. — För belysande av de svårigheter, som kunna möta vid anskaffande av läkarutlåtande anföres härmed ett exempel från Solna kommuns nykterhetsnämnd.

»Till Solna kommuns nykterhetsnämnd anmälades under hösten 1923 en person, som på grund av onykterhet blivit avskedad från sin arbetsanställning. Nykterhetsnämnden lät genom ombud besöka hemmet några gånger, tills hustrun meddelade, att mannen upphört med sitt spritmissbruk och förhållandena i hemmet åter blivit goda. Hösten 1925 anmäldes samme man på nytt, denna gång av sin hustru, som berättade, att hennes make under de senaste två månaderna i hög grad missbrukat spritdrycker och även uppträtt bråkigt och hotfullt i hemmet, så att hon och hennes hemmavarande minderåriga barn måst lämna bostaden och hyra in sig hos bekanta till hustrun. Enligt hustruns uppgift hade mannen varit nykter endast fem dagar de senaste månaderna. En noggrann undersökning företogs av nykterhetsnämnden och av denna framgick, att mannen som berusad hade ett hetsigt lynne och vid tvenne olika tillfällen anhållits av polis, emedan han deltagit i slagsmål och även under rusets inflytande misshandlat en person. Han hade vidare missfirmat ledamöterna i hälsovårdsnämnden, dömts för förargelseväckande beteende vid två särskilda tillfällen ävensom för våldsamt motstånd, och i hans bostad hade år 1920 beslagtagits såväl brännvinsapparat som mäsk. Enligt hustruns uppgift var mannen som ung gosse intagen å Skrubba skyddshem. I polisrapporten förekom bland andra detta yttrande om mannen ifråga: »P. är känd för att hava ett mycket häftigt och svårt lynne samt för att uppträda på ett brutalt och rätt sätt». — Mannen inkallades till nämnden och infann sig där, men var vid tillfället berusad och verkade i övrigt fullständigt förfallen. Då han talade om sin hustru, brusade han upp och yttrade sig i hårda ordalag; då han talade om sina barn, sjönk han ihop i häftigt gråt. — Nykterhetsnämnden beslöt uppsätta interneringshandlingar i ärendet. Mannen tillsades genom ombud att besöka läkare för läkarutlåtandes avgivande, och hade nykterhetsnämnden å vanligt sätt dels muntligen, dels skriftligen lämnat ifrågavarande läkare nödiga upplysningar. Fjorton dagar efter det mannen varit inkallad till nämnden, inställde han sig till läkarundersökning. Under de två gångna veckorna hade han hållit sig nykter, varför läkaren icke kunde finna några symptom på kronisk alkoholism, och ansåg sig denne därför ej heller kunna utfärda läkarutlåtande med tillstyrkande av mannens intagande å alkoholistanstalt. Läkaren ifråga såg nämligen saken ur rent medicinsk synpunkt och ej ur social synpunkt. Samme läkare framhöll senare till nämndens ordfö-

rande, att såsom formuläret till läkarutlåtande för intagande å alkoholistanstalt vore avfattat, han ej kunde utfärda dylikt, såvida icke påtagliga symptom på kronisk alkoholism vore att förmärka.»

Erfarenheter, sådana som de här citerade, skulle kunna anföras i mängd. Att ett läkarutlåtande bör åtfölja framställning till K. B. om tvångsinterneringsbeslut torde vara både lämpligt och behövt, men detta utlåtande bör då, enligt sammanslutningens uppfattning, endast utgöra ett intyg om status eller huruvida personen ifråga är i behov av annan vård än å alkoholistanstalt. Någon fara för att oberättigad tvångsinternering på grund av borttagande ur läkarintyget av uttrycket om att vederbörande »är hemfallen åt dryckenskap» skulle ifrågakomma, synes vara fullständigt utesluten, enär det ju alltid är K. B., som prövar det befogade i tvångsinterneringsframställningen.

Vad *punkt 2* här ovan beträffar, synes det lämpligt, att nykterhetsnämnderna beredas lättare möjlighet att påkalla polishandräckning, än vad som nu är fallet. Då fattigvårdsnämnd genom den förändrade lagstiftningen på dessa områden erhållit befogenhet att anlita polishandräckning utan att först inhämta K. B:s medgivande härtill, borde det väl ej möta några större svårigheter att få dylika bestämmelser införda i Lag om behandling av alkoholister. Stora svårigheter ha hittills visat sig vara för handen, när det gällt att få tredskande alkoholmissbrukare inställda inför nykterhetsnämnd. Enligt nuvarande bestämmelser (23 § 2 mom.) kan en person vid upprepade viten, som ej må överstiga etthundra kronor, tillhållas att inställa sig inför nykterhetsnämnd. Om den tredskande ändå ej kan förmås till inställelse, må nämnden lita K. B. till. Det torde vara uppenbart, att en avsevärd tid kommer att förflyta, innan en nykterhetsnämnd — framförallt i landsorten — blir i tillfälle att ernå den önskade kontakten med vederbörande, därest de i nuvarande lag angivna direktiven skola följas. Samma svårigheter gälla även när det är fråga om personer, för vilka K. B. utfärdat resolution om tvångsinternering, som ej frivilligt vilja inställa sig å anstalt. Till belysning av ett sådant fall anføres följande, även detta från Solna kommun.

»Under år 1925 sökte nykterhetsnämnden länsstyrelsens beslut för intagande av en kvinnlig alkoholist å anstalt. Länsstyrelsen biföll nämndens framställning den 7/11 1925, och beslutet delgavs vederbörande den 18:de i samma månad. Nykterhetsnämnden dröjde med beslutets verkställande för att ge kvinnan möjlighet till bättring. Hon upphörde emellertid ej med spritmissbruket, utan förvärrades detta. Kvinnan var gift och hade i sin vård ett två månader gammalt barn. Hennes man ansåg ställningen förtvivlad, enär hustrun tog alla pengar, som hon fick till mat, och köpte pilsnerdricka för och berusade sig, vartill kom att hon i hög grad misskötte hemmet. Det hände även en gång, att hon tog en spiselring och med denna slog till mannen mitt i ansiktet. Mannen begärde, att hustrun skulle interneras, men hustrun vägrade bestämt att inställa sig å anstalt, varför nykterhetsnämnden ansåg sig nödsakad att hos länsstyrelsen söka handräckning för beslutets verkställande. Ansökan här om ingavs den 7 januari 1926 och först den 28:de i samma månad kom länsstyrelsens beslut om handräckning till vederbörande landsfiskal. Ärendet hade helt säkert dragit ännu längre ut på tiden, om ej särskild påminnelse gjorts hos länsstyrelsen från nykterhetsnämndens sida. Under januari månad — alltså under den tid, nykterhetsnämndens framställning om handräckning låg hos K. B. — fortsatte kvinnan sitt alkoholmissbruk och hotade en gång taga sitt eget liv. Vid omhändertagandet, som skedde den 29 januari klockan 7 på morgonen, var hon så berusad, att medföljande vårdare (poliskonstapel)

måste hålla henne under armarna, för att hon vid Centralstationen ej skulle falla omkull.»

Anledningen till kravet på införande i lagen av en bestämmelse om polismyndighets skyldighet att till nykterhetsnämnd inge anmälan om fylleriförseelser (*punkt 3*) grundar sig på den erfarenheten, att personer, som tvångsinternerats å alkoholistanstalt och därifrån erhållit s. k. försökspermission ej sällan härunder anhållas för fylleriförseelse utan att nykterhetsnämnd, som har att övervaka dem under permissionstiden, erhåller kännedom om den begångna förseelsen. Samma är förhållandet efter utskrivning från alkoholistanstalt, därvid särskilda villkor vid utskrivningen blivit bestämda. Här kan visserligen den invändningen göras, att nykterhetsnämnd hos vederbörande hemortsbolag har möjlighet att inhämta uppgifter om ådömda fylleriförseelser, och att övervakningen av alkoholisterna bör ordnas så effektivt, att överträdelser av permissions- eller utskrivningsvillkoren ej ske utan att nykterhetsnämnden får omedelbar kännedom därom. Ja, teoretiskt är detta naturligtvis riktigt, men i praktiken ställer sig förhållandena något annorlunda — särskilt i de större kommunerna. De ombud hos eller ledamöter av nykterhetsnämnd, som ha att övervaka den försökspermitterade eller från anstalten villkorligt utskrivne, ha oftast endast vederbörandes närmaste anhöriga att vända sig till, när det gäller att, utöver den personliga kontakten med klienten, inhämta kännedom om hans förhållande till rusdrycker. Det händer emellertid, att dessa anhöriga ej våga säga hela sanningen i fruktan för repressalier, eller också ställa de sig solidariska med den övervakade, som de anse fått »lida» nog under tvångsabstinensen. Flera fylleriförseelser kunna således ha ägt rum under permissionen eller under övervakningstiden efter utskrivningen, utan att nykterhetsnämnden i tid erhållit kännedom därom. Har nykterhetsnämnd endast att gå efter de avdömda fylleriförseelserna, som domstol först har att meddela systembolag, vilket därpå vidare befordrar uppgifterna till nykterhetsnämnd, så förflyter en även för nämndens prestige dyrbar tid från förseelsens begående och till dess att nämnden erhåller kännedom om förseelsen. (På landsbygden, där häradsrätt har att döma för polisförseelser, torde man kunna räkna med en betydande tidsskillnad mellan förseelsen och domen.) Redan det förhållandet, att den övervakade vet, att en av honom begången fylleriförseelse *omedelbart* kommer att meddelas nykterhetsnämnd, innebär ett återhållande moment i recidivistiskt avseende. Genom tillmötesgående från polismyndigheterna i Stockholm, Sundbyberg och Solna erhålla dessa kommuners nykterhetsnämnder numera *varje vecka* kännedom om de personer, som inom respektive kommuner varit anhållna för fylleri. Erfarenheten av ett dylikt arrangemang ha redan nu visat sig vara mycket goda. Då man emellertid torde ha anledning antaga, att ej alla kommuners polismyndigheter komma att ställa sig lika välvilliga som förenämnda myndigheter i hithörande avseende, synes oss önskvärt och nödvändigt att en lagbestämmelse av här ifrågasatt slag införas.

Då det ur nykterhetssynpunkt anses lämpligt och befogat att nykterhetsnämnden yttrar sig angående tillstånd till utskänkning av tillagade alkoholfria drycker och maltdrycka, synes det vara i ännu högre grad motiverat, att nykterhetsnämnderna få avgiva yttrande, när det gäller tillstånd att utskänka eller utminutera spritdrycker, vin och öl eller pilsnerdrycka klass II. Ut i den nuvarande rusdrycksförsäljningsförordningen § 64 är stadgat, att nykterhetsnämnd har »att övervaka nykterhetstillståndet inom kommun». Om den tolkningen av förenämnda lagbestämmelse är riktig, att nykterhetsnämnd däri-

genom erhållit ett visst ansvar för nykterhetstillståndet inom kommunen, torde all logik tala för att nykterhetsnämnd erhåller inflytande på inrättandet av utskänkingsställen och ordnandet av rusdryckshandeln inom kommunen. Det torde därför vara av nöden, att den av sammanslutningen i *punkt 4* föreslagna bestämmelsen snarast möjligt kommer till stånd.

Angående det i *punkt 5* angivna önskemålet torde närmare motivering ej vara behöfvig. Alla praktiska skäl tala för den föreslagna åtgärden.

För Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning:

Underdånigst
Axel Sällqvist.

Stockholm den 30 mars 1926.

II.

Till Sakkunniga, utsedda att biträda vid revision av lagstiftningen mot fylleri och dryckenskap.

I en enquête, som ingått i den av Systembolagsföreningarnas förtroendenumnd utgivna »Tidskrift för systembolagen» och som i bearbetat skick föreligger i bilagda broschyr, »Bilismen och nykterhetskravet», har påpekats, att de bestämmelser, som polismyndigheterna ha att följa, när det gäller att avgöra, huruvida en person bör anhållas för fylleri, äro formulerade på ett sätt, som mindre väl överensstämmer med de uttryck nyare lagstiftning använder ifråga om missbruk av rusdrycker. Enligt 1841 års förordning mot fylleri och dryckenskap må anhållande ske av »var och en, som av starka drycker överlastad träffas på väg eller gata, när dess behöriga vårdande icke annorledes låter sig verkställa». För ådömande av ansvar för fylleri förutsattes vidare enligt 18 kap. 15 § strafflagen, att den åtalade »överlastat sig av starka drycker så, att av hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är». I senare lagstiftning har det i dessa bestämmelser använda uttrycket »överlastad» ersatts med uttryck, avseende även mindre grad av berusning. I 1877 års brännvinsförsäljningsförordning stadgades, att brännvin icke finge utlämnas till den, som vore »synbarligen överlastad», i 1885 års motsvarande förordning ändrades uttrycket till »rusig», och i 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning har en ytterligare förändring, i samma riktning vidtagits, därigenom att ordet »rusig» utbyts mot »synbarligen berörd», vilket uttryck senare upptagits även i förordningen om motorfordon. Ifråga om anhållande för fylleri har däremot icke någon motsvarande ändring av bestämmelserna ägt rum, utan detta regleras fortfarande av de anförda stadgandena i fylleriförordningen och strafflagen.

En skärpning av polisens ingripande mot fylleriet synes ur flera synpunkter önskvärd. Såsom framhålles i den ovan återopade enquêten, måste redan trafikens utveckling i det moderna stadssamhället ställa väsentligt ökade krav på nykterhet icke blott hos dem, som framföra åkdon, utan även hos fotgängarna. För utvecklingen av en allmän ansvarskänsla med hänsyn till bruket av alkoholdrycker är det icke heller betydelselöst, att fylleriförseelser beivras utan slapphet. Polismästaren i Stockholm har såsom sin erfarenhet framhållit, att

en skärpning av polisens praxis i fråga om anhållande för fylleri ägt rum i huvudstaden. Han har också förklarat, att det torde finnas anledning räkna med fortsatt utveckling i samma riktning. Att döma av uttalanden, som gjorts av polismästarna i två andra av rikets större städer, synas emellertid de äldre bestämmelserna i fylleriförordningen och strafflagen närmast betraktas såsom hinder för ett strängare förfaringsätt än det sedan gammalt tillämpade. Med anledning härav tillåter sig Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd fästa sakkunnigas uppmärksamhet på önskvärldheten av en modernisering icke blott av straffbestämmelserna mot fylleri utan även av de bestämmelser, som reglera anhållandet för fylleri.

Då en person sakfällts för fylleri, är vederbörande domstol numera, enligt 37 §, mom. 1 och 2 rusdrycksförsäljningsförordningen, skyldig att till det systembolag, som är att betrakta som den sakfälldes hemortsbolag, lämna underrättelse därom. Beklagligtvis saknas bestämmelser om motsvarande uppgiftsplikt beträffande personer, som av militära befälhavare ådömts disciplinstraff för fylleriförseelse. Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd har i en skrivelse till kontrollstyrelsen den 11 december 1925 påpekat denna brist och hemställt, att genom kontrollstyrelsens försorg åtgärder måtte vidtagas till dess avhjälpande.

När från en underrätt meddelande om en avdömd fylleriförseelse inkommer till ett systembolag, gör bolaget anteckning om fylleriförseelsen i sitt centralregister. Till varje systembolag inkomma uppgifter om alla fylleriförseelser, för vilka personer, kyrkoskrivna i någon av de kommuner, som tillhöra bolagets kontrollområde, blivit sakfällda, alldeles oavsett om förseelserna begåtts i hemorten eller i annan del av landet. Praktiskt taget äro av detta skäl alla fylleriförseelser — med ovan angivna undantag — sedan ingången av år 1919 registrerade hos systembolagen i riket.

De polismyndigheter, som anhålla och anmäla till åtal för fylleri, torde dock i allmänhet icke begagna den kunskapskälla, som systembolagens centralregister i detta fall erbjuda. Fylleriförseelser begångna i hemorten äro visserligen kända av ortens polismyndighet, men om fylleriförseelser, som begåtts å andra orter, saknar denna myndighet i regel varje kännedom. Förfrågan hos det systembolag, som är den åtalades hemortsbolag, göres vanligen icke, och följden är, att en person, som tidigare sakfällts för fylleri på en ort, vid ny förseelse på annan ort ofta undgår det skärpta straff, som rätteligen borde utdömas vid upprepade förseelser. En mångfald exempel skulle kunna anföras på personer, som sakfällts för fylleri för första eller andra gången, ehuru de i verkligheten under de senaste åren blivit på olika orter sakfällda för fylleri kanske ända upp till ett tiotal gånger.

Detta missförhållande skulle enkelt nog kunna avhjälpas genom ordnat samarbete mellan systembolagen å ena sidan, polisdomstolar, rådhusrätter och domhavande å andra sidan. Det borde åligga de senare myndigheterna att, då person från annan ort tilltalats för fylleri, och det på goda grunder kan misstänkas, att den tilltalade tidigare sakfällts för dylik förseelse, hos systembolaget inom det kontrollområde, till vilket den tilltalades hemkommun hör, inhämta uppgifter, huruvida han tidigare sakfällts för fylleri. Därest sådan förfrågan göres telegrafiskt och telegrafiskt besvaras, kan behöflig utredning ske utan egentlig tidsutdräkt, när ett svar från vederbörande systembolags sida icke förutsätter mera tidsödande undersökning, än att den tilltalades centralkort framtages och genom en granskning av anteckningarna på centralkortet konstateras, huruvida denne förut straffats för fylleri.

Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd hemställer vördsamt, att sakkunniga vid avgivande av sitt förslag måtte taga hänsyn till här anmärkta omständigheter och föreslå de åtgärder, vartill de lämpligen böra föranleda.

Införskaffandet av uppgifter från systembolagen om förut begångna fylleriförseelser är av vikt icke blott för straffets utmätande vid förnyad förseelse utan även för de för fyleri tilltalades omhändertagande på annat sätt. Åtminstone i de större städerna, såsom Stockholm och Göteborg, lämna systembolagen regelbundet uppgifter till stadens nykterhetsnämnd om personer, som under de senaste två åren upprepade gånger sakfällts för fyleri. Vistas den sakfällde i allmänhet inom andra kommuner än hemkommunen, är hemkommunens nykterhetsnämnd dock oftast ur stånd att ingripa, även om från systembolaget erhållas underrättelser om en hel rad av fylleriförseelser. Av dessa underrättelser framgår visserligen, var ifrågavarande person vistats, när de olika fylleriförseelserna begåtts, men däremot icke, vilken hans vistelseort är för tillfället. Vore det också möjligt för nykterhetsnämnden att anträffa honom, kan det hos nämnden knappast förutsättas något större intresse för hans omhändertagande, därest han, såsom många gånger är fallet, tillhör de alkoholiserade vagabondernas kategori och på mycket länge icke haft någon som helst förbindelse med den kommun, där han alltjämt är kyrkoskriven. På grund av de utgifter för en kommun, som följa av en internering, kan ännu mindre intresse för den kringflackande alkoholists omhändertagande påräknas hos andra kommuners nykterhetsnämnder. Systembolagens anteckningar om dylika luffaretyper ha därför att uppvisa en skrämmande mängd av fylleriförseelser, 20, 30, kanske flera under en tidrymd av 5 à 6 år, då och då avbrutna av någon tids vistelse på tvångsarbetsanstalt. Strax efter det att frigivning från tvångsarbetsanstalten skett, följa nya fylleriförseelser, kanske redan samma dag eller någon dag därefter. Till ett rationellt omhändertagande av dessa personer synés samhället för närvarande sakna möjlighet.

Skall rättelse häri kunna vinnas, torde det vara nödvändigt, att staten i fall av här åsyftad art påtager sig hela interneringskostnaden. Om av underrättelser, som av myndigheterna infordras från en för fyleri anhållen persons hemortsbolag, framgår, att den anhållne lämpligen bör interneras, skulle hemkommunens nykterhetsnämnd omedelbart underrättas. Därefter skulle det tillkomma Konungens befallningshavande att på hemställen av nykterhetsnämnden besluta om den anmälde personens internering, eventuellt på särskild anstalt, vars verksamhet helt bekostades av statsmedel. Beträffande den anmälde personens omhändertagande under den tid, som måste förflyta mellan anhållandet och interneringsbeslutets verkställighet, finge särskilda bestämmelser utfärdas.

Ehuru det icke är Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd bekant, huruvida sakkunnigas uppdrag tillåter ett upptagande även av sist anförda angelägenhet till utredning och förslag, har nämnden icke velat underlåta att för sakkunniga framhålla behovet av mera effektiva och ändamålsenliga åtgärder ifråga om sådana alkoholmissbrukare, som i regel uppehålla sig på andra platser i landet än hemorterna.

Stockholm den 23 april 1926.

För Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd

GEORG CLARIN.

/ Einar Rosenberg.

I N N E H Å L L.

Skrivelse	Sid. III
---------------------	-------------

Förslag.

Lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri	3
Lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården . .	20
Förordning om ändrad lydelse av 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker	20
Förordning om ändrad lydelse av 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förord- ningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka	22
Lag om ändrad lydelse av § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kom- munalstyrelse på landet	24
Lag om ändrad lydelse av §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad	24
Instruktion för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården	25
Ändringar i kungörelsen angående vissa handlingar, som omförmälas i lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister, av den 17 juni 1916 . .	27

Motivering.

Statsrådsprotokollet den 16 oktober 1925	31
Äldre lagstiftning:	
K. F. den 17 april 1733	32
Brännvinstillverkning och husbehovsbränning	34
K. F. den 24 aug. 1813	34
K. F. den 16 nov. 1841	35
Lagstiftningsåtgärder mot fylleri och dryckenskap efter 1841:	
Rätten att tillverka alkoholhaltiga drycker	39
Rätten att försälja alkoholhaltiga drycker	39
Detaljhandeln med rusdrycker enligt K. F. den 14 juni 1917	41
Tillsyn å detaljhandeln med rusdrycker m. m.	
a) genom nykterhetsnämnden	44
b) genom Konungens befallningshavande och polismyndigheten i orten .	46
Detaljhandeln med pilsnerdricka enligt K. F. den 11 juli 1919	47
Försäljning av exportöl	48
Olovlig införsel, lönnbränning och smyghandel med rusdrycker	48
Straffåtgärder mot fylleri m. m.	48
Disciplinstadganden	49
Nykterhet som kompetensvillkor	50

Åtgärder från det allmännas sida för vård och återupprättelse av dem, som äro hemfallna åt dryckenskap	50
Lagen om behandling av alkoholister den 30 juni 1913	51
Åtgärder mot lösdrivare, bettlare samt tredskande understödstagare och försörjare	53
Lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri:	
1 kap. Allmänna bestämmelser	55
2 kap. Om nykterhetsnämnd, dess uppgifter och befogenhet	63
3 kap. Om anstaltsvård av alkoholister	96
4 kap. Ansvarsbestämmelser	129
Lag om ändrad lydelse av 33 § i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården .	137
Förordning om ändrad lydelse av 17, 22, 28, 34, 55, 56, 64 och 65 §§ i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker	137
Förordning om ändrad lydelse av 8, 10, 13, 14, 15, 20 och 22 §§ i förordningen den 11 juli 1919 angående försäljning av pilsnerdricka	141
Lag om ändrad lydelse av § 18 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse på landet	141
Lag om ändrad lydelse av §§ 16 och 36 i förordningen den 21 mars 1862 om kommunalstyrelse i stad	141
Instruktion för uppsiktsmyndigheten över alkoholistvården	142
Övriga följdförfattningar	142
<i>Särskilt yttrande av herr Alfred Petré</i>	144
<i>Bilagor:</i>	
Skrift från Stockholms stads och läns nykterhetsnämnders sammanslutning (Bil. I)	147
Skrift från Systembolagsföreningarnas förtroendenämnd (Bil. II)	151

Statens offentliga utredningar 1926

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

P. M. ang. tätare tingssammanträden. [6]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande ang. de icke rättsbildade domsagobiträdernas avlöningsförhållanden och anställningsvillkor. [2]
1921 års pensionskommittés betänkande. 7. Nytt förslag till militär tjänstepensionslag. [3]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Betänkande med förslag till lag ang. åtgärder mot dryckenskap och fylleri. [17]

Socialpolitik.

Utredning rörande lagstiftningen om arbetstidens begränsning i vissa främmande länder m. m. [1]
Postverket. [4]
Förslag till lag om behandling av vissa arbetsovilliga och samhällsvådliga m. m. [9]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Förslag till ändrad lydelse av vissa delar av lagen om nyttjanderätt till fast egendom. [8]
Förslag till lag ang. uppsikt å vissa jordbruk. [15]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Cement- och betongbestämmelser. Andra upplagan med tilläggsbestämmelser. [13]
Tillägg nr 1 till cementbestämmelser. Särtryck ur 1926:18. [14]

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Betänkande och förslag ang. ordnandet av bangårdsförhållandena i Göteborg. [16]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Det svenska skolväsendets organisation. [5]
Betänkande ang. gymnastiska centralinstitutet. [10]
Förslag till handbok för svenska kyrkan. [12]

Försvarsväsen.

Betänkande ang. förenkling av förvaltningsorganisationen vid arméns truppförband. [7]
Förenkling av organisationen å flottans stationer m. m. Del 1. Flottans varv. [11]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.